

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE



30 ÉVES
**A KOMÁROMI
NAGYGYŰLÉS**

ELŐSZÓ

(AZ ÖNKORMÁNYZAT AZ ÖNRENDELKEZÉS ALAPJA ,a szlovákiai magyar választott képviselők és polgármesterek országos nagygyűlésének hiteles jegyzőkönyve címen kiadott könyv újrakiadásához)

Magunkért, újra

Kell a visszanézés. Harminc évvel ezelőtti közösségi önmagunk elképzeléseinek felelevenítése és politikai törekvéseink tanulságainak számba vétele.

Jelen kiadányunk az anyagai, dokumentumai a jelen-valóságban nehéz olvasmánynak tűnhetnek, mégis: olvasni, tanulmányozni kell őket. Nem szabad, hogy feledésbe kerüljön 1994. január 8., sem az akkori gondolatok, meglátások és célok, mert nem a semmiből jövünk, és – reményeim szerint – nem a semmibe tartunk. Csak néha hosszú és fáradságos a járatlan ösvényen végig menni, veszélyei is vannak, el lehet tévedni, bele lehet bukni, akár halni is... De menni kell, mert ahogy Rejtő Jenő (is) írta: „valahol ott lappang a mindenség mélyén a harmónia, az állandó melódia, néha hallod is egy másodpercre, de állandóan elnyelik előled egymásba fonódó diszharmoniók”.

Politikatörténetünk – mert létezik! – egyik fontos fejezete, melyről ugyan nem születtek tanulmánykötetek, de vissza lehet, vissza kell nyúlni nyúlni hozzájuk. Mostanában különösképpen. Harminc éve sem éltünk jobb időket. Volt három pártunk, sok elképzelésünk, egy dolog közös volt bennünk: rólunk nélkülünk ne döntsenek. S hiába volt tél, hiába rendőri igazoltatások, suttogó terror, különleges osztagok, bombafenyegetés, hiába tartották fel járművek műszaki állapotának ellenőrzésével az érkezőket: 3 500 választott képviselő megérkezett Révkomáromba. Együtt erő voltunk. Sokan hittük is, hogy együtt maradunk, erő leszünk. Még akkor is, amikor lassan kezdett kiderülni, kevesebb lesz a komáromi nagygyűlés, mint szándékaink szerint lehetett volna. Felvidéki magyar parlamentet nem választottunk. Egyetlen politikai erő akarta csak, a másik kettő „tompította” a közös elszánást. Száztagú össznépi magyar parlament helyett parlamenti képviselők tettek fogadalmat, hogy a megfogalmazott stratégiai célok megvalósulásáért harcolni fognak, az utolsó emberig. 1994. január 8-a igazi fényes magyar napunk volt, gyaroltságainkkal azonban magunk vettük el a fényét, öltük meg azokat a fontos célokat, amelyek a létfenntartásunkat, gyarapodásunkat, az önrendelkezésünket elősegíthették volna. E téren nem hozott változást, hogy két cikluson át a politikai képviseletünk a kormányzó ha-



talom része volt. Akik Komáromban fogadalmat tettek stratégiai céljaink kiharcolására, más célokat találtak maguknak. Az utolsó emberig. S nem hozott változást az új délibáb, az Európai Unió sem jogállásunkban; belügygyé nyilvánították, mit tesz velünk nemzetállamunk többségi nemzete. Horribile dictu, még a Minority Safe Pack nemzetikisebbség-védelmi petíciónkra is csak a középső ujjukat emeleték fel felénk, őshonos nemzeti kisebbségek felé. A krasznahorkai vár tűzvészében odaégett a parlamenti politikai képviseletünk is. Azóta sem tudjuk átugrani a parlamenti küszöböt. Egymást hibáztatjuk érte, főleg azokat, akiknek még van kedvük politikával foglalatossá válni, s igencsak megfogyatkozott és még annál is hitevesztettebb, kiábrándultabb választóinkat sem tudjuk magunk mögé állítani, megszólítani. Mert hát mivel is tudnánk? Egyéni boldogulásaink keresése vált divattá. Az individualizmus. Pedig ma sem változott a kánon: együtt erő vagyunk. De csak együtt. Külön-külön lehetünk sikeresek, de nem lehetünk sikeres közösség. S ha a szlovák parlament messze is van tőlünk, azért egyet léphetnének vissza is. A száztagú felvidéki magyar parlament felé. Egymás felé, újra.

Harminc év nagy idő. Találkoznunk kell. Kivel csak szellemében, mert testi valójában már nem lehet itt; kivel-kivel úgy, ahogy harminc éve, kissé megváltozott külsővel ugyan, de lélekben egykorvoltként. Meg az újabb generációkkal, akiknek meg kell ismerniük, milyen volt együtt akarni, közös célokat kitűzni és küszködni az elérésükért. Ha minden igaz, 2024-ben megnyílik a helyreállított krasznahorkai vár. Hátha nekünk is kezdődik egy bizalomteli jövő.

Öry Péter

Impresszum

Önkormányzati Szemle időszaki folyóirat
Megjelenik negyedévente | Ingyenes kiadvány
Nyilvántartási szám: EV 4426/11, ISSN 1338-8290

Kiadja: Pro Civis Polgári Társulás,
930 40 Štvrtek na Ostrove 512, IČO 37846671
Felelős kiadó: Őry Péter (e-mail: orypeter72@gmail.com)

Főszerkesztő: Vadkerti Neszméri Csilla

Műszaki szerkesztés: EGM, s.r.o.

Szerkesztőségi bizottság: Kállay András, Kövesdi Károly, Neszméri Tünde, Rajkovics Péter



AZ ÖNKORMÁNYZAT AZ ÖNRENDELKEZÉS ALAPJA

A szlovákiai magyar választott képviselők
és polgármesterek országos nagygyűlésének
hiteles jegyzőkönyve

KOMÁROM, 1994. január 8.

Komáromi Lapok – SZINNYEI KIADÓ
Komárom, 1995

Készült

*a Demokratikus és Nyitott Társadalomért Alapítvány (Csenke)
és a Péczely József Alapítvány támogatásával*

**Kiadta a Komáromi Lapok szerkesztősége
és a Szinnyei József Kiadó**

***Fotók: Czékus Péter, Méry Gábor, Prikler László, Vallach László
Térképek: Oriskó Norbert***

KOMÁROMI LAPOK

Komárom, Tiszti pavilon, pf. 136., 945 01

Telefon: 0819/31-77, telefax: 0819/45-68

Szedte és tördelte: Komáromi Lapok szerkesztősége

Nyomta: Nyitrai Nyomda á. v.

TARTALOMJEGYZÉK

Kvarda József : Előszó	6
Duray Miklós: Önrendelkezés a Szlovákiában élő magyarság törekvéseiben.....	7
Duka Zólyomi Árpád: A szlovák-magyar kiegyezés felé?.....	13
A csallóközi városok és községek társulásának felhívása dél-szlovákia önkormányzataihoz	16
A szlovákiai magyarság országos önkormányzati nagygyűlésre készül (összeállította: Pogány Erzsébet).....	17
Tarics Péter: „Rendezni végre közös dolgainkat”.....	19
A tanácskozás teljes és hiteles jegyzőkönyve	21
Gaál László: Sajtóértekezlet a nagygyűlésről	56
Súhrn.....	57
Summary	62
Fototéka a komáromi nagygyűlésről.....	68
Duray Miklós: A komáromi nagygyűlésen elfogadott állásfoglalás rövid elemzése	78
Pogány Erzsébet – Orosz Márta – Ádám Péter: A komáromi nagygyűlés belföldi és külföldi sajtóvisszhangja	80
Duray Miklós – Kvarda József: Kközigazgatás Csehszlovákiában 1918-tól napjainkig.....	87
Duray Miklós: Az elnyomás módszereinek rendszertana (a felvidéki magyarság hetvenöt éve).93	
Függelék - Városok és falvak jegyzéke	100

ELŐSZÓ

Történelmi léptékű eseményre került sor 1994. január 8-án a magyar szellemiség fellelegvárában, Révkomáromban. Itt gyűltek össze a magyar nemzeti közösség által lakott községek – falvak és városok – polgármesterei, az önkormányzatok képviselői, a magyar nemzetiségű parlamenti képviselők és a magyar politikai pártok, illetve mozgalmak vezetői, hogy megtárgyalják azokat az égető problémákat, amelyek a rendszerváltás után elemi erővel a felszínre törtek, és halaszthatatlanul megoldásra várnak.

A nagygyűlés résztvevői megtárgyalták a magyar nemzeti közösség alkotmányos jogállásának állapotát, az önkormányzatok helyzetét, valamint a területi átszervezés és a közigazgatás reformjának addig ismert koncepcióit.

Ehhez hasonló összejövetelre Trianon óta, az Osztrák-Magyar Monarchia romjain létrejött Csehszlovákia létezése idején, nem került sor. A révkomáromi nagygyűlés résztvevői ugyanis a dél-szlovákiai falvak és városok magyar lakossága által legitimált képviselők voltak.

Az önkormányzatokat gyakran „negyedik hatalomként” emlegetik, a törvényhozói, a végrehajtói és a bírói hatalom mellett. Ez egyben magyarázat arra, hogy a mindenkorai politikai hatalmat gyakorlók különös ügyemet szentelnek az önkormányzatoknak és minduntalan keresik az önkormányzatok befolyásolásának lehetőségét. Szerencsére ez ma már Szlovákiában is csak törvényekkel valósítható meg, ugyanis a kézi vezérlés eszköztára gyakorlatilag kimerült. Tudvalévő, hogy az önkormányzatok helyzetének megnyugtató jogi rendezése Szlovákiában csak az Önkormányzatok Európai Chartájához való csatlakozás útján valósulhat meg.

Az Együttélés politikai mozgalom megalakulásától kezdve pótolhatatlan szerepet vállalt a magyar nemzeti közösség társadalmiságának létrehozásában. A társadalmi szerveződés kiemelten fontos területeként kezelte az önkormányzatokat, amelyek szuverén pillérei a ma még törékeny demokráciának. Szuverenitásuk mindenekelőtt területiségben, a helyi szervezési kérdések önálló megoldásában, pénz- és adóügyekben, a fejlesztési problémák kezelésében és statutáris kérdésekben nyilvánul meg. Ezt szokás helyi autonómiának is nevezni. Az említettekkel összefüggésben nyilvánvalóvá válik, hogy az önkormányzatok nélkülözhetetlen szerepet töltenek be a magyar nemzeti közösség életében. Erre ékes példa a révkomáromi nagygyűlés is.

A magyar nemzeti közösséghez tartozók által lakott községek önkormányzatai összejövetelének szükségessége akkor merült fel, amikor a magyar pártok és

mozgalmak parlamenti képviselőinek a magyarság és más etnikai csoportok jogállását erősítő törvényjavaslatai sorozatos elutasításra találtak a törvényhozásban. Egy önkormányzati nagygyűlés és egy magyar nemzeti bizottmány létrehozásának a gondolata megfogalmazódott az Együttélés IV. Kongresszusán is, 1993 februárjában, Komáromban. A magyar pártok és mozgalmak közti ilyen jellegű konszenzus hiányában az önkormányzatok találkozájának gondolatát, majd később annak megszervezését a Csallóközi Városok és Községek Társulása vállalta fel. A szervezési munkák nagy hányadát az említett településközi szövetség végrehajtó szerve, a Csallóközi Városok és Községek Társulásának Tanácsa végezte el. Tekintettel a CSVKT Tanácsának felhívása után kialakult helyzetre, a szervezőmunkában aktív szerepet vállaló polgármesterek (a tanács tagjai) rengeteg töprengés és belső vívódás után, az Együttélés azonnali és széles körű támogatásával, majd a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom bekapcsolódásával megvalósulhatott a révkomáromi nagygyűlés, melynek a lefolyásáról szóló hiteles jegyzőkönyv most kerül az olvasó kezébe.

Mindazok, akik a komáromi nagygyűlés szervezésében a kezdetektől hatékonyan kivették részüket, azok tudják igazán, hogy a hazai magyar nyelvű sajtó – kevés kivételtől eltekintve – az előkészületekről nem tájékoztatott teljes hitelességgel. A ma és a jövő nemzedéke számára a nagygyűlés hiteles jegyzőkönyvének megírása mellett feltárássra vár a révkomáromi nagygyűlés előzményeinek valós és tényszerű története.

Kvarda József
Csenke polgármestere,
a CSVKT Tanácsának tagja

DURAY MIKLÓS

ÖNRENDELKEZÉS A SZLOVÁKIÁBAN ÉLŐ MAGYARSÁG TÖREKVÉSEIBEN

Abból az alaptételből kell kiindulnunk, hogy az önrendelkezésre való jog alapvető emberi jog, melyet saját cselekvési körében adekvát módon érvényesíthet az egyén, valamint az emberek valamely történelmi dimenziójú rendező elv szerint szervezett közössége. Ha ez nem lenne igaz, akkor nem létezne szabad költözködési jog, saját ügyekben való döntési jog, önkormányzatra való jog, a társadalmi rendszer szabad megválasztásának joga stb. Ezen a logikai nyomvonalon jutott a politológusok és politikusok egy csoportja arra a megállapításra, hogy a számbeli kisebbségek területi autonómiára való joga is alapvető emberi jog.

Ha az önrendelkezésre való jog nem lenne alapvető emberi jog, akkor minden emberi cselekvést érintő kérdésben valamilyen felsőbbség döntésétől kellene függővé tenni magát a cselekvést, illetve a szabad akarat megvalósulását. Ugyanakkor az önrendelkezésre való jog nem egy automatikusan érvényesülő jog, hanem általában társadalmi, politikai és erőviszonyi függőségű jogi eszköz, melynek igénybevétele és mértéke az érintett személyek, illetve csoport (közösség) döntésétől függ. Ha a döntés lehetőségét valaki korlátozza vagy megakadályozza a döntést, akkor egyértelműen megsértették az alapvető emberi jogot.

Az önrendelkezés elve és az önrendelkezésre való jog érvényesítése az emberi történelem egyik mozgatórugója. A nemzetközi politika közmegegyezéssel elfogadott elveként és eszközöként a 19. század második felében kezdett meghonosodni a Balkánon megszerveződött törökellenes nemzeti mozgalmak hatására. A nemzetközi jogban leginkább az I. világháborút lezáró békeszerződésekben jelent meg. Ennek az elvnek az egyértelmű megszégése és a jogérvényesítésnek az egyértelmű akadályozása is ehhez a Párizs-környéki békerendszerhez kötődik. Egyik tételes megsértése azzal a konkrét esettel kapcsolatos, hogy a történelmi Magyarország északi részén élő több mint egymillió magyartól megtagadták az önrendelkezés jogát. Azaz nem tették lehetővé számukra, hogy szabadon éljenek alapvető emberi jogukkal és eldöntsék: kívánják-e, hogy szülőföldjükkel együtt a tömbmagyarság politikai közösségében maradjanak (tehát Magyarország részeként), vagy egy új ország (Csehszlovákia) keretében folytassák életüket.

A magyar nemzetnek ez a része – amelyet éppen az elszakítás után kezdtek nevezni felvidéki magyarságnak – az elszakítást nem az önrendelkezési jogon esett sérelemként élte meg, hanem történelmi tragédiaként. Hiszen a több mint ezeréves hazájának az elvesztését a politika olyan igazságtalanságának tartotta, amely nem maradhat büntetlenül, s amelyet éppen a politikának kell majd jóvátennie. Ezért kezdetben nem az önrendelkezési jog megsértése miatti tiltakozás volt a jellemző a felvidéki magyarságra, hanem a zavarodottság, illetve az anyaországhoz való visszatérés reményének a táplálása. Az igazságtalan helyzet fegyveres erővel való megváltoztatására csak egyszer, a Magyarországi Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének kötelékében – 1919 tavaszán – történt kísérlet Stromfeld Aurél májusi-júniusi hadjáratának keretében, a szülőföld visszafoglalásáért ott harcoló felvidéki katonák ezrei révén. A Clemenceau-jegyzék hatására elrendelt katonai visszavonulás után közülük sokan öngyilkosságot követtek el a szülőföld elvesztése miatti kétségbeesésükben.

A két világháború közötti időben a felvidéki magyarság politikusai a szlovák autonomista törekvéseket támogatották abban reménykedve, hogy megvalósulása a magyarság helyzetét is megoldja. Ez hiú remény volt, mert 1938-ban a szlovák autonómia megszületése után a magyarság társadalmi és jogállása mit sem változott. Így csak a visszacsatolás maradt egyetlen lehetőségként, ami ugyan szintén nem népszavazás útján történt, hanem a bécsi döntőbíróóság határozata alapján. A bevonuló magyar honvédek fogadó felvidéki magyarság örömmámora felért egy népszavazással – azaz mintha az önrendelkezési jogával élt volna a magyar nemzetnek ez a része. Tudatilag azonban történelmi igazságszolgáltatásként, azaz a rend helyreállításaként élte meg ezt az eseményt.

A második világháború utáni négyéves jogfosztottságot követő kommunista rendszerben egyetlen legális lehetőség a hatalomba való kliensi beépülés volt. Ebben az ügyféli rendszerben az önrendelkezés legegyszerűbb megnyilvánulására sem adódott lehetőség. A beilleszkedésnek nevezett belesimulás minden átmenet nélküli ellentettje az egyén autonómiájából eredő ellenzékiesség volt. Az emberi és politikai magatartás e két pólusa között azonban a kommunizmus negyven éve alatt mégis akadt olyan kivétel, amely magában foglalta az önrendelkezés néhány elemét.

Az egyik a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szervezete, azaz a Csemadok volt. Noha a szervezetet 1949-ben a kommunista párt politbüroja hozta létre a hatalom akaratátvitelének eszközeként, az alakítók szándéka ellenére a magyar közösségi tudat megőrzőjévé és fejlesztőjévé vált. Ezért nem volt véletlen, hogy

már öt évvel az alakulás után a kommunista hatalom úgy viszonyult a Csemadokhoz, mint egy ellenzéki, de megtűrt szervezethez. Ez jellemezte a Csemadok és a hatalom kapcsolatát egészen a kommunista hatalmi rendszer bukásáig.

A másik kivétel 1968–1969-ben adódott, mikor is a belpolitikai események következtében éppen a Csemadokból kiindulva fogalmazódott meg a magyarság jogállását megváltoztató terv. A tervezet arra vonatkozott, hogy a hatalmi szerkezetben a kliensi rendszer felváltására ki kell alakítani egy párhuzamos „kisebbségi” struktúrát a magyarság saját ügyeiben való döntési jogának az érvényesítésére. Az elképzelés leginkább a személyi, illetve kisebbségi autonómiára emlékeztetett anélkül, hogy a kialakítandó „önigazgatási” testületek létrejöttét választásokhoz kötötte volna. Természetesen az elképzelés nem valósulhatott meg. Csupán a szlovákságnak sikerült előbbre jutni önrendelkezési törekvéseiben a csehszlovák föderáció kiharcolásával. A Csemadok berkeiben ebben az időben kezdtek dolgozni Szlovákia új területi közigazgatási tervezetén, amely keretében kialakíthatók lettek volna magyar többségű közigazgatási egységek. Ezekkel a tervezetekkel párhuzamosan látott napvilágot néhány elméleti jellegű írás, amely a Szlovákiában élő magyarság önálló nemzetté válásának gondolatával foglalkozott.

A kommunista időszakban létezett kliensi rendszer ellentétje az 1978-tól 1989-ig illegális ellenzéki helyzetben működő Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága volt. A bizottság dokumentumaiból egyértelműen kiolvasható, hogy a magyarságnak mint közösségnek a védelmében lépett fel. Ezt tanúsítják a magyar iskolák és óvodák védelmére kiadott, a Csemadok diszkriminálása ellen tiltakozó, az ún. nemzetiségi alkotmánytörvény megsértését és végrehajtásának hiányát kifogásoló dokumentumok. A Bizottság szorgalmazta a kollektív jogok meghatározását, és egyértelműen elutasította a létező helyzet megváltoztathatatlanágát. A felvetett témák azonban nem lépték túl a hatalmi rendszerrel meghatározott keretet. A Bizottság tehát nem javasolt egy merőben új struktúrát, de elutasította a fennálló politikai rendszer módszereit és a pluralitásból eredő igényekkel lépett fel. A magyarság helyzetének a megváltoztathatóságát egyértelműen összekötötte a nemzetközi politikával és az emberi jogokra vonatkozó nemzetközi egyezmények érvényesítésének a követelésével. A kérdés nemzetköziesítése révén a Bizottság tevékenysége némileg kapcsolódott a két világháború közötti szlovákiai magyar politikához. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy szöges ellentétbe került a korszak politikai felfogásával, amelyben a „nemzetiségi kérdés” az államok kizárólagos belügyét alkotta. A Csehszlovákiai

Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága keretében megfogalmazott elképzelésekből nőtt ki az 1989 végén bekövetkezett politikai rendszerváltozást követő időszakban az új szlovákiai magyar politikai gondolkodásmód és értékrend.

Az 1989-es politikai rendszerváltozás nyomán egyértelműen megváltozott és sokrétűbbé vált a Szlovákiában élő magyarság önrendelkezési óhajának és törekvéseinek a jellege. Éppen ezért különböző kifejezését és fejlődési állomásait külön-külön kell áttekinteni.

POLITIKAI ÉLET

A szlovákiai magyarság túlnyomó többsége pragmatikus közösségi érdekből a magyar egypártrendszernek volt a híve. Miután különböző érdekektől vezérelve mégis több magyar párt alakult, a közigeny a magyar pártok egységes politikai fellépését követelte.

Az egypárti elvárás már 1989 decemberében egyértelmű volt. Az elvárás megvalósulását kezdetben a Független Magyar Kezdeményezésben látta a szlovákiai magyarság, de miután ez a szervezet valójában nem önállóan és nem a magyar politikai érdekek egyértelmű megjelenítőjeként lépett fel, a magyarság zöme elfordult tőle. Fő oka ennek az volt, hogy a Független Magyar Kezdeményezés politikusai nyilatkozataikban elválasztották egymástól a demokrácia „megteremtésének” feladatát és a magyarság jogállásának rendezését.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom létrejöttét a magyar katolikus szerveződések és a szlovák keresztény (leginkább katolikus) mozgalom között kialakult konfliktus okozta. A politikai alapon szerveződő keresztény klubokban a szlovák keresztények a magyarok marginalizálására törekedtek.

Ez a kirekesztési kísérlet adott okot arra, hogy elkülönüljön a magyar keresztény mozgalom és megalakuljon belőle a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom néven létrejött politikai szervezet. A megalakulást eredményező kényszerhelyzet miatt azonban kezdetben a szervezet nem tudott programot fogalmazni, és nem volt saját pártstruktúrája sem.

Az Együttélés politikai mozgalom volt az egyetlen olyan politikai szervezete a Szlovákiában élő magyarságnak, amely megalakulásától kezdve az autonóm politizálást képviselte, határozott önrendelkezési programmal, és a kollektív jogérvényesítés igényével lépett fel, valamint az önkormányzatra való jogot természetes jogként fogalmazta meg. Emiatt ugyan kezdettől fogva a szlovák politikai erők és szimpatizánsaik keresztültüzébe került, azonban ellenértékként megszerezte azt, amiért alakult: a Szlovákiában élő magyarság mintegy 60–70 százalékának a támogatását.

ÖNMEGHATÁROZÁS

A csehszlovák hatalom a két világháború között jelentős nemzetközi segítséggel elhitette a felvidéki magyarsággal, hogy kisebbség. Ennek a fogalomnak nem a számbeliségre vonatkozó jelentése a vitás, hanem a lélektani vetülete és jogi tartalma a veszélyes. A két hatás lefokozódást és korlátozódást eredményez. Ha elég erőteljesen és folyamatosan sulykolják egy közösség tagjaiba, hogy kisebbség, társadalmi nanizmust, kisebbségi komplexust válthat ki.

A kommunista uralom alatt az önmeghatározásnak egy még rombolóbb változatát honosította meg a hivatalos hatalom. A kisebbség fogalmat mint lealacsonyító jelzőt ugyan száműzték a használatból, de helyette bevezették a sztálini nemzetelmélet alapján a „nemzetiség” kifejezést. Ebben a fogalmi rendszerben ez azt jelentette, hogy a magyar „nemzetiségnek” nincs saját anyaszája és anyanemzete, hanem a szocialista csehszlovák nemzet magyarul beszélő része.

Az 1989 végén bekövetkezett politikai rendszerváltozás után a hatalom új birtokosai ebből a két fogalomból alkottak egy harmadikat a felvidéki magyarság megjelölésére. Azóta nevezik „nemzetiségi kisebbségnek” a magyar nemzetnek a volt Csehszlovákiához szakított részét. A két kifejezés párosítása azt bizonyítja, hogy megalkotói a negatív tartalmukat kívánják erősíteni. Ez az új fogalom azonban az előbbi kettőhöz képest szemantikailag is hibás, mert tartalom nélküli. Köznyelven szólva: hülyeség; választékosabban kifejezve: fogalmi zavar. A nemzetiség ugyanis semmi más nem jelent, mint egy bizonyos nemzethez való tartozást, a kisebbség pedig csupán számarányt. A valamihez való tartozás azonban nem lehet sem többségi, sem kisebbségi, csak minőségi.

A kívülállók által megfogalmazott meghatározások a gyakori említések következtében olyan mélyre hatottak az elszakított magyarság tudatában, hogy önmagát is eszerint kezdte nevezni. Emiatt honosodott meg a Szlovákiában élő magyarság szóhasználatában a „nemzetiségi kultúra”, „nemzetiségi iskolaügy”, „nemzetiségi nyelv”, „nemzetiségi kisebbségünk” stb. abszurd fogalmak. A szlovákiai magyar értelmiségnek egy jelentős része a „nemzetiségi kisebbség” meghatározással szemben ezért szorgalmazta a nemzeti kisebbség logikailag tiszta és értelmezhető fogalom bevezetését.

Csupán 1992 őszén, az Együttélés új programjának fogalmazása során alakult ki a valóságnak megfelelőbb önmeghatározás meghonosításának a szükségessége. Ennek következtében került megfogalmazásra, hogy a szlovákiai magyarság a magyar nemzet Szlovákiában élő (nemzeti) közössége. Tehát az lett végre papírra vetve és egy politikai erő által legitimálva, amit minden felvidéki magyar kezdettől fogva érzett: a Szlovákiához

(Csehszlovákiához) szakított magyarság akkor is közösség, ha a szlováksághoz képest számbeli kisebbségben él, és csak egyéenként vesznek róla tudomást. Ezt az új fogalmat az Együttélés IV. Kongresszusa kodifikálta 1993 februárjában.

A MAGYARSÁG JOGÁLLÁSÁNAK MÓDOSÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ ELKÉPZELÉSEK

Az 1989 végén elkezdődött rendszerváltozás során a kliensi rendszer csak a Független Magyar Kezdeményezés politikájában tűnt fel programszerűen. Az 1990-ben megrendezett parlamenti választásokon ugyanis ez a politikai szervezet meggyőződésből nem indult önállóan, hanem jelöltjei egy nagy szlovák párt jelölőlistáján tűntek fel. Olyan választási blokkban, amilyen a kommunista időszakból ismert Népfrontos jelölőlista volt. Ennek fejében ez a szlovák párt juttatott néhány posztot a hatalmi szerkezetben e magyar csoportosulás egyes személyeinek. Ezek a személyek azonban feladatul kapták, hogy megjelenítsék a magyarság előtt a szlovák politika tűrőképességét, valamint bírálják vagy lejárassák azokat a magyar igényeket, amelyek ellentétben álltak a megbízók elképzeléseivel vagy összehétközhetetlenek voltak a szlovák politikai kultúrával.

A magyarság lelkiületében évtizedeken át táplált ellenzékiiséget is önrendelkezési vágy lappangó megnyilvánulásának lehet tekinteni. Erre is 1989 után derült fény. Példa erre az, hogy a magyar választók többszáz-ezres tömege által támogatott magyar politikai erők egyértelmű ellenzéki politizálást képviseltek a parlamentben. Ez azonban csak részben függött össze a politikai önrendelkezéssel. Elsősorban annak a meggyőződésnek volt a jele, hogy autonóm módon kell politizálni. Az autonóm politizálásra való eltökéltség nélkül azonban az önrendelkezés is elképzelhetetlen.

A szlovákiai magyar politikában ilyen körülmények között született meg néhány elképzelés a magyarság jogállásának átalakításáról.

Az elképzelések egy részére rányomta bélyegét az 1968-ban született „csemadokos” tervezet. Csakhogy az, ami az egypárti politikai rendszerben elfogadható volt, egy többpárti (politikailag pluralista) rendszerben alkalmatlan. Ez a politológiai kifogásolható kontinuitás érezhető azokban az elképzelésekben, amelyek az iskolaügyi és kulturális autonómiára vonatkoznak. Mind a Magyar Polgári Párt, mind a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom politikusaiknak a nyilatkozataiban feltűnik az autonómia ilyen formájának a szükségessége, de anélkül, hogy megmagyaráznák a működési elvét. Egy ilyen önrendelkezési minimum csak az úgynevezett kisebbségi autonómia vagy perszonális autonómia

keretei között fogadható el. Beilleszkedése a többségi társadalomba nagyon pontos működési mechanizmus kidolgozását igényli. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom részéről ugyan meg lett fogalmazva egy keretelképzelés a kisebbségi autonómia megteremtésére, de anélkül, hogy ebben megoldást kerestek volna arra a kérdésre, hogyan működhet ott, ahol a „kisebbség” számbeli többséget alkot. Nem volt tisztázva az elképzelés területi vonatkozása, sem az önkormányzati, sem az államigazgatási szervekhez való kapcsolódása.

A területiséggel és az önkormányzatokkal kapcsolatos néhány elképzelés ugyan feltűnik a Magyar Polgári Párt programjában, de nem az önrendelkezés elemeként, hanem az önkormányzatok érdek szerinti regionális szerveződéseiként. Ezek a szerveződések azonban az elképzelés szerint nincsenek közvetlen összefüggésben sem egy másodfokú önkormányzati rendszer kialakításával, sem az államigazgatás demokratizálásával.

A területi autonómia a szó szoros értelmében kinyilvánított igényeként csak egyszer került terítékre 1992 tavaszán a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom elnökének nyilatkozatában, miszerint ha a szlovákok önálló államot akarnak (tehát megszűnik Csehszlovákia), akkor a magyarok területi autonómiát fognak követelni. Ebből a kijelentésből azonban nem lett program, s erre vonatkozóan nincs publikált elképzelés sem. Ma már a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom is elhatárolja magát a területi autonómiától. A Magyar Polgári Párt megnyilatkozásaiból is egy ilyen elhatárolódás olvasható ki.

A BELSŐ ÖNRENDELKEZÉS

Az önrendelkezés közigényét megközelítő elképzelések csupán az Együttélés dokumentumaiban lelhetők fel. A szervezet alapító levelében leszögezi, hogy küzdeni fog a nemzeti kisebbségek jogaiért, közösségeik politikai képviseletéért, saját ügyeikben való döntési jogáért, állampolgári egyenlőségükért, öngazgatásukért és önkormányzásukért. Az alapító dokumentumban a személyi autonómia, illetve a kisebbségi önkormányzat és a közigazgatási autonómia elemei vegyesen jelentkeztek. Az Együttélés alapítása után másfél évvel – 1991 októberében a „Merre tart Csehszlovákia” című memorandumában már egyértelműen megfogalmazta az autonómia igényeit. A szórványban élők számára a kulturális autonómiát, a tömbben élők számára a regionális vagy területi autonómiát. Ugyancsak az Együttélés fogalmazta meg azt az alkotmánymódosító javaslatot (1991 októberében), amelyben kimondják, hogy a közigazgatási területi egységek kialakításánál tiszteletben kell tartani a nemzeti és etnikai kisebbségek jogait. (Ezt a megfogalmazást a Szlovák Köztársaság tagfelvétéléről szóló Európa Tanács-i jegyzőkönyv 1993-ban szinte

szószerint átvette. Egy hónappal később a prágai Szövetségi Gyűlésben az Együttélés parlamenti képviselői egy népszavazási kérdésjavaslatot terjesztettek elő, amelynek lényege az volt: kívánja-e a választópolgár egy olyan ország létét, amelyben teljes mértékben tiszteletben tartják a nemzetek, a nemzeti és etnikai kisebbségek önrendelkezési jogát, amely a köztársaságok és a tartományok öngazgatásában, területi és kulturális autonómiájában nyilvánulna meg. Az Együttélés 1992 februárjában adta ki az önrendelkezésről szóló emlékiratát, amelyben megállapítja, hogy a kisebbségben élő népcsoportokat elzárják az önrendelkezéstől. Továbbá kinyilatkoztatta, hogy a nemzetek és a kisebbségben élő nemzetrészek, népcsoportok kölcsönösen korlátozott önrendelkezése, illetve autonómiájuk megteremtése feltételezi az állam megmaradását. A széthulló Csehszlovákia és az alakuló önálló Szlovákia határávében az Együttélés azt nyilatkozta, hogy az önrendelkezési jog kiterjesztését a kisebbségben élő népcsoportokra és nemzetrészekre alapkövetelésnek tekinti. Ennek megvalósulását a kulturális és területi önkormányzatban látják az Együttélés politikusai.

AZ EGYENRANGÚSÁG – A PARTNERSÉG IGÉNYE

A politikai pluralizmus helyreállításának harmadik évében (1992-ben) már egyértelműen jelentkezett a felvidéki magyarság jövőképe újrafogalmazásának, illetve megfogalmazásának az igénye. Konkrét jövőkép ugyanis mindaddig nem létezett. Továbbá fellépett az a politikusi igény, hogy pártok fölötti keretek között legyen legitimálva az önrendelkezés módja úgy, hogy az ne ütközzék a nemzetközi dokumentumokban lefektetett elvekkel és alátámasztható legyen néhány megvalósult példával. Az Együttélésben kialakult egy elképzelés a szlovákiai magyarság jövőjéről. Ez nemzetközi tapasztalatokon alapult, melyeket főleg a dél-tiroli, belgiumi, finnországi és spanyolországi példák, továbbá a Kisebbségi vagy Regionális Nyelvek Európai Chartája és a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája erősítettek. A korábbi eszmefuttatások, viták és eszmecserék alapján kezdett letisztulni a magyarság jogállásáról alkotott elképzelés olyan feltétel mellett, hogy az államhatárok nem változnak meg.

Az elképzelés egyik része a helyileg vagy regionálisan számbeli kisebbséget alkotó népcsoportok, közösségek perszonális (vagy kisebbségi) autonóm jogaival foglalkozott. Másik része pedig arra irányult, hogy megfogalmazza az őshonos, tömbben élő, egységes települési szerkezetet és regionális számbeli többséget alkotó közösségek területi önkormányzati jogait. Az elképzelés kitért arra a területre is, ahol az országos méretben

számbeli többséget alkotó lakosság helyileg vagy regionálisan számbeli kisebbségben él. Ez a tervezet, amely Szlovákia kantonizálását fogalmazta meg, egy szimmetrikus közigazgatási modellt feltételezett (ellentétben a területi autonómiával, ami asszimetrikus közigazgatási modell). A szimmetrikusság és az egyes régiók azonos jogállása a szövetségi, illetve kvázi föderalisztikus viszony létrehozását feltételezi. Ennek alapján elképzelhetővé vált annak az eszmének a valóra váltása, hogy a magyarság és a szlovákság Szlovákiában társnemzeti viszonyba kerüljön egymással. Tehát létrejöjjön közöttük az államalkotói egyenrangúság.

Az elképzelés tartalmazott egy biztosítékot is, az országos viszonylatban számbeli kisebbségben élők számára az identitásuk védelmével kapcsolatos kérdésekben, arra az átmeneti helyzetre számítva, hogy az egyenrangúság nem valósítható meg első lépésre. Az országos viszonylatban számbeli többséget, de regionálisan többséget alkotó lakosság által lakott területek különleges státuszának megteremtését fogalmazta meg. Ezáltal adódna lehetőség a lakosság nemzetiösszetételének figyelembe vételével kialakított régiók etnikai szerkezetének a védelmére. A közhivatalok két nyelvrésztességének az ellenőrzésére és személyzete arányos nemzetiösszetételének befolyásolására. Hasonlóképpen lehetővé válna ugyanez az ellenőrzés a bíróságok, az ügyészség és a rendőrség esetében is.

Az elképzelést az Együttélés IV. Kongresszusa 1993 februárjában avatta pártpolitikai programmá, kiegészítve egy önkormányzati programmal. Ennek az önkormányzatokra vonatkozó része – mely alapkövetelményként leszögezte a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájának elfogadását – az úgynevezett társnemzeti tervezetet egészítette ki.

Az Együttélésben 1992 őszén határozták el, hogy megteszik az előkészületeket egy országos gyűlés összehívására, a helyi önkormányzatok magyar képviselőinek, a magyar polgármestereknek és a magyar parlamenti képviselőknek a részvételével. A nagygyűlés célja az önrendelkezési koncepció megvitatása, illetve legitimitása volt. Ezt a tervet is az Együttélés IV. kongresszusa szentesítette.

AZ ÖNKORMÁNYZAT AZ ÖNRENDELKEZÉS ALAPJA

A tapasztalat azt mutatja, hogy az egyes országok, nemzetek vezető politikusai, illetve politikusi elitje gondolkodásmódban sok évvel előtte jár a politikai közgondolkodásnak. Nem a doktrínér hivatalnokok nyomdokaiban járnak, hanem inkább az alkotószellem útjain haladnak előre. Lépéseiket sok évre előre tervezik, melyekkel a jövő politikálása számára igyekeznek helyze-

teket teremteni.

A szlovákiai magyar politikában az ilyen minőségű politikai elit nagyon szűk körű, ezért az önrendelkezés ügyének a továbbvitelét a legilletékesebbek, az önkormányzati képviselők és polgármesterek vették át. Rövid előkészítés után 1993 tavaszán a magyar települések önkormányzatainak többsége magáévá tette az Együttélés elképzeléseit, és kezdeményezte a magyar választott képviselők nagygyűlésének a megszervezését is. Ennek az országos gyűlésnek a védnöke a Csallóközi Városok és Falvak Társulása lett. A szervező polgármesterek azonban nem csupán lelkes és szakmailag hozzáértő szervezőknek bizonyultak, hanem kitűnően vizsgáztak autonóm cselekvőképességből is. Amikor ugyanis a köztársasági elnök felszólította őket arra, hogy visszakozzanak és ne szervezzék meg a nagygyűlést, tudtak nemet mondani az elnöknek.

Így valósulhatott meg Komáromban 1994. január 8-án a magyar választott képviselők nagygyűlése, ahol mintegy 3500 magyar önkormányzati képviselő, polgármester és parlamenti képviselő mondott igent arra, hogy a szlovákiai magyarság egyenrangú partneri viszonyban akar élni a szlovák nemzettel, olyan másodfokú önkormányzattal rendelkező területeket kíván kialakítani, ahol a magyarság számbeli többséget alkot és a magyarság partneri jogállását alkotmánytörvény szabályozza. Egyedül a magyar parlament megválasztása maradt el.

AZ ÖNRENDELKEZÉSI FOLYAMAT TOVÁBBVITELE

A komáromi nagygyűlés után azok is, akik korábban akadályozták létrejöttét vagy késleltették a szervezést, illetve az utolsó pillanatban el akarták halasztani az időpontját, a nagygyűlés fennköltségének hatása alatt, politikai súlyának felismerése miatt s az egész esemény sikerének kisugárzása következtében az ott elfogadott dokumentumok megvalósítására tettek fogadalmat.

A szlovák politikusok pedig a részükről történő elutasítás ellenére sem tudtak kitérni azon tény elől, hogy a gyűlés legitim volt, a résztvevők szinte közfelkiáltással fogadták el az önrendelkezés követelményét bizonyító dokumentumokat, az ott megfogalmazott elképzelések nem alkotmányosértők és az európai demokrácia hagyományait követik.

A komáromi nagygyűlésen megfogalmazott alapkövetelések társadalmi háttere kézenfekvő. Bizonyítékul két szociológiai felmérés adataira támaszkodhatunk. Az egyiket 1993 júniusában végezte a Szlovák Statisztikai Hivatal, a másikat pedig 1994 júniusában a Spectator Alapítvány.

Az önrendelkezési meghatározók szempontjából

az 1993-ban végzett felmérésben három kérdéskör vizsgálatának eredménye a mérvadó. Az asszimilációval kapcsolatosan a megkérdezett magyarok 90%-a a nemzetiség és az identitás megőrzése mellett foglalt állást. Az állammal és nemzettel kapcsolatos vélemények vizsgálatából pedig az tűnt ki, hogy a magyarok 72%-ának fontos a nemzeti hovatartozás, s ezek egy része (a megkérdezettek 20%-a) a nemzethez való tartozást az állampolgári kötődés elé helyezte. A közigazgatással és az önrendelkezéssel kapcsolatos bonyolult kérdésekre adott válaszokban is egyértelműen nyilvánult meg az önrendelkezési óhaj. A vizsgálat idején a lakosságnak még elég zavaros elképzelései voltak az ország közigazgatási területi átrendezéséről. Ennek ellenére a megkérdezett magyarok 60%-a egyértelműen azt válaszolta, hogy az új közigazgatási területek kialakításakor figyelembe kell venni az etnikai elvet.

(Ezt az igényt erősítették meg elvárásként 1994 januárjában az Európa Tanács szakértői és júniusban az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet kisebbségi főkomisszáriusa.) A kulturális önrendelkezés igényével kapcsolatosan a megkérdezettek 75%-a, a területi önrendelkezéssel kapcsolatban pedig a megkérdezettek 65%-a válaszolt igennel, annak ellenére, hogy ezeknek a kérdéseknek a tartalmi tisztázása akkor még nem történt meg.

Az egy évvel később végzett felmérésben már érezhető a nézetek letisztulása. A nemzeti hovatartozást illetően a megkérdezettek 81,5%-a a kultúrát, anyanyelvet és a származást tartotta döntőnek – tehát a történelmi és társadalmi dimenziójú szempontokat. A megkérdezetteknek a 73%-a a szülőföldjét, 18%-a pedig az egész magyar nyelvterületet jelölte meg hazájaként – igazolva azokat a korábbi feltételezéseket, hogy a felvidéki magyarság elsősorban a szülőföldjéhez kötődik. Erre utal az is, hogy a válaszolóknak csupán 17,6%-a azonosította Szlovákiát a hazájával.

Mind az 1993-ban, mind az 1994-ben végzett felmérés eredménye tükrözi a magyarság saját jogi státuszával kapcsolatos elképzelése tudati hátterét. A Spectator Alapítvány vizsgálata szerint a magyar autonómiát (azaz a különleges jogállást) a megkérdezettek 43,3 százaléka tartja szükségesnek. A sokak által megkérdőjelezett társnemzeti modellt pedig 38,8%-a tartja kívánatosnak. Az önrendelkezési óhaj szempontjából e két elképzelés összevonható. Ez azt jelenti, hogy a szlovákiai magyarságnak több mint 82,1%-a az önrendelkezés elkötelezettje. Ez növekedést jelent 1993-hoz képest. Az önrendelkezés megvalósíthatóságával kapcsolatos vélemények is biztatóak. A társnemzeti státusz elérését a megkérdezettek 73,2%-a tartja lehetségesnek. Ez egyértelműen azt is tükrözi, hogy a felvidéki magyarság háromnegyede hisz és reménykedik a jelenlegi helyzet

megváltoztathatóságában.

A felmérések által is igazolt önrendelkezési közakarat politikai kezelése szempontjából 1994-ben két fontos tényezőt kell megemlíteni.

Az egyik az Együttélés alkotmánytörvény-tervezete a nemzeti és etnikai közösségek és kisebbségek jogállásáról, melyet a komáromi nagygyűlés dokumentumainak figyelembe vételével dolgozott ki a mozgalom szakértői csoportja.

A másik a magyar koalíció megalakulása, melyet az Együttélés, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és a Magyar Polgári Párt által megkötött együttműködési és koalíciós szerződés aláírása és elfogadása teremtett meg. A szerződés legfontosabb tétele így hangzik:

„A közös politikai program alapja a választott képviselők 1994. január 8-ai komáromi nagygyűlésén elfogadott dokumentumok tartalmának politikai vállalása, a bennük foglalt célkitűzések elérése, azaz a belső önrendelkezés, a területi önkormányzat vagy autonómia megalakítása, a helyi vagy számbeli kisebbségben élők személyi autonómiájának megteremtése, valamint a magyar közösség és a szlovákok közötti partneri viszony kialakítása. Ennek érdekében készek élni minden törvényes eszközzel belföldön és külföldön egyaránt.” (A szerződés 4. cikkelyének 4. bekezdése.)

A felvidéki magyarok választott képviselőinek komáromi nagygyűlése, az önrendelkezési folyamat és az egész magyarság szempontjából is történelmi mérföldkő. Ma csak annak a politikai cselekvésnek van legitimitása, amely ezen a nyomvonalon halad. Ezentúl ehhez kell hozzávetni mindent, ami a politikában történik, mind szűkebb (szlovákiai magyar), mind tágabb (összmagyar) értelemben.

A nagygyűlésen elfogadott mércét tehát csak túllépni lehet, alatta maradni nem szabad.

1994. november 20.

DUKA ZÓLYOMI ÁRPÁD

A SZLOVÁK-MAGYAR KIEGYEZÉS FELÉ?

Belföldön és külföldön egyaránt széles körű és különböző jellegű visszhangot váltott ki a Csallóközi Városok és Községek Társulása (CSVKT) Tanácsának 1993. december 6-ai felhívása, amellyel 1994. január 8-ára Komáromba meghirdette a dél-szlovákiai magyar választott helyhatósági képviselők, polgármesterek és parlamenti képviselők országos nagygyűlését. E kezdeményezés indítékai már régen érlelődtek. Visszanyúlnak nemcsak az 1989-es változásokat követő mozgalmas évekre, hanem merem állítani, hogy kisebbségi létünk több mint hét évtizedére is. A végső elhatározás okait viszont az utolsó (1992) parlamenti választásoktól eltelt másfél esztendő hatalmon levő szlovák politikájának – minden igényünket és elképzelésünket mereven elutasító magatartásában kell keresni. Az Együttélés politikai mozgalom és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom (MKDM) parlamenti képviselőinek (14 képviselő a 150-ből) javaslatait és benyújtott törvénytervezeteit – amelyek az országban élő nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok jogállását érintették – a parlament rendre elutasította. Az uralmon levő Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom (DSZM) és az általa összeállított kormány elutasított mindennemű párbeszédet a magyar koalíció képviselőivel. Mečiar kormányfő és miniszterei – állandóan azt hangoztatva, hogy Szlovákiában a kisebbségi jogok meghaladják a nemzetközi értékrendet – minden lehető eszközzel megakadályozzák egy egységes, minden állampolgárt kielégítő, átfogó nemzetiségi politika kialakítását. Emellett a meglevő vívmányok fokozatos leépítésére törekszenek. Mečiar kormányzása alatt nem volt példa rá, hogy a kormány pozitívan igyekezett volna mérlegelni a magyar nemzeti közösség igényeit, megoldani problémáit. Ellenkezőleg, megkerülve a párbeszédet, minden erejével igyekezett bebizonyítani az előterjesztett javaslatok értelmetlenségét, és azokat a lehető leggyorsabban leseperni az asztalról. Követeléseinket túlzottnak és szélsőségesnek minősítve, kihasználva a tömegtájékoztatási eszközöket a közvélemény gerjesztésére fokozatosan kialakították az itt élő magyarságból a nemzetállam létéhez annyira szükséges ellenséggé. Mindez a közvélemény félrevezetésére, az egyre halmozódó megoldatlan gazdasági, szociális és egyéb problémák leplezésére irányul. A szlovák politikai vezetés további aljas, de átlátszó törekvése magyarságunk megosztása, és a magyar választópolgárok, valamint parlamenti képviselőik szembeállítása. Természetes tehát az itt élő magyarok erőteljes reakciója

és elégedetlensége. A feszültség növeléséhez hozzájárult még Szlovákia készülő területi közigazgatási átstrukturálása is, amely számunkra elfogadhatatlan, mivel összefüggő magyar etnikumunkat öt részre szabdálná. S minden egyes tervezett megyében (a Nyitrai kivéve) a magyarság aránya 20% alatt lenne (ez a nyelvtörvény által kijelölt küszöbérték).

A felhívást megelőzően még egy figyelemre méltó eseményt kell megemlíteni. A CSVKT Tanácsa október elején azzal a kezdeményezéssel állt elő, hogy létrehozza a dél-szlovákiai önkormányzati képviselők, tehát a nép által választott képviselők társulását. Október 11-én a szervezőbizottság benyújtotta a SZK Belügyminisztériumába a bejegyzési kérvényt és a szervezet alapszabályát. (A szervezőbizottság alapítói voltak: *Bölcs József, Komáromfüss polgármestere, Harsányi Imre, Gúta polgármestere, PhDr. Kvarda József, Csenke polgármestere, JUDr. Lojkovič Sámuel, Nagymegyer polgármestere, Öllös Árpád, Dunaszerdahely polgármestere, Pásztor István mérnök, Komárom polgármestere, Szabó Edit, Bátorkeszi polgármestere, JUDr. Szabó Olga, Pat polgármestere és Szkukálek László mérnök, Nemesócsa polgármestere* – a szerk. megj.) Hosszú huzavona után a minisztérium – elfogadhatatlan megokolással – elutasította a kérvényt. Az elképzelés az volt, hogy a komáromi nagygyűlés a létrehozott társulás alakuló ülése lett volna.

Ilyen körülmények között született 1993. december 3-án a CSVKT közgyűlésének határozata, hogy 1994. január 8-án megrendezi a dél-szlovákiai választott képviselők nagygyűlését Komáromban. Az egyik legfontosabb cél annak bizonyítása volt, hogy a szlovákiai magyarság túlnyomó része a parlamenti képviselők és a magyar politikai mozgalmak által megfogalmazott, elsősorban a magyar nemzeti közösség jogállását biztosító elképzeléseket támogatja. Továbbá a felhalmozódott és kiéleződött országos gazdasági, szociális, nemzeti és egyéb problémák megvitatása, s a kiút keresése volt a cél. A CSVKT közgyűlése három fontos kérdés megvitatását tűzte a nagygyűlés napirendjére melyek a következők: az önkormányzatok jogi helyzete, az állami közigazgatás átszervezése és a tervezett területi-közigazgatási felosztás, valamint a magyar nemzeti közösség alkotmányos jogállása.

A felhívást követő napokban még viszonylagos nyugalom volt, de egyhetes csend után beindult a felháborodás gépezete. Szlovákia politikai vezetői, a tömegtájékoztató eszközök, különböző tömegszervezetek és hivatalok szinte hisztérikus hangulatot keltve, néhány nap alatt drámai helyzetet idéztek elő. Fenyegetve tiltakoztak a CSVKT Tanácsának felhívása és a Komáromba tervezett nagygyűlés ellen. A felhívás szövegéből kiindulva, szélsőségesen torzítva a valóságot fantáziadús és képtelen vádak születtek: *A szlovákiai magyarság az*

ország integritása ellen tör, ki akarja kiáltani az önálló „provinciát”. Ezután már csak a magyarlakta területek elszakadása következhet. Itt háború és vérfürdő lesz, egy második Jugoszlávia. A TV-ben, sajtóban és rádióban nap mint nap elhangzó ellenséges rágalmakat a félelem, az ún. „történelmi félelem” diktálta. És mindez csupán azért történt, mert legitim magyar képviselőink a szlovákiai magyar nemzeti közösség jogállásának rendezésére törekednek és identitása megőrzésével kapcsolatos ügyeinek irányítását a magyarság saját maga akarja a kezébe venni. A mintegy hatszázezres tömeg képviselői elengedhetetlennek tartják, hogy az ország készülő területi és közigazgatási elrendezésében azon a területen, ahol a magyar lakosság jelentős számban él, különleges jogállású saját önkormányzat jöjjön létre. Ezek az elképzelések pedig nincsenek ellentétben, összhangban vannak a helsinki folyamat emberjogi és kisebbségvédelmi dokumentumaival, elsősorban az ET 1201-es ajánlásával. További olaj volt a tűzre, amikor december 7-én az Együttélés és az MKDM vezetősége közös nyilatkozatban támogatásáról biztosította a nagygyűlés szervezőit és felkínálta a segítséget az előkészületekben. A szlovák kormány és az ország vezető politikusai minden eszközt megragadtak, hogy befeketítsék a magyarokat, illetve a községi önkormányzatokat és a polgármestereket. A köztársasági elnök fogadta a két magyar mozgalom parlamenti frakciójának vezetőségét, a CSVKT elnökét és képviselőit, *Pásztor Istvánt*, Komárom, *Szabó Olgát*, Pat, *Kvarda Józsefet*, Csenke és *Lojkovič Sámuel*t, Nagymagyar polgármesterét, valamint a parlamenti pártok elnökeit. Az elnök véleménye egyértelmű volt: a nagygyűlés időpontját el kell halasztani (vajon miért?), és a jelenlegi szlovák politika számára a kisebbségi önkormányzat (autonómia) semmiféle formája sem fogadható el. A szlovák parlament decemberi ülésének napirendjére tűzte a nagygyűlés megszervezésével kapcsolatos felhívás megtárgyalását. A parlamenti vita nem lepett meg bennünket. Annak ellenére, hogy előadtuk paragrafusokkal alátámasztott, ésszerű állásfoglalásunkat, a legkeményebb vádak hangzottak el: *törvény- és alkotmány sértés, valamint Szlovákia integritásának veszélyeztetése*. A szélsőséges határozati javaslatokkal és megtorlásokkal telített felszólalások semmiféle ésszerű irányba nem mutattak. Egy viszont bebizonyosodott: az, hogy egy ilyen nagygyűlés összehívása nem törvénybe ütköző. Így hát a képviselők csupán a felhívás tartalmának elemzésén csemegézhettek. Döntés csak azután született, hogy az államigazgatási, önkormányzati és nemzetiségi parlamenti bizottság kivallatta a CSVKT Tanácsának vezetőit, így *Kvarda Józsefet*, *Lojkovič Sámuel*t, *Pásztor Istvánt*, és előkészítette a határozati javaslatot. A bizottsági ülésen a tetemrehívás még hevesebb volt, s az elfogadott határozati javaslat szövege túltett a

várákozáson. A parlament a javaslatot néhány módosítással kiegészítve megszavazta. A határozat lényege az volt, hogy szinte fantáziadúsán, elrettentő módon megállapítja, milyen messzemenő következményei lehetnek a felhívásnak és a tervezett találkozóknak. Ezért a nagygyűlés elnapolását javasolta. Egyúttal a határozat elutasítja az olyan közigazgatási átszervezést, amely csupán az etnikai elosztást veszi figyelembe. Ez meglepő volt, mert mi ilyen kizárólagosan eddig nem foglalkoztunk ezzel a kérdéssel!

December 20-án a CSVKT Tanácsa kimondta a végső szót: a választott képviselők országos gyűlését a meghirdetett időpontban és az eredeti program szerint tartja meg.

Erre a Matica slovenská a szlovák politikai vezetőkkel együttműködve ellenakcióba lépett: 1994. január 2-ára Nagysurányba meghirdette a dél-szlovákiai szlovákok 6. összejövetelét. A program a Dél-Szlovákiában élő szlovákok veszélyeztetettsége és a komáromi nagygyűlés volt. A sovinszta felszólalásoktól túltengő összejövetelt fölösleges részletezni. Az elfogadott memorandum szövege enyhén szólva ellenséges: a magyarok jogainak korlátozását és a jogos magyar törekvések megtorlását követeli.

A komáromi nagygyűlés programját, a tervezett előadások szövegét és az állásfoglalás-tervezeteket a CSVKT Tanácsa az Együttélés és az MKDM vezetőségével együttműködve készítette elő. A nagygyűlés megszervezése nem volt könnyű feladat. Hiszen több mint 200 magyar nemzetiségű polgármestert és csaknem 5000 helyhatósági képviselőt (beleértve a Magyar Polgári Párt, a Demokratikus Baloldal Pártja képviselőit, illetve a független képviselőket is) kellett mozgósítani. A megfélemlítések, és a fenyegetések kiindulva Komárom város polgármesterének, *Pásztor Istvánnak* (aki a CSVKT elnöke is) és a helyi hatóságoknak rendkívül áttekinthető és szigorú biztonsági intézkedéseket kellett foganatosítaniuk.

1994. január 8-án Bodroghévíztől Pozsonyig, Dél-Szlovákia minden irányából elindultak a magyarság képviselői Komárom felé. Délután egy órára, a kezdés időpontjára zsúfolásig megtelt a komáromi sportcsarnok. A kinnrekedt kb. 500 képviselőt beleértve (akik mindvégig hangszórón keresztül hallgatták a gyűlést) a becslések szerint 3500 magyar választott képviselő gyűlt össze Komáromban. Ez minden várákozást fölülmúlt. Rendkívül nagy volt a belföldi és külföldi tudósítók érdeklődése: összesen 267-en szorongtak a helyszínen, ebből 118 volt a külföldi.

Nagy tapsvihar fogadta *Pásztor Istvánt* és megnyitó beszédét. Számára ez volt a legmeghatóbb és legnagyobb elismerés. A megegyezés szerint az egyes témakörök előadói csakis polgármesterek voltak. Az

önkormányzatok jogairól, jelenlegi nem kielégítő állapotáról hangzott el előadás, amely keményen bírálta a szlovák kormány politikáját. Részletes elemzés hangzott el a szlovák kormány által tervezett, számunkra elfogadhatatlan területi és közigazgatási átszervezésről. Egyúttal a résztvevők megismerkedtek azzal az általunk kidolgozott elképzeléssel, amely figyelembe veszi a másodfokú, ill. regionális önkormányzati területek kialakításánál az etnikai összetevőt is – a magyarok által többségben lakott területeket, amelyeket különleges jogokkal kell felruházni. A magyarok alkotmányos jogállásáról szóló napirendi pont első része a kisebbségi sors elmúlt 75 évét elemezte, rámutatva az államhatárolm tudatos asszimilációs törekvéseire. A második rész előadója ismertette a magyar parlamenti képviselők által beterjesztett, nemzeti közösségek és etnikai csoportok jogállását szabályozó alkotmánytörvény-tervezetet. Az ezt követő egy óra alatt a felszólalók kifejtették nézetüket az előterjesztett állásfoglalásokkal kapcsolatban.

A nagygyűlés résztvevői nyílt levéllel fordultak a köztársasági elnökhöz, a szlovák nemzethez és mindazokhoz, akik hajlandók előítéletek és gyűlölködés nélkül együttműködni a közös problémák megoldásában. Az összejövetel záró részében a résztvevők, két képviselő ellenszavazatával elfogadták a három fejezetből álló állásfoglalást:

a) az önkormányzatok jogairól, amelynek leglényesebb része a Helyi Önkormányzatok Chartájának első sorban magyar kisebbségünket érintő tételeit sorolja fel. Egyúttal felszólítja a szlovák kormányt, hogy mielőbb csatlakozzon ehhez a dokumentumhoz.

b) Szlovákia közigazgatási és területi átszervezéséről. Ennek a résznek a legfontosabb mondanivalója – a már említetteken kívül – az, hogy két változatban javaslatot tesz olyan közigazgatási területek kialakítására, ahol a magyarság többséget alkot. Egy összefüggő régió kialakítása Pozsonytól a keleti határokig, vagy három különálló területi egység létrehozása – nyugati, közép és keleti régió. Mindkét esetben a Nyitra vidéki magyar sziget különálló, elsőfokú államigazgatási területet alkotna.

c) A magyarok alkotmányos jogállásáról. Ezen fejezet leszögezi, hogy a magyarság a polgári jogegyenlőségből kiindulva a Szlovák Köztársaságot a szlovák nemzettel egyenrangú közösségként kívánja építeni. A 10%-os határértékből kiindulva meghatározza az anyanyelv használatának jogát s felszólítja a Szlovák Köztársaságot, hogy ratifikálja a Kisebbségi vagy Regionális Nyelvek Chartáját.

Végül a nagygyűlés résztvevői felszólították a magyar parlamenti képviselőket az állásfoglalásban lefektetett elképzelések fokozatos megvalósítására.

Annak ellenére, hogy a belügyminisztérium minden

részlegét mozgósítva igyekezett megakadályozni azt, hogy a választott képviselők eljussanak Komáromba (a számtalan rendőri ellenőrzés, a rendőrök jogtalanul begyűjtötték az autóbuszok utasainak személyi igazolványát, az autóbuszokat nem engedték továbbhaladni műszaki hibákra hivatkozva stb.), büszkék lehetünk arra, hogy habár nagyon lelkes, de megfontolt és józan tömeg gyűlt össze a komáromi sportcsarnokban. A résztvevők konstruktívan, de céltudatosan fogalmazták meg a szlovákiai magyarság létéhez, identitása megőrzéséhez elengedhetetlenül szükséges jogokat, elképzeléseket. Az itt elfogadott dokumentumok alapján konfliktus nélküli hosszú távú politikát lehet folytatni, amely fokozatosan a józan szlovák-magyar kiegyezéshez is vezethet.

Szlovákiai magyar nemzeti közösségünk történetében a komáromi nagygyűléshez hasonlítható esemény még nem volt. Az itt elfogadott dokumentumok pedig nemzeti közösségünk életében egy új szakasz kezdetét jelenthetik.

A CSALLÓKÖZI VÁROSOK ÉS KÖZSÉGEK TÁRSULÁSÁNAK FELHÍVÁSA DÉL-SZLOVÁKIA ÖNKORMÁNYZATAIHOZ

Tisztelt Polgármester- és Képviselőtársak!

Sorsdöntő ügyben fordulunk Hozzátok!

A Csallóközi Városok és Községek Társulása történelmünk folyamán első ízben megszervezi minden dél-szlovákiai magyar választott képviselő, polgármester és parlamenti képviselő országos nagygyűlését.

Miért döntöttünk az országos nagygyűlés összehívása mellett?

Azért, hogy egy emberként nyilvánítsuk ki véleményünket: az ország kormányszata romlásba visz bennünket. Korlátozza fejlődésünket, mert megfoszt minket olyan jogok gyakorlásától, amelyek minden jogállamban megilletik az egyéneket és a közösségeket, mert visszatartja községeink anyagi jogosultságainak egy részét. Korlátozza önkormányzati jogainkat és helyi önkormányzataink kibontakozását. Egy olyan közigazgatási és területi átszervezést tervez és akar a fejünk fölött végrehajtani, mint amelyet már megéltünk a központosított államigazgatás és parancsuralmi rendszer korszakában. Ez megsértene az önkormányzati elvet és számunkra egy újabb jogfosztást is jelentene.

Az ország politikai vezetése olyan propagandát fejt ki, amellyel társadalmi békétlenséget kelt, egymás ellen uszítja az együtt élő szlovákokat és magyarokat. A magyarságot Szlovákia ellenségeként tünteti fel. A dél-szlovákiai magyarságot és a demokratikus úton megválasztott parlamenti képviselőit szembe akarja állítani egymással. A társadalmi, politikai és gazdasági helyzetünket jellemző vészjelzések késztetnek bennünket arra, hogy összehívjuk e nagy terület magyar és velünk érdekesen választott képviselőinek országos nagygyűlését.

Tudatában vagyunk annak, hogy ebben a nagy régióban, Pozsony és az ukrán határ között, ahol a szlovákiai magyar lakosság mintegy hatszázezres tömege él, minden bizonyító adat szerint a legnagyobb az egymás iránti türelmesség. Az itt élő, történelmi gyökereivel ide kötődő magyar és szlovák lakosság kölcsönösen jó viszonya – ellentétben az ország más területein kialakult hangulattal – megteremti a gyümölcsöző társadalmi kapcsolatok és a kibontakozni képes gazdasági élet alapfeltételeit. Ezt az értéket közös akarattal kell kamatoztatnunk, ezért fogalmazzuk meg közösen: *azon*

a területen, ahol a magyar lakosság jelentős számban él, egy saját önkormányzattal és saját közigazgatással rendelkező különleges jogállású tartomány kialakítására van szükség az Európa Tanács 1201-es ajánlása alapján. Egy ilyen jogállású terület megőrizné és gyarapítaná azokat az európai értékeket, amelyek az utóbbi néhány évtized során fokozatosan elsohvadtak térségünkben.

Ezzel együtt fogalmazzuk meg határozott igényünket a szlovákiai magyar nemzeti közösség jogállásának rendezésére, összhangban a magyar koalíció parlamenti képviselői által kidolgozott alkotmánytörvény-tervezettel.

Ugyanakkor nyilvánítsuk ki, hogy a velünk egy területen, de hozzánk képest számbeli kisebbségekben élő szlovákság joga ezáltal semmiben sem szenvedhet csorbát.

Válasszunk a nagygyűlés résztvevői közül egy száztagú bizottmányt, amelyet megbízunk a gyűlés határozatainak megvalósításával.

E történelmi fontosságú gyűlés további különleges küldetését abban látjuk, hogy állásfoglalásaival összefogná a politikailag megosztott szlovákiai magyarságot. Sorsunkról formált közös elképzeléseink nem válnának pártcsatározások martalékává. Erkölcsi erejével mindannyiunkat támogatna.

Ezért felhívással fordulunk Dél-Szlovákia minden polgármesteréhez, önkormányzati képviselőjéhez és parlamenti képviselőjéhez – politikai és ideológiai elkötelezettségétől függetlenül: Vegyünk részt az országos nagygyűlésen 1994. január 8-án, Komáromban!

*Csallóközi Városok és Községek Társulásának Tanácsa
Komárom, 1993. december 6.*

A SZLOVÁKIAI MAGYARSÁG ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATI NAGYGYŰLÉSRE KÉSZÜL

(Összeállította: Pogány Erzsébet)

1993. december 3.

A Csallóközi Városok és Községek Társulásának közgyűlése úgy határozott, hogy 1994. január 8-án Komáromban megrendezi a dél-szlovákiai régió önkormányzati képviselőinek, polgármestereinek és parlamenti képviselőinek a nagygyűlését. Négy fontos kérdés megvitatását tűzték a gyűlés napirendjére: az önkormányzatok jogi helyzetével kapcsolatos problémákat, az állami közigazgatás átszervezésének és az ország új területi-közigazgatási felosztásának kérdését, a magyar nemzeti közösség alkotmányos jogállását és a dél-szlovákiai régió választott képviselői társulásának előkészítését.

1993. december 6.

A Csallóközi Városok és Községek Társulásának Tanácsa felhívással fordult Dél-Szlovákia választott képviselőihez, polgármestereihez.

1993. december 7.

Az Együttélés és az MKDM vezetőségének tagjai közös támogató nyilatkozatot írtak alá, amelyben kijelentik, hogy egyetértenek a CSVKT nyilvánosságra hozott felhívásával, és részvételre szólítják fel Dél-Szlovákia minden választott képviselőjét és polgármesterét.

1993. december 9.

A Dunaszerdahelyi Járási Hivatal vezetője a köztársasági elnöki iroda munkatársainak látogatása nyomán bekérte a járás polgármestereit, hogy mondjanak véleményét a CSVKT felhívásáról. A polgármesterek nem fogadtak el elutasító állásfoglalást. Hasonló összejövetelre a későbbiek során szinte minden dél-szlovákiai járásban sor került.

1993. december 13.

A köztársasági elnök, a kormányfő és a parlament elnökének rendszeres hétfői megbeszélésén a CSVKT felhívása volt a téma. A rádióban és a sajtóban elhangzott nyilatkozatok szerint Szlovákiában komoly helyzet alakult ki, amelyet nem lehet kézlegyintéssel elintézni, a kezdeményezést alkotmány- és törvénysértőnek, az állam szuverenitását veszélyeztetőnek minősítették.

Az ország vezető politikusai ezzel kiadták a vezényszót: beindult a hisztériakeltő ellenpropaganda.

1993. december 14.

Sajtótájékoztató az Együttélés, az MKDM és a CSVKT elnökének részvételével.

Duray Miklós nyilatkozata: Hogy ki minek minősíti a nagygyűlés összehívását, az politikai meggyőződéséről, műveltségéről függ, de hogy azt nem lehet törvény- és államellenesnek tartani, az tény. Amit a Csallóközi Régió tervez, az az ország berendezkedésének demokratisálásához vezet. Ha ezt valaki úgy próbálja magyarázni, hogy állam- illetve alkotmányellenes, akkor vagy kimondottan magyarellenesen nyilatkozik, vagy nem ismeri Szlovákia jogrendjét.

Kvarda József: mi egy igazságos, a nemzeti kisebbségek számára is elfogadható területi-közigazgatási felosztást akarunk.

Pásztor István: A CSVKT önként vállalt szervezői feladata a nagygyűlés kezdetével megszűnik, attól kezdve a demokrácia alapelve szerint a résztvevők döntenek az események további menetéről.

1993. december 15.

A szlovák parlament is napirendjére tűzte a CSVKT január 8-ára összehívott komáromi nagygyűlésének kérdését. Kaliská képviselő asszony azzal indokolta javaslatát, hogy a parlament nem maradhat közömbös, hiszen az Együttélés és az MKDM is támogatta a kezdeményezést.

Az Együttélés nyilatkozatot tett közzé, amelyben elutasította némely szlovák politikus és újságíró politikailag motivált hangulatkeltését a CSVKT felhívásával kapcsolatban. Nem a régió legitim képviselőinek megoldási javaslatai irányulnak az ország integrációjának megbontására, hanem a kormánynak az új területi felosztási tervezete, amely szét akarja zilálni a főképpen magyarok lakta régió szervezett fejlődését.

1993. december 16.

A. Nagy László: Az MPP mint párt nem vesz részt a komáromi nagygyűlésen, elfogadhatatlannak tartja, hogy a politikai pártok beavatkozzanak a helyi önkormányzatok és regionális szervezetek munkájába, s azt a saját politikai céljaikra próbálják felhasználni.

Ján Čarnogurský: A kormány törvényes alapok nélkül nevezett ki nyolc kormánybiztost a területi felosztás előkészítésére. A komáromi nagygyűlés összehívása nem törvénytelen, de amennyiben a területi felosztásról és az államigazgatás átszervezéséről akarnának ott dönteni, akkor megsértenék a törvényt. Szerinte a magyar politikusok csak a saját szűk érdekeiket tartják szem előtt, pedig ha ezzel a magatartásukkal aka-

dályozni fogják a visegrádi négyek együttműködését, azzal Magyarországnak is ártanak majd.

Michal Kováč köztársasági elnök fogadta a Csallóközi Régió képviselőit. A megbeszélés után az elnöki szóvivő elmondta, a köztársasági elnök hajlandó lenne védnökséget vállalni a komáromi nagygyűlés felett, amennyiben a kezdeményezők eltekintenek a tartomány vagy területi autonómia követelésétől, illetve a nagygyűlést egy későbbi időpontra tűzik ki.

Pásztor István azt nyilatkozta, hogy a régió tanácsával való megbeszélés után adhat csak választ a köztársasági elnök felvetéseire.

1993. december 19.

A köztársasági elnök a parlamenti pártok vezetőivel folytatott megbeszélést a komáromi nagygyűlésről. Kifejtette, hogy elfogadhatatlan számára a komáromi felhívás. Úgy vélte, hogy semmilyen nyomás gyakorlása nem segít a kérdések megoldásában, kezdeményező lépéseket kell tenni a kölcsönös bizalom kiépítése érdekében, s szerinte ilyen lépés lenne a felhívás visszavonása.

1993. december 20.

A CSVKT Tanácsa közleményt adott ki, mely szerint a CSVKT közgyűlésének december 3-ai határozata értelmében, a Szlovák Köztársaság Alkotmányának 28. cikkelyével, valamint a gyülekezési szabadságról szóló 1990. évi 84. törvény 1. paragrafusának 1. bekezdésével összhangban 1994. január 8-án, 13.00 órára a komáromi sportcsarnokba hívja a dél-szlovákiai választott képviselőket és polgármestereket a meghirdetett négy kérdés megvitatására.

1993. december 21.

Pásztor István, a CSVKT elnöke közölte a köztársasági elnökkel a régió tanácsának döntését: az országos önkormányzati gyűlést a meghirdetett időpontban, az eredeti program szerint tartják meg.

A parlament a közigazgatási, önkormányzati és kisebbségi bizottságának javaslata alapján a CSVKT felhívását elítélő határozatot fogadott el: *a felhívás tartalmával túllépi az SZK-nak a polgári kezdeményezésekre és érdekszervezetekre vonatkozó jogrendjét. Alkotmány- és törvényellenesek, valamint az ET parlamenti közgyűlésének ajánlásával is ellentétesek a politikai céllal létrehozandó szervezeti egységek, amelyek az ország területi integritása ellen irányulhatnak. A határozat értelmében a felhívás konfrontációs hangnemben előadott túlzott követeléseket tartalmaz, ami nem lehet a lakosság érdeke.* A parlament jóváhagyta a bizottság követeléseit, hogy a szervezők napolják el a január 8-ára tervezett nagygyűlést. Egyben felszólította a kormányt, hogy fogantossáson intézkedéseket a törvényesség védelmében, s

nem javasolja, hogy az új területi felosztás során csak az etnikai elvekből induljon ki. A kormány kezdjen tárgyalásokat az ET illetékeseivel arról, hogy az ET parlamenti közgyűlésének 1201-es ajánlása mennyiben kötelező érvényű. A parlament módosította június 23-ai határozatát, annyi maradt benne, hogy a szlovák parlament kész emberi és polgárjogi, valamint kisebbségi politikáját az európai konvenciókkal és az ET kötelező érvényű határozataival összhangban folytatni.

1993. december 28.

Az Új Szóban a DBP alelnökével készített beszélgetés.
Borza Erzsébet: Komárom elhamarkodott lépés.

1993. december 29.

Az Új Szóban az MPP részéről *Öllös László* nyilatkozta: Ne nézzük ostobának a másik felet!

1993. december 31.

Pásztor István, Királyhelmece polgármestere: Megszavaztuk a részvételt.

A. Nagy László: az MPP úgy döntött, csúcsvezetése részt vesz a komáromi nagygyűlésen. Továbbra is fenntartásokkal fogadja a CSVKT felhívását.

TARICS PÉTER

„RENDEZNI VÉGRE KÖZÖS DOLGAINKAT”

A szlovákiai magyarság Komáromba ment, hogy nyilvánosan hangot adjon konkrét elképzeléseinek, s érvényt szerezzen kisebbségi jogainak. 1994. január 8-án a komáromi sportcsarnokban megtartották Szlovákia magyar önkormányzati képviselőinek, polgármestereinek és parlamenti képviselőinek országos nagygyűlését. A nagygyűlés rendkívül magas színvonalon folyt annak ellenére, hogy az eseményt több mint egy hónapos uszító, nacionalista és magyarellenes országos kampány előzte meg. A kampány célja nyilvánvalóan az volt, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösséget a világ előtt bemocskolja és a *magyar* nevet összemosza az *összeférhetlen* és a *soviniszta* jelzőkkel. A komáromi nagygyűlés tehát óriási csalódást okozott mindazoknak, akik valamiféle háborús uszítást, szlovákellenes tüntetést vagy nacionalista tömeggyűlést vártak.

A komáromi nagygyűlés azonban nemcsak nacionalista kampányt váltott ki, hanem nagy nemzetközi és hazai józan érdeklődést is, hiszen a rendezvényen több mint 3500 legitim szlovákiai magyar képviselő és polgármester vett részt, rajtuk kívül pedig többszáz érdeklődő, valamint 267 újságíró, ebből 118 külföldi és 149 belföldi. Több tévéstáb és rádió-riporter képviseltette magát a nagygyűlésen, és jelen volt *Michal Kováč* köztársasági elnök irodájának képviselete is, a kül- és belpolitikai osztály vezetőjének személyében. A nagygyűlésen részt vett *Ludovít Fliegel* szlovák oktatásügyi államtitkár, a FUEV képviseletében *Valentin Grandits* és *Komlóssy József*s nem utolsó sorban az USA megfigyelői.

A közgyűlést Komárom város polgármestere, a *Csalóközi Városok és Községek Társulásának* (CSVKT) soros elnöke, *Pásztor István* nyitotta meg, aki köszöntőjében felolvasta *Catherine Lalumière*-nek, az Európa Tanács főtitkárának, a komáromi nagygyűléshez intézett levelének egy részletét. *Pásztor István* elmondta, hogy a közgyűlés javasló bizottságának tagjai a CSVKT tanácsának tagjai lesznek, mivel ők foglalkoztak a leghatékonyabban a napirendi pontok problematikájával. Az elnök ismertette a napirendi pontokat, majd kifejtette, hogy minden elfogadásra kerülő dokumentumot és fontos döntést a nagygyűlés szavazással fogad el.

A második felszólaló *Rózsa Sándor*, Kajal (Galántai járás) polgármestere volt, aki az önkormányzatok jogi helyzetét vázolta fel higgadtan, ugyanakkor azonban kemény tárgyilagossággal. Kifejtette, hogy Szlovákiában az önkormányzati jogok nem kielégítőek, és a Szlovák Köztársaság Alkotmányában az önkormányzatok

jogállása olyan általánosságban van meghatározva, hogy a mindennapi megvalósítás során nagy teret ad a végeláthatatlan másod- és harmadrendű előírások tömkelegében a félremagyarázásnak, sőt a tudatos elferdítésnek, az önkormányzatok számára káros gyakorlat alkalmazásának. Mindez – mondta – ellentétben áll a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájával. *Rózsa Sándor* megállapította, hogy Szlovákia mindmáig nem csatlakozott a dokumentumhoz.

A nagygyűlés második fő témája a közigazgatási és területi átszervezés problematikája volt az országon belül. Ebben a témában elsőként *Királyhelmece* polgármestere, *Pásztor István* kapott szót, aki az elmúlt 75 év közigazgatási és területi átszervezésével foglalkozott, különös tekintettel a magyar kisebbség helyzetére. Ezt követően *Szepsi* polgármestere, *Zachariás István* szólt a nagygyűlés résztvevőihöz, aki beszédében ismertetette a szlovák kormány közigazgatási és területrendezési tervezeteit, valamint a magyar kisebbség képviselői által kidolgozott tervezeteket, általános síkban megfogalmazva azokat. E tervezetek ismertetését öntötte konkrét formába *Kvarda József*, *Csenke* polgármestere, aki egyik legjobb felszólalója volt a közgyűlésnek. *Kvarda József* elmondta, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösség a közigazgatási és területi átszervezés tervei kidolgozásánál kiindulópontnak tekinti az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201-es ajánlását, főként a 11. §-ban megfogalmazottakat. Mint felvázolta, ezek figyelembe vételével két megoldási lehetőség kínálkozik megvalósításra:

1. Egy összefüggő dél-szlovákiai közigazgatási régió 511 községgel. Ezekben a falvakban és városokban összesen 824 946 lakos él, közülük 507 073 lakos magyar nemzetiségű, ami 61,54%-ot jelent. A régiót a következő kisjárások alkotnák: *Szenc, Somorja, Dunaszerdahely, Galánta, Vágsellye, Nagymegyér, Komárom, Érsekújvár, Ógyalla, Párkány, Léva, Zselíz, Ipolyság, Losonc, Fülek, Rimaszombat, Tornalja, Rozsnyó, Szepsi, Nagykapos és Királyhelmece. A Nyitra vidéki magyar sziget különálló elsőfokú államigazgatási területet alkot 18 községgel, 51%-os magyar részaránnal.*

2. Három közigazgatási régió:

a) Pozsony mellékétől Ipolyságig 230 községgel, 526 620 lakossal, 63,1%-os magyar többséggel;

b) Ipolyságtól Kassáig 228 községgel, 239 341 lakossal, 54,2%-os magyar többséggel;

c) Dél-Zemplén és Ung vidéke 53 községgel, 58 986 lakossal, 72,3%-os magyar többséggel.

Kvarda Józsefet Száraz József, Udvard polgármestere váltotta fel a szónoklásban, aki az önkormányzattal rendelkező régiók gazdasági fejlődésének lehetőségeit vázolta fel. Megemlítette a régiók mezőgazdasági problémáit, és az ehhez az ágazathoz kapcsolódó szolgáltatá-

si gondokat, a munkanélküliséget, a környezetvédelem hiányosságait. Leszögezte, hogy *a hibák konstatálásával nem Szlovákiától akarunk elszakadni, hanem éppen ellenkezőleg: a ország nemzetgazdaságát szeretnénk tárgyalagos javaslatok kidolgozásával és azok gyakorlati alkalmazásával feljavítani. Száraz József* rendkívül fontosnak tartotta az egyes régiók szerződéses együttműködését belföldi és külföldi régiókkal.

A nagygyűlés harmadik fő témája a szlovákiai magyarság alkotmányos jogállása volt. Ebben a témában Pat polgármestere, *Szabó Olga* és Nagyölvéd polgármestere, *Vavreczky József* szólalt fel. Szabó Olga az elmúlt 75 év – magyar kisebbséget érintő – alkotmányos jogállását ismertette, hangsúlyozva az alkotmánytörvények antidemokratikus és kisebbségellenes jellegét. Elmondta, hogy a múlt ismerete nélkül nem lehet a jövőt építeni. Fő hiányossággént tárta fel azt a tényt, hogy a szlovákiai magyarságnak mindmáig nincs magyar nyelvű egyeteme, és a szlovák hivatalos szervek ma is az anyanyelvi oktatás elszorvasztására törekednek, különösen a már közismert alternatív oktatás bevezetésével. Szabó Olga elmondta, hogy a szlovákiai magyar kisebbség lassú megsemmisítését szolgáló alternatív iskolákat a hivatalos szervek 100 millió koronával támogatják. Vavreczky József kifejtette, hogy létfontosságú lenne a társadalmi élet és a politika minden szintjén a közös, konkrét programok megfogalmazása.

Mindezeket követően Guta polgármestere, *Harsányi Imre a Dél-szlovákiai Választott Képviselők Társulásának* kezdeményezéseit ismertette.

Még mielőtt a vita elkezdődött volna, *dr. Rózsa Ernő* parlamenti képviselő magyar parlamenti képviselőtársai nevében ígéretet tett arra, hogy a nagygyűlésen elfogadott Állásfoglalásban lefektetett határozatoknak érvényt szereznek a parlamentben is.

Következett a vita, amelyben minden felszólaló példaértékű higgadtságot, tárgyilagosságot, nyíltságot, kulturáltságot tanúsított. A felszólalások során a sportcsarnokban többször felzúgott a taps, amely az egyetértést, az egységes és közös véleménynyilvánítást bizonyította. A közönség is kulturált viselkedésről tett tanúbizonyságot. A nagygyűlés idején a sportcsarnok épületén kívül is gyülekezett a tömeg, s a csaknem 400 érdeklődő az utcáról hallgatta a nagyteremben folyó nagygyűlést. A vitában felszólalt *Csáky Pál, Papp Sándor, Száraz Dénes, Batta István, A. Nagy László, Híves György, Mihályi Molnár László, Angyal Béla, Bartakovics István, Fóthy János, Hortai Éva, Zselenák József, Öllös Árpád és Pallya Gábor*. Időhiány miatt nem kapott szót a vitában, de írásban benyújtotta felszólalási kérelmét: *Bodnár Imre, Kukel Imre, Matus Frigyes, Soóky László, Bélik György, Sklut Tibor, Köteles László, Borbély József, Nagy Imre, Peller István, Werster Ilona, Gábor Lajos, Bugár Béla*.

A komáromi nagygyűlés állásfoglalás elfogadásával fejeződött be, amelyet a nagygyűlés résztvevői nagy többséggel és két ellenszavazattal elfogadtak. Közben *Lojkovič Sámuel*, Nagymegyer polgármestere felolvasta a közgyűlésnek a Szlovák Köztársaság elnökéhez és szlovák polgártársainkhoz írt nyílt levelét, *Fóthy János* pedig még a vitafelszólalásában olvasta fel a szlovákiai magyar szülőkhöz intézett felhívást. A nagygyűlés ezeket a dokumentumokat is szavazással fogadta el.

A tanácskozás résztvevőit levélben köszöntötték és sikeres gyűlést kívántak a vajdasági, az erdélyi és a kárpátaljai magyar szervezetek is.

A komáromi nagygyűlés állásfoglalást fogadott el:

1. *a magyarok alkotmányos jogállásáról;*
2. *Szlovákia közigazgatási és területi átszervezéséről;*
3. *az önkormányzatok jogairól;*

Az állásfoglalás-javaslatokat Komáromfüss polgármestere, *Bölcs József* olvasta fel a nagygyűlés résztvevőinek.

A több mint ötórás komáromi nagygyűlés – melyet követően sajtóértekezletet tartottak – békés, nyugodt légkörben folyt, és konfliktusmentesen zajlott. Ezzel is bebizonyosodott, hogy a szlovákiai magyarság – minden nyilvános megnyilatkozását beleértve – méltó tárgyalópartnere a szlovákságnak. Ami ezen a napon kellemtelenség volt, azt sem a magyarok okozták... A vitában ugyanis több felszólaló is elmondta, hogy a parlamenti és helyi képviselőket Komáromba szállító több autóbust is megállítottak a közutakon, és visszarendeltek saját városukba. Voltak olyan helyi képviselők is, akik autóstoppal érkeztek meg – a korábban ismertetett ok miatt – a komáromi nagygyűlésre.

Levonva a végső következtetést: a Szlovák Köztársaság bármely polgára és politikai gyűlést szervezője példát vehet a komáromi nagygyűlésről, annak hangulatáról és résztvevőinek kulturáltságáról. A szlovákiai magyarság ugyanis ismét tudatosította: rendezni kell végre közös dolgainkat, s ez bizony nem kevés! Ezt előbb-utóbb szlovák partnereinknek is be kell látniuk...

(Megjelent a Komáromi Lapokban, 1994. január 14-én)

A TANÁCSKOZÁS TELJES ÉS HITELES JEGYZŐKÖNYVE

**Megnyitó, főbeszámoló, vita,
felhívás a szlovákiai magyar szülőkhöz,
nyílt levél a köztársasági elnöknek
és szlovák polgártársainknak,
Állásfoglalás**

*A felszólalások szövegét az írásos dokumentumok
és az eredeti magnó- és videofelvételek alapján
pontosította és kiegészítette:
Tarics Péter*

A SZLOVÁKIAI MAGYARSÁG ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATI NAGYGYŰLÉSÉNEK PROGRAMJA

1994. január 8-án 13.00 órakor, Komáromban

Megnyitó

Pásztor István, Komárom polgármestere, a CSVKT elnöke

I. Az önkormányzatok jogi helyzete

„A községekről szóló törvény kritikai elemzése és a törvény módosításának javaslata”

Előadó: Rózsa Sándor, Nemeskajal polgármestere (Galántai járás)

II. A közigazgatási és területi átszervezés

„Történelmi visszapillantás az elmúlt 75 év területi és közigazgatási átszervezéseire”

Előadó: Pásztor István, Királyhelmece polgármestere (Tóketerebesi járás)

„A kormánytervezet és más elképzelések ismertetése”

Előadó: Zachariás István, Szepsi polgármestere (Kassai járás)

„Igazságos közigazgatási és területi átszervezés”

Előadó: Kvarda József, Csenke polgármestere (Dunaszerdahelyi járás)

„Az önkormányzattal rendelkező régiók gazdasági fejlesztésének lehetőségei”

Előadó: Száraz József, Udvard polgármestere (Érsekújvári járás)

III. A szlovákiai magyarság alkotmányos jogállása

„A múlt és a jelen rövid bírálata”

Előadó: Szabó Olga, Pat polgármestere (Komáromi járás)

„A nemzeti és etnikai kisebbségek jogállására vonatkozó alkotmánytörvény-tervezet ismertetése”

Előadó: Vavreczky József, Nagyölvéd polgármestere (Lévai járás)

IV. Beszámoló a Dél-szlovákiai Választott Képviselek Társulásának kezdeményezéséről

Előadó: Harsányi Imre, Gúta polgármestere (Komáromi járás)

V. Vita

VI. Nyilatkozat

Előadó: Bölcs József, Komáromfüss polgármestere (Komáromi járás)

PÁSZTOR ISTVÁN MÉRNÖK, KOMÁROM POLGÁRMESTERE, A CSVKT SOROS ELNÖKE:

Tisztelt Honfitársaim! Tisztelt Vendégek!

Engedjék meg, hogy szeretettel köszöntsek minden jelenlevőt a mai komáromi találkozón.

Pásztor István vagyok, Komárom város polgármestere és a Csallóközi Városok és Községek Társulásának jelenlegi soros elnöke. *(Vastaps.)* Köszönöm szépen. Nagyon örülök, hogy elfogadták meghívásunkat. Külön köszöntöm a külképviseletek képviselőit, akik jelen vannak, a köztársasági elnök úr irodájának képviselőjét *(taps)*, a különböző televíziós társaságok, rádiók és sajtók munkatársait. *(Taps.)*

A Csallóközi Városok és Községek Társulása, mint rendező, tudatosítja, milyen nagy teher nehezedik rá, amikor ilyen nagyméretű találkozó megrendezését vállalja. A helyzetet nagymértékben megnehezítette az az óriási sajtókampány, amely a mai találkozót megelőzte. Már majdnem mindenki megszólalt ebben az ügyben. Sokan ki is használták a lehetőséget, és tanúbizonyságot tettek arról, mennyire „toleránsak”, hogyan képzelik el a demokrácia felépítését hazánkban, miként vélekednek a kisebbség és a többség kapcsolatáról.

Itt ma rajtunk, illetve Önökön a sor. Bizonyítani kell, hogy felnőtt egy újabb generáció, mind-mind felelős emberek, akik az önkormányzatokban és a parlamentben viselik választóik gondját, intézik azok ügyes-bajos dolgait, de főleg: fel tudják mérni mai helyzetünket, felismerik a problémákat, azok okait, és meg tudják fogalmazni, milyen megoldásokat látnak. Ha ma közelíteni tudunk egymás véleményéhez, el tudunk fogadni közös álláspontokat, ezzel azt bizonyítjuk mindenki számára, hogy mi tárgyalóképesek vagyunk!

A meg nem érkezett és meghívott külföldi delegációk nevében engedjék meg, hogy felolvassak az egyik rövid levélből egy rövid üdvözlést, melyet Madame Catherine Lalumiére küldött. Így szól a levél vége: „Az Európa Tanács különleges szakértői csoportja január 17-én és 18-án tartózkodik majd Szlovákiában, ezért bizonyára megértik, hogy az Önök komáromi összejövetelére – január 8-ára – nem tudunk megfigyelőt küldeni. Nagyon sikeres gyűlést kívánva, marad tisztelettel: Catherine Lalumiére” *(Taps.)*

Őszintén sajnálom, de csalódást fogunk okozni mindazoknak, akik rosszindulattal ránk fogták, hogy az ország szétverésén és az elszakadáson dolgozunk. Nem erről lesz itt ma szó! *(Taps.)* Ma, itt ezen a helyen, ennek az országnak polgáraiként, saját országunk működésén kívánunk javítani. Ennek az országnak gondoljai aggasztanak, és benne a mi helyzetünk, az ország határain belül.

Ezért megkérek mindenkit, aki ma itt szót kér és szót kap, itt a lehetőség, bizonyítsa! Ettől a perctől kezdve mindenki személyesen felelős minden szóért, minden gondolatért, amelyet kimond. Felelős szülei, testvérei, gyermekei és embertársai előtt, őértük és az ő nevükben.

Engedjék meg, hogy áttérjek a napirend előterjesztéséhez, amelyet majd kérnék kézfeltartással elfogadni.

Tárgyalásunk menete a következő: polgármester-kollégáink témafelvezető előadásokat tartanak majd:

1. az önkormányzatok jogairól;
2. Szlovákia közigazgatási és területi átszervezéséről;
3. a szlovákiai magyarok alkotmányos jogállásáról;
4. egy tervezett polgári társulás megalakításáról;
5. bizottmány választása helyett felkéréssel és megbízással fordulunk választott képviselőink felé, melyet dr. Rózsa Ernő terjeszt elő, majd vitafelszólalásra nyílik lehetőség. Egy órán keresztül háromperces felszólalásokban megtehetik megjegyzéseiket az elhangzott témákhoz és az állásfoglalás-javaslatokhoz, amelyeket már megkaptak és tanulmányozhattak.

A közös véleményt majd szavazással fogadjuk el. Miután a javaslobizottság felolvassa a javaslatokat, kézfeltartással kérjük azokat megszavazni, vagy nem.

A javaslobizottság szerepére kérném azokat a polgármester-kollégákat, akik a Csallóközi Városok és Községek Társulásának Tanácsában együtt dolgoztak a javaslatok kidolgozásánál, szakértők bevonásával. Tehát ők legyenek a javaslobizottság, mert a legtöbbet dolgoztak az előadott témákon, így a legközelebb állnak hozzájuk. Ha elfogadja ezt a Tisztelt Gyűlés.

A gyűlés vezetésével engem bíztak meg a szervezők, ha ezt a javaslatot Önök is elfogadják. A tárgyalás nyelve az anyanyelv. A találkozóról teljes videó- és hangfelvétel készül. A vitába majd kérném, hogy írásban jelentkezzenek a rendezőknél, a papírra kérném feltüntetni a felszólalás témáját, a felszólaló nevét és azt, hogy honnan érkezett a tisztelt hozzászóló. Ennyi a rendezők javaslata a napirendre és az ügypirendre.

Kérem, kézfeltartással jelezzék, elfogadják-e ezt a javaslatot! *(Szavazás kézfeltartással, a résztvevők egyhangúlag elfogadják a javaslatot.)* Nagyon szépen köszönöm. Ez látható többség, tehát elfogadtuk ezt a tárgyalási rendet.

Tisztelt Gyűlés!

Négy óra munka vár ránk. Kérem, legyenek nagyon fegyelmezettek. Főleg legyenek elnézőek, és ezúton kérnék bocsánatot mindazoktól, akik nem jutottak ülőhelyhez, de nagyon örülünk, hogy itt vannak közöttünk.

Most pedig kérném az első téma előadóját, Rózsa Sándort, Kajal polgármesterét, tartsa meg előadását. Köszönöm. *(Taps.)*

RÓZSA SÁNDOR, NEMESKAJAL POLGÁRMESTERE: **A községekről szóló törvény kritikai elemzése és a törvény módosításának javaslata**

Tisztelt Nagygyűlés!
Honfitársaim!

Nekem jutott a feladat, hogy röviden vázoljam az önkormányzatok jogi helyzetét, véleményezzem a községekről szóló törvényt, megjelölve a számunkra szükségesnek látszó módosításokat, és javaslatot tegyek mindezen kérdésekkel kapcsolatban közös állásfoglalásunkra.

Ismeretes számunkra, hogy az önkormányzati rendszer egy jogállamban az állam tartóoszlopa. A szabad polgárok akaratának kifejezője, a közületi jogok rendszerének konkrét formája, vagyis az önmeghatározás, az ön kifejezés és önigazgatás sokszínű gyakorlatának alapja.

Országunkban az önkormányzati jogok nem kielégítőek. A tudatos korlátozásoknak, hátráltatásoknak vagyunk szenvedő alanyai és tanúi. A központi hatalom erősítése, az államigazgatási szervek felsőbbrendűségére való törekvése akadályozza a harmónia, a kívánt stabilitás létrehozását.

A köztársaság alkotmányának 64-71. cikkelyében az önkormányzatok jogállása oly általánosságban van meghatározva, hogy teret ad a mindennapi megvalósítás és gyakorlat során, a végeláthatatlan másod- és harmadrendű előírások tömkelegében, a félremagyarázásnak, sőt a tudatos elferdítésnek, az önkormányzatok számára káros gyakorlat alkalmazásának.

Mindez ellentétben van a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájával, a dokumentum alap gondolatával, alapeszméjével, melyek a helyi demokrácia erősítését, a hatalom decentralizálását és a szerződő felek kötelezettségvállalását tartják szem előtt. A Szlovák Köztársaság mindmáig nem csatlakozott ehhez a dokumentumhoz.

E nemzetközi dokumentum 12. cikkelye meghatározza, hogy az aláíró ország kötelezi magát legalább 20 pontban meghatározott jogi tétel átvitelére saját törvényhozásába, illetve alkotmányába, s ezekből legalább 10 pont az okmányban külön meghatározott tételek közül való. Ez nem kis követelmény, s minden bizonnyal ez a tényleges oka a csatlakozás halasztgatásának.

Említésre méltó az önkormányzatok illetőségét rögzítő tételek hiánya az alkotmányban. A teljes és kizárólagos jogkörök tételes meghatározása, avagy a pénzügyi források és feladatok összhangjának hiánya, amely összhang nélkül nincs és nem is lehet valódi önkormányzat.

Számunkra, a magyar nemzeti közösség számára hiányos az önkormányzati tevékenység tartalmilag körül-

határolt jogköre. Elengedhetetlennek tartjuk a bővítést az iskolaügy, a nemzetiségi kultúra, az egészségügy, a szociális biztosítás és gondoskodás, az anyanyelvhasználat és a tulajdonviszonyok terén. Indokolatlan az újfajta állami tulajdon ismételt létrehozása. Az ésszerű és természetes az volna, ha a község, a város kataszteri területén található valamennyi ingó és ingatlan vagyon, melynek tulajdonosa ismeretlen, a falu, illetve a város tulajdonát képeznék, nem pedig az államét. (Taps.)

A jogbiztonság hiányát bizonyítja többek között az a tény is, hogy az önkormányzatokról szóló törvényt nem egészen három év alatt nyolcszor módosították, és a mai napig nem jöttek létre az alkotmányban is rögzített nagyobb területi önkormányzatok.

1) A Szlovák Köztársaság mielőbb csatlakozzon a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájához, mely dokumentum alapeszméje a demokrácia erősítése, a hatalom decentralizációja, az alulról jövő építkezés, a szerződő felek tisztességes – nyilvános kötelezettségvállalása. (Taps.)

2) A csatlakozó nyilatkozat tartalmazza a Charta 12-ik cikkelyében meghatározott legalább 20 pontot, s közülük számunkra elengedhetetlennek vélt alábbi 10 pontot:

2. cikkely – az önigazgatás alkotmányos rögzítése,
3. cikkely – 1. pont – a közügyek többségének intézése,
4. cikkely – 3. pont – a közügyekért a legközelebbi szerv a felelős,
4. pont – a helyi szervek teljes és kizárólagos jogköre,
5. cikkely – az önkormányzatok határainak sérthetlensége,
8. cikkely – 1. pont – az önkormányzat felügyelete,
9. cikkely – 2. pont – a pénzügyi fedezet összhangja a jogkörökkel,
10. cikkely – 1. pont – az önkormányzatok társulási joga,
2. pont – az önkormányzatok nemzetközi társulási joga,
11. cikkely – a szabad joggyakorlat bírósági védelme.

3) A jogbiztonság érdekében az alkotmány pontosan rögzítse az önkormányzatok tételes jogkörét, rendszerét, illetőségét és változtathatatlanságát, egyéb jogi normák által.

4) Ugyanúgy tételesen rögzítse a kisebbségi önkormányzatok jogállását is.

5) Mielőbb, még az ország területi-közigazgatási rendszerének újrendezése előtt, meg kell valósítani az alkotmány 64-ik cikkelye 3. bekezdése értelmében a nagyobb területi egységek önigazgatását az önkormányzatok önkéntes társulása alapján, tiszteletben tartva az Európa Tanács 1201-es ajánlását. (Taps.)

6) Az alkotmányban rögzíteni az önkormányzatok teljes és kizárólagos jogkörét a Charta 4. cikkelye 3. bekezdése szerint, biztosítva, hogy ezeket ne lehessen semmiféle központi vagy regionális előírásokkal korlátozni. *(Taps.)*

7) A hatalom decentralizálása, az államigazgatás ésszerűsítése, a közjogi felelősség erősítése, az ügyintézés közelebb vitele az őket érintőkhöz, bővíteni az önkormányzatok alkotmányos jogkörét az iskolaügy, a kultúra, az egészségügy, a közbiztonság és a környezetvédelem területein, az államigazgatási szervek jogkörének átruházásával. *(Taps.)*

8) Az önkormányzatok jogkörével és felelősségével összhangba hozni az egész ország területén, valamilyen tevékenységük mértékével az anyagi-gazdasági és pénzügyi feltételeket. Mindennemű olyan ingó és ingatlan vagyon, melynek tulajdonosa nem ismert, ne az államot, hanem az illetékes önkormányzatot illesse saját kataszteri területén belül. *(Taps.)*

Kérem a nagygyűlés résztvevőit, hogy fogadják el az önkormányzatok jogállása szempontjából szükségesnek tartott állásfoglalást, azzal a kívánsággal, hogy törvényes képviselőink a parlamentben és a falvakban ezen alap gondolatok és meghatározások értelmében küzdjenek megvalósításukért. Köszönöm szépen, hogy meghallgattak. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm szépen. Kérem a második témakör előadóit, sorrendben Pásztor Istvánt, Királyhelmece polgármesterét, utána következik Zakariás István, Szepsi polgármestere, majd Kvarda József, Csenke község polgármestere és Száraz József, Udvard polgármestere. Kérem, tartsák meg előadásukat, amelyek egy témakörhöz tartoznak. Köszönöm.

PÁSZTOR ISTVÁN, KIRÁLYHELMECE POLGÁRMESTERE: Történelmi visszapillantás az elmúlt 75 év közigazgatási és területi átszervezésére

Tisztelt Nagygyűlés,

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az első világháború eredményeként új államok jelentek meg Európa térképén. A Versailles-ban kötött békeszerződések szentesítették az Osztrák-Magyar Monarchia szétdarabolását, a helyén több más országgal

együtt létrejött Csehszlovákia. Az így kialakult csehszlovák-magyar államhatár nemcsak közösségeket és embereket választott el egymástól, hanem szerves tájegységeket is kettészelt. Az új államhatár megvonásával hét történelmi megye megcsonkítására került sor a határ mindkét oldalán. Kettévágtak olyan nemzetiségileg kompakt területeket, mint Komárom, Esztergom, Hont, Nógrád, Abaúj-Torna, Gömör és Zemplén vármegyék területei.

A „nemzeti kisebbségek” jogait Csehszlovákiában a békeszerződést megelőzően a Saint-Germain-en Laye-ban 1919. szeptember 10-én aláírt kötelezvény szabályozta. A kötelezvény garantálta a csehszlovákiai magyarok egyéni és kollektív nemzetiségi jogait.

Ennek szellemében a csehszlovák törvényhozás által 1920. február 29-én elfogadott törvény a következőket tartalmazta:

*„Azok a bíróságok, hivatalok és a köztársaság más hatóságai, amelyek tevékenységi köre olyan bírósági eljárásra terjed ki, ahol az utóbbi népszámlálások szerint legalább 20%-nyi azonos nyelvű, a csehszlováktól eltérő nyelvet használó állampolgár él, minden ügyben, amelyet a eljárásban kell elintéznük a beadványokat el kell fogadni a kisebbség nyelvén, és a csehszlovák nyelven kívül a másik a kérvény nyelvén kell elintézni”. *(Taps.)**

Ezeket a jogokat a húszas években is megpróbálták a területi átszervezés és közigazgatás eszközeivel korlátozni. Az 1920-ban hozott 126-os számú törvénnyel megszüntették a történelmi vármegyéket és kialakították a nagymegyéket, amelyek 1923-ban kezdtek működni. Amikor nyilvánvalóvá vált az is, hogy az újonnan kialakított nagyobb területi egységek sem felelnek meg, az új állam központosító elképzeléseinek eredményeként 1928. július 1-jével létrehozták a tartományi rendszert az országban. Csehszlovákiát négy tartományra osztották: Csehország, Morvaország, Szlovákia és Kárpátalja.

A tartományokat kisebb területi egységekre is bontották – ezek voltak a járások.

Mindezek ellenére az 1920/223 Tt. számú törvény értelmében, ha a járás állampolgárai közül több mint 50% „nemzetiségi”, akkor az állam nyelvén írt különböző hivatalos iratokat az illető kisebbség nyelvére is le kell fordítani. Abban az esetben, ha az adott járásban a „nemzetiségi” lakosság létszáma meghaladja a 75%-ot, akkor a hivatalos iratokat csak akkor kell államnyelven kiadni, ha azt valaki külön kéri.

Azonban a járások határait úgy szabták meg, hogy kevés olyan járás legyen, amelynek határain belül a nemzetiségi lakosság részaránya eléri a nemzetiségi nyelvhasználathoz szükséges 20%-ot, az 50 és 75%-ról nem is szólva.

Így hátrányos helyzetbe került a magyarság a pozsonyi, a kassai, a nyitrai, a rimaszombati és a gálszécsi

járásban, mivel a nemzetiségi arány kisebb lett a meghatározott 20%-nál; és ennek következtében be is tiltották a magyar nyelv használatát.

A második világháborút követően a győztes hatalmak intézkedései nyomán újrászületett Csehszlovákia. A korábban elcsatolt területek visszaadásával az ott lakó magyarság újra kisebbségi helyzetbe került. Sorsukat a németekkel együtt a Kassai Kormányprogramra épülő diszkriminatív beneši dekrétumok határozták meg.

A magyarság kollektív megsemmisítésére tett intézkedések száma az 1948-as kommunista hatalomátvétel után csökkent ugyan, de nem szűnt meg. Az 1948. május 9-én hozott alkotmány 1949. január elsejétől hat közigazgatási területre osztotta fel Szlovákiát, így jött létre a kerületi rendszer. A kerületek határait úgy szabták meg, hogy ezáltal a magyar lakosság aránya a lehető legalacsonyabb legyen. Így lehetetlenné vált a magyar többségű nagyobb területi egység létrehozása. A kerületek a mainál jóval kisebb járásokból álltak össze. Ennek következtében 1949 és 1960 között hét magyar többségű járás jöhetett létre. Az ötvenes évek kezdetén a magyarság a társadalmi és gazdasági élet területeit még kevésbé birtokolhatta, mint a szlovákok, ugyanis a hatalomból és annak gyakorlásából teljesen kimaradt.

A Csehszlovák Köztársaság kormánya Prágában 1952. június 17-én a magyar nemzetiségű állampolgárokkal kapcsolatban határozatokat fogadott el. A kormány tagjai feladatuk kapták, hogy intézkedéseikkel tegyék lehetővé a magyar lakosság anyanyelvének használatát. Ezügyben Szlovákiában a Megbízottak Testületé titkos záradékot fogadott el. A belügyek intézésének megbízottja feladatuk kapta, hogy kerületi, járási és helyi szinten a különböző funkciók betöltésére magyar nemzetiségű állampolgárokat keressen. Az intézkedések előirányozták azt is, hogy a magyar nemzetiségű lakosság a nemzeti bizottságokkal és a bíróságokkal anyanyelvén érintkezhet. Azokban a járásokban, ahol számottevő magyar lakosság él, a nemzeti bizottságok tevékenységét szabályozó utasításokat, hirdetményeket, körleveleket és más hasonló dokumentumokat magyar nyelven is meg kell jelentetni. Az érintett járásokban kétnyelvű községtáblákat kell elhelyezni. Hasonló kétnyelvű táblák helyezendők el az állami és közhivatalok, gazdasági intézmények homlokzatán, vasúti és autóbusszmegállókon, az üzletek épületein és más építményeken. Az információs tábláknak is kétnyelvűeknek kell lenniük. Hasonló intézkedéseket helyeztek kilátásba a gazdasági és kulturális élet területén is.

Az említett titkos záradék intézkedései csak töredékesen valósultak meg, még azokban a járásokban is, ahol a magyar lakosság abszolút többséget alkotott.

A kommunista párt és az állam központi szervei hatalmi-irányítói szerepének megszilárdítása érdekében

1960-ban területi és közigazgatási integrációra került sor. Két kerület összevonásával jött létre egy nagy kerület és általában három „kijárási” összekapcsolásával a ma is létező ún. nagy járások. Ezek az intézkedések a szigorúan vett centralisztikus elképzelések megvalósulását és a pártállam létrehozását segítették elő.

Az 1960-as nagy járások kialakításánál is az volt a cél, hogy minél kevesebb járásban legyen többségben a magyar lakosság. Erre a tényre mutatott rá 1982-ben Ivan Bajcura „Cesta k internacionálnej jednote” (Az internacionalista egység útja) című munkájában, ahol megállapítja: „Az 1960-as területpolitikai átrendezés jelentős mértékben rontotta a nemzetiségek helyzetét. A nagy járások kialakítása jelentős mértékben megbontotta az egyes nemzetiségek pozícióit. Pl. a területi átrendezésig hét járás volt magyar többségű, a területrendezést követően pedig már csak kettő maradt ilyen (a Dunaszerdahelyi és a Komáromi járás). Az új járások határait úgy választották meg, hogy azokban mindenhol csökkenjen a nemzetiségek számaránya, így többen közülük a nemzetiségi lakosság „jelentéktelen töredékévé” váltak. Az egyes nemzetiségek számaránycsökkenését a fejlődésük és sajátos problémák iránti érdeklődés teljes hiánya kísérte.”

Az 1960-ban kialakított közigazgatási rendszer és területi egységek gyakorlatilag változatlanul fennmaradtak egészen 1990-ig.

Az 1989-es „bársonyos forradalom” következtében megszűntek az 1960-ban kialakított nagy kerületek, de a magyarság számára hátrányos helyzetet teremtő nagyjárasok érintetlenek maradtak. Annnyiban azonban demokratikusabb lett a közigazgatás, hogy a meglévő járasokon belül létrejöttek kisebb államigazgatási egységek – ún. körzetek –, amelyek esetenként azonosíthatók a történelmi vármegyék járasaival.

Ezen körzeti hivatalok vezetőit kezdetben (1991-ben) a körzet községeknek polgármesterei választották. A községekre vonatkozó törvény módosításai folyamán ezt a demokratikus elemet a kormány javaslatára a parlament kiiktatta a törvényből. Ennek következtében a körzeti hivatal vezetőjét közvetlenül a járási hivatal vezetője nevezi ki. A ma érvényes gyakorlat szerint ezt a tisztséget az esetek többségében a kormány politikájának elkötelezett személyek töltik be.

Az 1991-es népszámlálás adatai szerint 17 körzetben a magyar nemzeti közösség alkotja a többséget. A további öt körzetben 30-50%-os arányban él a magyar lakosság. Ezen kívül három körzetben 20%-nál kisebb a magyarok számaránya.

A helyi önkormányzatok jogkörét az 1990-ben elfogadott és azóta már többször módosított 369-es Tt. számú törvény szabályozza, amely 1991. január 1-jén lépett érvénybe. A községekről szóló törvény az iskolaügyet, az egészségügyi intézményeket, a közműveket (víz, gáz,

csatornázás), az építésügyet, a területfejlesztést, a szociális ügyeket, az anyakönyvek vezetését, az okiratok hitelesítését, a közgyűjteményeket átutalja a körzeti, ill. a járási hivatalok jogkörébe. A helyi adók kivetésének lehetőségét az ingatlanokra, a háziállatokra, valamint a haszonépületekre korlátozza. A jogkörök ilyen körbehátárolásával a törvény megakadályozza, hogy az önkormányzatok saját jogkörükben dönthessenek a község lakosságát közvetlenül érintő ügyekben, valamint saját fejlesztési terveket valósíthassanak meg. További akadályt jelent az önkormányzati rendszer demokratikus fejlődésében, hogy a kormány nem írta alá az Önkormányzatok Európai Chartáját.

A kormányzat 1990-től folyamatosan foglalkozott az önkormányzati és államigazgatási rendszer átszervezésével. Több csoport dolgozott ki javaslatot a közigazgatási reformra. Az általuk elkészített tervek közül azonban eddig egy sem valósult meg. (Taps.)

ZACHARIÁS ISTVÁN, SZEPSI POLGÁRMESTERE: **A kormánytervezet és más elképzelések ismertetése**

Tisztelt Közgyűlés,
Tisztelt Hölgyeim,
Tisztelt Uraim,
Tisztelt Vendégek!

Az a megítélt feladat jutott nekem, hogy ismeressem Önökkel a területi rendezéssel és a közigazgatás újrendezésével foglalkozó kormánybizottság jelenlegi terveit és elképzeléseit. Beszámolómban bizonyos mértékig érinteni fogom azokat az elképzeléseket, amelyek a Szlovákiai Városok és Falvak Szövetségében – a továbbiakban a közismert ZMOS rövidítést fogom használni – születtek, és amelyekkel az említett kormánybizottság is foglalkozott. Minden itt felsorolt javaslat csak javaslat, tehát feltételes módon érvényes.

Meg kell jegyezmem, hogy az államigazgatásról szóló mai elképzelések nem képezik manapság nyilvános vita tárgyát. Ezért az információkat – habár nem titkosak – különböző forrásokból kell összegyűjteni, így nem biztos, hogy minden esetben tudok a legfrissebb információval szolgálni.

Az egész problémakört több részre kell osztani. Ezek: a) az államigazgatás átszervezése; b) a hatáskörök átruházása az államigazgatási szervekről az önkormányzati szervekre; c) a regionális önkormányzatok alakulása; d) Szlovákia új területi felosztása.

a) Az első lépés, amit a kormány tulajdonképpen már 1992 január 1-jétől végre akart hajtani, az államigazgatási szervek horizontális integrációja és Szlová-

kia új államigazgatási térképének megrajzolása. Az új összevont államigazgatási hivatalok a mostani körzeti hivatalok szintjén és területén fejtenék ki tevékenységüket úgy, hogy egy általános államigazgatási hivatal a következő mai hivatalokat foglalná magába körzeti és területi szinten:

1) Általános államigazgatás; 2) Környezetvédelmi hivatalok; 3) Erdőgazdálkodási hivatalok; 4) Iskolaszékek; 5) Munkaügyi hivatalok; 6) Szociális biztosítók; 7) Tűzoltóság; 8) Földhivatalok; 9) Kataszter hivatalok; 10) Állatorvosi hivatal; 11) Regionális földinformációs hivatal.

Külön működnének továbbra is az adóhivatalok minden szinten, és vita van még a munkaügyi hivatalok sorsáról.

Az általános államigazgatási hivatalok a felsorolt hatáskörökkel a ma meglevő 121 körzeti hivatal elosztásában működnének. Úgy, ahogy ma is vannak különbségek az egyes körzeti hivatalok hatásköreiben, ezek továbbra is megmaradnak, és teljes hatáskörökkel a mai járási székhelyeken működő hivatalok lesznek felruházva.

A másodfokú államigazgatási hivatalok a kormánybizottság javaslata szerint 7, 8, 10 vagy 11 területen működnek majd. Ma már tudjuk, hogy a 7 terület a végső javaslat, újabban szó van azonban három területről is. A hét terület székhelye Pozsony, Nagyszombat, Nyitra, Zsolna, Zólyom vagy Besztercebánya, Kassa és Eperjes lenne.

Az államigazgatási területek mindenütt a mai járássok határait kör vetnék, úgy, hogy az egyes területekbe a következő járássok esnének:

- 1) Pozsonyi terület: Pozsony, Pozsony-vidék
- 2) Nagyszombati terület: Dunaszerdahely, Galánta, Szenc, Trenčín, Nagyszombat
- 3) Nyitrai terület: Komárom, Léva, Nyitra, Érsekújvár, Privigye, Nagytapolcsány
- 4) Zsolnai terület: Csaca, Alsókubin, Liptószentmiklós, Turócszentmárton, Vágbeszterce, Zsolna
- 5) Zólyomi terület: Besztercebánya, Losonc, Rimaszombat, Nagykürtös, Zólyom, Garamszentkereszt
- 6) Kassai terület: Homonna, Kassa, Kassa-vidék, Nagymihály, Rozsnyó, Terebes, Varannó
- 7) Eperjesi terület: Bártfa, Poprád, Eperjes, Igló, Ólublő, Svidník

A magyarság arányszáma ezen területek közül a legmagasabb a Nyitrai területen – 21,95%.

Az általános államigazgatási hivatal vezetőjét a területi hivatal vezetője nevezné ki. A járási székhelyű hi-

vatal vezetőjét a kormány nevezné ki a területi hivatal vezetőjének ajánlása alapján, és a területi hivatal vezetőjét a kormány nevezné ki a kormányhivatal vezetőjének javaslata alapján.

A területi hivatalok szakvezetőit a területi hivatal vezetője nevezi ki a szakminiszter előzetes jóváhagyása alapján, míg az államigazgatási hivatalok szakosztályvezetőit a hivatal vezetője nevezi ki a területi hivatal szakosztályvezetőjének jóváhagyása alapján.

A kormánybizottság az összevont államigazgatási hivatalok létjogosultságát a következőkkel indokolja:

- hatékonyabb koordináció a hivatalok és a községek között,
- a hivatali rendszer áttekinthetőbbé válik a lakosság számára,
- munkaerők megtakarítása,
- a számítógépes információs rendszer hatékonyságának növelése.

Annak ellenére, hogy úgy tűnik, itt csak a hivatalok átrendezéséről van szó, tudatosítanunk kell, hogy ezzel a lépéssel meg van adva az új területi felosztás is. A továbbiakból ugyanis ki fog tűnni, hogy a kormánybizottság javaslata szerint az államigazgatási felosztáshoz kell igazodnia a regionális önkormányzatok területeinek is.

b) Nézzük most a második problémakört – a hatáskörök átruházását az állami szervekről az önkormányzatokra.

Mindnyájan tudjuk, hogy az önkormányzatok megalkulásával és az állami hivatalok létrehozásával megváltoztak az egyes hivatalok hatáskörei. Az esetek többségében a lakosság kárára. Sok olyan hatáskör került az államigazgatási szervek munkakörébe, amelyeket nemcsak hogy egyszerűbben és ésszerűbben lehet a községi hivatalokban elintézni, de mindenekelőtt azért, mert a községfejlesztés problémakörébe tartoznak, logikusabb lenne, hogy az önkormányzatok foglalkozzanak velük. Példaként említhetném az építkezési engedélyek kiadását vagy az útfelbontási engedélyeket.

Ezért ezzel a témakörrel mi, polgármesterek már nagyon sokat foglalkoztunk, és állandó nyomás alatt tartjuk az állami szerveket, elsősorban a ZMOS-on keresztül. Mint tudjuk, az önkormányzat törvénymódosításai már sikerült is bizonyos fontos dolgokat átruháznunk.

A mostani kormánybizottsági javaslat alapján újabb hatáskörök átadására lehet számítani.

Az önkormányzatokra átruházott hatósági jogkörök hatáskörei a következők lesznek:

- az anyakönyvi feladatok egy része,
- a tűzvédelmi határozatok kiadása,
- a helyi árképzés a 127/917 Tt. sz. törvény 3. §-a értelmében,
- a helyi bérletek árképzése,

- a műemlékvédelem területén hozzászólási jog,
- bizonyos jogkörök a szociális gondoskodás területén (nincs pontosítva),
- bizonyos jogkörök az építkezési engedélyeztetés folyamatában (nincs pontosítva).

A felsorolt hatáskörök pontos behatárolásáról most folynak a tárgyalások és véleményezések.

Azonkívül várható, hogy a községek hatáskörébe fognak tartozni a gazdasági irányítás terén az:

- alapiskolák, óvodák, iskolai étkeztetés, művészeti iskolák, nyelviskolák, természeti iskolák, speciális iskolák,
- jogalanyiség nélküli szociális intézmények,
- területi egészségügyi központok,
- járási könyvtárak, múzeumok, regionális kultúrközpontok, galériák, csillagdák
- vízgazdálkodás területén – vízvezetékhalozatok, csatornahálózatok, tisztítóállomások.

Az összes felsorolt hatáskörök átadása egyelőre nincs időben meghatározva, feltételezhető az 1995. január 1-jei időpont.

Nincs meghatározva egyelőre az sem, milyen anyagi fedezettel fognak ezek a hatáskörök a községekhez kerülni. Mivel a felsoroltak között vannak olyan területek, amelyek egyenként is képesek a községeket kétvállra fektetni, itt nagyon óvatosan kell eljárni, és ezért a ZMOS is elsősorban azt követeli, hogy tisztázzuk előbb törvénnyel az átadott hatáskörök anyagi fedezetét. Az sem mellékes, ki fogja kinevezni azon intézmények vezetőit, amelyek gazdasági irányítását a községeknek kell vállalniuk.

A hatáskörök átadásának témakörébe a ZMOS komoly és, úgy érzem, felelősségteljes tárgyalásokat folytat, és úgy hiszem, hogy ezen tárgyalások megítélésében nem kellene köztünk véleménykülönbségeknek lenniük.

c) A harmadik, nagyon fontos témakör a regionális önkormányzatok, melyek megalakulását pozitív törekvésként kell értékelni. Olyan községi érdekek feletti megoldások lesznek a hatáskörében, amelyeket a jelenlegi állapotban atomizált községek csak nagyon nehezen tudnak egyedül megoldani.

A kormánybizottság javaslata szerint a regionális önkormányzat nem lépheti túl az államigazgatási terület határait. Tehát egy államigazgatási területen belül több regionális önkormányzat működhet, de egy regionális önkormányzat sem működhet két államigazgatási területen.

A regionális önkormányzatot a következő intézmények fogják irányítani:

- a) regionális képviselőtestület (parlament)
- b) regionális tanács
- c) a regionális önkormányzat elnöke

A regionális parlament egykamarás képviselőtestület lenne, ahol a képviselőket a régió választópolgárai egye-

nes választásokban választanak, valószínűleg a következő önkormányzati választások alkalmával. Jelöltek, polgármesterek és önkormányzati képviselők is lehetnek.

A regionális tanács kezdeményező, koordináló, határozati és ellenőrző jogkörrel rendelkező szerv lenne, amelyet a regionális parlament képviselői választanak. A regionális önkormányzat elnökét vagy egyenes választásokban fogják megválasztani a régió választópolgárai, vagy a regionális parlament képviselői.

Egyelőre nem tisztázott, milyen anyagi eszközökkel fog a regionális önkormányzat gazdálkodni.

A ZMOS-nak az a véleménye, hogy a regionális önkormányzat gazdálkodására szánt anyagi fedezetet a költségvetési törvény keretén belül kell megszabni a különböző adókból való százalékos részesedéssel. Nem szabad, hogy célirányos dotációk teremtsék meg a regionális önkormányzatok gazdálkodási alapját.

Mindezeket a célokat a kormánybizottság szerint 1995. január 1-jével kell megvalósítani, úgy, hogy a törvények előkészítésének és elfogadásának végső időpontja 1994. június 30-a.

A helyi önkormányzatok témaköréhez tartozik, de értelmileg ide sorolható az a javaslat is, hogy községek közös hivatalokat hozzanak létre, úgy, hogy egy-egy hivatal kb. 5-20 ezer polgár számára biztosítsa a szolgáltatást. Mindez a bizottság javaslata értelmében úgy történne, hogy minden község megőrizné identitását – tehát saját polgármestere, katasztere, önkormányzata lenne –, csak a mindennapi hivatali teendőket, iratok előkészítését látná el a közös hivatal. (Egy határozatot elkészít a közös hivatal, és az a polgármester írja alá a döntést, akinek a területére szól).

A teljesség kedvéért meg kell említenem, hogy a Közép-vágvolgyi Regionális Szövetség megrendelte egy olyan tanulmány kidolgozását, amely szerint Szlovákia területét 16 megyére kellene osztani. Ennek a tanulmánynak kidolgozója, Minarovič úr, visszatért az előző kormány idejében kidolgozott területi felosztás III. variánsához. A kidolgozott tanulmány alapján a regionális szövetség dialógusra, vitára szólította fel a kormánybizottságot. Meg kell mondanom, egyelőre nem sok sikerrel.

Bár úgy tűnik, ez a tanulmány kiindulásában jobban visszatekint a múltba és figyelembe vesz történelmi tényeket is, de itt is jellemző a függőleges felosztás, ami legfőképpen a Csallóközt érinti.

Az említett javaslatban a területi felosztás alapját 72-77 járás képezné, és ezek felett szerveződne 16 megye a következő székhelyekkel: Besztercebánya, Pozsony-város, Pozsony-vidék, Kassa, Léva, Losonc, Túrócszentmárton, Nagymihály, Nyitra, Eperjes, Privigye, Rimaszombat, Igló, Trencsén, Nagyszombat, Zsolna.

A nemzetiségi összetételt itt is fontos adatként keze-

li a szerző, és így kimutatja, hogy a magyarság legmagasabb aránya, 35,23% a rimaszombati megyében lenne. A minket leginkább érintő megyék területén a magyarság aránya a következőképpen alakulna:

Pozsony-város	4,54%
Pozsony-vidék	29,3%
Kassa	8,41%
Léva	23,85%
Losonc	25,12%
Nagymihály	11,88%
Nyitra	35,25%
Rimaszombat	35,23%
Nagyszombat	18,62%

Véleményem szerint ez a javaslat mélyen belenyúl a kormánybizottság által képviselt koncepcióba – alapjaitban változtatja meg azt.

Végezetül engedjék meg, hogy néhány szóval jellemezzem a ZMOS véleményét a közigazgatási és területi átrendezéssel kapcsolatban. Már régóta az volt a ZMOS véleménye, hogy az átrendezést a következő sorrendben kellene végrehajtani:

- az önkormányzatokra átadandó hatáskörök meghatározása;
- az önkormányzatokra átadandó hatáskörök anyagi fedezetének törvényes biztosítása;
- a regionális önkormányzatok megalakulása;
- államigazgatási és területi átrendezés.

Látható, hogy ez a sorrend más, mint amit a kormánybizottság most javasol.

A ZMOS-régiók véleménye arról, hogy 7 vagy 16 területet kell kialakítani, kb. fele-fele arányban megoszlik. A kormánybizottság, figyelembe véve a ZMOS véleményezését, több esetben módosította a helyi önkormányzatok és a regionális önkormányzatok átszervezéséről szóló véleményét. Nem zárkózott el attól a javaslattól sem, hogy a tervezet szerves része legyen az Európai Önkormányzati Charta ratifikálása. Nem fogadta el viszont azt a javaslatot, hogy a területi átrendezés alapját a ma létező regionális szövetségek képezzék.

Tisztelt Hölgyeim, tisztelt Uraim, tisztelt Vendégek!

Beszámolómban nem értékelni akartam a területi és közigazgatási rendezéssel foglalkozó, ma porondon lévő elképzeléseket. Célom az volt, hogy ezeket ismertessem Önökkel azért, hogy kiindulópontként szolgáljanak az itt elhangzó javaslatok megítéléséhez.

Köszönöm figyelmüket. *(Taps.)*

KVARDA JÓZSEF, CSENKE POLGÁRMESTERE: Igazságos közigazgatási és területi átszervezés

A Csallóközi Városok és Községek Társulása múlt év március 12-én felhívást tett közzé a Szlovák Köztársaság területi és közigazgatási felosztásával kapcsolatban. A felhívás 10 pontban fogalmazta meg azokat az elveket, amelyeket érvényesíteni kell a területi felosztással kapcsolatban, hogy a magyar nemzeti közösség „törvényes” asszimilációja megszűnjék, és hogy a magyar közösség megőrizhesse identitását.

A felhívás az eddigi európai fejlődés legnagyobb vívmányából indult ki, amelyet ma a hatalom humanizálásaként ismerünk. Ez a folyamat a kereszténységgel kezdődött, a hatalommegosztás elvének és gyakorlatának megvalósításával, valamint a jogállam kialakulásával folytatódott, és a hatalomkoncentráció új formáival szemben a hatalommegosztás új formáinak kialakítását feltételezi. A hatalom humanizálásának része a hatalomgyakorlás jogszerűsége és igazságossága, illetve az az elvárás, hogy az emberek ne emberek uralma alatt, hanem a törvények fennhatósága alatt álljanak. Az uralmi szemléletet Európában felváltotta a szolgálat-szerűség, tárgy-szerűség, a tárgyi szempontokat érvényesítő államigazgatás.

Éppen ezért a Csallóközi Régió polgármesterei és főpolgármesterei arra a véleményre jutottak, hogy Szlovákia új területi és közigazgatási elrendezése során a történelmi és geográfiai feltételekből kell kiindulni, továbbá az etnográfiai viszonyokból és a demográfiai fejlődésből, különös tekintettel az évtizedek, sőt évszázadok folyamán kialakult társadalmi, gazdasági és kulturális központok fontosságára, és nem utolsósorban, hogy a területi és közigazgatási felosztás elősegítse a döntéshozatal folyamatának emberközelbe – vagyis a legalacsonyabb fokozatú irányítási szintre való – kerülését.

Az említett felhívásban szereplő elveket csaknem háromszáz képviselőtestület tárgyalta meg és fogadta el, ezért természetesen ma is ezekből az elvekből indulunk ki.

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201-es ajánlását, főként a 11. §-ban megfogalmazottakat fontos kiindulási pontnak tekintjük egy igazságos területi felosztás megvalósításánál. Itt arról van szó, hogy azokban a körzetekben, ahol a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek jelentős számban élnek, jogosultak helyi, önkormányzati vagy autonóm szerveket alakítani, illetve különleges státuszt élvezhetnek (*taps*) (mint például a regionális önkormányzat, amelyre törekszünk).

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 1993. június 23-án elfogadott 225. számú határozatában felvállalta azt, hogy a nemzeti kisebbségek jogainak védelme és sorsának rendezése az ET említett ajánlásával összhangban valósul meg. (*Taps.*) Megdöbbenéssel kellett tudomásul vennünk, hogy a parlament ezt a határozatot megmásította, és ezáltal elutasította az 1201-es ET dokumentum ajánlásait, amelyek alapját képezték volna egy európai szintű nemzetiségi politika kialakításának.

Egy ésszerű és minden szempontból igazságos területfelosztási szándék nem hagyhatja figyelmen kívül azt a tényt, hogy a magyar nemzeti közösségünk mindmáig megőrizte az önálló politikai struktúra kialakításának a képességét, társadalmi és demográfiai vitalitását és eredeti településszerkezetét. Ez a helyzet annak ellenére, hogy hosszú évtizedek során a mindenkori hatalom éppen a területi „szalámszeletelgetés” politikájával a más nemzetiségűek erőszakos asszimilációjára törekedett.

Úgy gondoljuk továbbá, hogy a küszöbön álló közigazgatási reform és a területi átszervezés alappilléreit a városok természetes vonzáskörét alkotó települések képezzék, mert ezek valóságos gazdasági, társadalmi, kulturális és közlekedési góccok körül kialakult egységek. (*Taps.*) Ugyanakkor valamennyi települési önkormányzat illetékességét általánossá kell tenni az iskolaügy, egészségügy, településfejlesztés és építésügy, környezetvédelem és a szociális gondoskodás terén az Önkormányzatok Európai Chartájának értelmében. (*Taps.*) A helyi közigazgatást a szubszidiaritás követelményének megfelelően kell rendezni. Ez azt jelenti, hogy a felsőbbfokú közigazgatási szervek csupán azokat a feladatokat látják el, amelyek alacsonyabb szinten jó hatékonysággal nem biztosíthatók, és az állam az önkormányzatok felett csupán törvényességi felügyeletet gyakorol. Ezen elv alkalmazása egyúttal azt is jelenti, hogy a közigazgatás nem kerülne távolabb a települések polgáraitól, tehát nem jelentene távolsági problémát sem. Éppen ellenkezőleg, jelentősen lecsökkenne azoknak az ügyeknek a száma, amelyeket felsőbb szinten kellene intézni, s egyben ezekben az esetekben az intézés formája, az ügyek jellegénél fogva, nem igényelné a személyes jelenlétet.

A közigazgatás átszervezésénél és az új területbeosztásnál figyelembe kell venni a történelmi, kulturális, etnikai és nyelvi sajátosságokon túl a községeknek, azok társulásainak akaratát és a hovatartozás ügyében rendezett helyi és regionális népszavazások eredményeit is. (*Taps.*)

Fontosnak tartjuk azt is, hogy a leendő regionális önkormányzatok területe és a másodfokú államigazgatási területek fedjék egymást. Ez egy közigazgatási területi egység hatékony működésének elengedhetetlen feltétele.

Az etnikailag és nyelvileg behatárolható területek létrehozásában három arányossági határt lehet és kell megszabni. Ezek: a többségi terület, kisebbségi terület és a szórványterület.

Vizsgáljuk meg; hogy a vázolt követelményrendszernek milyen mértékben felel meg Szlovákia közigazgatási-területi átszervezési terve, amelyet Csehszlovákia létének utolsó évében, az 1992 júniusának végén alakult Mečiar-kormány készített, ugyanis ez áll jelenleg a legközelebb az utóbbi három évben született tervezetek közül a megvalósuláshoz. E terv szerint, mely leginkább az 1923-28 közti nagymegyék rendszeréhez hasonlatos, az országot hét nagy közigazgatási egységre osztanák fel. Ez a tervezet a magyar nemzeti közösség számára elsősorban azért elfogadhatatlan, mert a magyarság lakóterületét öt nagy területi egység között osztaná fel, mégpedig úgy, hogy a magyarság számaránya jelentősen csökkenne. A legmagasabb arányt – úgy, ahogy ez itt már elhangzott – a Nyitra központú területi egységben érné el, ami mindössze 21,9%. Ezt követné a Nagyszombat központú terület, ahol a magyarság számaránya csupán 19,5% lenne, majd a Zólyom központú területi egység a magyarság 13,4%-os arányával, a Kassa központú terület 11,5%-os arányával és végül a Pozsony központú terület a maga 5,1%-os arányával. Ezek a területi egységek a tervezet szerint a jelenlegi ún. nagyjárásokból lennének kialakítva, ami azért is elfogadhatatlan, mivel ezek 1960-ban – a legutóbbi területi átszervezéskor – lettek létrehozva azzal a nem titkolt szándékkal, hogy ezzel is megbontsák, majd gyengítsék a nemzeti kisebbségek pozícióit. Ez előtt a területi átrendezés előtt hét járás volt magyar többségű, míg utána már csak kettő, a dunaszerdahelyi és a komáromi. E két magyar többségű járás más-más területbe való becsatolásával teljes mértékben megszűnne olyan közigazgatási területi egység létezése, amely egykor magyar többségű volt.

Tehát a jelenlegi javaslat esetében nem kétséges a szándék, végérvényesen eltüntetni Szlovákia térképéről valamennyi magyar többségű közigazgatási egységet, a magyarlakta terület további feldarabolásával és még nagyobb területi egységekhez csatolásával. Mindez beláthatatlan következményekkel járna a magyar nemzeti közösség számára.

Az ilyen megoldás megvalósulása lehetetlenné tenné a kétnyelvű ügyintézés, fokozatosan kizárná a nem hivatalos nyelvek használatát a közéletből is. Apró törvénymódosítással el lehetne jutni addig, hogy az ún. nyelvtörvényben megszabott 20%-os határ a más nyelvek használatánál nem a falvakra és a városokra vonatkozna immár, hanem az egész közigazgatási egységre. Ezzel teljességgel kizártná válna a többnyelvű utca- és helységnévtáblák használata is. A javasolt

megoldás nyilván hozzásegítené a magyar iskolák és kulturális intézmények további sorvasztásához, már csak azért is, mivel a tervezett nagy területi egységek szerveinek hatáskörébe beletartozik majd a régió fejlesztése és az ezzel járó közpénzek, illetve regionális adók elosztása is. Ennek következtében a mainál is kevesebb pénz jutna számunkra az iskolaügy, kultúra, egészségügy, a vállalkozások és a mezőgazdaság támogatására. Várhatóan nem válna elsődlegessé az ilyen területi egységeken belül azok egyes, főként déli részeinek támogatása még akkor sem, ha a munkanélküliségről szóló kimutatások szerint az első tíz járás között nyolc dél-szlovákiai járás szerepel.

A területfejlesztés és a környezetvédelem terén már ma érezhető annak az intézkedésnek a negatív következménye, amellyel a magyarlakta területek környezetvédelmi felügyelete nagy részben a magyarok lakóterületén kívüli hivatalok kezébe került. Így kaphatott például szabad utat a bősi vízierőmű természetromboló „C” variánsának megvalósítása is.

A kormány tervezetének megvalósulása esetén a jelenleg érvényben lévő közhivatalokra szóló kinevezési rendszer is furcsán módosulna. Nem kétséges, hogy az említett nagy területi egységek állami közigazgatási hivatalainak élére a kormány a saját embereit állítaná, akik könnyűszerrel visszahívhatnák a még megmaradt hivatalvezetőket a jelenlegi alsóbb szintű hivatalok éléről, s kinevezhetnék a nekik legjobban megfelelőket. Ez természetesen azzal járna, hogy egyik napról a másikra megváltozna ezeknek a hivataloknak a személyi összetétele is. Ennek egyik kedvezőtlen következménye az lenne, hogy az ügyintézés még ezeken a szinteken is csupán a hivatalos államnyelvre korlátozódna. Az sem elhanyagolandó tényező, hogy az itt említett állami hivatalok a különböző szintű önkormányzatok tevékenysége felett törvényességi felügyeletet gyakorolnak.

Térjünk vissza a tervezett nagy területi egységekhez, mégpedig a tekintetben, hogy ezeken belül milyen számarányt és milyen erőt képviselne a magyar nemzeti közösség a felsőbb szintű önkormányzati szervek döntéshozatalában. Mivel a képviselők aránya a regionális önkormányzat testületében a legkedvezőbb esetben is csupán 20%-ot érne el, így a majorizáció elve alapján, hasonlóan mint a parlamentben, a magyar képviselők által benyújtott javaslatok könnyen leszavazhatók. Ez az egyszerű matematikai képlet pontosan alátámasztja azt az állítást, hogy a tervezett területi felosztás megvalósulása esetén valóban magában hordozza a magyarlakta vidék további sorvasztását, ami erőszakos asszimilációval párosul.

Ami viszont a parlamenti képviselőtünket illeti, a jelenlegi választási törvény a tervezett területi felosztással együtt azt is eredményezheti, hogy nem lesznek

magyar parlamenti képviselőink. Ugyanis kicsi lesz a valószínűsége annak, hogy a területbeosztásnak megfelelően létrehozott választási körzetekben magyar politikai mozgalom vagy párt megszerezhesse a parlamentbe jutáshoz szükséges szavazatokat. Így a Szlovákiában élő magyar nemzeti közösség elveszítheti parlamenti képviselőjét is, ami azzal járna együtt, hogy nem tudnánk befolyást szerezni a ránk is vonatkozó törvények meghozatalára.

Az elmondottak alapján mindannyian meggyőződhetünk arról, hogy az ország területi felosztása számunkra mennyire fontos kérdés. Éppen ezért az ilyen bonyolult és sorsunkat hosszú távon befolyásoló kérdést csak a tudományosság igényével lehet megközelíteni. A probléma szociológiai és politikai háttere a következőkben rejlik.

A szlovákiai magyarság által lakott községeket, városokat az 1991-es népszámlálás nemzetiségi adatai alapján három kategóriába lehet sorolni:

- Többségi terület, azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább 50%-át teszi ki. Az ilyen jellegű területet 432 település alkotja, 437 727 magyar nemzetiségű lakossal;
- Kisebbségi terület, azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább 10%-át, de kevesebb, mint 50%-át alkotja. Ebbe a kategóriába 90 község tartozik (ezekből öt községben relatív többségben élnek a magyarok), 83 125 magyar nemzetiségű lakossal;
- Szórványterület, azon községek területe, ahol a magyarság az összlakosságnak kevesebb, mint 10%-át alkotja, de lélekszáma meghaladja a 100 főt. Ebben a kategóriában 28 község és város található, 39 519 magyar lakossal. Ezek között négy olyan város van (Pozsony, Kassa, Nyitra, Nagykürtös, ahol a magyarok száma 1000 – 20 000 közötti).

A többségi és a kisebbségi kategóriájú községek száma 522, ahol összesen 560 371 magyar nemzetiségű személy él, a szlovákiai magyarok 98,8%-a. Az ezekben a községekben élő összlakosság számához viszonyítva a magyar nemzetiségű lakosság aránya 65%. Az anyanyelvi megoszlás szerint ez az arány megközelíti a 70%-ot.

A többségi és a kisebbségi kategóriába tartozó városok és falvak összefüggő, kompakt területet alkotnak.

Az önkormányzat az általános definíció szerint az államon belül szélesebb vagy tágabb funkciókörre és leggyakrabban területre is kiterjedő, rendszerint helyi, illetve regionális érdekű, jogilag kodifikált öngazdálkodási jog. Azt, hogy az általunk megfogalmazott önkormányzati elv és annak területi meghatározása valós igényből indul ki, mi sem bizonyítja jobban, mint a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatalának múlt év szeptemberé-

ben közzétett tanulmánya, az ún. vegyeslakosságú területeken élő magyar és szlovák lakosság körében végzett, a nemzetiségi kapcsolatokat és kisebbségi jogokat érintő közvélemény-kutatás eredményeiről. A reprezentatív felmérés eredményei alapján az elmúlt év júniusában a megkérdezett magyarok 63%-a azon a véleményen volt, hogy Szlovákia tervezett közigazgatási-területi átszervezése során figyelembe kell venni a nemzetiségi összetételt is, és csaknem ugyanennyi – 61% volt híve annak, hogy a magyarok által lakott régiók megkapják a területi önkormányzati jogot. *(Taps.)* A kulturális és oktatási autonómiát a megkérdezett magyar nemzetiségűek csupán 14%-a tartotta elégségesnek, tehát többségük a regionális önkormányzat híve. *(Taps.)*

Mindezek figyelembe vételével két megoldási lehetőség vázolható fel a területbeosztást illetően:

1. Egy összefüggő dél-szlovákiai közigazgatási régió 511 községgel. *(Taps.)* Ezekben a falvakban és városokban összesen 824 946 lakos él, közülük 507 073 lakos magyar nemzetiségű, ami 61,54%-ot jelent. A régiót a következő kisjárások alkotnák: Szenc, Dunaszerdahely, Somorja, Galánta, Vágsellye, Nagymegyer, Komárom, Érsekújvár, Ógyalla, Párkány, Léva, Zselíz, Ipolyság, Losonc, Fülek, Rimaszombat, Tornaija, Rozsnyó, Szepsi, Nagykapos és Királyhelmec. *(Vastaps.)* A Nyitra vidéki magyar sziget különálló elsőfokú államigazgatási területet alkot 18 községgel, 51%-os magyar részaránnyal. *(Taps.)*

2. Három közigazgatási régió:

- a) Pozsony mellékétől Ipolyságig 230 községgel, 526 620 lakossal, 63,1%-os magyar többséggel (331 704)
- b) Ipolyságtól Kassáig 228 községgel és 239 341 lakossal, 54,2%-os magyar többséggel (129 793)
- c) Dél-Zemplén és Ung vidéke 53 községgel, 58 985 lakossal és 72,3%-os magyar többséggel (45 576). *(Taps.)* A Nyitra vidéki magyar sziget státusza itt is változatlan.

Az általunk felvázolt közigazgatási régiók különleges jogállással rendelkeznének úgy, mint ahogy azt a nemzeti közösségekről vagy kisebbségekről szóló alkotmánytörvény az 1991-es évből lehetővé teszi ma a Horvát Köztársaság területén. Csupán az ehhez hasonló megoldás teszi lehetővé azt, hogy a területi és közigazgatási felosztás ne valósulhasson meg az ország területén a számbeli kisebbségben lévő nemzeti közösségek kárára. Köszönöm a figyelmet. *(Vastaps.)*

SZÁRAZ JÓZSEF, UDVARD POLGÁRMESTERE

Az önkormányzattal rendelkező régiók gazdasági fejlesztésének lehetőségei

Tisztelt Nagygyűlés,
Hölgyeim, Uraim!

Én az önkormányzattal rendelkező régiók gazdasági fejlesztésének lehetőségeiről kívánok néhány szót szólni. A gazdasági rendszerváltás, a piacgazdaságba való átmenet kidomborította a regionális gazdasági különbségeket. Legkézenfekvőbb példa erre a munkanélküliség mértékének területenkénti különbözősége. Az ország egyes régiói súlyos gazdasági és foglalkoztatási válságba kerültek az elmúlt négy év során. Ezen régiók közé tartoznak Dél-Szlovákia magyarok által is lakott területei, melyekben a munkanélküliség mértéke messze meghaladja az országos átlagot, sőt a vegyeslakosságú járások a munkanélküliség által leginkább sújtottak között szerepelnek.

A hivatalos statisztikai adatok szerint 1993. szeptember 30-án a munkanélküliség egész Szlovákiát tekintve 13,7%-os volt. Ezen belül a Dunaszerdahelyi járásban 19,9%, a Galántai járásban 19,1%, a Komáromi járásban 20,4%, a Kassai járásban 20,3%, a Lévai járásban 15,2%, a Losonci járásban 18,8%, az Érsekújvári járásban 17,1%, a Rimaszombati járásban 23,8%, a Rozsnyói járásban 21,4%, a Tőketerebesi járásban 19,1%, a Nagykürtösi járásban 20,1% volt a munkanélküliek aránya.

A magyarok által is lakott területek gazdasági problémáinak egyik fő oka, hogy nagyon egyoldalú gazdasági szerkezettel rendelkeznek. A régió gazdasági szerkezetét főleg a mezőgazdaság, a hozzá kapcsolódó szolgáltatások és részben az élelmiszeripar képezi, melyek mind válságágazatoknak számítanak. Ezt az egyoldalúságot az első köztársaság cseh gazdaságpolitikája okozta, továbbá az, hogy Szlovákia iparosításának hőskorában, az ötvenes években is csupán elvétve került sor ipartelepítésre ezeken a területeken, s ha mégis, többségében környezetromboló eredménnyel, mint pl. a vágsellyei Duslo vegyipari vállalat, a párkányi papírgyár, a mohi atomerőmű, a bősi vízierőmű vagy a vajáni hőerőmű esetében.

E területek gazdasági stagnálásáért, illetve elszorvasztásáért a volt csehszlovák állam és a szlovák politikai vezetés a felelős. Az említett mulasztásokat orvoslandó, szükséges, hogy ezek a területek önálló közigazgatási régiókká váljanak. Ezáltal végre lehetőséget és felelősséget kap e térség lakossága, hogy az általa

lakott területeket gazdaságilag fejleszthesse. Ezért is fontos, hogy az állam az új közigazgatási és önkormányzati területek kialakításánál respektálja a lakosság akaratát. Az önálló regionális fejlesztés lehetőséget biztosít önálló gazdaságpolitika gyakorlására is.

Az önkormányzattal rendelkező régiók önállósága relatív – nagyon széles határok között mozoghat: a formális önkormányzattól a valós önkormányzatig, mely a régiók belső életét meghatározó fontos kérdésekben önálló döntéseket hozhat. Természetes, hogy a cél a valós önállóság, a legszélesebb körű önkormányzat, amely a területileg behatárolt régió számára jelentős gazdasági, politikai, kulturális, oktatásügyi, környezetvédelmi felindulás lehetőségét rejti magában.

Nyomatékosan kell hangsúlyozni, hogy amikor területileg behatárolt régiókról beszélünk, akkor nem a szlovák gazdaságtól való elszakadásról van szó. Sőt, a régió(k) adottságait, komparatív előnyeit jobban hasznosítva, Szlovákia nemzetgazdaságának egészét is hivatott erősíteni. *(Taps.)* Természetesen az összes szlovákiai régió között átfogó együttműködésre kerül sor, mivel közösen alkotják az ország nemzetgazdaságát. *(Taps.)*

A régiók gazdasági fejlesztésével lehetőség nyílik:

- regionális, a komparatív előnyöket figyelembe vevő és hasznosító, az eddigi egyoldalú gazdasági szerkezetet felszámoló gazdaságfejlesztési programok és koncepciók kialakítására,
- külföldi tőke beáramoltatására és külföldi fejlesztési programok szervezésére,
- regionális együttműködési szerződések megkötésére az országhatárokon belüli és kívüli régiókkal,
- a régió fejlesztésére felhasználható országos adók egy részét helyettesítő regionális és helyi adók bevezetésére.

Külön kell említeni a regionális gazdaságfejlesztés szervezeti lehetőségeit, mint pl.

- regionális ipari és kereskedelmi kamarák,
- regionális szakmai szervezetek (gazdakörök, ipartestületek),
- regionális bankok és biztosítók,
- regionális befektetési alapok,
- regionális gazdaságfejlesztési szervezetek (tanácsok, irodák, ügynökségek) létrehozása és működtetése.

A regionális gazdaságfejlesztés csak akkor lehet eredményes, ha hosszútávú folyamatként értelmezzük és kezeljük, ha elkötelezetten végezzük, ha a szervezők személyesen is érdekeltek benne, ha a belső lehetőségek és komparatív előnyök feltárásán és hasznosításán alapszik, és ha a fejlesztési stratégiák folyamatosan alkalmazkodnak a lehetőségekhez és szükségletekhez.

Szlovákia újrafelosztása államigazgatási és önkormányzati területekre a folyamatban lévő társadalmi és gazdasági rendszerváltás szerves része. Az új területi

felosztással nem az „oszd meg és uralkodj” elvét kell érvényesíteni, hanem életképes és fejlődésre alkalmas területeket kell létrehozni úgy, hogy ezáltal az egész – az ország is gazdagodjon. *(Taps.)* Ezt úgy lehet elérni, hogy a történelmi hagyományokra, a természeti tájegységekre, a gazdasági adottságokra való tekintettel úgy alakulnak ki a régiók, hogy az egészséges lokálpatriotizmusban rejlő energiák, a terület lakosságának összetartó ereje, önmegvalósító igyekezete, létjogosultságát bizonyító ösztöne, sikerélményének vágya mind-mind hasznosítva legyen. Köszönöm. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm szépen ezt a kimerítő előadássorozatot, sorban kollégáimnak, Pásztor Istvánnak, Zakariás Istvánnak, Kvarda Józsefnek és Száraz Józsefnek. A harmadik témakör következik, mégpedig okfejtés az alkotmányos jogállásról. Kérem dr. Szabó Olgát, Pat polgármesterasszonyát, utána pedig Vavreczky Józsefet, Nagyölvéd polgármesterét, tartsák meg előadásait.

SZABÓ OLGA, PAT POLGÁRMESTERE: A múlt és a jelen rövid bírálata

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az államok belső stabilitásának kulcsa a kisebbségek jogainak biztosítása. Nagygyűlésünk céljainak egyike a szlovákiai magyarság alkotmányos jogállásának jövőbe mutató megfogalmazása.

A múlt ismerete nélkül nem beszélhetünk a jövőről, ezért szíves engedelmséggel körvonalaiban vázolom az elmúlt 75 esztendő szlovákiai magyarság szempontjából fontos történéseit. Teszem ezt a teljesség igénye nélkül, rámutatva azokra az eseményekre, amelyek hosszú időre meghatározták, ill. meghatározzák létünket.

Az 1918-ban kikiáltott önálló Csehszlovákia kormánya arra törekedett, hogy határait minél tágabbra szabják. Egyáltalán nem tartotta már szentnek a háború alatt sokszor hangoztatott nemzeti önrendelkezés elvét. Így történhetett meg, hogy az újonnan alakult államhoz csatoltak olyan területeket, melyek lakói magyar anyanyelvűek voltak. Az 1910-es népszámlálás adataiból kiindulva számuk 900 ezer lehetett.

Az állam arra törekedett, hogy a nyelvi-etnikai és az államhatár fokozatosan közelítsen egymáshoz. Ennek érdekében nem riadt vissza a szlovákiai magyarságot hátrányosan megkülönböztető intézkedésektől sem. Közéjük tartozott az állampolgári jogok megtagadása.

Sok ezer magyartól tagadták meg az állampolgárságot, s vele együtt az állampolgári jogokat 1918-ban.

A második világháború végén, 1945. április 5-én, Kassán nyilvánosságra hozott Kormányprogram értelmében az itt élő magyarság túlnyomó része, a 33-as sz. alatt közzétett elnöki rendelet értelmében pedig az összes csehszlovákiai magyar hontalanná vált.

Elvesztették emberi és állampolgári jogait.

A szlovákiai magyarság jogfosztottsága az 1948. október 12-én elfogadott, a magyarok állampolgárságára vonatkozó rendelet hatályba lépéséig tartott.

A hatalom jól bevált módszere volt az iskolai művelődésre való jog korlátozása, vagy ennek megvonása, melynek eredményeképpen gyengült és sorvadt a magyar értelmiség.

Első lépésként az egyetemi oktatást szüntették meg, melynek hosszútávú következményeképpen ifjúságunk a mai napig nem részesülhet magyar nyelvű egyetemi oktatásban. A hatalom ez irányú tevékenységét az alacsonyabb fokú iskolák bezárásával folytatta.

1945 májusában megszűnt az összes magyar iskola, elbocsájtották a magyar pedagógusokat, és betiltottak minden magyar nyomdai terméket. A nemzeti bizottságok rendeletekkel tiltották a magyar nyelv használatát nyilvános helyeken.

1945. október 10-én 81 sz. alatt jelent meg a Törvénytárban Beneš elnöknek az a dekrétuma, melynek alapján az állampolgárságuktól megfosztott magyarok az iskolaköteles koron túl nem részesülhettek oktatásban, emiatt gimnazisták és egyetemisták ezrei szöktek át a határon – Magyarországra – tanulni.

Igaz, a magyar iskolákat 1948 után megnyitották, de jobbára szakképzett magyar tanítók nélkül.

Az 1950-es évek közepétől azonban ismét a magyar iskolák sorvasztása és bezárása vált programmá, megközelítőleg 60%-ukat számolták fel.

Napjainkban az alternatív oktatással, a magyar oktatási nyelv szlovákra változtatásával kísérleteznek 1978 óta talán hatodszor. Az érdekesség csak az, hogy az állami költségvetés 1994-ben először ad 100 millió korona támogatást erre a célra – azaz a magyar oktatás államilag és programszerűen támogatott felszámolására.

A magyar többségű községek 40 százalékában nincs magyar iskola. Az alkotmány ugyanis nem tartalmazza a nemzeti kisebbségek anyanyelven történő oktatásának jogát.

A szülőföldhöz való jog megvonásával a szlovákiai magyar kisebbség léte legnehezebb éveit élte át a második világháborút követően, amikor a városokban szörnyű méreteket öltött a magyarok lakásának kisajátítása. Megkezdődött a kitoloncolás is: először kb. 20 000 magyart utasítottak ki az országból, főként olyanokat, akik 1938. november 2-a után költöztek ide.

1945 tavaszán és nyarán tömegével hurcolták internálótáborokba és kényszermunkára a szlovákiai magyarokat. Szlovákia keleti feléből pedig még 1944 őszén és telén ezrével vitték a magyar civil férfiakat és nőket – becslés szerint több mint 10 000-et a Szovjetunióba kényszermunkára. A csehszlovák kormány nem érte be ennyivel, 1946. február 27-én megkötötte Magyarországgal a lakosságcsere-egyezményt.

Még ezzel sem voltak megelégedve a csehszlovák hatóságok, ezért 1946. június 17-én kiadott rendelet értelmében megkezdték az ún. reszlovakizációt. A magyarokat választás elé állították: vagy szlováknak vallják magukat, s akkor megkapják állampolgárságukat, vagy nem, de akkor vállalniuk kell a további bizonytalanságot és üldözést. Több mint 200 000 magyar még ilyen körülmények között is nyíltan vállalta nemzetiségét.

Csehszlovákia kormánya taktikát változtatott, a magyarokat széttelepítette az országban.

A deportálás 1946. november 19-én a hajnali órákban kezdődött meg. A hatóságok katonai egységekkel körülzártak egy-egy falut, majd fölszólították a családokat, hogy készítsék össze útipoggyászukat a legszükségesebb holmiból. Közltek velük, hogy minden egyéb ingó és ingatlan vagyonukat elkobozzák. Fellebbezésnek vagy jogorvoslatnak helye nem volt. A deportáltakat katonai tehergépkocsik vitték a legközelebbi vasútállomásra, ahonnan szigorú őrizet alatt marhavagonokban szállították őket Csehországba. Ez az akció 99 napig tartott, s nem szünetelt a legnagyobb fagyban sem.

1947. április 12-én megkezdődött a lakosságcsere lebonyolítása is. Ezen a napon indultak el Szlovákiából az első csoportok Magyarországra. Az utolsó transzport 1949. április 5-én hagyta el Csehszlovákiát. 74 000 embert kényszerítettek szülőföldjének elhagyására.

A szülőföldhöz való jogot a mai napig nem tartalmazza az alkotmány.

A nemzeti identitástudat megtörését segíti elő, hogy nem anyakönyvezik keresztneveinket és igyekeznek szlovákosítani vezetéknevünket is, földrajzi neveinket pedig már régebben megváltoztatták. Komoly ellenállásba ütközik a történelmi helységnevek visszaállítása.

Az anyanyelven megszerezhető tájékozottság korlátozását főleg a szlovákiai közszolgálati rádió és televízió magyar nyelvű adásának korlátozásával érik el. A szlovák televízió havi háromszori magyar nyelvű adásának összideje egy és egynegyed óra. Hogy betölthesse információs küldetését és hozzájárulhasson a magyarság állampolgári kötődéseinek kialakításához, valamint erősítéséhez, havonta legalább negyvenszer ennyit kellene sugározni. *(Taps.)*

A csehszlovák és szlovák politikára jellemző ellenségkép alkotás oka a magyarellenesség, mely abból ered, hogy a magyaroktól megvonták az önrendelkezés

jogát. A szlovák politikusok egy része azért igényli az ellenségképet, hogy ezzel leplezze pártprogramja, esetleg saját gyengeségeit és hibáit, vagy hogy az égető gazdasági és egyéb problémákról elterelje a köz figyelmét. *(Taps.)*

Az anyanyelven történő kapcsolatfelvétel a közösségi együttélés alapja és a társadalmi öntudat elsődleges hordozója. Ezért a nyelvi elnyomás egy számbeli kisebbségben élő közösség elnyomásának legfontosabb eszköze, melynek intézményesült formája a nemzetiségek nyelvhasználatát korlátozó nyelvtörvény, melyet 1990. október 25-én 428/90 Tt. szám alatt fogadott el a Szlovák Nemzeti Tanács.

A jogi diszkriminációról a Beneš-féle dekrétumok kapcsán már szóltam. Ennek jelenlegi formáit a nyelvtörvény, a névtörvény, a földtörvény és a kárpótlási törvény teremti meg, valamint az Alkotmány szűkre szabott két cikkelye, mely a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok jogait a következőképpen foglalja össze. Idézem:

33. cikk

„Bármely nemzetiségi kisebbséghez vagy etnikai csoporthoz való tartozás senkinek sem lehet hátrányára.”

34. cikk

„1. A Szlovák Köztársaságban nemzetiségi kisebbséget vagy etnikai csoportot alkotó polgároknak szavatolva van a mindenoldalú fejlődés,

főként pedig az a jog hogy kisebbségük vagy csoportjuk más tagjaival együtt a saját kultúrájukat fejlesszék továbbá az információnak az anyanyelvükön történő terjesztéséhez és befogadásához való jog, a művelődési és kulturális intézmények alapításához és fenntartásához való jog. Ennek részleteit törvény állapítja meg.

2. A nemzetiségi kisebbségekhez vagy etnikai csoportokhoz tartozó állampolgároknak a törvény által megállapított feltételek mellett az államnyelv elsajátításához való joga kívül szavatolva van

a. a nyelvükön történő műveltséghez való jog

b. a nyelvüknek a hivatalos kapcsolatokban való használati joga

c. a nemzetiségi kisebbségeket és etnikai csoportokat érintő ügyek megoldásában történő részvételhez való jog

3. A nemzetiségi kisebbséghez és etnikai csoportokhoz tartozó állampolgárok számára a jelen alkotmányban szavatolt jogok gyakorlása nem irányulhat a Szlovák Köztársaság szuverenitásának és területi integritásának veszélyeztetéséhez, valamint többi lakosának diszkriminálásához.” Eddig az idézet.

Az alkotmány szerint jogainkat részleteiben törvény szabályozza. Sajnos az nincs benne az alkotmányban, hogy mikor, így a mai napig nem került elfogadásra ez a törvény.

Megítélésem szerint ennek a problémának a megoldása nemzedékünk feladatai közé tartozik, ezért segítsük a törvényhozók munkáját azzal, hogy megfogalmazzuk azokat az alapelveket, amelyek a szlovákiai magyarság jogairól szóló törvény gerincét képezik.

Jövőnk érdekében azonban foglalkoznunk kell a térség gazdasági és szociális helyzetének javításával, a közigazgatási és regionális fejlődés bebiztosításával, valamint az önkormányzati rendszer fejlesztésével is.

Nagyon komoly munkát igénylő, nehéz feladatok ezek. De ami talán még nehezebb, a félreértések tisztázása, a közös múltunkkal való szembesülés. Rendezni végre közös dolgainkat, ez a mi munkánk és nem is kevéssé. *(Taps.)* Köszönöm figyelmüket. *(Vastaps.)*

VAVRECZKY JÓZSEF, NAGYÖLVED POLGÁRMESTERE: **A nemzeti és etnikai kisebbségek jogállására vonatkozó alkotmánytörvény-tervezet ismertetése**

Tisztelt Polgármester-kollégák,
Tisztelt helyi képviselő Hölgyek és Urak,
Kedves Vendégeink!

Az eddigi felszólalásokban elemzések, történelmi visszatekintések hangzottak el mai összejövetelünk több témájával kapcsolatban, továbbá megoldási javaslatok is azt a témát illetően, amely a mai találkozó résztvevőit a leginkább érdekli: az önkormányzatok helyzetét és jövőjét, illetve a szabad regionális önkormányzati társulások helyzetét és jogait illetően. Nagyon fontos azonban, hogy ezeket az elképzeléseket megpróbáljuk egy egységes koncepcióba összefoglalni. Ezt a munkát megtettük jó fél évvel ezelőtt parlamenti képviselőink, akik kidolgozták egy jövőbeli alkotmánytörvény alapelveit, és megvitatás céljából benyújtották azt a szlovák parlamentben. Nem érhetünk egyet azokkal a praktikákkal, amelyek ezt a dokumentumot megpróbálják lejáratni, létét szeretnék meg nem történné láttatni. Ez ugyanis az a szeglet, amelyre jelenlegi elképzeléseink épülnek, s mi mindannyian tudjuk, milyen hosszadalmas és alapos szakmai és politikai egyeztető viták, eszmecserék után formálódott olyanná, hogy mára ez európai szintű dokumentumként bárhol vállalható legyen. *(Taps.)* Persze, minket nem lep meg az sem, hogy sokan a mai esemény kapcsán is támadták ezt a tervezetet; nézzük meg azonban alaposan, kik teszik ezt, s mindjárt világossá válik a kép. Alkotmánytörvény-tervezetünket azok támadják, akik hallani sem akarnak a nemzetiségi

jogok biztosításáról Szlovákiában, akik továbbra is a kizárólagos nemzetállam elavult bűvkörében élnek, akik mindent megtesznek azért, hogy erőszakosan asszimiláljanak bennünket. Köszönjük a Szlovák Nemzeti Párt szíréhang-gyártóinak hamis gondoskodását, de nem kérünk belőlük. *(Vastaps.)* A szlovákiai magyarság felnőtt arra a szintre, hogy önmaga fogalmazza meg a saját érdekeit, hogy ezen érdekek képviselésével arra méltó egyéneket és mozgalmakat bízjon meg; *(taps)* a szlovákiai magyarság bizalmának legjobb fokmérője az eddigi két szabad parlamenti választás legitim eredménye. *(Taps.)*

Most pedig, kedves barátaim, engedjék meg, hogy tárgyyszerűen ismertessem azokat az elképzeléseket, amelyekben a szlovákiai magyarság politikai reprezentációja a jelen pillanatban gondolkodik, s amelyek az alkotmánytörvény-tervezetben egyértelmű megfogalmazást nyertek. Az elképzelés nagyrészt ismert Önök előtt, a hazai magyar sajtóban mind megjelentek, s felerültek az elmúlt két év alkotmányozó folyamatában is. Biztos vagyok benne, ha mind az alkotmány megfogalmazásánál, mind a kulcsfontosságú törvények elfogadásánál mindezeket figyelembe vették volna, nem lett volna szükség a mai összejövetelre sem. *(Taps.)*

Az alappillér, amelyre a tervezet épül, annak az igénynek a kijelentése, hogy az alkotmánytörvény valóban államalkotóként foglaljon törvénybe bennünket. Mi valóban otthon akarunk élni itt, szülőföldünkön, a Szlovák Köztársaság déli részén; mindenkit tisztelni akarunk, de azt is elvárjuk, hogy minket is hasonlóképpen tiszteljenek. *(Vastaps.)* Senkinek a jogait nem akarjuk sem megvonni, sem korlátozni; de ugyanezt kérjük a magunk számára is: bármiféle jogfosztás vagy jogkorlátozás számunkra elfogadhatatlan. *(Taps.)* Bármely számbeli kisebbséghez való tartozás senkinek nem lehet kárára: ez a következő alapelv, amelynek törvénybe foglalására szükség van, s természetesen a betartására is. Aki ismeri a Dél-Szlovákiában működő hivatalnokok nemzetiségi összetételét, tudja, miről beszélek. *(Taps.)*

Elképzeléseink további részében sajátos nemzetiségi jogok kodifikálását kérjük. Erre azért van szükség, hogy az állampolgári egyenlőség felszínes meghirdetése mellett ne alakulhassanak ki az egyenlő és kevésbé egyenlő elkülönülő társadalmi csoportok. Tudjuk, hogy a magyar nemzetiségű, főiskolát és egyetemet végzetek aránya az országos átlag felét sem éri el, tudjuk, hogy a közigazgatásban tevékenykedők között milyen alacsony a nemzetiségiek aránya. Sokáig folytathatnám a sort, fontosabb azonban a kérésünk: garantálni a nem szlovák nemzetiségű állampolgárok számára is a nemzeti, etnikai, nyelvi és kulturális identitás, önazonosság megőrzésének jogát, saját parlamenti képviselő jogát, kéréseik szabad megformálásának és jogaik érvénye-

sítésének, valamint ezen jogok végrehajtásában és ellenőrzésében való aktív részvételük jogát, a szülőföldhöz való jogot, valamint saját szellemi és anyagi örökségük megőrzésének, lakóhelyük nemzeti és etnikai szerkezetének védelmének jogát, nemzetközi kapcsolatok fenntartásának jogát, az oktatásügy, a kultúra és az informatika terén való jogok betartását, az állami költségvetés arányos részéhez való jogot. *(Taps.)* Mivel a Szlovák Köztársaság lakosainak több, mint 15 százaléka nem szlovák nemzetiségű, úgy érezzük, törvénynek kellene tiltania az erőszakos asszimilációt célzó tevékenységet, *(taps)* a kisebbségek életkörülményei szándékos rontására irányuló tevékenységet, valamint a kisebbségek erőszakos ki- vagy áttelepítését. *(Taps.)*

További elképzeléseink négy pilléren állnak. Az első az oktatásügy, a második a kultúra önkormányzata. Az önkormányzati formák bevezetése a modern jogállam egyik legalapvetőbb ismertetőjele, a hatalom valódi decentralizációjának legbiztosabb jele. Az előbb említett önkormányzati formának szervezeti, szakmai és gazdasági része van; a szervezeti rész legfontosabb eleme, hogy az országos önkormányzati szerv hozzájárulása nélkül ne lehessen se megszüntetni, sem erőszakoltan kétnyelvűvé tenni egyetlen iskolát sem. *(Taps.)* Az oktatásügyi országos önkormányzat egyik legfontosabb feladata lenne egy magyar nyelvű felsőoktatási intézmény létrehozatala és későbbi működtetése, *(taps)* erről az igényről nem mondhatunk le, ezt itt újból megismételjük.

Fontosnak tartjuk a kétnyelvűség bevezetését azon a területeken, ahol a kisebbségi közösségek 10 százalékos számarány fölött élnek. Ez elképzeléseink harmadik pillére; *(taps)* a civilizált országokban ez természetes követelmény, s csupán utalni szeretnénk arra, hogy az első Csehszlovák Köztársaságban ez Dél-Szlovákiában is mindennapos gyakorlat volt. A kétnyelvűség alatt a hivatalos nyelvhasználatot, a települések, utcák, terek, közintézmények kétnyelvű megnevezését értjük, továbbá a regionális és helyi jellegű iratok és formanyomtatványok kétnyelvűségét. Ez az elv nem korlátoz senkit, de megtiszteli a régióban élő nem szlovák nemzetiségű állampolgárt, és azt mondja neki: te itt itthon vagy. *(Vastaps.)* Ez a kérés egyébként teljesen összhangban van az Európa Tanács nyelvi chartájával, amelynek ratifikálását a Szlovák Köztársaság részéről elengedhetetlennek tartjuk.

A negyedik elemről, az önkormányzatok jogköreinek megnöveléséről és a regionalizmus fejlesztéséről nem kell sokat beszélnem, tekintettel arra, hogy az előző részben erről a témáról részletesen szövegtünk.

Ismételten hangsúlyozni szeretném csupán, hogy elképzeléseink teljességgel összhangban vannak az Európa Tanács regionalizmusról és a helyi önkormányza-

tokról szóló, 1985-ben elfogadott chartájával, amelynek a Szlovák Köztársaság általi elfogadását ismétcsak elengedhetetlennek tartjuk.

Kedves barátaim!

Az idő rövidsége miatt témámról csak röviden, majd hogyanem címszavakban szólhattam. A fenti jogok részletes kifejtése a nemzetiségi jogok kódexének megalkotását teszi szükségessé; ez a feladat a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsára vár, s e feladatban a kezdeményező szerep a mi képviselőinkre, akiket ezúton eme nagy feladat megvalósítására szeretnék felkérni. A kódex, tehát a nemzetiségi törvénycsomag létrehozatala mellett elengedhetetlenül fontos néhány törvény megváltoztatása; az előttem szólók által felhozott törvényeken kívül én itt a nyelvtörvényre hívnám fel a figyelmet. Hasznosnak tartanám továbbá, ha az oktatásügyi minisztérium visszavonná a magyar iskolák kétnyelvűvé tételére kidolgozott utasítását. *(Taps.)* Az előbb elmondottakból, úgy hiszem, egyértelműen kiderül, hogy mi a Szlovák Köztársaság minden állampolgárával békében, megértésben, a kölcsönös tolerancia jegyében kívánunk élni; nekünk azokkal van bajunk, akik a mi jogainkat kívánják korlátozni. Az ilyen igyekezetek a Szlovák Köztársaság területén élő más nemzetiségű állampolgárok számára sértőek és hátrányos megkülönböztetést jelentenek.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket. *(Vastaps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm Szabó Olga és Vavreczky József kollégáknak az előadását, a tervezett negyedik témakörben megkérem Harsányi Imrét, Gúta polgármesterét, hogy tartsa meg előadását. Egy gyakorlati megjegyzés: ha bárkinek orvosra lenne szüksége, orvosi szolgálat a délelőtti regisztráció helyén működik. Köszönöm szépen.

HARSÁNYI IMRE, GÚTA POLGÁRMESTERE: **Beszámoló a Dél-szlovákiai Választott Képviselők Társulásá- nak kezdeményezéséről**

Hölgyeim és Uraim,

Tisztelt Vendégek,

Választott Képviselők, Parlamenti Képviselők,

Önkormányzati Képviselők, Polgármesterek!

Amikor a választások idején jelöltetésünket elfogadtuk a polgármesteri posztra, azt nem azért tettük,

mert politikai karriert akartunk elérni, s nem is tudatlanságból vagy naivitásból, hiszen tisztában voltunk azzal, hogy az ország, a társadalom nehezen, nagy fájdalmakkal szüli meg a demokratizált társadalmi rendet és a piaci gazdálkodásmódot. Ez az időszak a legnehezebb azok számára, akik abban részt vállalnak. A jelöltetést azért vállaltuk, mert segíteni akarunk, könnyíteni a nehéz időkben választóinkon, hogy az átalakulás folyamatában ne történjenek retorziók, visszaélések, s elérjük azt a célt, amit magunk elé mindannyian kitűztünk, hogy szabad országban szabad állampolgárként élhessünk, hogy itthon érezhessük magunkat őseink földjén. Ennek a nehéz küldetésnek teljes tudatában próbáltunk helytállni mindannyian, ki-ki a maga posztján.

Ebben az embert nem kímélő, idegrendszeret megpróbáló munkában hivatott segíteni a regionális szerveződés, melynek fő feladata a nézetazonosság kialakítása az élet minden területén és a tagjainak képviselete.

A CSVKT ezt a feladatát a gondoknak megfelelő súlyal végzi, és ezért is az ország egyik legerősebb szerveződése. A társadalmi, politikai és gazdasági élet szervesen kapcsolódik egymásba, ezért nem képzelhető el, hogy a gazdasági, környezetvédelmi, szociális, kulturális, oktatási, vagy akár az egészségügyi kérdéseket politikamentesen lehetne eredményesen megoldani, minthogy mindennek a mozgatórugója a pénz. A javak elosztása nemcsak pénzügyi kérdés, hanem gazdasági és politikai kérdés is.

Így az olyan állítások vagy fölszólítások, hogy a régió szerveződés foglalkozzon inkább a hulladéktárolókkal és az ekológiai kérdésekkel merő ábránd vagy tudatos félremagyarázás, hiszen hulladéktározót is csak a rászánt pénzből lehet megépíteni, ugyanígy a víz- vagy a csatornarendszereket vagy éppen a vízderítő műtárgyakat. Mert ugyebár sárból nem lehet várat építeni.

De ez vonatkozik az oktatásra, az egészségügyre, vagy a hagyományörzésre is. És ha erről van szó, akkor egyesek politizálással vádolnak. Akkor pedig mit is kellene tennünk – szerintük összeülni, kipanaszkodni magunkat, majd nagyokat hallgatni, ami egyenlő a belenyugvással a megváltoztathatatlanba, vagyis úszás az árral.

S mivelhogy a CSVKT igenis a választóikat akarja képviselni, ezért behatóan foglalkozik azokkal a kérdésekkel, melyek leginkább nyomasztóak polgáraink mindennapi életében, s nem nyugodhat bele az olyan ellentmondásos intézkedésekbe, melyek számunkra megalázóan lenézők s figyelmen kívül hagyják érdekeinket.

Ezért hallatta hangját a CSVKT kiáltványokban, felhívásokban, a legfelsőbb politikai fórumokhoz címzett leveleiben. Sajnos eredménytelenül, mert még csak válasza sem méltatták – kivéve egy esetet, de arról jobb nem szólni. Nem közömbös a számunkra, hogy az utá-

nunk jövő generációra mit hagyunk hátra, környezetvédelmi, gazdasági, kulturális, vagy ami a legfontosabb, erkölcsi területen. Mert nem csak a ma létezik, mely a múltból sarjadt, a jövő is, mely a jelenből.

A dél-szlovákiai kerület, ahol együtt él magyar, szlovák és más nemzetiség is, sajátos, hiszen ezen a területen nagyobb mértékben szükségeltetik a tolerancia, a másság elismerése. A tolerancia, egyetértés köztünk adott, viszont nem mondható ez el a hatalom részéről, és ennek eredménye az a megmagyarázhatatlan valóság, amit a statisztikai hivatal összefoglaló évkönyveiből olvashatunk. Hová, mennyi jutott a nemzeti javakból? Nehéz erről beszélni, mert nincs idejük ezt végighallgatni, de leginkább ésszel, értelemmel átélni s megérteni, ezért a nagy ködösítés, a konfliktusos helyzetteremtés.

Amikor a retorziók s a toleranciahiány elérte azt a határt, melyet a CSVKT mélyen sértőnek s megalázónak érzett, akkor született az a döntése 1993: augusztus 27-én, hogy az ún. dél-szlovákiai választott személyek országos fórumát összehívja, abból a célból, hogy hangját hallják meg, és ha meghallották – értsék is meg.

Úgy gondolom, hogy már meghallották, csak még nem értik, vagy talán nem akarják megérteni. (*Taps.*)

A CSVKT közgyűlése 1993. augusztus 27-én a Tanácsát megbízta az országos találkozó előkészítésével, megszervezésével, októberi időpontban.

A Tanács az ezzel kapcsolatos kérdéseket több alkalommal tárgyalta. Először 1993. szeptember 24-én, amikor is úgy határozott, hogy e témakörben kikéri a mozgalmak és pártok véleményét is. Az itt meghatározott nézet az volt, hogy társulást kell létrehozni az önkormányzati képviselők, polgármesterek és parlamenti képviselők részvételével, hogy állásfoglalásainkat kellő odafigyeléssel és komolysággal tárgyalják. A társulás alapszabályát a 83/1990-es társulási törvény értelmében egy athokbizottság dolgozta ki, majd az október 11-ei tanácsülés némi változtatással elfogadta.

A jelenlévő 9 polgármester, mint kezdeményező bizottság megbízta dr. Kvarda Józsefet – Csenke polgármesterét a bejegyeztetéssel a belügyminisztériumban. A beadványt 1993. október 19-ével kezte folyamatba vételre a belügyminisztérium. 1993. október 22-én a belügyminisztérium a beadványt kiegészítésre visszaküldte. A kiegészítés formális jellegű – a társulás pontos megnevezése, jogi szóhasználat, a képviselők pontos megnevezése a választási törvénnyel, terület pontos meghatározása stb. A kiigazított változatot 1993. október 29-ei keltezéssel a megbízott újból elküldte a belügyminisztériumba.

November 3-án további kifogásokkal a belügyminisztérium újbóli kiigazításra visszaküldte, melyben további formális kérdéseket feszeget, most a társulás

szervezeti felépítését kifogásolja és a választási előírásokat.

Legközelebb november 11-én kerül a beadvány a belügyminisztériumba, ezt követően a BM 1993. november 19-én döntéssel elutasítja a regisztrációt azzal az indoklással, hogy a parlamenti képviselők nem vehetnek részt olyan társulásban, ahol nekik parancsolnak, továbbá, hogy a társulásban nem vehet részt bármely más polgár, csak a megnevezettek. A döntés elleni óvást 60 napig a legfelsőbb bíróságon lehet megtenni. Az óvást 4 oldalas jogi indoklással 1993. december 12-én Kvarda József tette meg.

Közben az alapszabályzat aláírásától 2 egész hónap telt el, és nem tudni, mi lesz az eredmény. Mivel ebben az időszakban sok vélemény hangzott el a sajtóban és a CSVKT Tanácsában is, a Tanács szükségesnek találta újból összehívni a régió közgyűlését, és szétválasztani a már megfogalmazódott társulást a majdan meghirdetett nagygyűléstől. A CSVKT közgyűlését 1993. december 3-án tartotta.

Határozatban fogadta el a dél-szlovákiai választott képviselők országos nagygyűlésének megrendezését, melyet 1994. január 8-ára, azaz mára tűzött ki (84/90 társulási törv.). Továbbá megbízta a CSVKT Tanácsát a hívólevél megfogalmazásával és közzétételével. A Tanács a levél tartalmát mondatonként elemezve fogadta el 1993. december 6-án, majd másnap közzétette az Új Szó-ban.

A legfelsőbb politikai vezetés egy hét késéssel reagált és anélkül, hogy a célkitűzéseket ismerte volna, messzemenő bírálatokkal ostromozta. Nem akarom ezt részleteiben elemezni, hiszen mindannyian megfigyelői voltunk és vagyunk a mai napig.

Le kell viszont szögezmem, hogy maga a fölhívás nem adott okot az ilyen mértékű támadásokra, és érthetetlen a számunkra a felhívással nem egyenértékű általános elmarasztalás.

A mai nagygyűlés összetételéből fakadóan hivatott állást foglalni közös dolgainkról, az alkotmányos jogrend alkalmazásával és kinyilatkoztatni azokat az elvárásainkat, melyek nem sértenek másokat – de számunkra meghatározóak, nem sértik emberi mivoltunkat, és biztosítják mindazon jogainkat, melyek birtokában joggal érezhetjük Szlovákiát hazánknak. *(Taps.)*

Ismert okok miatt jelenleg olyan helyzet alakult ki, hogy a mai nagygyűlés nem tud létrehozni egy olyan fórumot, melynek megbízatást adhatna az elfogadott dokumentumok érvényre juttatására, ezért azt a parlamenti képviselők a SZNT talaján fogják érvényesíteni.

Az elhangzottakból kitűnik, hogy választópolgárainkat hatékonyan úgy tudjuk képviselni, ha minden önkormányzat a számára megfelelő és adott regionális szerveződéshez csatlakozik. Köszönöm figyelmüket. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm szépen Harsányi Imre előadását. Kérem szépen dr. Rózsa Ernőt, a Szlovák Parlament Elnökségének tagját, aki egy rövid beszámolót tart. *(Taps.)*

DR. RÓZSA ERNŐ PARLAMENTI KÉPVISELŐ:

Tisztelt Nagygyűlés,
Honfitársaim!

Én nem akarok beszámolót tartani, hanem egy rövid bejelentést tenni. Annak érdekében, hogy betartsuk az alkotmányos rendet, hogy ne nevezhessen bennünket senki törvénszegőnek, képviselőtársaim nevében bejelentem, hogy a nagygyűlés által elfogadott valamennyi határozatot megvalósítjuk. Köszönöm. *(Vastaps.)*

Pásztor István (elnök):

Köszönöm szépen. Bár ott még nem tartunk, Tisztelt Nagygyűlés, én akkor is sok sikert kívánok dr. Rózsa Ernőnek és a parlament összes képviselőjének, hogy sikeresen próbálják majd a megszületendő dokumentumokat érvényesíteni. Kérem szépen, a vita következik. Amit elfogadtunk egymás számára, az kötelező, tehát kérek mindenkit, hogy tudatosítsa: három perc egy vitafelszólalás. Kérem, ha betartanak, mert a vitafelszólalók száma több mint húsz, tehát ha mindenki három perccig beszél, talán már négyen-ötten nem is kapnának szót. A beérkezés sorrendjében szólítanám majd a felszólalókat. Csáky Pál parlamenti képviselő, az MKDM frakcióvezetője szól a dokumentumok további sorsáról, és kérném, ha felkészülne Papp Sándor, Kalonda polgármestere a palóc régióból.

Még egy megjegyzést tennék: hogy ne kelljen mindenkinek átverekednie magát a tömegben, több mikrofon van elhelyezve. Ha a felszólalni készülő megközelít egy mikrofont, kézfeltartással jelezze, hogy melyik oldalon van, hogy a keverőpulton hangot kapjon. Köszönöm szépen.

(A tanácskozás vitája következik)

CSÁKY PÁL PARLAMENTI KÉPVISELŐ, AZ MKDM FRAKCIÓVEZETŐJE:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Kedves Barátaim!

Először is engedjék meg, hogy kifejezzem nagyrabecsülésemet mindnyájuknak, hogy a számos félreértés, tiltás és ijesztgetés ellenére itt ma ilyen nagy számban jelentek meg, és kulturált, civilizált, demokratikus módon fejezik ki, hogy a szlovákiai magyarság nem süppedt apátiába. Képes arra, hogy érdekeit kifejezze, és eme cél érdekében képes egymás közt is megegyezésre jutni. *(Taps.)* Úgy érzem, külön megbecsülés kell, hogy illesse azokat, akik nem jutottak ülőhelyhez, és a szó legszorosabb értelmében állnak ki a jogainkért. *(Taps.)*

Talán akkor sem járok messze az igazságtól, ha azt mondom, hogy az Önök mai ünnepi szereplése felfogható a szlovákiai magyar politikusok támogatásaként és a magyar koalíció parlamenti képviselőinek támogatásaként is. *(Taps.)* Amennyiben ez így van, engedjék meg, hogy az MKDM-Együttélés koalíció minden képviselője nevében megköszönjem kiállásukat mellettünk. Önök gyakran látják, hogy nem könnyű körülmények között kell tevékenykednünk. Szeretném, ha azt is tudnák, hogy a mi szavunk a tárgyalásokon olyan erős lesz, amekkora erővel Önök a jövőben kiállnak mellettünk. *(Taps.)*

A polgármester úr előtttem azt mondta – a belügyminisztérium és a belügyminiszter véleményét tolmácsolta –, hogy a parlamenti képviselők nem vehetnek részt olyan testületben, ahol parancsolnak nekik. Kérem tisztelettel, azt hiszem, kollégáim nevében is kijelenthetem: a magyar parlamenti képviselőknek valakik igenis parancsolhatnak. Nem a köztársasági elnök úr, nem a parlament elnöke, nem a miniszterelnök úr, csak Önök! *(Vastaps.)*

Szeretném továbbá megkérni Önöket, hogy amennyiben a dokumentumokat arra érdemesnek tartják, fogadják őket el. Ezeket a dokumentumokat, mint az alkotmánytörvény-tervezetünket, megküldjük az Európa Tanácsnak, az Európai Közösségnek, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezletnek, Van der Stoel komiszár úrnak, az összes külképviseletnek, valamint a nemzetközi emberjogi szervezetnek. *(Taps.)* Amint itt elhangzott, január 18-ától 29-éig Szlovákiába látogatnak az Európa Tanács szakemberei. A dokumentumokat természetesen nekik is átadjuk. *(Taps.)* A dokumentumokat továbbá megküldjük a Szlovák Köztársaság összes alkotmányos tényezőjének. *(Taps.)*

Engedjék meg továbbá, hogy informáljam Önöket arról, hogy Duka Zólyomi Árpád frakcióvezető kollégámmal a jövő héten levelet írunk Gašparovič úrnak, a parlament elnökének, az összes frakcióvezetőnek és

pártelnöknek, illetőleg a szlovák kormánynak. Megkérjük őket, hogy ezekről a dokumentumokról, illetve az alkotmánytörvény-tervezetről újítsuk fel a tárgyalásokat. *(Taps.)* Szeretnénk továbbá külön levélben felkérni az Európa Tanácsot és az Európai Közösséget a közvetítésre közöttünk és a kormány között. *(Taps.)*

Kedves Barátaim!

Reméljük, hogy az Önök mai egységes véleménynyilvánításából a Szlovák Köztársaság minden alkotmányos tényezője levonja a következtetéseket, és módosít a témához való eddigi negatív hozzáállásán. A mai találkozó után mindenkinek látnia kell, hogy mi, magyarok szabadságszerető emberek vagyunk, és nem fogadjuk el, hogy szülőföldünkön bárki is másodrangú állampolgárként kezeljen bennünket. *(Vastaps.)* Köszönöm. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm szépen. Tisztelt Nagygyűlés, néhány gyakorlati megjegyzést engedjenek meg. Az egyetértés-nyilvánítás és a tetszésnyilvánítás nagyon szép dolog. Csáky Pál pontosan három percet beszélt, és négy és fél percig tartott... Különben köszönjük szépen. *(Enyhe taps.)*

A másik gyakorlati megjegyzést a sajtó részére a tolmácsoláson keresztül is szeretném megtenni: a nagygyűlés végeztével átvonulunk a Városi Művelődési Központba, ahol sajtóértekezletet tartunk, ahogy azt meghirdettük. Tehát próbáljanak nagyobb tömegben az innen 200 méterre levő művelődési központban megjeleni. Kérnénk szépen a fülhallgatókat leadni, mielőtt eltávoznak a helyiségből.

A tájékoztatás kedvéért el kell mondanom, hogy nagygyűlésünket megtisztelte 267 újságíró, ebből 118 külföldi *(taps)*, 149 hazai, szlovákiai. Köszönjük, hogy támogatnak. *(Taps.)*

Következik Papp Sándor, Kalonda polgármestere, s felkészül Száraz Dénes, Érsekújvár önkormányzati képviselője, aki a járás nevében kíván szólni. Köszönöm.

PAPP SÁNDOR, KALONDA POLGÁRMESTERE:

Tisztelt Jelenlévők!

Én csak egy percet kérek, és a tapsot is a végén kérem, a poént is elmondom, hogy miért... Papp Sándor, a Losonc járásbeli Kalonda határmenti kisközség polgármestere vagyok. Az egy hónapja tartó hecckampány és a megfélemlítések ellenére kollégáimmal együtt megszerveztük a mai nagygyűlésen való részvételünket, melyre több mint 100 önkormányzati képviselő és polgármester jött volna el a palóc régióból. A reggeli órákban azonban a helyi rendőri szervek bevonták az indulni készülő két autóbussz műszaki igazolványát. *(Zúgolódás,*

fütyülés.) Ez tény és nem szenzációkeltés! Folytatom. Az autóbuszsofőröknek a rendőrök megsúgták, hogy nem a járművekkel van baj, hanem parancsot kaptak, hogy mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy Komáromba a Losonc és Fülek környékiek ne juthassanak el. Ebből véleményem szerint csak az következhet, hogy ma embereket korlátoznak szabad mozgásukban, Szlovákiában. Mi, akik saját személygépkocsijainkkal átjutottunk Losonctól Komáromig, 25 rendőrök által ellenőrzött ponton (*zúgolódás, fütyülés*), elhoztuk a kényszerűségből otthon maradtak üdvözlését. (*Taps.*) Neveiket és aláírásaikat leadtuk a helyi rendezőknél. Kérem még egyszer, hogy üdvözljék őket Önök is. Köszönöm szépen. (*Vastaps.*)

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönjük szépen. Előző gyakorlati megjegyzéssel zavart keltettem. A sajtó számára természetesen lesz tolmácsolás a sajtóértekezleten is. Köszönöm.

Száraz Dénes következik Érsekújvárból, majd pedig Batta István, az Együttélés külügyi titkára kér szót. Köszönöm.

SZÁRAZ DÉNES, ÉRSEKÚJVÁR ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐJE:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Tisztelt Nagygyűlés!

Az ősztendő utolsó előtti napján, Udvardon, az Érsekújvári járás 26 településének választott képviselője hatalmazott fel arra, hogy tömören tolmácsoljam a furcsa alakzatú és összetételű járás magyar nemzetiségű polgárainak érzéseit, kétélyeit és nézeteit a Szlovákiában élő magyar nemzeti közösség jelenét és jövőjét illetően. E különleges fekvésű járás déli részén túlnyomórészt magyarok élnek, míg északnyugaton, az etnikai határ mentén egymást váltják a szlovák és magyar települések, sőt településen belül élnek egymás mellett, együtt békében szlovákok és magyarok.

Ennek tudatában, a teljes egyenlőség elvét hirdetve, követeljük alkotmányos úton rögzíteni a minket, magyar nemzetiségű szlovák állampolgárokat megillető alapvető természetes jogokat, melyek nem a velünk együtt élő társnemzet ellen, hanem saját jogállásunk európai szintű, humanista rendezésére irányulnak. Mindnyájan nagyon sajnáljuk, hogy ezeket az alapvető emberi szabadságjogokat a szlovák törvényhozás ezidáig nem volt hajlandó a többség nagyvonalú gesztusaként kezelni, sőt a többség ellen irányuló támadásként értékelték, ezért kénytelenek vagyunk a minket megillető

jogokért egyéb törvényes úton harcolni. Ezért jöttünk össze ide Komáromba is, Jókai Mór városába.

Véleményünk szerint Szlovákiában a jelenlegi önkormányzati rendszer nem oldja meg a hatalom decentralizálását. Nem ad lehetőséget a régiók, területi önkormányzatok természetes kialakulására, melyeknek a közigazgatási rendszer alapjaiként kellene működniük. A helyi önkormányzatok jogkörének megtiprását jelenti többek között az is, hogy a nevesítetlen földeket a Szlovák Földalap elveszi a települések katasztereiből, tulajdonából, vagy pedig az alkalmazotti jövedelemadók 70%-át veszik el a településektől.

A közigazgatás területi elrendezésénél figyelembe kell venni a gazdasági adottságokat, a jól működő gazdasági kapcsolatokat, az adott terület egység számára legkedvezőbb gazdasági feltételeket, a nemzeti közösségek érdekeit, homogenitását, kulturális nemzeti hagyományait. Ezek alapján nemcsak hazabeszélek, amikor javasoljuk, hogy Érsekújvár váljon egy szélesebb, alsó régió központi településévé, mivel a gazdasági feltételek, a város kisugárzása, központi fekvése, nemzetiségi összetétele, vasúti előnyei miatt mind a szlovák, mind a magyar fél számára elfogadható megoldás lenne. A beszámolóban elhangzott javaslatok figyelembe veszik az önkormányzatok jogkörének a kiszélesítését, a nagyobb területű önkormányzati rendszer kialakításának szükségességét, ezért a javaslatokat támogatjuk.

A magyar nemzeti közösség jogállásával kapcsolatban kijelentjük, hogy a kizárólagos nemzeti érdekre épülő alkotmány megalázó a lakosság több mint 11%-át képező magyarságára nézve, amelyet az alkotmány nem tart államalkotónak. Nem biztosítja a kisebbségek identitástudatának, fennmaradásának és természetes fejlődésének feltételeit. Továbbá nem biztosítja az öngazgatás alapján működő nemzetiségi oktatásügyet és nemzetiségi kultúrát, az anyanyelv szabad nyelvhasználatát, különösen a vegyes lakosságú területeken, a területfejlesztést és az öngazgatást a magyarság által lakott területeken, valamint az asszimilálásra való törekvés büntetőjogi következményeit.

Ezek hiányában fordulhat elő többek között az is, hogy a kormány már jó ideje fontolgatja és bizonygatja az alternatív oktatás bevezetését, valamint annak előnyeit, és a parlament által a közelmúltban e célra könnyedén megszavazott 100 millió korona most már számunkra testközelbe hozta a magyar iskolák leépítésének szándékát. Ez ellen tiltakoznunk kell. (*Taps.*) Az oktatásügyi autonómia hiányában fordulhat elő az, hogy például az Érsekújvári járásban nem létezik önálló, külön igazgatású magyar középiskola. Ezért nagyon fontosnak tartjuk egy nemzetiségi alkotmánytörvény kidolgozását és elfogadását. (*Taps.*)

Tisztelt Nagygyűlés!

Komikusnak és megalázónak tartjuk a szlovák törvényhozás mesterkedését ősi neveinkkel és helységneveinkkel. Itt nincs helye a mellébeszélésnek és a félremagyarázásnak. Az emberi méltóság tiszteletben tartásához tartozik a névhasználat tisztelete. A népakarat tiszteletben tartásához pedig a népszavazások eredményeinek a tisztelete. Sajnos ez Párkány és Kőbölkút esetében másként történt járásunkban.

A nemrég még tomboló proletár nemzetköziség ideje alatt az államvezetők előszeretettel hangoztatták, hogy a magyar nemzetiség a híd szerepét tölti be a két baráti ország között, miközben a valódi hídról, a Mária Valéria-hídról megfeledkeztek Párkány és Esztergom között. *(Taps.)* Azóta is ugyanolyan gyanakodva és kérdőn néz farkasszemet a két hídcsonk a két város és a két ország között, mint ahogyan a két nemzet figyelni bizalmatlanul egymást. Kacsintsunk egymásra, hogy felépüljenek az igazi és a jelképes hidak is. *(Taps.)*

Végezetül szeretnénk leszögezni egyszer és mindenkorra, hogy nem vagyunk irredenták, nem célunk Szlovákia integritásának a veszélyeztetése. Hosszú idő után végre egyenrangú és egyenjogú állampolgárként akarunk élni szülőföldünkön. *(Taps.)* Ezért arra kérjük mi is a parlamenti képviselőinket, akik a magyar nemzeti közösség szabadon megválasztott törvényes képviselői, hogy a nagygyűlés által elfogadott dokumentumok szellemében használjanak fel minden alkotmányos eszközt a javaslatok megvalósítása érdekében. Befejezésül köszönjük a szervezőknek, hogy kezdeményezői voltak ennek a találkozóknak. Köszönöm. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN
(elnök):

Köszönöm. Következik Batta István, s következőként szót kért A. Nagy László Pozsonyból, a Magyar Polgári Párt elnöke.

BATTA ISTVÁN,
AZ EGYÜTTÉLÉS KÜLÜGYI TITKÁRA:

Hölgyeim és Uraim!

Nagy tisztesség, hogy a volt Szövetségi Gyűlés képviselőjeként szólhatok Önökhöz. Tudomásom szerint ez az első eset, hogy a Felvidék kisebbségiek által lakott területének törvényesen megválasztott képviselői ilyen nagy számban összegyűlekeznek. Az itt napvilágot látó meglátások, érvek és javaslatok európai visszhangot keltenek. Közvetlenül és megkérdőjelezhetetlenül az érintett lakosság véleményét, akaratát tükrözik. Talán ezért is ingerült az ország hivatalos politikai vezetése. Ez a gyűlés nagy dologra vállalkozott. Állást foglalni többek között Szlovákia közigazgatási határai megvo-

násának mikéntjéről, az itteni magyarság alkotmányos jogállásáról.

Az Együttélés külügyi titkáráként feladatomban tekintem, hogy a mindnyájunkat érintő, fontos dokumentumok elfogadása előtt beszámoljak Önöknek az alábbiakról. 1993. szeptember 30-án Catherine Lalumiére, az Európa Tanács főtitkárnője Szlovákia közigazgatási határaitól az alábbi nézetet vallotta. Miután térképen látta kisebbségünk földrajzi elhelyezkedését, minden további ismertetést megelőzve kimondta: ésszerű lenne kialakítani egy hosszú, kelet-nyugati irányú egységet úgy, hogy abban a magyarok többségben legyenek. *(Taps.)* Ennek érdekében javasolta, hozzunk létre az érdekeltek részvételével kerekasztalt. Ezután a megbeszélés után pár nappal a bécsi Mečiar-Lalumiére sajtónyilatkozatban leszögezték, hogy Szlovákia új közigazgatási határait az Európa Tanács szakértőinek bevonásával vonják meg.

A második dolog, amiről beszámolni szándékozom, hogy Dél-Tirolban Bolcano ismerhette meg a Dél-Tirolt kormányzó Dél-tiroli Néppárt hivatalos álláspontját. Hangsúlyozom: ez a Dél-tiroli Néppárt hivatalos álláspontja. Ez kimondja, hogy a dél-tiroli német nyelvű lakosság olaszországi osztrák kisebbség, melynek anyanyelve Ausztria, olasz állampolgárságú egyénekből, európaiakból áll. Ez a kisebbség fenntartja magának az önrendelkezés jogát, bár ezt most nem érvényesíti, mert erre még nem érett meg az idő. Az osztrák kisebbség Olaszországnak soha nem tett, nem is fog tenni lojalitási nyilatkozatot, mert a pillanatnyilag érvényes határt az ott lakó nép szándéka ellenére erőszakkal vonták meg. *(Taps.)* A dél-tiroli kormány mindent megtesz az önkormányzatok jogkörének kiszélesítése és megerősítése érdekében. Ezeken kívül fontosnak tartom megemlíteni, hogy vendéglátóink többszörösen hangsúlyozták: a kisebbség elvárásainak szintjét nem szabad alacsonyra tenni, és a már egyszer kimondottakból engedni. Hölgyeim és Uraim, köszönöm a figyelmüket. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN
(elnök):

Köszönöm Batta Istvánnak, A. Nagy László következik, majd Híves György, Lukanénye polgármestere készen fel.

A. NAGY LÁSZLÓ,
A MAGYAR POLGÁRI PÁRT ELNÖKE:

Tisztelt Hölgyeim!

Tisztelt Uraim!

A szlovák kormánynak a területi elrendezési terve sérti a magyar kisebbség érdekeit, és növeli a belpolitikai feszültséget az országban. Mi azt az elképzelést támogatjuk, amely 16 regionális egységre osztja az or-

szágot oly módon, hogy közben figyelembe veszi az ott lakók érdekei közül azok etnikai érdekeit is.

A Magyar Polgári Párt elítéli a kormánynak a törvényt megkerülő politikáját. Mint ismeretes, a kormányfő a területrendezési terv parlamenti elfogadása előtt nyolc kormánybiztost nevezett ki, akik működésükkel veszélyes nyomást gyakorolnak a törvényhozókra.

Tovább rontja helyzetünket az, hogy a kormány és a parlament nem teljesítette időben és számunkra elfogadható módon az Európa Tanács ajánlásait. A névhasználati törvénnyel és a kétnyelvű helységnévtáblákkal összefüggő lépések ellentétesek az ajánlások szellemével, és tovább növelik a szlovák-magyar feszültséget.

Őszinte aggodalmunkat az itt jelenlévők közül is sokan osztották, amikor felhívtuk a figyelmet a komáromi felhívás néhány kidolgozatlan részletére. Viszont határozottan visszautasítottuk és most is visszautasítjuk a nagygyűlés körül kialakított hisztériakeltést.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Sajnálattal kell megállapítanom, hogy a jelenlegi politikai hatalom a nemzeti kisebbségeket csupán az állam terhes koloncaként kezeli. Sem jogilag, sem gyakorlatilag nem ismeri el, hogy ők is hordozói és forrásait képezik az ország szuverenitásának. Ennek ellenére a Magyar Polgári Párt továbbra is folytatni kívánja konstruktív és gyakorlatias politikáját.

Itt szeretném elmondani Önöknek, hogy éppen tegnap javasoltuk Kováé köztársasági elnök úrnak, dolgozza ki és hozza nyilvánosságra a Szlovák Köztársaság nemzeti politikájának alapelveit, amelyek mértékadók lehetnek a mai, de a következő kormányok számára is.

Másodikként egy olyan, kétéves időtartamra kiterjedő feladatgyűjteménynek a kiadását javasoltuk, amely a nemzeti kérdés legfontosabb törvényhozási gyakorlati feladatait tartalmazná. E feladatok közül az első helyen az átfogó nemzeti alkotmánytörvénynek kell állnia.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Engedjék meg, hogy végezetül megkérjem Önöket, felelőségük teljes tudatában döntsenek sorsunkról. A Magyar Polgári Párt úgy gondolja, hogy a feladatok között a nemzeti törvénnyel együtt a kulturális és az oktatási autonómia elérése az elsődleges feladat. Ezt a célt Szlovákiában azonban nem csupán együttélő, hanem az együttműködő népek érhetik el. Köszönöm, hogy meghallgattak. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN
(elnök):

Köszönöm A Nagy Lászlónak a felszólalását. Híves György következik, felkészül Mihályi Molnár László Szepsiből.

HÍVES GYÖRGY,
LUKANÉNYE POLGÁRMESTERE:

Tisztelt Nagygyűlés!

Eljöttünk a Nagykürtösi járásból is mindazok, akiket nem tévesztett meg a nacionalista ellenpropaganda. A mi egyik autóbuszunkat is a Komáromi járás határán, Udvaránál megállították és visszaküldték. Köszönet azoknak, akik felvettek és elhoztak mint autóstopposokat. *(Taps.)* Úgy gondolom, ez az egy mondat elegendő ahhoz, hogy vázoljam, milyen a helyzetünk, milyen a jogállásunk, milyen az a demokrácia, ahol egy teljesen tökéletesen, műszakilag megfelelő autóbust visszaküldenek csak azért, mert állítólag nem egyezett motorszáma a műszaki igazolványban beírt számmal, és a kilométeróra nem volt betéve a tachográf. Ez volt az ok. *(Kisebb zúgolódás.)*

Ennek ellenére eljöttünk. Eljöttünk azért, hogy kinyilatkoztassuk óhajunkat, hogy mi, a Dél-Szlovákiában élő szlovák, magyar és egyéb nemzetiségű polgárok, akik többségükben mindig jól megvoltunk egymás mellett, most is, ezután is békében akarunk élni, annak ellenére, hogy egyesek – s meg kell jegyezni, hogy többnyire olyanok, akik sohasem éltek itt – ellenséggként, minden baj okozójaként szeretnék a magyarokat bevésni a szlovák nép szívébe. *(Taps.)* Eljöttünk, hogy kinyilatkoztassuk azt, hogy az előkészítő bizottság javaslattervezetével lényegében – lehet mondani, hogy mindenben – egyetértünk, úgy, ahogyan azt megfogalmazták.

Szeretnénk azonban egy kéréssel fordulni az előkészítőkhöz, a rendezőkhöz, abból a szempontból, hogy szíveskedjenek megvizsgálni: a területrendezés második variációja szerint nem lenne-e megfelelőbb meghagyni a nagykürtösi régiót, mivel úgy gondoljuk, hogy ennek a régióknak a szétvágásával veszélyeztetve lennének az ott élő magyarok, s nemcsak az ott élő magyarok, hanem a környező, tehát a Sági és a Losonci járás területén élő magyarok is. Mindenesetre ezt ne úgy vegyék, hogy nem egyezünk bele a javaslat elfogadásába, ezt csak mint kérést tolmácsoljuk.

Továbbá szeretném azt is megemlíteni, jó lenne, ha ez a nagygyűlés elfogadna egy olyan dokumentumot, hogy az itt élő szlovák és magyar lakosság egy általános szlovák-magyar megbékélésnek is iniciátora, kezdeményezője legyen. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN
(elnök):

Köszönöm szépen. Mihályi Molnár László következik. Felkészül Angyal Béla Gútáról, a Magyar Polgári Párt Önkormányzati Tanácsának elnöke.

MIHÁLYI MOLNÁR LÁSZLÓ, SZEPSI ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÉPVISELŐJE:

Tisztelt Egybegyűltekt!

Nem egyedi esetről van szó: valóban, a Nagykürtösi, a Rimaszombati és a Losonci járásból érkezőket fordították vissza, állították az út szélére. Olyan autóbust is, ahol két parlamenti képviselő volt. Ugyanígy a Szepsiből, Kasásról, tehát a keletebből érkezők is végigjárták ezeket a tortúrákat. Nevetséges! Indítványozom képviselőinknek, hogy nyújtsanak be bizalmatlansági indítványt a belügy-miniszter ellen. *(Vastaps, bravózs fennhangon.)* Bár úgy látszik és lehetséges, hogy így akarták reprezentálni: Szlovákiában milyen humánus eszközökkel bánnak: nem a vagyont, hanem az embereket őrzik! *(Taps.)* Utoljára ilyen esetet 1978. augusztus 21-én, a szovjet invázió tizedik évfordulóján éltem meg, amikor hazafelé utazva, ugyanígy öt-tíz kilométerenként állígtatták az autókat, mindenkit igazoltatva, ugyanúgy, mint most. Szégyen és gyalázat arra, aki ezt elrendelte. *(Taps.)*

Üzenem ezért a szlovák közvéleménynek – akiket az utóbbi hetekben alaposan félrevezettek hazugságokkal és aljas támadásokkal a sajtóban és a tömegtájékoztató eszközökben –, hogy ne tőlünk féltsék az országot, hanem azoktól, akik tönkreteszik. *(Vastaps.)* Ezért vannak most okatlan indulatok a szlovák közvéleményben is. Sokan, akik televíziót nézünk és rádiót hallgatunk, bővebb információt most már lassan a Szabad Európából sem tudhatunk meg. *(Derűtség, taps.)* De ugyanúgy nem tudhatjuk meg a Szlovák Rádió Magyar Adásából sem, mert Szepsi környékén ezt az adást rosszabbul lehet fogni, mint annak idején a Szabad Európát Münchenből. *(Derűtség taps.)* Üzenjük továbbá, hogy a békeesség hívei vagyunk, és nekünk, nemzeti közösségünk józan politikai képviseletének köszönhető, hogy ilyen körülmények között is béke van ebben az országban. *(Taps.)* Képviselőink és politikai reprezentációnk tette ezt lehetővé, józan úton tartva választópolgáraink ezreit, akik bennünk megbíznak. Ha félreállunk, nyomunkban pusztító vihar támad, mely nem válogat és nem kímél. *(Taps.)*

Nem vagyok híve országok, országhatárok erőszakos megváltoztatásának. Bár nem hiszek a határok örökkévalóságában sem. *(Taps.)*

Az ország vezetésének és törvényhozásának is tudatosítania kell, hogy vagy megadja és garantálja jogainkat, mint az állam egyenrangú alkotórészét, államalkotóként, vagy önként lemond arról, hogy sorsunkba beleszóljon, mert harmadik békés alternatíva nincs. *(Taps.)*

Az ország határain belül viszont, nem sértve Szlovákia szuverenitását, egyetlenegy kritérium létezik: jogaink rendezése. Ehhez kínáljuk fel tapasztalatainkat és jelenvaló javaslatainkat is. Sok százezer választónk és

támogatónk erre adott megbízatást. Erre kötelez hitünk és meggyőződésünk.

Javaslom továbbá – Rózsa Ernő gondolata szerint – ha nem választunk itt egy testületet, mely ezt a fórumot valóban egy választmánnyal képviselné, határozatilag hagyjuk jóvá, hogy választott parlamenti képviselőink gyakorolják, közvetítsék a törvényhozásban mindazt, amit kérünk. *(Taps.)*

Érdekképviseletünket nem lehet úgy működtetni, hogy elmegyünk egy darabig, aztán sehová. Nem lehet úgy, mint a tapasztalatlan vőlegény, akinek azért nincs utódja, mert nem tudja, mit kell csinálnia. *(Derűtség.)* Igenis megfontoltan és határozottan kell cselekednünk. Azok a javaslatok, amelyek itt elhangzottak, az utóbbi 75 esztendőben mindig halogató fülekre találtak. Ezért is mondjuk: nincs több idő a halogatásra, hiszen nemcsak mi, elődeink, az első csehszlovák parlament képviselői is előterjesztették, s nem hallgatták meg őket. Remélem, hogy most már komolyan vesznek bennünket. Reméljük, a szlovák közvélemény részletesen tájékozódhat arról, hogy mi történt itt, illetve mit akarunk. Ehhez kívánom, hogy Isten áldjon meg bennünket jókedvvel, bőséggel, bárcsak énekelhessük is. *(Vastaps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm. Köszönöm a tapsot is, bár szeretnék szintén egy kellemetlen megjegyzést tenni – Mihályi Molnár László elismeri ezt nekem. Próbáljuk betartani a három percet. Odakint, az épület előtt nagyon sokan állnak, ott hidegebb van. Köszönjük az ő nevükben is. Angyal Béla következik, és Bartakovics István készül fel.

ANGYAL BÉLA, AZ MPP ÖNKORMÁNYZATI TANÁCSÁNAK ELNÖKE:

Tisztelt Nagygyűlés!

Kedves Barátaim!

A helyi önkormányzatok a polgári elven felépülő társadalom alappillérei. A helyi lakosság nagy mértékben ezek munkáján méri le, mi változott 1989 óta Szlovákiában. Hatalmas tehát a polgármesterek, a képviselők, mindnyájunk felelőssége. Az elmúlt három évben az önkormányzati rendszer életképesnek bizonyult, a helyzet azonban korántsem mondható jónak. Önkormányzati rendszerünk legnagyobb problémáját ma abban látom, hogy pénzügyi hátterük nem kiszámítható. Minden évben az állami költségvetés megszavazásakor az ezt megelőző politikai alkuban dől el, milyen adókból mekkora hányadot kapnak meg az önkormányzatok.

Példa erre az idei költségvetés, amelyet karácsony

előtt fogadtak el, és a mai napon még Szlovákia egyetlen városának, községének sincs elfogadott költségvetése, mivel az ehhez szükséges adatokat még nem kapták meg.

Lehet-e ilyen körülmények között hosszabb távra tervezni? Elég lesz-e az állami költségvetésből érkező pénz és a községek saját bevételei arra, hogy elássák feladataikat? Tudják-e szolgálni a közösséget? Véleményem szerint az új adórendszer bevezetése után szerzett tapasztalatok birtokában egyértelműen meg kell határozni, mely adóbevételek illetik meg az önkormányzatokat. Ezek mértékét a községek mai tennivalóihoz és az átruházandó feladatokhoz kell méretezni. Ma az állam a központi elosztási rendszeren keresztül gazdaságilag, de politikailag is befolyásolhatja az önkormányzatokat, és ez megengedhetetlen.

Fontos kérdés az is, hogy ma az önkormányzatok bevételei csak kis mértékben függenek attól, hogy a község területén milyen a gazdasági aktivitás, milyen a jövedelemtermelő képessége éppen a központi elosztási rendszer miatt. Véleményem szerint olyan szabályozókra, helyi adókra van szükség, amelyek arra ösztönzik az önkormányzatokat, hogy serkentsék a vállalkozások beindulását a területükön, és ezzel növekednének bevételeik is.

Sok szó esik mostanában az önkormányzatok hatáskörének a kiszélesítéséről, az iskolaügy, a szociális ügyek terén, de más területeken is. Üdvözljük ezeket az elképzeléseket, hiszen a lakosság igényeit az önkormányzatok jobban fel tudják mérni, és minél több kérdést helyben kell megoldani. A polgármesterek azonban méltán félnek attól, vajon az új jogköröknek megfelelő értékű anyagi eszközöket kapnak-e? Az anyagi eszközök átruházása nélkül csak rosszabbodna az önkormányzatok anyagi helyzete.

A felvázolt problémákkal kapcsolatban egyértelműen meg kell fogalmaznunk követeléseinket, és a kormánytól, valamint a parlamenttől méltán elvárhatjuk ezek teljesítését. Elvárjuk, hogy az önkormányzatokat egyenrangú partnerekként tekintse a hatalom.

Néhány szót még a másodfokú regionális önkormányzatok létrehozásáról. Ezekre egyértelműen szükség van, hiszen a hatalom decentralizációja megköveteli, hogy olyan szolgáltatásokat, vagyontárgyakat is az önkormányzatok gondjaira bízzanak, amelyeknek a hatásköre meghaladja egy falu vagy város határait. A regionális önkormányzatok láthatnák el ezeket a feladatokat a leghatékonyabban.

A régiókat azonban nem lehet felülről, parancsszóval létrehozni. Ezeknek a területi egységeknek működőképessé kell lenniük, kialakításukkor figyelembe kell venni a gazdasági, infrastrukturális, történelmi tényezőket, és nem utolsósorban a nemzetiségi szempontokat is.

Véleményem szerint a régiók kialakítása két alappil-

léren kell, hogy nyugodjon. Az egyik, a ma létező regionális szerveződések, mint például a Csallóközi Régió. A másik pedig, a többszáz évig létező megyerendszer.

Továbbá ki kell egyértelműen mondani, hogy az államigazgatási határok nem kell, hogy feltétlenül egybeessenek a régiók határaival, illetve egy egységen belül több régió is létezhet. A régiók kialakításában a helyi önkormányzatoké legyen a döntő szó, ne a kormányé. Köszönöm a figyelmet. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm Angyal Bélának az előadását. Következik Bartakovics István Komáromból, mint parlamenti képviselő. Utána felkészül Fóthy János, az MKDM parlamenti képviselője, iskolaügyi témából.

BARTAKOVICS ISTVÁN, AZ MKDM PARLAMENTI KÉPVISELŐJE:

Tisztelt Egybegyűlte!

Összejövetelünk jelentősége ma szinte felmérhetetlen. Ahhoz azonban, hogy teljesíteni tudja célkitűzését, két dolog elérése a fontos. Úgy tárgyalni, hogy a nagygyűlés nyilatkozatai, illetve záróhatározatai európai mércével is mérhetők legyenek. És úgy tárgyalni, hogy a gyűlés lefolyása a régió népének magasfokú civilizált szintjét és politikai érettségét tükrözze.

Vallom, hogy az egybegyűlés igenis az idő parancsa volt. Ki kell vonulnunk mindazokról a helyekről, ahová becsalta képviselőtünket a jogalkotóház, a kormány, az elnöki iroda. Annak ellenére, hogy a parlamenti egyeztető bizottságban volt képviselőtünk, hogy bevontak bennünket a kormányzásba, hogy a prágai várban külön nemzetiségi tanácsadónk volt, mégis napvilágot láthatott a nyelvi diszkriminációs törvény, egy kárpótlási törvény, mely éppen a legérzékenyebb magyar elhurcoltakat zárja ki a jogkörből, egy, a tulajdonjog rendezéséről szóló törvény, mely nevezetesen a magyar nemzetiségűeket hátrányosan megkülönbözteti, egy olyan miniszteri rendelet, amely szerint az államnyelvi oktatású iskolába járó magyar ajkú diákokból szinte gettó rendszabályozással kiirtani igyekszik az anyanyelvet, és hogyan vesztetett nyoma Szlovákiában két és fél millió koronának, amit az egykori szövetségi kormány helyezett át Szlovákia költségvetésébe nemzetiségi ügyek és régiófejlesztési ügyek címmel? *(Taps.)*

Mindezek felett hűséggel és alkotóan, parlamenti szinten hozzájárultunk olyan törvények, határozatok elfogadásához, melyek a szlovák állam nemzetközi autoritását növelik. Ilyen a szlovák parlament bocsánat-

kérése a németektől és a zsidóságtól a háború idején velük szemben elkövetett bűntettekért. De arra már nem telt a parlament lelki erejéből, hogy a harmadik sérelmezettől is bocsánatot kérjen az embertelen kitelepítésekért, a kollektív bűnösség kimondásáért. *(Taps.)* Ahogy mondtam, ki kell vonulni a bizottságokból, a meddő fórumokról, mert éppen ezek működtetésével odázhatók el ügyeink. Mert a bizottságok napirendjén vannak a magyarság ügyei. Az égviláigért sem nyúlnék Beneš gondolataiért, de ebben az esetben, mintha okulásra intene bennünket: ha azt akarod, hogy valami ne menjen, alakíts bizottságokat! *(Taps.)* Ezért kell a nagy lépés, és ölekkel ölelni jogos jogainkat, akkora a lemaradás. Nincs más mód: csak a magunk és az Isten erőjére támaszkodhatunk. Amit tennünk kell, azt megmaradásunk érdekében kell tenni. El kell indulnunk a magunk útján. Az akarásaink nem maradhatnak félben. De ehhez szükséges a politikai gyakorlatunk szilárd egysége, az egybeforrt magyarság, mert bizony nincs mindenki a kocsin, sajnos vannak közöttünk is konkolyhíntők és gyommagvetők a tiszta búzáinkban. *(Taps.)*

Hadd idézzek egy igen jeles mondást, mások gondolatát: Egy magyar nem magyar. Száz magyar is kevés, de ezer magyar is kevés. De több százezer magyar, ha összefog, még a földet is el tudja mozdítani tengelyéből, és új pályán kezd mozogni. *(Taps.)* Mondom: a nagy lépés kell! De nem szabad, hogy elszabaduljanak indulataink és káoszt teremtsenek. Semmivé oszlanak így céljaink. Tudja meg a világ, hogy értékrendünkben első helyen az erkölcsi tartás és a felelősségérzet van. Mondom: a nagy lépés kell! A silány szlovák nemzeti politika miniket, régiókat kétszeresen sújt: gazdasági tönkrevéssel és létünk fennmaradásának veszélyeztetésével. Ehhez most csak két tényt emelek ki. A kormánytervezet államhatósági rendszerét és a Szlovák Földalap Hivatal földbekebelezési jogkörét. E jelenség számunkra továbbra is sorvasztaná és elsorvasztaná gyökereinket őrző magyar településeinket, falvainkat. Mert ugye, ahol nincs pénz, ott nincs hatalom. *(Zúgolódás, többen sürgetik a szónoklat befejezését. Ennek hatására a felszólaló rövidíti a szövegét.)*

Befejezésül szívból köszöntöm azokat a szlovák politikusokat, akik magas morális értékkel megáldottak és, pártolni merik ügyünket. Így tisztelettel gondolok Kusý professzor úrra, az egykori képviselőtársamra. *(Taps.)* Köszönöm. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm szépen Bartakovics Istvánnak Komáromból, következik Fóthy János Somorjáról, felkészül Hortai Éva Komáromból, aki két üdvözlő levelet olvas majd fel.

FÓTHY JÁNOS, AZ MKDM PARLAMENTI KÉPVISELŐJE:

Tisztelt Nagygyűlés,
Kedves Testvéreim!

Én a három percet arra szeretném felhasználni, hogy javasoljam a nagygyűlésnek, forduljunk felhívással a szlovákiai magyar szülőkhöz. Olvasom a szöveget.

Felhívás a magyar szülőkhöz

Ezekben a napokban, amikor azt tapasztaljuk, hogy a kisebbség gondjainak meg nem értése a többség részéről komoly, tisztázásra váró helyzeteket teremt, felhívással fordulunk a szlovákiai magyar szülőkhöz, azokhoz, akiknek gyermekük 1994-ben lesz elsős. Tudvalevő, hogy kisebbségi létünk, megmaradásunk sarkalatos pontja az, hogy saját anyanyelvünkön művelődhessünk. Most, hogy Szlovákia az Európa Tanács ajánlásait elfogadva garantálni szándékozik a kisebbségek ilyen jellegű igényeit, összhangban Szlovákia Alkotmányának 34. cikkelyével, nekünk is meg kell tennünk mindent annak érdekében, hogy a meglévő magyar tanyelvű iskoláinkban gyermekeink számára megőrizzük nyelvünket és kultúránkat. Ezért fontos, hogy minden szlovákiai magyar szülő magyar iskolába írassa gyermekét. *(Taps.)* Ha a magyar szülők e tekintetben nem tudatosítják az anyanyelvi oktatás fontosságát, ha kisebbségi mivoltukban nem lesznek eléggé öntudatosak, ha kishitűen hagyják magukat megtéveszteni hamis tanácsadók által, akkor félő, hogy unokáikkal már nem tudnak anyanyelvükön szót érteni. *(Taps.)* Az idő rövid. A beíratások ideje január végével lezárul. Vegyük már észre végre, hogy a magyar iskolákban érettségizett diákok jól megállják a helyüket az életben, a továbbtanulásban, és tudnak ők is érvényesülni. *(Taps.)* Ezzel a felhívással kérünk minden magyar szülőt, hogy ebben a szellemben gondolkodva keressék fel a magyar iskolákat, és ide írassák gyermekeiket, ragaszkodva a teljes anyanyelvi oktatáshoz. Megismétlem: a teljes anyanyelvi oktatáshoz! *(Taps.)* Mert csak vele, benne és általa tudjuk megőrizni a jövő nemzedék számára legdrágább kincsünket, édes anyanyelvünket, kultúránkat és nemzeti azonosságunkat. *(Taps.)* A költővel, Reményik Sándorral együtt mondjuk: emberek, ne hagyjátok a tempomot és az iskolát! Köszönöm. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm Fóthy János parlamenti képviselőnek. Hortai Éva következik Komáromból, és felkészül Zselelénák József, a Demokratikus Baloldal Pártjának parlamenti képviselője.

HORTAI ÉVA, A KOMÁROMI ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐJE:

Tisztelt Nagygyűlés!

Megtisztelő feladatnak kell eleget tennem, hiszen felolvasom Önöknek a nagygyűlés résztvevőihez írt üdvözlő leveleket, mégpedig a Romániai Magyar Demokratikus Szövetség ügyvezető elnökségének és a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének üdvözlését. (Taps.)

„A vajdasági magyarok elejétől fogva nagy érdeklődéssel és növekvő aggodalommal, de mégis reménykedve kísérik a történelmi jelentőségű komáromi találkozó előkészületeit. Megnyugvással és nem kis büszkeséggel tapasztaljuk, hogy a magyar politikai vezetők, a politikai pártok és a nép óriási többsége éretten politizálva az új Európa értékrendezésére alapozva következetesen és kitartóan küzd elképzeléseikért a Felvidéken is.

Jó tudni, hogy nem vagyunk egyedül. Hogy mi, az utódállamokban élő magyarok demokratikus eszközökkel, távlati megoldásokat szorgalmazva igyekszünk úrrá lenni nehézségeinken. A Ti küzdelmeitekből mi is erőt merítünk. Kitartóbbak, következetesebbek leszünk.

Különösen jelentősnek tartjuk, hogy a nagyszabású megmozdulást a különféle magyar politikai erők közösen szervezik és támogatják.

A vajdasági magyarok, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége és saját nevemben kívánok Nektek eredményes tanácskozást, a felvidéki magyaroknak pedig erőt, egészséget és kitartást a kitűzött célok megvalósításához.

Ágoston András,

a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének elnöke.”

(Taps.)

„A Romániai Magyarok Demokratikus Szövetségének ügyvezető elnöksége, értesülve arról, hogy 1994. január 8-án, a jogtalan támadások és uszítási kísérletek ellenére megtartják szervezett országos nagygyűlésüket, üdvözlí a tanácskozás résztvevőit.

A felhívásukban megfogalmazott alapelveket mi is a magunkénak valljuk Véleményünk szerint az érvényes nemzetközi dokumentumokra, köztük az Európa Tanács 1201-es ajánlására támaszkodva, a kisebbségben élő Kárpát-medencei magyar közösségek problémájának rendezése országaink európai integrációjának egyik alapfeltétele. A nemrég kidolgozott, a nemzeti kisebbségek és az autonóm közösségek jogait szabályozó törvénytervezetünkben mi is ezekből az alapelvekből indultunk ki, és hasonló következtetésekre jutottunk.

Úgy véljük, hogy kötelességünk egymásra és általában

a kelet-közép- európai kisebbségek sorsára odafigyelni, egymás demokratikus törekvéseit támogatni

Tisztelt Nagygyűlés! Kifejezzük meggyőződésünket, hogy a helyes úton járnak, amely az ottani magyarság és a szlovák nép valós érdekeit szolgálja. Ezekkel a gondolatokkal kívánunk Önöknek sikeres és jó munkát.

Takács L. Csaba,

a Romániai Magyar Demokratikus Szövetség ügyvezető alelnöke.”

(Taps.)

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm Hortai Évának. Következik Zselenák József parlamenti képviselő, felkészül Öllös Árpád, Duna-szerdahely polgármestere.

ZSELENÁK JÓZSEF, a DBP parlamenti képviselője:

Tisztelt Hölgyeim,

Tisztelt Uraim!

Engedtessek meg nekem is szólni néhány szót, főleg az előterjesztett dokumentumok kapcsán. Azt hiszem, teljes mértékben Önökre tartozik, és az Önök feladata, szabad joga megfogalmazni azon elképzeléseket, azon megoldásoknak vázlatát, amelyeket Önök tapasztalataiban, tisztségükben, amelyeket betöltenek, szükségesnek és fontosnak tartanak.

Szükségesnek tartom azonban azt is, hogy ilyen fontos pillanatban megtaláljuk a megfelelő módját annak, hogy megszólítsuk a partner szlovák nemzetet, és elképzeléseiket a számára is elfogadható formában a szlovákok felé is tolmácsoljuk. Ezért anélkül, hogy bármilyen szándékom is lenne módosítani vagy megváltoztatni az Önök által megfogalmazott és előterjesztett dokumentumokat, engedjék meg nekem, hogy a nyilatkozat-tervezetet javasoljam néhány sorral kibővíteni. Ha megengedik, felolvassám.

Mi, a Szlovák Köztársaságban élő magyar kisebbség választott képviselői, tudatosítjuk, hogy a társadalomban kiéleződött a feszültség, folytatódik a gazdasági válság, s a politikai életre rányomta bélyegét az érdekkülönbségek összehangolásának a hiánya.

Tudatosítjuk azt is, hogy a Csallóközi Városok és Községek Társulása által nyilvánosságra hozott felhívás nem kis vitát váltott ki, s ennek következményeképpen a mai összejövetelünket nagy figyelemmel kísérik külföldön és itthon is.

Éppen ezért szeretnénk biztosítani a köztársasági elnök urat, a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsát, a kormányt és minden állampolgárt, hogy részünkről a

fiatal Szlovák Köztársaság érdekeit, területi egységét, határait, alkotmányát és törvényeit semmilyen veszély nem fenyegeti. A szlovákokkal, valamint az itt élő más nemzeti kisebbségekkel egy olyan közös hazában szeretnénk élni, amely minden lakosa számára biztosítja az emberi jogokat, összhangban a nemzetközi jogi szabványokkal. Ez azonban nem zárja ki, hogy közös együttélésünkre saját nézeteink legyenek. Ezekről készek vagyunk nyílt és korrekt párbeszédet folytatni. Hiszen célunk azonos: a gazdasági átalakulás befejezése, a parlamenti demokrácia fejlesztése, életképes helyi és regionális önkormányzatok kiépítése, a polgárok kulturális és műveltségi szintjének emelése, valamint nemzeti identitásuk további fejlesztése.

Hasonló jelentőséget tulajdonítunk a jogi és tárgyi feltételek megteremtésének ahhoz, hogy a különböző nemzetiségekhez tartozó polgárok megfelelő képviselket nyerjenek az államigazgatási és önkormányzati szervezetekben, a községek, városok, utcák, intézmények neveit feltüntethessék a kisebbségek nyelvén is, valamint annak, hogy a kisebbségek számára elfogadható módon legyen megoldva a kereszt- és vezetéknevek használata.

Támogatjuk Szlovákia olyan ésszerű területi és közigazgatási felosztását, amely az államigazgatást jelentősen közelebb hozza a polgárokhoz, figyelembe veszi a régiók gazdasági, szociális és infrastrukturális sajátosságait, valamint a lakosság etnikai összetételét és ennek érdekeit.

Felkérjük a kormányt, hogy a lehető legrövidebb időn belül terjessze Szlovákia Nemzeti Tanácsa elé a területi és közigazgatási törvény alapelveinek tervezetét, és az Európa Tanács szakembereivel való tárgyalásra hívja meg valamennyi politikai párt és mozgalom képviselőjét.

Felkérünk továbbá minden parlamenti politikai pártot és mozgalmat, kezdeményezzék az állami nemzetiségi politika koncepciójának mielőbbi kidolgozását, mely a nemzetiségi és etnikai kisebbségek jogairól és helyzetéről szóló alkotmánytörvény elfogadásával zárulna. Ez eleget tenne a kisebbségek jogos igényeinek, és megszabadítaná a szlovák lakosságot az ország területi egysége megbontásának félelmétől. Megbecsüljük a különböző nemzetiségű polgárok békés együttélésének értékét, tudatosítjuk, hogy békében és Szlovákia javára kívánnak dolgozni.

Ezért mindenkit kérünk, térjünk át a konfrontációs hangnemtől a nyugodt párbeszédre és az általánosan elfogadható megoldások kereséséhez. Köszönöm szívvelyes figyelmüket. *(Zúgolódás, rövid taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm Zselenák József előadását. Következik Öllős Árpád, felkészül Pallya Gábor.

Tisztelt Gyűlés!

Ezek után meg kell kérdeznem, már így is kicsit húzom az időt és csaltam, kívánjuk-e a vitát folytatni Pallya Gábor felszólalása után? Ugyanis vannak még további felszólalók, kérelmek, vagy térjünk át a megfogalmazott és az Önök számára megítélésre odaadott javaslatok elbírálására és azok megszavazására? Nem kívánunk már további vitát? *(A közönség egyhangúlag nemet mondott.)* Tehát nem. Köszönöm szépen.

Minden további vitába jelentkezőnek köszönjük, hogy igyekezett felszólalni. Ha írásban elkészítették felszólalásukat, azt kérnénk leadni. A demokrácia úgy kívánja, hogy szavazzunk a vita befejezéséről. Kérdezem tehát, hogy Pallya Gábor felszólalása után a vitát lezárjuk-e? *(Szavazás kézfeltartással, egyhangú a befejezést szorgalmazó állásfoglalás.)* Köszönöm, ez így majdnem egyhangú többség. Átadom a szót Öllős Árpádnak.

ÖLLŐS ÁRPÁD, DUNASZERDAHELY POLGÁRMESTERE:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Hogy mi a mai összeövetelünk célja, azzal azt hiszem, fölösleges volna a három percemet rövidíteni, úgyis tudjuk. Egyet azonban szeretnék a területi elrendezéshez hozzáfűzni. Alkalmam volt Román Kováé miniszterelnök-helyettes úrral erről diskurálni egy dunaszerdahelyi találkozó alkalmával. Megkérdeztem tőle, hogyan képzei el azt, hogy az illető területek lakossága, önkormányzata állást tudjon foglalni ilyen ügyben. Nem kaptam rá kielégítő választ, illetve gyakorlatilag megfogható választ sem kaptam. Véleményem szerint ebből nem engedhetünk, a lakosságnak állást kell foglalnia, ha nem népszavazás formájában, akkor demokratikusan megválasztott önkormányzatok állásfoglalása alapján. *(Taps.)*

Tisztelt Jelenlévők!

Ügyelnünk kell egy-két dologra, ha nyitott kapukat döngetnék, elnézésüket kérem.

Elsősorban ügyelnünk kell arra, hogy az egyes régiók ne váljanak politikai erők játékszerévé, és politikai célok túlzott kihangsúlyozásának eszközévé, mert az egész egyszerűen hátrányt okozhat a régióknak, gazdasági és egyéb szempontból egyaránt. Intő példa legyen a szlovák fél kormányzati politizálása ilyen téren, tudniillik azok a szomorú számok, illetve gondok, amelyek itt elhangzottak, például a dél-szlovákiai járásokban

uralkodó, tomboló munkanélküliséggel kapcsolatosan, külföldi tőke bevonása nélkül megoldhatatlanok. Elképzelhetetlen, hogy ha instabil állapot alakul ki a déli járásokban, akkor itt bármilyen érdeklődés mutakozzon beruházásra. Ez meggyőződése, hiszen több tárgyalást folytattam már külföldiekkel ennek kapcsán.

A másik dolog, amiről beszélni szeretnék, hogy a nagypolitikai célok mellett ügyelnünk kell olyan célok kitűzésére és megvalósítására is, amelyek elérhetőbbek, következésképpen rövidebb idő alatt megvalósíthatók, s amelyek szerintem létfontosságúak a számunkra. Gondolok itt oktatási, kulturális és gazdasági célokra.

Oktatási ügyekről már több szó esett, nem akarom ugyanazt ismételni, amit már itt viharos taps kíséretében gyakorlatilag el is fogadtunk. Egyet azonban meg kell tennünk az itteni intelligencia pótlása érdekében. Meggyőződése, hogy természetes úton az itteni lemorzsolódás a magyar intelligenciából nem pótlódik. Ez azt jelenti, hogy kapcsolatokat kell keresnünk – én meg is találtam – a magyarországi főiskolákkal és egyetemekkel. Ma már fél tucat főiskolával vagyok kapcsolatban, ahol tanulnak gyermekeink.

Mindezek a gondok alapján véve megoldhatók akkor is, ha az itt megfogalmazott célkitűzések, tervek hosszú lejáratiuk lesznek, és különböző akadályokba ütköznek.

Én azt hiszem, hogy az egyes régiók – különösen a dél-szlovákiai régiók – és azok polgármesterei számára kiemelkedő fontosságú néhány feladat. Például a helyi vállalkozások támogatása és a működő külföldi tőke behozatala. Ezt azonban egy-egy polgármester végezni nem tudja, vagy nyelvi tudás vagy kapcsolatok hiányában, ezt regionális szinten kell megoldani. Így próbálom én is.

Ezen a területen intő példa számunkra az eddigi politika, tudniillik „bölc” kormányunk, mint tudjuk, kapkodó politikát folytat. Ennek az ellensúlyozására kellene nekünk, mint kisebbségnek nyugodt, erőteljes és kiegyensúlyozott regionális politikát folytatnunk, aminek a segítségével szerintem jobban tudjuk polgártársaink érdekeit képviselni. Köszönöm, hogy meghallgattak. *(Taps.)*

PÁSZTOR ISTVÁN
(elnök):

Köszönöm Öllös Árpád kollégámnak, következik Pallya Gábor.

PALLYA GÁBOR, GALÁNTA ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐJE:

Tisztelt Nagygyűlés, Honfitársaim!

Mátyusföld küldötteként, képviselőtársaimmal egyetértésben szeretném elmondani véleményünket további sorsunk alakulása és alakítása érdekében.

Tanácskozni jöttünk ide Komáromba, Klapka városába – szabadságharcunk utolsó bástyája színhelyére – a számottevés, mérlegelés, a hogyan tovább keresésére, sorsunk, önmagunk meghatározására, magyarságunk megtartása végett. Emberi méltósággal kimondani a kimondandót: jogunk van a szülőföldhöz, jogunk van anyanyelvünk szabad gyakorlásához, jogunk van ügyeink önkormányzati alapon való intézésére. Nem vagyunk kisebbség másoknál. Tiszteljük a másságot, baráti jobbot nyújtunk az ország valamennyi polgárának. Van bennünk hajlandóság és akarat az együttélésre, a megbékélésre, az alapvető, elidegeníthetetlen természetes emberi szabadságjogok tiszteletben tartására az egyenlőség alapján.

Óhajunk, hogy ebben az országban a hatalom szerepét helyett a szeretet hatalma legyen a döntő.

Nem kérünk kiváltságokat. A 600 ezres magyar nemzeti közösséget megillető önkormányzati rendszer alkotmányos rögzítése természetes jog.

Országunkban az önkormányzatok jogköre és rendszere nem kielégítő. Alkotmányos rögzítése nem konkrét, hanem általános, a jogbiztonság ingatag, a feladatok és jogkör mértéke nincs összhangban a tevékenység anyagi fedezeteivel. Ha a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájában meghatározott alapelvekkel egybevetjük, szembevetjük a különbség, s talán éppen ez az egyik oka, hogy a Szlovák Köztársaság nem csatlakozott aláíróihoz.

Teljes mértékben támogatjuk a beszámolóban elhangzottakat, a jogállás bírálataival egyetértünk s az állásfoglalást sajátunknak tartjuk.

A Szlovák Köztársaság érvényben lévő alkotmányában rögzített jogok nem kielégítőek, félremagyarázhatók. A kizárólagosan szlovák nemzeti érdekekre épült alkotmány káros a szlovák nemzet számára is.

A megoldást egy alkotmánytörvény kidolgozásában látjuk s úgy ítéljük meg, hogy a magyar képviselők által benyújtott, e célt szolgáló alapelvek lehetőséget adnak a tartalmi tárgyalások megindítására. A kisebbségi sors minden keserve, a kisemmizés, a gyalázkodások sorozata, a jogfosztottság világméreteken is elítélt és ismert ténye után van bennünk annyi akarat és emberi méltóság, hogy megbékéljünk önmagunkkal és egymással. E nagygyűlés állásfoglalásain keresztül békejobbot nyújtunk a többségi nemzetnek, kinyilatkoztatva nemzeti

közösségünk képviselőiként az ország, Európa és az egész világ előtt, békét, megértést, kölcsönös tiszteletet, egyenjogúságot akarunk. Ennek kapcsán észrevételeink a következők:

1) Megítélésünk szerint az elkészítendő alkotmánytörvénynek tartalmaznia kell egy ünnepélyes nyilatkozatot mind a szlovák nemzet, mind a magyar nemzeti közösség és az etnikai csoportok részéről.

2) Meg kell félreérthetetlenül határozni, hogy a magyar nemzeti közösség jogalanyisággal bír és ezért alkotó eleme a köztársaságnak.

3) Biztosítani kell a kisebbségek identitástudatát, fennmaradásuk és fejlődésük feltételeit.

4) Alkotmányban kell rögzíteni az önkormányzat és az önzagzatás alapján működő nemzeti iskolarendszert, kultúrát és nyelvhasználatot. Biztosítani kell a területfejlesztést, az önkormányzati döntések saját szervekkel való végrehajtását és azok ellenőrzését az önkormányzati rendszer keretein belül.

5) Mivel a nyelvtörvény ellentétben van a 23/91-es számú alkotmánytörvénnyel, és lényegében az idézett törvény 6. §-a szerint hatályát veszítette, az előkészítendő alkotmánytörvényben biztosítani kellene a magyar nemzeti közösség és az etnikai csoportok szabad nyelvhasználatát, különös tekintettel a vegyes lakosságú területekre.

6) Az új alkotmánytörvénynek tartalmaznia kell az asszimilációra való bárminemű törekvés egyértelmű tiltását és a tiltás büntetőjogi meghatározását. (Taps.)

7) Végezetül, szükséges az alkotmánytörvény elfogadása után határolt időn belül egy Kisebbségi Kódex kidolgozása és alkalmazása az élet minden területén.

Befejezésként: támogatjuk az .itt ismertetett javaslatokat, az állásfoglalásokat, s elfogadásuk után elvárjuk az Együttélés és MKDM parlamenti képviselőitől, hogy minden törvényes eszközt használjanak fel megvalósításuk érdekében. Köszönöm. (Taps.)

Az alábbiakban azoknak a nevét közöljük, akik időhiány miatt nem kaptak szót a vitában, de írásban benyújtották felszólalási kérelmüket.

BODNÁR IMRE	BÉLY POLGÁRMESTERE
KUKEL IMRE	KOMÁROMI ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐ
MATUS FRIGYES	BALONY POLGÁRMESTERE
SOÓKY LÁSZLÓ	MARCELHÁZA POLGÁRMESTERE
BÉLIK GYÖRGY	IPOLYSÁG ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐJE
SKLUT TIBOR	FELSŐPATONY POLGÁRMESTERE
KÖTELES LÁSZLÓ	PARLAMENTI KÉPVISELŐ
BORBÉLY JÓZSEF	OLGYA ALPOLGÁRMESTERE
NAGY IMRE	ÉRSEKÚJVÁR ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐJE
PELLER ISTVÁN	ÓGYALLA ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐJE
WURSTER ILONA	AZ MKDM ALAPÍTÓ TAGJA, POZSONY
GÁBOR LAJOS	SZEPSI REFORMÁTUS LEKÉSZ
BUGÁR BÉLA	PARLAMENTI KÉPVISELŐ

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm szépen Pallya Gábornak Galántáról.

Tisztelt Nagygyűlés! Közben a javaslóbizottság próbált egyeztetni. Van egy javaslatunk: kérném, hogy javaslatunkat adja elő Lojkovič Sámuel, Nagymegyer polgármestere. Szeretnénk szólni szlovák polgártársainkhoz és a köztársasági elnök úrhoz, nyílt levélben. Kérem Lojkovič Sámuel.

LOJKOVIČ SÁMUEL, NAGYMEGYER POLGÁRMESTERE:

Otvorený list prezidentovi Slovenskej republiky a občanom slovenskej národnosti.

Vážený pán prezident, vážení spoluobčania slovenskej národnosti!

My, účastníci komárňanského zhromaždenia obraciame sa na Vás a na každého, kto je ochotný bez predsudkov a nenávisťi uvažovať o spoločných problémoch občanov tohto štátu. Mrzí nás, že riešenia, ktoré sa týkajú ďalšieho prehlbenia a uplatnenia princípu samosprávy, občianskych slobôd a ľudských práv v prípade menších, vzbudzujú nenávisť, intoleranciu a politickú aroganciu. Štát patrí každému občanovi, jedným nie

viac, ako druhým, len preto, lebo hovoria inou rečou. *(Taps.)* Hľadajme cestu k sebe, ale na základe rovnoprávnosti. Stabilitu nájdeme len vtedy, keď žiadne spoločenstvo nebude na základe vyndikovaných výsad chcieť zasahovať obmedzujúcim spôsobom do práv inej skupiny. Sme presvedčení, že demokracia je nedeliteľná. Je buď pre všetkých, alebo prestáva byť demokraciou. *(Taps.)* Ako občania Slovenskej republiky, dúfame, že pochopíte našu úprimnú snahu o viac demokracie pre všetkých občanov Slovenskej republiky, keďže jedine od nich pochádza akákoľvek suverenita. Ďakujem. *(Taps.)*

(A levél szövege a tanácskozáson csak szlovák nyelven hangzott el. Az alábbiakban közöljük a levél magyar nyelvű változatát is.)

Tisztelt Elnök úr, tisztelt szlovák nemzetiségű polgártársak!

Mi, a komáromi nagygyűlés résztvevői Önökhöz fordulunk, mindazokhoz, akik előítéletek és gyűlölködés nélkül képesek mérlegelni ez állam polgárainak közös problémáit. Bántó érzéssel tapasztaljuk, hogy azok a megoldások, amelyek a kisebbségek részére az öngazgatási elvek, a polgári szabadságjogok és az emberi jogok nagyobb fokú érvényesülését jelentenék, gyűlöletet, intoleranciát és politikai arroganciát válthatnak ki.

Az állam minden polgáré, nem jobban az egyiké, mint a másiké csak azért, mert az más nyelven beszél. Keressük az egymáshoz vezető utakat, de az egyenjogúság alapján. A stabilitást csak akkor találjuk meg, ha magának tulajdonított kiváltságok alapján egyetlen közösség sem akar korlátozó módon beavatkozni más csoport jogaiba.

Meggyőződésünk, hogy a demokrácia oszthatatlan, vagy része van benne mindenkinek, vagy nem demokrácia.

Mint a Szlovák Köztársaság polgárai, bízunk abban, hogy megértik őszi tevékenységünket a többi demokráciáért a köztársaság minden állampolgára javára, hiszen csakis ők a letéteményesei minden szuverenitásnak.

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Köszönöm Lojkovič Sámuel előadását. Bár azt hiszem, tetszésnyilvánításnak vehetem azt a tapsot, ami többször felzúgott, mégis a formákat be kell tartanunk.

Kérem a nagygyűlést, kézfeltartással szavazzon. Ki van az mellett, hogy ezt a nyílt levelet megküldjük a címzetteknek, tehát köztársasági elnök urunknak és minden szlovák polgártársunknak? *(Szavazás kézfeltartással, a vélemény egyhangúlag: igen.)* Köszönöm szépen. Ez teljesen egyhangú, merem állítani. *(Taps.)*

Köszönöm szépen.

Abba a fázisba kerültünk, amikor nyilatkozatokat kell elfogadnunk. Fóthy János parlamenti képviselő na-

gyon fontos felszólítással fordult minden szülőhöz, magyar nemzetiségű, magyar anyanyelvű szülőhöz, hogy gyermekeiket hogyan, milyen iskolába írássák. Kérése az volt, hogy ez a felhívás a mai nagygyűlés felhívása legyen. Kérem, szavazzunk kézfeltartással. Ki van az mellett, hogy ez a felhívás a mai közgyűlés közös felhívása legyen a magyar szülőkhöz?

(Szavazás kézfeltartással, a közgyűlés egyhangúlag elfogadta a javaslatot). Köszönöm szépen. Ez is abszolút többség, tehát a közgyűlés elfogadta a javaslatot. *(Taps.)*

Most megkérném a javaslobizottság nevében Bölcs Józsefet, Komáromfüss polgármesterét, hogy a javaslatokat tárja elénk. Hozzáfűzném még, hogy végighallgatva a vitát a bizottság nem tartotta nagyon szükségesnek a pontosan megfogalmazott jogi formulákhoz nyúlni, és megváltoztatni. Éppen azért, hogy ne legyenek sebezhetőek. *(Taps.)* Úgy véljük, mindannyiuk felszólalása tükröződik ezekben az állásfoglalásokban. Kérném őket felolvasni.

BÖLCS JÓZSEF, KOMÁROMFÜSS POLGÁRMESTERE: Állásfoglalás-javaslat

A szlovákiai magyar választott helyi önkormányzati tagok, polgármesterek és parlamenti képviselők az 1994. január 8-án, Komáromban megtartott gyűlésükön az alábbi nyilatkozatot teszik közzé:

A szlovákiai magyarság az 1989 végén bekövetkezett rendszerváltás óta két parlamenti választáson és egy alkalommal a helyhatósági választáson tett hitet a pluralizmus, a parlamenti demokrácia és az önkormányzati elv megvalósítása mellett.

A Szlovák Köztársaság parlamentjében jelenleg 14 képviselője van az MKDM-Együttélés koalíciónak, akik a választási programjukban főleg a szlovákiai magyarság jogállásának javítását tűzték ki célul. A községi önkormányzatokban 5000 magyar képviselő és hozzávetőlegesen 400 magyar polgármester tevékenykedik.

A magyar anyanyelvűek Szlovákiában az 1991-es népszámlálás szerint több mint 600 ezer lelket számlálnak, ami az összlakosság 11,5%-át teszi ki. A magyar közösség 437 városban és községben él, további 85 településen a lakosságnak jelentős (10-50%) arányát képezik. Ez az 522 község összefüggő – kompakt – területet alkot a Szlovák Köztársaság déli határa mentén, ahol az ott élő lakosságnak közel 70%-át, a szlovákiai magyarság összlétszámának pedig a 98%-át alkotják. Ezen felül még négy városban él jelentős számú – 1000-20000 közötti lélekszámú – magyarság.

Az 1990 októbere óta folyamatosan végzett szociológiai felmérések azt bizonyítják, hogy a Szlovák Köztársaságban a magyar lakosság körében nagy a parlamenti

demokrácia iránti elkötelezettség, az összlakossághoz viszonyítva a legkisebb mértékű az idegengyűlölet, az antiszemitizmus és a legnagyobb a másság iránti türelmesség. A magyarok pozitívan viszonyulnak a szlovákokhoz, és a szociológiai felmérések azt bizonyítják, hogy a magyarokkal együtt lakó szlovákok is hasonlóképpen gondolkoznak.

A nagygyűlés résztvevői ezekre az értékekre alapozva kívánják a jövőben fejleszteni a szlovákiai magyarság társadalmát és azokat a területeket, ahol a magyarok és szlovákok együtt élnek. Tudatosítják, hogy a különböző nemzetiségűek közötti békés és törvényekkel szabályozott viszony a társadalmi béke, a fejlődés és az emberi jólét alapja. Ez az előfeltétele annak, hogy a közép-európai térségben mihamarabb végbemenjen a politikai és gazdasági rendszerváltozás, és a térség országai integrálódjanak az Európai Unióba.

A kommunista rendszer bukásával új feladatok megoldása előtt állnak úgy a volt kommunista országok lakosai és kormányai, mint egész Európa: megteremteni az új európai biztonsági és stabilitási rendszert, amely elejét veheti mind a lokális, mind a regionális konfliktusoknak, megteremtheti az európai integráció kiterjesztésének alapfeltételeit a volt kommunista országokban is.

A közép-európai térség jellemzői közé tartoznak többek között a kiegyensúlyozatlan etnikai viszonyok és a felgyülemlett feszültségek. Tragikus példája ennek a volt Jugoszlávia területén dúló háború. Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy hasonló konfliktusra a Kárpát-medencében ne kerüljön sor. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy az etnikai kérdés itt is megoldást igényel.

Az 1993-ban önállósult Szlovákiában ez azt jelenti, hogy elsősorban a szlovákok és magyarok közötti viszonyt kell új alapokra helyezni. Ennek érdekében új kapcsolatrendszert kell kialakítani a szlovákok és magyarok között, aminek érdekében számos új törvényt kell alkotni. A kormány eddigi lépései a kölcsönös viszony elmérgesítéséhez járultak hozzá. Az új viszonynak meg kell erősítenie a demokrácia alappilléreit: az önkormányzati rendszert, a jogállamiságot és a nemzeti közösségek alkotmányos jogállását.

A nagygyűlés résztvevői ezért három alapvető kérdésben foglalmazták meg állásfoglalásukat.

A magyarok alkotmányos jogállásáról

A nagygyűlés résztvevői megállapítják, hogy

a szlovákiai magyarság a jogkorlátozás, többszörös üldöztetés és a második világháború óta tartó totalitárius rendszer alatti elnyomás és egyéb homogenizációs igyekezet ellenére megtartotta azt a képességét, hogy újra kifejezze politikai alanyiságát, újra megszervezze társadalmát, és megőrizze eredeti településszerkeze-

tének nagy részét azon a területen, ahol ezer éve őshonosként él, és a helyi lakosság viszonylatában legtöbb esetben számbeli többséget alkot. Ebből fakadóan a szlovákiai magyarság nemzeti közösségként határozza meg magát, eltökélten küzd a mindenkit megillető egyéni jogokon túlmenően közösségi jogaiért, és közösségi státuszának alkotmányos rögzítéséért.

Az ENSZ közgyűlésének abból a határozatából indulnak ki, hogy az identitáshoz való jog alapvető emberi jog, amely megillet egyéneket és közösségeket. Ezen alapszik az a meggyőződésük, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösségnek alapvető joga a kulturális önmeghatározás, valamint az állam keretei közötti önrendelkezés.

A nagygyűlés résztvevői leszögezik:

a szlovákiai magyar nemzeti közösség fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy

- mindenütt, ahol számaránya eléri a lakosság 10%-át, használhassa anyanyelvét szóban és írásban az állami szervekkel való kapcsolatban, illetve a közéletben, és igényli a köztéri feliratok és információk magyar nyelvű feltüntetését;
- ahol a magyarság többségben él, a magyar nyelv a szlovák nyelvvel együtt legyen hivatalos nyelv;
- a Szlovák Köztársaság aláírja és ratifikálja az Európa Tanács Kisebbségi vagy Regionális Nyelvek Chartáját;
- a magyarság az állami hivatalokban és közintézményekben számarányának megfelelően legyen képviselve;
- számarányának megfelelően részesüljön az állami és önkormányzati költségvetésből.

A nagygyűlés résztvevői kimondják, hogy a magyarság

- a polgári jogegyenlőség elvéből kiindulva a Szlovák Köztársaságot a szlovák nemzettel egyenrangú közösségként kívánja építeni;
- politikai alanyiságát demokratikus választás útján létrehozott saját képviseleti testület révén a magyar koalíció képviselői által megfogalmazott alkotmánytörvény-tervezet szerint kívánja kifejezni;
- identitása védelmének érdekében az általa jelentős számban lakott régióknak különleges jogállást igényel.

A nagygyűlés résztvevői kifejezik meggyőződésüket, hogy az egyenrangúság egyik legfontosabb alapeleme a kölcsönösség elvének következetes betartása. Ez azt jelenti, hogy mindazon régióban vagy településen, ahol az azonos nemzetiségű, illetve anyanyelvű személyek által alkotott közösség számbeli kisebbségbe kerül, törvény biztosítsa ennek a közösségnek a művelődésre (az iskolaügyre és a kultúrára kiterjedő), nyelvhasználatra és az anyanyelven való információszerzésre, valamint továbbításra vonatkozó jogát. Ezen jogokat illetően a helyi vagy regionális önkormányzat és államigazgatás viszonylatában egyetértési joga legyen, azaz beleegyezése nélkül ezekben a kérdésekben ne lehessen döntéseket hozni.

A nagygyűlés résztvevői kinyilvánítják, hogy

a Szlovák Köztársaság keretei között a fenti elvek megvalósítása és a magyar nemzeti közösség egyenrangú viszonya a szlovák nemzettel az államalkotásban és a jogok gyakorlásában a Szlovák Köztársaság államiságát és területi integritásának erősítését, valamint a demokratikus jogállam megteremtését szolgálja.

Szlovákia közigazgatási és területi átszervezéséről

A nagygyűlés résztvevői abból indulnak ki, hogy

- az állam a szabadságjogok és az alapvető emberi jogok megvalósításának és védelmének kerete,
- az ország közigazgatási és területi elrendezésének a közügyek intézése egységes rendszerén kell alapulnia, melynek leglényegesebb elemei: a decentralizált államigazgatás, az ügyintézés gazdaságossága és az állampolgárok alapvető érdekeinek szolgálata.

A nagygyűlés résztvevői leszögezik, hogy

a Szlovák Köztársaság jelenlegi közigazgatási rendszere nem felel meg sem az európai követelményeknek, sem a helyi igényeknek, mert gazdaságtalan, nehézkes, túladminisztrált, a döntéshozatal körülményes, az illetékességek tisztázatlanok. A jogkörök elosztása az államigazgatási szervek és az önkormányzatok között ésszerűtlen. A sajátos jogkörökkel felruházott, területileg összevont államigazgatási hivatalok rendszere elentétes a helyi érdekekkel. A kormány 1990 óta tervezi a közigazgatás rendszerének átalakítását. Kezdetben a decentralizációra való törekvés volt a kitűzött cél. Ma viszont a központi hatalom érdekeit szolgáló újrapontosítási szándék került előtérbe.

A nagygyűlés résztvevői kimondják:

1/ a szlovákiai önkormányzatok többségének nem felel meg a kormány tervezete. A magyar közösség számára az általános kifogásokon túl azért sem fogadható el ez a tervezet, mert a magyar közösség lakóterületét öt nagy közigazgatási egység – régió – között osztaná fel, ez a magyarság teljes marginálódásához és a saját ügyeinek intézésétől való elzáráshoz vezetne. Ez a szervezett asszimilációt segítené elő.

2/ Az ország közigazgatási területeinek és közigazgatási szerveinek kialakításakor alapelvnek kell tekinteni a jobbiztonságot és a kétfokozatú közigazgatási rendszert.

3/ A közigazgatást annak az alapelvnek a megtartásával kell kialakítani, mely szerint a közügyeket a lakossághoz területileg legközelebb álló szervnek kell intéznie. Ez ma Szlovákiában azt jelenti, hogy a helyi önkormányzatok jogkörén túl az elsőfokú államigazgatást a létező (vagy ezekhez hasonló) államigazgatási körzetek területén túl kell létrehozni. Az elsőfokú közigazgatást fel kell ruházni a területet érintő ügyekre vonatkozó valamennyi közigazgatási jogkörrel, beleértve

a ma működő sajátos jogkörű hivatalok működésének átruházását. Ezzel párhuzamosan meg kell szüntetni a jelenlegi járási állam- igazgatási hivatalokat.

4/ A másodfokú közigazgatási területek kialakításakor alapelvként kell betartani, hogy ez az önkormányzatok önkéntes társulása alapján létrejött területi egységekben alakuljon meg.

5/ A közigazgatási és területi átszervezés tartsa tiszteletben a magyar nemzeti közösség alapvető érdekeit;

- lakóterülete ne legyen szétdarabolva olyan közigazgatási egységek között, ahol hangsúlyozottan kisebbségbe kerülne, nem nyílna lehetősége érdekeinek érvényesítésére, és nem volna beleszólása saját ügyeinek intézésébe;
- olyan közigazgatási, területi szervezés elfogadható számára, ahol a szlovákiai magyar közösség nem kerül számbeli kisebbségbe azokon a területeken, ahol jelentős számban él;
- az ország közigazgatási és területi átszervezése során legyen betartva az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201-es ajánlásának 11. cikkelye, amely kimondja:

Azokban a körzetekben, ahol egy nemzeti kisebbséghez tartozó személyek többséget alkotnak, ezen személyeknek jogukban áll, hogy sajátos történelmi és területi helyzetüknek megfelelően és az állam nemzeti törvénykezésével összhangban álló helyi vagy autonóm közigazgatási szervekkel vagy különleges jogállással rendelkezzenek.

A fenti igények jogosságát az alábbi adatok támasztják alá:

A szlovákiai magyar nemzeti közösség által lakott községeket, városokat az 1991-es népszámlálás adatai alapján három kategóriába lehet sorolni:

- Többségi terület – azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább 50%-át teszi ki. Az ilyen jellegű területet 432 település alkotja, 437 727 magyar nemzetiségű lakossal;
- Kisebbségi terület – azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább a 10%-át, de kevesebb, mint 50%-át alkotja. Ebben a kategóriába 90 község tartozik (ezekből öt községben relatív többségben élnek a magyarok), 83 125 magyar nemzetiségű lakossal;
- Szórványterület – azon községek területe, ahol a magyarság az összlakosságnak kevesebb, mint 10%-át alkotja, de lélekszáma meghaladja a 100 főt. Ebben a kategóriában 28 község és város található, 39 519 magyar lakossal. Ezek között négy olyan város van (Pozsony, Kassa, Nyitra, Nagykürtös), ahol a magyarok száma 1000-20 000 között van.

A nagygyűlés résztvevői javasolják, hogy

1. A másodfokú közigazgatási rendszer a többségi és a kisebbségi kategóriába tartozó községek önkéntes

társulása alapján létrehozott területi egységekhez alkalmazkodjon.

Két megoldási lehetőség nyílik:

a) egy összefüggő közigazgatási egységként – régióként: Pozsony mellékétől Kassáig, majd kis megszakítással a dél-zempléni és ungi területig. E területen 511 község és város van, 824 946 lakossal, közülük 507 073 (61,4%) magyar. *(Lásd: térkép –1. változat)*

b) három közigazgatási területi egységre – régióra – bontva:

- Pozsony mellékétől Ipolyságig: 526 620 lakos, ebből 331 704 magyar (63,11%), 230 község,
- Ipolyságtól Kassáig: 239 341 lakos, 129 793 magyar (54,23%), 228 község,
- Dél-Zemplén és Ung: 58 985 lakos, 45 576 magyar (77,27%), 53 község. A Nyitra vidéki magyar sziget alkotson különálló területet (elsőfokú államigazgatási területet) 18 községgel, ahol a 12 895 magyar az összlakosság 51%-át alkotná. *(Lásd: térkép – 2. változat)*

2. Az ezen elv alapján kialakult első- és másodfokú különleges jogállású közigazgatási területeken működő hivatalokban törvényben kell biztosítani a kétnyelvű ügyintézés valamennyi formáját – szóban és írásban.

3. A területi és a közigazgatási egységek intézményrendszerének a jogkörök és az illetékesség terén is azonosnak (kompatibilisnek) kell lennie egész Szlovákia területén. Ettől csak a jelentős számban magyarok, illetve más nemzetiségű kisebbségek által lakott területek különleges jogállása térjen el.

A nagygyűlés résztvevői elengedhetetlennek tartják, hogy a fenti elvek és szempontok érvényesüljenek az ország közigazgatási és területi átszervezése során. Ez hozzájárulna a belső stabilitás és a társadalmi béke kialakításához.

Az önkormányzatok jogairól

A nagygyűlés résztvevői

tudatosítják, hogy a jogállamiság létrehozásának egyik alappillére a széles jogkörrel felruházott önkormányzat, amelynek keretében az állampolgárok demokratikusan kinyilváníthatják akaratukat, megteremthetik érdekképviselőiket, ellenőrizhetik érdekeik érvényesítését és szabadságjogaik tiszteletben tartását.

A nagygyűlés résztvevői

megállapítják, hogy a Szlovák Köztársaságban az önkormányzatok jogai nem kielégítőek. Az önkormányzatok kibontakozása akadályokba ütközik, jogaikat tudatosan korlátozzák, rovásukra erősödik a központi hatalom, és az államigazgatási szervek felsőbbrendűsége érvényesül velük szemben. A Szlovák Köztársaság Alkotmányának a területi önkormányzatokról szóló fejezete (64–71. cikkely) csak általános meghatározásokat tartalmaz, ezért az elvek mind a törvényekben, mind a

gyakorlatban a központi hatalom érdekei szerint a felismerhetetlenségig torzíthatók.

A nagygyűlés résztvevői

szükségesnek tartják, hogy az önkormányzatok jogkörét a közjog egyértelműen határozza meg, vagyis alakuljon ki olyan önkormányzati rendszer, amelyben az adott területeken megtermelt értékek adójának nagy részével az önkormányzat maga gazdálkodik, és biztosítja az ott élő lakosság demokratikus öngazdátását, valamint önkormányzatát.

Ennek előmozdítása érdekében

1. A Szlovák Köztársaság mielőbb csatlakozzon a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájához, amelynek alapeszméje a demokrácia erősítése, a hatalom decentralizációja, a szubszidiaritás, valamint a szerződő felek tisztességes és nyilvános kötelezettségvállalása.

2. A csatlakozó nyilatkozat tartalmazza a Charta 12. cikkelyében meghatározott legalább húsz pontot, s közöttük legyen az alábbiakban megjelölt, általunk fontosnak tartott tíz pont:

- 2. cikkely – a helyi közigazgatás alkotmányos és törvényes rögzítése,
- 3. cikkely 1. pont – a közügyek túlnyomó részének intézése,
- 4. cikkely 3. pont – a közügyekért a lakossághoz a területileg legközelebb álló szerv a felelős,
- 4. cikkely 4. pont – a helyi szervek teljes és kizárólagos jogköre,
- 5. cikkely – az önkormányzatok határainak megmáshíthatatlansága a lakosság beleegyezése nélkül,
- 8. cikkely 1. pont – az önkormányzatok tevékenységének törvény által szabályozott felügyelete,
- 9. cikkely 2. pont – a jogköröknek megfelelő pénzügyi fedezet,
- 10. cikkely 1. pont – az önkormányzatok társulási joga,
- 10. cikkely 2. pont – az önkormányzatok nemzetközi társulási joga,
- 11. cikkely – az önkormányzatok szabad joggyakorlásának bírósági védelme.

3. A jogbiztonság érdekében az alkotmány tételesen rögzítse az önkormányzatok rendszerét, jogkörét és ezek változtathatatlanágát egyéb jogi normák által.

4. Az alkotmány tételesen rögzítse a kisebbségi önkormányzatok rendszerét, illetőségét és jogkörét.

5. Az ország területi-közigazgatási rendszerének újrarendezése előtt a Szlovák Köztársaság Alkotmány 64. cikkelyének 3. bekezdése értelmében létre kell hozni az önkormányzatok önkéntes társulása alapján a majdani területi önkormányzatok hatáskörébe tartozó nagyobb területi egységeket, tiszteletben tartva az Európa Tanács 1201. ajánlását.

6. Az alkotmányban rögzíteni kell az önkormányza-

tok teljes és kizárólagos jogkörét az Önkormányzatok Európai Chartája 4. cikkelye 3. bekezdése szerint, biztosítva, hogy e jogköröket ne lehessen semmiféle központi vagy regionális előírásokkal korlátozni.

7. A hatalom decentralizálása, az államigazgatás ésszerűsítése, a közjogi felelősség erősítése érdekében, az államigazgatási szervek jogkörének átruházásával közelebb kell vinni az ügyintézkést az érintettekhez, és bővíteni kell az önkormányzatok alkotmányos jogkörét, főleg

- az oktatásügy,
- a kultúra,
- az egészségügy,
- a közbiztonság és
- a környezetvédelem területén.

8. Az önkormányzatok jogkörével és felelősségével összhangba kell hozni a működésükhöz szükséges anyagi-, gazdasági és pénzügyi feltételeket. Minden olyan ingó és ingatlan vagyon, amely a község kataszteri területén van és tulajdonosa nem ismert, illesse az illetékes önkormányzatot.

A demokratikus jogrend kiépítése, a jogbiztonság és a jogállamiság szempontjából előnyösnek, megvalósíthatónak és a stabilitás érdekében szükségesnek tartjuk, hogy az önkormányzatokkal kapcsolatos valamennyi

törvényhozói aktust a parlament háromötödös többséggel fogadja el. A kisebbségi önkormányzatok esetében legyen biztosítva ezek vétőjoga a rájuk nézve hátrányos rendelkezések érvényesítésével szemben, mivel a pusztán „numerikus” demokrácia – természetéből fakadóan – nem képes a számbeli kisebbségben lévők érdekeinek teljeskörű érvényesítésére.

(Alább az állásfoglalás-javaslatok mondanivalóját szemléltető térképeket közöljük.)

PÁSZTOR ISTVÁN (elnök):

Elhangzott egy olyan dokumentum-tervezet, amely a javaslobizottság véleménye szerint tükrözi a mai tárgyalás hangulatát, tükrözi a vitafelszólalásokat, és ezzel a mai, 1994. január 8-ai közgyűlés egyet tud érteni. Ezért nem kívánjuk módosítani a szöveget. Felteszem a kérdést: kézfeltartással ki szavazza meg a dokumentumok elfogadását? *(Szavazás kézfeltartással, a nagy többség elfogadta a javaslatot).* Köszönöm. Ez valóban látható többség. Tekintettel arra, hogy ez a legfontosabb dokumentumunk, megkérdezem: ki nem tudja elfogadni, kérem, kézfeltartással jelezze. *(Szavazás, két ellenszavazattal).* Köszönjük. *(Taps).*

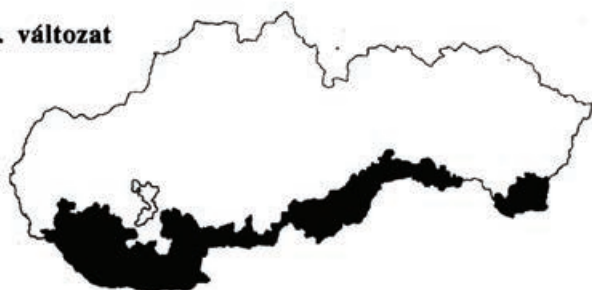
Tisztelt Nagygyűlés!

Időben 12 perccel lettünk hosszabbak, mint ahogy azt terveztük. Azt hiszem, nem lehet idővel lemérni, amit elértünk. Választottak, engedjenek meg egy rövid összefoglalást.

Elhangzott az egyik felszólalásban, hogy mi, itt ma vállaljuk fel: a szlovák-magyar kiegyezés kezdeményezői vagyunk és leszünk. *(Vastaps).* Továbbá: a szlovákiai magyarság politikai kultúrájából ma érettségi vizsgát tett. *(Taps.)* De ne feledjük: nem ez volt a cél. Ma egy dokumentumot fogadtunk el, amely eszköz a cél eléréséhez. A cél másutt van: a demokratikus rendszer kiépítésében országunkban. *(Taps).* Harmadszor: most marad ránk a munka. Ha hazamennék – önkormányzati képviselők és polgármesterek lévén sok tízezer, több száz ezer választó nevében jöttem –, köszöntsenek mindenkiket. Adják át azt a hangulatot, ami itt volt. Biztosítsanak mindenkiket arról, hogy ha csak rajtunk múlna, ebben az országban nem lesznek konfliktusok. *(Taps.)* És ha már szóltam róla, talán hozzátenném: ha érettségi vizsgát tettünk, ne a mellveregetés legyen odaadásunknak a kimutatása, hanem abból, amit elfogadtunk, mindenki, aki meri vállalni, az érvényes jogrend értelmében érvényesítsen minél többet, vagy mindent. Mind parlamenti, mind önkormányzati képviselőként.

Most pedig útjukon hazafelé járjanak szerencsével, és köszöntsék az országot! *(Vastaps. A nagygyűlés résztvevői békésen elvonulnak a sportcsarnok épületéből.)*

1. változat



2. változat



Elsőfokú államigazgatási körzetek



GAÁL LÁSZLÓ

SAJTÓÉRTEKEZLET A NAGYGYŰLÉSÉRŐL

Külön kell választanunk az önmeghatározás és az önrendelkezés fogalmát. Az önmeghatározás mindenkinél alapvető joga. Az önrendelkezést belső rendelkezésként értelmezzük Szlovákia határain belül – válaszolta Duray Miklós a Washington Post munkatársának kérdésére a komáromi nagygyűlést követő sajtóértekezleten. A nagygyűlésen 267 újságíró, köztük 118 külföldi – 15 európai ország, valamint az USA tudósítói – vett részt. A sajtóértekezleten az Együttélés elnökén kívül Bugár Béla, az MKDM és Pásztor István, a Csallóközi Városok és Községek Társulásának elnöke válaszolt a kérdésekre.

A The Guardian tudósítójának kérdésére, mit tesznek, ha a parlament elutasítja a nagygyűlésen elfogadott javaslatokat, Pásztor István így válaszolt: – A kezünkben lévő dokumentumokkal érvelve türelmesen tárgyalni fogunk. Legfeljebb megvárjuk a következő parlamentet, ha a jelenlegivel nem jutnánk megegyezésre. Egy szlovák újságíró arra szeretett volna konkrét példákat hallani, hogy gazdasági tevékenységük során milyen diszkrimináció éri a dél-szlovákiai magyarokat. A régió elnöke felvilágosította, hogy a gazdaságot és a kereskedelmet Dél-Szlovákiában sem a nemzeti elvek, hanem a kereskedelmi törvénykönyvben foglalt jogszabályok irányítják. Bugár Béla elmondta, hogy a nagygyűlésen elhangzott kérdésekről a szlovák politikai szubjektumokkal, elsősorban a parlamenti ellenzékkel is tárgyalássorozatot kívánnak kezdeni, amire már a legutóbbi ellenzéki kerékasztalon ígéretet kaptak. Az MKDM elnöke úgy véli, azoknak az alkotmányos tényezőknek, akik már jóval a nagygyűlés előtt elmondták, hogy azon milyen alkotmányellenes dolgokról lesz szó, most bocsánatot kellene kérniük a szervezőktől. Egy angol rádiós megkérdezte, ha a jelenlegi vagy a következő parlament nem hajlandó az ország területi felosztására tett javaslatukkal foglalkozni, ki kívánnak-e kiáltani egy önálló autonóm területet. Duray válasza: – Ma nem beszélhetünk arról, mi lesz például öt év múlva, de meggyőződésem, hogy a szlovák törvényhozás és a kormány lesz olyan józan, hogy nem fordul szembe az Önkormányzatok Európai Chartájában foglalt elvekkel. Pásztor István ugyanerről: – Autonóm területet – vagy nevezze bárki bárminek – nem kikiáltani, hanem megépíteni akarunk, jogilag és gazdaságilag. A polgármester azt is elmondta, hasonló összejöveteleken akár két-három évenként értékelhetnék, mi az, ami a javaslatokból megvalósult, s mi az, amit újra kell fogalmazni. Duray

szerint, ha a kormány és a parlament nem a többség diktatúrájaként értelmezné a demokráciát, akkor mindaz, amit a komáromi nagygyűlés állásfoglalásában leírtak, egy éven belül megvalósítható lenne.

A sajtóértekezlet befejezésekképpen a három elnök egy-egy gondolatban összegezte a nagygyűlés eredményét. Pásztor István: – 1989-ben megszületett a rendszerváltás alapja, 1990-ben megszülettek az első demokratikus választások, s azt szeretném, hogy ami a mai napon megszületett, az a toleranciának, egymás meghallgatásának és megértésének lenne az alapja. Duray Miklós: – Ma jelentős lépést tettünk a demokrácia felé, ami új lapot nyithat Szlovákia történelmében. Meggyőződésem, hogy ha valóra váltjuk mindazt, amit ma itt elfogadtunk, a mai napot a szlovákok is emlegetni fogják és lehet, hogy államünneppé válik Bugár Béla: – A mai nap is bizonyítja, hogy a kisebbségek jogainak garantálása nélkül Szlovákiában sem lehet stabilitás. Nagyon örülnék, ha legközelebb a parlamentben találkoznánk abból az alkalomból, hogy elfogadják alkotmánytörvény-tervezetünket.

SÚHRN

Občania maďarskej národnosti na Slovensku sa zišli v Komárne, aby vyjadrili svoje konkrétne predstavy a uplatnili práva menšín. 8. januára 1994 sa v športovej hale v Komárne konalo celorepublikové zhromaždenie starostov, primátorov a poslancov mestských, obecných zastupiteľstiev a parlamentných poslancov južného Slovenska. Zhromaždenie malo vysokú úroveň napriek tomu, že tejto udalosti predchádzala takmer mesačná nacionalistická, protimaďarská kampaň, so snahou odstrániť účastníkov a organizátorov. Cieľom kampane bolo znevažovať pred svetovou verejnosťou maďarskú národnosť žijúcu na Slovensku. Komárňanské zhromaždenie prinieslo sklamanie všetkým, ktorí očakávali akúsi provokačnú, protislovenskú akciu, nacionalistické stretnutie.

Komárňanské zhromaždenie vyvolalo nielen nacionalistickú kampaň, ale zároveň veľký zahraničný a domáci záujem, veď sa ho zúčastnilo vyše 3500 delegátov, okrem nich 267 novinárov, z toho 118 zahraničných a 149 domácich. Bolo prítomných viacero televíznych štábov, ako aj zástupca kancelárie prezidenta SR Michala Kováča v osobe vedúceho zahranično- a vnútropolitického oddelenia. Zhromaždenia sa zúčastnil Ľudovít Fliegel, štátny tajomník Ministerstva školstva, za FUEV Valentin Grandits a József Komlóssy a v neposlednom rade pozorovatelia z USA.

Zhromaždenie otvoril a viedol primátor mesta Komárna, predseda Združenia miest a obcí Žitného ostrova, Štefan Pásztor a po privítaní prítomných prečítal list Catherine Lalumiere, tajomníčky Rady Európy, adresovaný účastníkom komárňanského zhromaždenia. Štefan Pásztor ďalej vysvetlil, že členmi návrhovej komisie zhromaždenia budú členovia rady ZMOŽO, nakoľko oni najhlbšie poznajú problematiku jednotlivých bodov programu. Predseda prečítal jednotlivé body programu a potom vyhlásil, že všetky dokumenty a rozhodnutia budú prijaté hlasovaním účastníkov zhromaždenia.

Druhým rečníkom bol Sándor Rózsa, starosta obce Kajal (okres Galanta), ktorý načrtol súčasné právne postavenie samospráv veľmi pokojne a rozvážne, zároveň však vecne a s veľkou presnosťou. Poznamenal, že práva samospráv na Slovensku sú nepostačujúce, ich právne postavenie Ústava SR určuje len všeobecne, čo v každom dennej praxi v množstve druho- a tretorádových predpisov dáva široký priestor pre nesprávne chápanie, ba pre vedomé skresľovanie, pre samosprávy škodlivú praktickú realizáciu predpisov. Toto – hovoril – je v protiklade s Európskou chartou miestnych samospráv. Sándor Rózsa skonštatoval, že Slovensko sa do dnešného dňa nepripojilo k tejto charte.

Druhou hlavnou témou zhromaždenia bola problematika nového územného členenia Slovenska. K tejto tematike sa ako prvý vyjadril István Pásztor, primátor mesta Kráľovský Chlmec. Zaoberal sa územnými reorganizáciami za uplynulých 75 rokov, so zreteľom na postavenie maďarskej národnostnej menšiny. Po ňom k prítomným prehovoril István Zachariás, primátor mesta Moldava nad Bodvou, a oboznámil ich vo všeobecnosti s variantami územného členenia slovenskej vlády, resp. s návrhmi, ktoré vypracovali zástupcovia maďarskej národnostnej menšiny. Tieto plány konkretizoval potom József Kvarda, starosta obce Čenkovce, jeden z najlepších rečníkov zhromaždenia. Ako povedal, maďarská národnostná menšina žijúca na Slovensku, pri vypracovaní plánov územného členenia vychádzala z doporučení Rady Európy č.1201, najmä z § 11. Konštatoval, že pri rešpektovaní týchto podmienok sa ukazujú dve možnosti riešenia.

Po Józsefovi Kvardovi nasledoval József Száraz, starosta obce Dvory nad Žitavou a načrtol prítomným možnosti hospodárskeho rozvoja samosprávnych regiónov. Spomenul aj problémy jednotlivých oblastí v poľnohospodárstve, taktiež problémy služieb, nezamestnanosť a nedostatky v ochrane životného prostredia. Vo svojom prejave zdôraznil, že konštatovaním nedostatkov sa nechceme odtrhnúť od Slovenska, práve naopak: vypracovaním vecných návrhov a ich realizáciou v praxi chceme pozdvihnúť národné hospodárstvo nášho štátu. Za veľmi dôležitú pokladal spoluprácu jednotlivých regiónov navzájom a so zahraničnými regiónmi na základe vzmlúv.

Tretím hlavným tematickým okruhom zhromaždenia bolo ústavnoprávne postavenie maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku. K tejto problematike sa vyjadrili Olga Szabó, starostka obce Patince a Jozef Vavreczky, starosta Veľké Ludince. Olga Szabó oboznámila prítomných s ústavnoprávnym postavením maďarskej menšiny za uplynulých 75 rokov, zdôrazňujúc antidemokratický a protimenšinový charakter ústavných predpisov. Konštatovala, že bez dôkladnej znalosti minulosti nemôžeme stavať budúcnosť. Ako jeden z hlavných nedostatkov určila fakt, že maďarskí občania žijúci na Slovensku dodnes nemajú univerzitu s vyučovacím jazykom maďarským a že slovenské úradné kruhy sa usilujú o zamedzenie vyučovania v materinskom jazyku, najmä zavedením už známeho alternatívneho vyučovania. Olga Szabó podčiarkla, že pre alternatívne školy, ktoré slúžia pomalejšej asimilácii maďarskej národnostnej menšiny, úradné orgány schválili 100 miliónov Sk dotácie.

József Vavreczky vyzdvihol, že na každej úrovni spoločenského i politického života je najdôležitejšie sformulovať spoločný konkrétny program.

Nasledovala diskusia, v ktorej každý diskutujúci zachoval príkladnú rozvahu, otvorenosť a kultúrne vyjadrovanie. Počas vystúpení v sále viackrát zaznel potlesk, ako dôkaz súhlasu a jednoty názorov. Aj prístup obecnstva bol príkladný. Počas zhromaždenia sa aj pred športovou halou zhromažďovali občania mesta, takmer 400 ľudí počúvalo cez reproduktory jednotlivé prejavy, ktoré odzneli v hale. V diskusii vystúpili: Pál Csáky, Sándor Papp, Dénes Száraz, István Batta, László A. Nagy, György Híves, László Mihályi Molnár, Béla Angyal, István Bartakovics, János Fóthy, Éva Hortai, Árpád Öllös, Gábor Pallya. Pre nedostatok času nedostali slovo Imre Bodnár, Imre Kukel, Frigyes Matus, László Soóky, György Bélik, Tibor Sklut, László Köteles, József Borbély, Imre Nagy, István Peller, Ilona Werster, Lajos Gábor, Béla Bugár a iní.

Komárňanské zhromaždenie prítomní ukončili prijatím vyhlásenia, ktoré účastníci jednohlasne schválili. Vzápätí prečítali list účastníkov zhromaždenia adresovaný prezidentovi SR a slovenským spoluobčanom.

Účastníci komárňanského zhromaždenia schválili vyhlásenie:

1. O ústavnom postavení maďarskej národnostnej menšiny
2. O novom územno-správnom členení Slovenskej republiky.
3. O právach samospráv

Návrh znenia týchto vyhlásení prečítal József Bölcs, starosta obce Trávník.

Zhromaždenie trvalo takmer päť hodín, prebiehalo pokojne, v dobrom ovzduší, bez konfliktov. Maďarská menšina týmto dokázala, že je rovnocenným rokovacím partnerom Slovákov. Ani nepríjemnosti, ku ktorým v tento deň došlo, nezapríčinili Maďari... Počas diskusie totiž viacerí poznamenali, že autobusy, smerujúce s poslancami, účastníkmi zhromaždenia do Komárna na cestách viackrát zastavovali policajti, ba niektoré poslali späť. Niekoľko poslancov nakoniec pricestovalo autostopom.

Ak chceme urobiť konečnú bilanciu, môžeme povedať, že organizácia a priebeh komárňanského zhromaždenia môže byť príkladom pre každého občana Slovenskej republiky a pre organizátorov rôznych politických stretnutí. Maďarská národnostná menšina na Slovensku si uvedomila: treba konečne usporiadať naše spoločné veci, a to nie je málo!

Stanovisko

účastníkov Celoštátneho zhromaždenia členov miestnych samospráv, primátorov, starostov a poslancov zákonodarných zborov z južného Slovenska

Členovia miestnych samospráv, primátori, starostovia a poslanci zákonodarných zborov – volení predstavitelia Maďarov na Slovensku zo svojho zhromaždenia v Komárne dňa 8. januára 1994 uverejňujú nasledovné stanovisko:

Maďari na Slovensku po politických zmenách po novembri 1989 vo dvoch parlamentných voľbách a vo voľbách do miestnych zastupiteľských orgánov prejavili svoju podporu politickému pluralizmu, parlamentnej demokracii a realizácii samosprávneho princípu.

V Národnej rade SR koalícia MKDH-Spolužitie má dnes 14 poslancov. Tieto hnutia si vo svojich volebných programoch ako prioritnú úlohu vytýčili zlepšenie právneho postavenia Maďarov na Slovensku. V mestských a obecných samosprávach pracuje 5 000 maďarských poslancov a zhruba 400 maďarských primátorov a starostov.

Podľa sčítania ľudu v r. 1991 na Slovensku žije vyše 600 tisíc obyvateľov s maďarským materinským jazykom, je to 11,5 % z celkového počtu obyvateľstva. Príslušníci maďarskej komunity v 437 mestách a obciach tvoria väčšinu, v ďalších 85 obciach a mestách ich percentuálny podiel sa pohybuje od 10 % do 50 %. Týchto 522 miest a obcí sa nachádza na súvislom – kompaktnom – území pozdĺž južných hraníc Slovenskej republiky. Na tomto území žije až 98 % všetkých Maďarov na Slovensku, ktorí tu tvoria skoro 70 % obyvateľstva. Okrem toho v ďalších štyroch mestách žije značný počet –1 000-20 000 – Maďarov.

Sociologické prieskumy, ktoré sa uskutočnili pravidelne po októbri 1990, dokazujú, že v Slovenskej republike maďarské obyvateľstvo vo vysokej miere podporuje parlamentnú demokraciu, v porovnaní s ostatným obyvateľstvom pre Maďarov sú najmenej charakteristické xenofóbia a antisemitizmus a u nich je aj najväčšia tolerancia voči iným. Postoj Maďarov k Slovákom je pozitívny a sociologické prieskumy dokazujú, že podobne zmýšľajú aj Slováci, ktorí žijú spolu s nimi.

Na týchto základoch chcú účastníci zhromaždenia v budúcnosti rozvíjať spoločenstvo Maďarov na Slovensku, ako aj územia, kde Maďari a Slováci spolu žijú. Účastníci zhromaždenia si uvedomujú, že základom spoločenského mieru, rozvoja a ľudského blahobytu je pokojný a zákonmi upravovaný vzťah medzi príslušníkmi rôznych národností. To je predpokladom k tomu, aby v strednej Európe čo najskôr prebehli štrukturálne zmeny v politike a ekonomike a aby sa krajiny tohto regiónu mohli integrovať do Európskej únie.

Po páde komunistického systému obyvateľia a vlá-

dy bývalých komunistických štátov, ale aj celá Európa stoja pred novými úlohami: vytvoriť nový systém bezpečnosti a stability v Európe, ktorý by umožnil predchádzať lokálnym a regionálnym konfliktom a vytvárať základné predpoklady k rozšíreniu európskej integrácie smerom k bývalým komunistickým krajinám.

Stredoeurópsky priestor okrem iného charakterizujú nevyrovnané etnické vzťahy a naakumulované napätia, ktoré môžu vyústiť aj do tragických konfliktov. Urobíme všetko v záujme toho, aby takýto konflikt nevypukol v Karpatskej kotline. Treba však upozorniť na to, že aj tu treba riešiť etnické problémy.

Na Slovensku, ktoré sa osamostatnilo v roku 1993, to znamená, že vzťah medzi Slovákmi a Maďarmi treba budovať na nových základoch. V záujme toho treba vytvoriť nový systém vzťahov medzi Slovákmi a Maďarmi a treba prijímať nové zákony. Doterajšie kroky vlády prispievali k zhoršovaniu vzájomných vzťahov. Nový systém vzťahov má spevniť základné piliere demokracie: systém samospráv, právny štát a ústavnoprávne postavenie národných spoločenstiev.

Účastníci zhromaždenia preto vyjadrujú svoje stanovisko k trom základným otázkam.

Stanovisko k ústavnoprávnemu postaveniu Maďarov

Účastníci zhromaždenia konštatujú, že

maďarské obyvateľstvo na Slovensku napriek viacerým represáliám, útlaku v totalitnom režime po druhej svetovej vojne a iným úsiliam o etnickú homogenizáciu obyvateľstva si zachovalo schopnosť znovu vyjadriť svoju politickú subjektivitu, zorganizovať svoje spoločenstvo, zachovať pôvodnú sídelnú štruktúru na územiach, kde už tisíc rokov žije ako autochtónna komunita a vo väčšine prípadov tvorí aj majoritu miestneho obyvateľstva. Vychádzajúc z toho maďarské obyvateľstvo na Slovensku definuje seba ako národné spoločenstvo, odhodlane bojuje za to, aby okrem individuálnych práv, na ktoré má právo každý, mu boli uznané komunitné práva a jeho postavenie ako spoločenstva bolo zakotvené v ústave.

Vychádzajú pritom z uznesenia OSN, podľa ktorého medzi základné ľudské práva patrí aj právo jednotlivcov a kolektívov na zachovanie vlastnej identity. Na tomto spočíva ich presvedčenie, že základným právom maďarského národného spoločenstva je politická a kultúrna sebaidentifikácia a sebaurčenie v rámci štátu.

Účastníci zhromaždenia vyhlasujú:

k rozvoju maďarského národného spoločenstva na Slovensku je nevyhnutné, aby

- všade tam, kde Maďari tvoria aspoň 10 % obyvateľstva, mohli používať svoj materinský jazyk slovom a písmom v kontakte so štátnymi orgánmi, resp. vo

verejnej správe a mali nárok na označenie verejných priestranstiev a na verejné informácie aj v maďarskom jazyku,

- tam, kde Maďari tvoria väčšinu obyvateľstva, úradným jazykom spolu so slovenčinou bola aj maďarčina,
- Slovenská republika podpísala a ratifikovala Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov,
- aby zastúpenie Maďarov v štátnych orgánoch a vo verejných inštitúciách zodpovedalo ich početnosti,
- aby maďarská komunita dostala príslušný podiel zo štátneho rozpočtu, resp. z rozpočtu samospráv v súlade s jeho početnosťou.

Účastníci zhromaždenia vyhlasujú, že Maďari na Slovensku

- vychádzajúc zo zásady občianskej rovnoprávnosti – chcú budovať Slovenskú republiku spolu so slovenským národom ako rovnoprávne spoločenstvo,
- v zmysle návrhu ústavného zákona vypracovaného poslancami maďarskej koalície svoju politickú subjektivitu chcú vyjadriť prostredníctvom vlastných zastupiteľských zborov, ktorí vzídu z demokratických volieb,
- v záujme ochrany vlastnej identity vyslovujú nárok na uznanie špeciálneho právneho postavenia pre územia, kde žije značný počet Maďarov.

Účastníci zhromaždenia vyslovujú svoje presvedčenie, že jedným zo základných prvkov rovnoprávnosti je dôsledné zachovávanie zásady vzájomnosti. To znamená, aby v regiónoch, v mestách alebo v obciach, kde príslušníci jednej národnosti alebo obyvateľia s totožným materinským jazykom sú v menšine, bolo pre nich zákonom zabezpečené právo na vzdelávanie v materinskom jazyku, právo na používanie materinského jazyka a právo na získavanie a odovzdávanie informácií v materinskom jazyku. Čo sa týka týchto práv, dané spoločenstvo vo vzťahu k regionálnej samospráve a štátnej správe by mala mať právo súhlasu, to znamená, že o týchto otázkach by nebolo možné rozhodovať bez súhlasu dotyčného spoločenstva.

Účastníci zhromaždenia vyhlasujú, že realizácia týchto princípov v rámci Slovenskej republiky a ekvivalentné postavenie maďarského národného spoločenstva a slovenského národa vo vzťahu k štátotvornosti a užívaniu práv slúžia k posilneniu štátnosti a územnej integrity Slovenskej republiky, ako aj k vytvoreniu demokratického právneho štátu.

Stanovisko k územnosprávnej reorganizácii Slovenskej republiky

Účastníci zhromaždenia vychádzajú z toho, že

- rámec na realizáciu a ochranu základných ľudských práv a slobôd vytvára štát,
- územné a administratívne členenie krajiny sa má za-

kladať na jednotnom systéme výkonu verejnej správy, ktorého najdôležitejšími prvkami sú: decentralizovaná štátna správa, hospodárnosť administrácie a služba základným záujmom občanov.

Účastníci zhromaždenia konštatujú, že

súčasný systém verejnej správy v Slovenskej republike nevyhovuje európskym požiadavkám, ani nárokom miestnych obyvateľov, lebo je nehospodárny, ťažkopádny s prebujenou administráciou, prijímanie rozhodnutí je komplikované, kompetencie sú nevyjasnené. Rozdelenie právomocí medzi orgánmi štátnej správy a miestnymi samosprávami neracionálne. Systém územne integrovaných úradov štátnej správy s osobitými právomocami je v protiklade s lokálnymi záujmami. Vláda od r. 1990 plánuje reorganizáciu systému verejnej správy. V rámci toho spočiatku cieľom bolo úsilie o decentralizáciu, dnes sa však do popredia opäť dostávajú centralizačné tendencie, ktoré slúžia záujmom ústrednej moci.

Účastníci zhromaždenia vyhlasujú:

1. Návrh vlády nevyhovuje väčšine miestnych samospráv na Slovensku. Pre maďarské spoločenstvo je tento plán okrem všeobecných výhrad neprijateľný preto, lebo podlá neho by sa sídelná oblasť maďarského spoločenstva rozdelila do piatich územnosprávnych celkov, čo by viedlo k úplnej marginalizácii Maďarov, ktorým by tým znemožnil prístup k riešeniu vlastných problémov. To by podporovalo organizovanú asimiláciu.

2. Pri konštituovaní administratívnych oblastí a orgánov štátnej správy v krajine treba vychádzať z princípu zabezpečenia právnej istoty a dvojstupňového systému verejnej správy.

3. Novú štruktúru verejnej správy treba vytvárať rešpektovaním princípu, že verejné záležitosti by mal riadiť orgán, ktorý je územne najbližší občanom. Toto dnes na Slovensku znamená, že popri pôsobnosti samospráv štátna správa prvého stupňa sa má konštituovať na území existujúcich (alebo podobných) obvodov štátnej správy. Štátnu správu prvého stupňa treba vybaviť všetkými administratívnymi právomocami potrebnými k riešeniu všetkých úradných záležitostí na danom území vrátane presunu kompetencií zo súčasných úradov s osobitými právomocami.

Paralelne s tým treba zrušiť súčasné okresné úrady štátnej správy.

4. Pri vytváraní územnosprávnych celkov druhého stupňa treba vychádzať z princípu, že majú sa konštituovať v rámci územných jednotiek, ktoré vznikli dobrovoľným združením (miestnych) samospráv.

5. Reorganizácia územného členenia a štátnej správy má rešpektovať základné záujmy maďarského národného spoločenstva:

– aby jeho sídelná oblasť nebola rozdelená medzi viacerými územnosprávnymi jednotkami, v ktorých by

sa dostalo do výraznej menšiny, nemalo by možnosť uplatňovať svoje záujmy a nemalo možnosť zúčastňovať sa na riešení vecí, ktoré sa ho týkajú.

– pre maďarské národné spoločenstvo je akceptovateľné také územnosprávne členenie, v rámci ktorého sa nedostáva do pozície menšiny (z hľadiska početnosti) na územiach, kde žije v značnom počte.

– aby pri územnej a administratívnej reorganizácii krajiny bol dodržaný článok 11 odporúčania č. 1201 Parlamentného zhromaždenia Európskej rady, podľa ktorého:

V obvodoch, kde príslušníci národnej menšiny žijú v značnom počte, tieto osoby majú právo na špeciálne právne postavenie alebo na miestne alebo na autonómne orgány verejnej správy, ktoré zodpovedajú historickým a lokálnym špecifikám daného spoločenstva a sú v súlade s legislatívou daného štátu.

Oprávnenosť týchto požiadaviek potvrdzujú nasledovné údaje:

Podľa údajov zo sčítania ľudu v r. 1991 mestá a obce, obývané príslušníkmi maďarského národného spoločenstva na Slovensku možno zaradiť do troch kategórií:

a) Majoritné oblasti: sú to územia miest a obcí, kde Maďari tvoria aspoň 50 % obyvateľstva. Do tejto kategórie patrí 432 miest a obcí s 437 727 obyvateľmi maďarskej národnosti,

b) Minoritné oblasti: sú to územia miest a obcí, v ktorých podiel Maďarov na celkovom počte obyvateľov je viac ako 10 %, ale menej ako 50 %. Do tejto kategórie patrí 90 miest a obcí (v 5 obciach z nich Maďari žijú v relatívnej väčšine), počet obyvateľov maďarskej národnosti je 83 125,

c) Oblasti, kde Maďari žijú rozptýlené: sú to územia obcí a miest, kde podiel maďarského obyvateľstva nedosahuje 10 % obyvateľstva, ale ich absolútny počet je vyšší ako 100 ľudí. V tejto kategórii sa nachádza 28 miest a obcí (počet Maďarov je 39 519), pričom v štyroch mestách (Bratislava, Košice, Nitra, Veľký Krtíš) žije 1 000–20 000 Maďarov.

Účastníci zhromaždenia navrhujú:

1. Verejná správa druhého stupňa má sa prispôbovať územným celkom, ktoré vzniknú dobrovoľným združením miest a obcí z kategórií a) a b) (majoritná a minoritná oblasť).

Podľa nás sú dve možnosti riešenia:

a) Vytvoriť jeden súvislý územnosprávny celok – región: od územia pod Bratislavou po Košice, potom – po krátkom prerušení – južný

Zemplín a územie medzi Uhom a Latoricou (Medzibodrožie). Na tomto území je 511 obcí a miest s počtom obyvateľov 824 946, z toho počet Maďarov je 507 073 (61,46 %)

b) Vytvoriť tri územnosprávne celky – regióny:
– od Bratislavy po Šahy: počet obyvateľov 526 620,

z toho 331 704 obyvateľov maďarskej národnosti (63,11 %), 230 miest a obcí,

- od Šiah po Košice: 239 341 obyvateľov, z toho počet Maďarov 129 793 (54,23 %), 228 miest a obcí,
- južný Zemplín a územie medzi Uhom a Latoricou, 58 985 obyvateľov, z toho 45 576 (77,2 %) Maďarov, 53 miest a obcí.

Maďarský jazykový ostrov pod Nitrou by mal tvoriť osobitnú oblasť (územnosprávna oblasť prvého stupňa), ktorú by tvorilo 18 obcí s 12895 obyvateľmi maďarskej národnosti (51 % obyvateľov).

2. Na úradoch v rámci územnosprávnych jednotiek prvého stupňa s osobitými právomocami, vytvorených podľa spomenutého princípu má byť zákonom zabezpečená možnosť dvojazyčného vybavovania úradných záležitostí – a to slovom i písmom.

3. Z hľadiska kompetencií a právomocí systém inštitúcií v rámci územných a administratívnych celkov by mal byť kompatibilný na celom území Slovenska, výnimkou majú byť územia obývané Maďarmi alebo príslušníkmi iných národných menšín, tieto územia majú mať osobitné právne postavenie.

Účastníci zhromaždenia pokladajú za nevyhnutné, aby spomenuté princípy a hľadiská boli uplatňované pri územnej a administratívnej reorganizácii krajiny. Prispievalo by to k upevneniu vnútornej stability a spoločenského mieru.

Stanovisko k právomoci samospráv

Účastníci zhromaždenia

si uvedomujú, že jedným zo základných pilierov právneho štátu sú samosprávy vybavované širokými právomocami, to je ten rámec, v ktorom občania majú možnosť demokraticky vyjadrovať svoju vôľu, kontrolovať uplatňovanie svojich záujmov a rešpektovanie ľudských práv a slobôd.

Účastníci zhromaždenia

konštatujú, že v Slovenskej republike práva samospráv sú nevyhovujúce. Rozvoj samospráv naráža na prekážky, ich práva sú vedome obmedzované, na úkor samospráv silnie centrálna moc a voči nim sa uplatňuje nadradenosť orgánov štátnej správy. Kapitola o územných samosprávach Ústavy SR (čl. 64.–71.) obsahuje len všeobecné konštatácie, takým spôsobom tieto princípy sa v zákonoch, ale i v praxi môžu prejaviť v úplne deformovanej podobe.

Účastníci zhromaždenia

považujú za potrebné, aby právomoci samospráv boli jednoznačne vymedzené zákonom, teda aby sa vytvorila taká územnosprávna sústava, v rámci ktorej orgány samosprávy: hospodária s prevažnou časťou daní po hodnotách, ktoré boli vyprodukované na danom území, zabezpečujú demokratické samoriadenie a samosprávu

tamojšieho obyvateľstva.

V záujme toho

1. Slovenská republika má čo najskôr podpísať dohodu o pridružení sa k Európskej charte miestnych samospráv, základnou myšlienkou ktorej sú: upevnenie demokracie, decentralizácia moci, subsidiarita, čestné a verejné prijímanie záväzkov zmluvnými stranami.

2. Deklarácia o pridružení sa k Európskej charte miestnych samospráv má obsahovať aspoň 20 bodov článku 12, medzi nimi majú byť nasledovné, pre nás dôležité body:

- čl. 2 – zakotvenie práv miestnych samospráv v ústave a v zákonoch,
- čl. 3, ods. 1 – riešenie prevažnej väčšiny verejných vecí na miestnej úrovni,
- čl. 4, ods. 3 – za riešenie verejných záležitostí má byť zodpovedný orgán, ktorý je k občanom územne najbližší,
- čl. 4, ods. 4 – úplná a výlučná právomoc miestnych orgánov,
- čl. 5 – nezmeniteľnosť hraníc samospráv bez súhlasu obyvateľstva,
- čl. 8, ods. 1 – kontrola činnosti samospráv má byť upravená zákonom,
- čl. 9, ods. 2 – patričné finančné krytie činnosti v súlade s právomocami,
- čl. 10, ods. 1 – právo samospráv vytvárať združenia,
- čl. 10, ods. 2 – právo samospráv vstupovať do medzinárodných združení,
- čl. 11. – súdmi garantovaná ochrana slobodného užívania práv.

3. V záujme právnej istoty v ústave majú byť taxatívne vymedzené: systém samospráv, ich kompetencie a právomoci, resp. ich nezmeniteľnosť inými právnymi normami.

4. V ústave majú byť podrobne zachytené: systém samospráv, ich kompetencie a právomoci.

5. Pred realizáciou nového systému územnosprávneho členenia krajiny v zmysle od. 2 čl. 64 Ústavy Slovenskej republiky na základe dobrovoľného združenia samospráv treba vytvárať väčšie územné celky, ktoré budú patriť pod kompetenciu budúcich územných samospráv, pričom treba rešpektovať odporúčanie Rady Európy č. 1201.

6. V súlade s ods. 3 čl. 4 Európskej charty miestnych samospráv treba ústavne zakotviť úplnú a výhradnú právomoc samospráv, tým treba zabezpečiť, aby tieto právomoci nemohli byť obmedzované nariadeniami centrálnych alebo regionálnych orgánov.

7. V záujme decentralizácie moci, racionalizácie štátnej správy a posilnenia verejnoprávnej zodpovednosti presunom právomocí orgánov štátnej správy na samosprávu treba priblížiť občanom administratívu a treba

rozšíriť ústavné právomoci samospráv, najmä v oblasti

- školstva,
- kultúry,
- zdravotníctva,
- verejnej bezpečnosti
- ochrany životného prostredia.

8. S právomocami a zodpovednosťou samospráv treba dať do súladu aj materiálne, hospodárske a finančné podmienky, ktoré sú potrebné pre fungovanie samospráv. Všetok hnutelný a nehnuteľný majetok, ktorý sa nachádza na katastrálnom území obce a jeho majiteľ nie je známy, má pripadnúť miestnej samospráve.

Z hľadiska vybudovania demokratického právneho poriadku, právnej istoty a právneho štátu považujeme za účelné, resp. realizovateľné a v záujme stability za potrebné, aby národná rada zákony o samosprávach prijímala s trojpätinovou väčšinou. V prípade samospráv (národných) menšín má byť im zabezpečené právo veta voči realizácii nariadení, ktoré sú pre nich nevýhodné, lebo tzv. „numerická“ demokracia – svojou podstatou – nedokáže zabezpečiť široké uplatnenie záujmov tých, ktoré sú v početnej menšine.

1. alternatíva



2. alternatíva



Návod na vytvorenie obvodov štátnej správy 1. stupňa



SUMMARY

Hungarian people of Slovakia came to Komárom to manifest their conception and to assert their minority right.

The self-governing representatives of South-Slovakia, the members of Parliament and Mayors of Slovakia united to manifest their will on 8th January 1994 at the Komárom Sporthall.

The congress was enacted on a high level in spite of the hostile campaign against Hungarians incited by Slovak Nationalists.

The aim was evident: stain the honour of Hungarian community in the sight of the whole world. Evidently they wanted to cast Hungarian reputation with attributes like irreconcilable and chauvinists. The Komárom congress brought disappointment for those who expected some war-mongering inciting or hostile demonstration against Slovak people believing that would be a Nationalist Hungarian assembly.

The Komárom congress produced not only a nationalist campaign but a great international and home-interest. There on the congress were present over 3500 people. Besides of them there were present 267 journalists from foreign countries and 149 native ones. There was the TV staff also present and Slovakia's president Michal Kováč cabinet representing the internal and external political department. Lúdvít Fliegel the under-secretary of education, Valentin Grandita and Komlóssy József, and last but not least observers of the USA.

The general assembly was inaugurated by Pásztor István the Csallóközi (Sluicelsle) president of Komárom other towns and villages Corporation. He was reading the letter of Catherine Lalumieres the secretary-general of European Council. The letter was addressed to Komárom assembly. Pásztor István said that the committee has an advisory function and members of the committee would be members in future, because they were most efficiently occupied in the list of agenda. The president made known the list of agenda and elucidated all the important documents being accepted by a votum.

The second speaker was Rózsa Ernő, Kajaľ the mayor of district Galánta. He drafted the legal status of self-governing corporations, he did it really deliberately and impartially.

He declared that the legal circumstances are not satisfactory, because the selfgoverning rights are not determined only by general terms, that in the course of realisation they have had free scope of misinterpretation of first and second rate instructions. Moreover it may have an application of conscious destructive effect on the self-governing corporations. All this is in contrast

with the European Charter of self-governing corporations. Rózsa Ernő stated Slovakia has not joined yet to this document.

The second principal item of the assembly was the administrative and territorial reorganization of the country.

In the subject the word was given to Pásztor István, the mayor of Királyhelmec who was concerned in the territorial and administrative organization for over past 75 years. He considered as a main point the minority's situation, there.

The next speaker was Zachariás István, addressing his speech to the participants acquainting the Slovak administrative and territorial drafts and those – elaborated by the Hungarian minority living in Slovakia. He formulated them in actual practice.

This review was inspired by Kvarda József, the mayor of Csenke saying that the Hungarian National Community considers as a starting point the 1201 proposition of the European Council's Parliamentary Congress. He accentuated mainly the 11. point outlining and considering the above mentioned points providing us with two possibilities for realisation. Kvarda was succeeded by Száraz József, the mayor of Udvard. He drafted the economical development of the regions having self-governing right. He mentioned the agricultural problems of the regions and the sectoral structure that consequently leads to unemployment and to the unsatisfactory circumstances of environment protection. His statement according to this point does not mean that we want to separate from Slovakia, but on the contrary: we should like to improve the country's national economy by impartial suggestions – Száraz József considered very important the cooperation of the regions strengthened by agreements.

The third principal point of the assembly was the legal status of Hungarian people living in Slovakia. On this subject, Szabó Olga the mayor of Pat rose to speak and as well Vavreczky József.

They made known the legal status of Hungarian people living in Slovakia in the past 75 years emphasising the antidemocratic attitude and the hostile approach to minority's problems. Szabó Olga said that no future can be built without knowledge of the past.

As main deficiency is the fact that Hungarian people living in Slovakia have not any Hungarian University up to the present day. The Slovak official organs try to eliminate instruction and education in mother-tongue of Hungarian people. Slovak official organs are especially known to establish alternative education. Szabó Olga said official organs make every effort to destroy Hungarian minority and that is why alternative education is sponsored by as much as 100 million crowns.

Vavreczky József explained that it would be very im-

portant to create mutual programmes on every field of political and social engagement, that it is one point of vital importance.

The next speaker was Harsányi Imre, the mayor of Gúta speaking about the initiation of the South-Slovakia representatives and found it to be rallied round.

In the discussion every speaker gave evidence of their deliberate sobriety, impartiality, frankness and civilization.

In the course of remarks people cheered more times giving that way proof their agreement and had expressed their united point of view. The audience attitude was civilized. In the course of the congress over 400 people were standing outside of the sport-hall and listening to speeches.

In the dispute rising to speak were: Papp Sándor, Száraz Dénes, Batta István, A. Nagy László, Angyal Béla, Bartakovics István, Fóthy János, Hortai Éva, Öllös Árpád and Pallya Gábor.

The declaration of Komárom assembly finished unanimously and was accepted by the majority of participants.

In the meantime a letter was read that would be sent to the president of Slovakia, Michal Kováč, and at the same time to Slovak citizens, too.

The Komárom congress has accepted a declaration about:

- 1) the constitutional legal status of Hungarian people living in Slovakia
- 2) Slovakia administrative and territorial reorganization
- 3) the rights of the self-governing corporations.

The Komárom congress lasted more than five hours and took place in a calm manner without any conflicts.

It was proved that Hungarian people living in Slovakia – summarizing all their manifestations would be a worthy partner of all negotiations with Slovak citizens.

During the discussion there were more speakers that the buses had to transport to Komárno congress. But they were stopped at the high roads and were ordered to return back to their places of destination.

There were local representatives too, coming late to the congress for the above mentioned reasons and were forced to hitch-hiking.

To reach a conclusion, every citizen of Slovakia and organization of meetings have to take example of the civilized attitude of the participants.

Hungarian people living in Slovakia realized again they have to effectuate their mutual tasks and that is really more than anything insignificant.

Statement

The elected members of local governments, mayors and Members of Parliament of Southern Slovakia made the following declarations at their General Assembly held in Komárom/Komárno, 8 January 1994

1. Since the political changes that occurred at the end of 1989, the Hungarians living in Slovakia have expressed their support for the implementation of pluralism, parliamentary democracy and the principle of local governments in two Parliamentary elections and one round of local government elections.

2. At present, the Parliament of the Slovak Republic has 14 members from the Coexistence/HCDM coalition, which aims to improve the legal status of Hungarians living in Slovakia as outlined in its election programme. In local government at village level there are 5,000 Hungarian representatives and approximately 400 mayors.

3. According to the census held in Slovakia in 1991, the number of native Hungarian speakers exceed 600,000. They represent 11.5 % of the total population. The Hungarian community forms the majority in 437 towns and villages, and in another 85 settlements makes up a significant proportion (40-50 %) of the population. These 522 settlements form a compact area along the southern border of the Slovak Republic. The Hungarians living there constitute nearly 70 % of the local population and 98 % of the total Hungarian population in Slovakia. In addition to these settlements, there are four towns where the number of Hungarians ranges from 1,000 to 20,000.

4. Sociological surveys carried out since October 1990 have demonstrated that the Hungarian population living in Slovakia is strongly committed to parliamentary democracy, and that compared to the population as a whole this group has the least tendency towards xenophobia and antisemitism and is the most tolerant. Hungarians have a positive attitude towards Slovaks and the surveys furthermore indicate that Slovaks living in the same community with Hungarians adopt similar attitudes.

5. It is on this basis that participants in the General Assembly wish to develop Hungarian society in Slovakia and the territory where Slovaks and Hungarians coexist. They declare that a peaceful and legally regulated relationship between different ethnic groups is the prerequisite for social peace and human welfare; indeed it is the sine qua non for rapid political and economic change in Central Europe and for the integration of these countries into the European Union.

6. The collapse of the communist system resulted in new challenges both for the population and Governments of the former communist countries, and for Europe as a whole: a new system must now be created that will ensure security and stability in Europe, preventing both lo-

cal and regional conflicts and setting the stage for the European integration of the former communist countries.

7. The Central European region is also characterized by unbalanced ethnic relations and rising tension, which may cause tragic conflicts. We shall do our utmost to avoid such conflicts in the Carpathian basin. However, the settlement of ethnic issues must receive attention in this region too.

8. In Slovakia, which gained independence in 1993, this means principally that relations between Slovaks and Hungarians must be placed on a new footing. To this end, a new system of relations must be devised, which will in turn require the passing of fresh legislation. The Governments action hitherto has led to a deterioration in these relations. The new system must reinforce the fundamental pillars of democracy: local government, the rule of law and constitutional guarantees for the rights of ethnic communities.

9. Consequently, the participants in the General Assembly stated their views on three fundamental issues.

STATEMENT

on the constitutional status of Hungarians

The representatives of the General Assembly,

Note that in spite of legal restrictions, repeated persecution and repression and other attempts at homogeneity perpetrated under the totalitarian system since World War II, Hungarians living in Slovakia have retained their ability to redefine themselves as a political entity, reorganize their society and save the major part of their settlements in those areas that have been their home for a thousand years and where they usually form the majority of the local population. Consequently, the Hungarians living in Slovakia define themselves as a national community and are fighting resolutely for their collective rights – in addition to the individual rights to which all citizens are entitled – and for the proclaiming in the Constitution of their status as a national community.

Basing themselves on the resolution of the United Nations General Assembly according to which the right to identity is a fundamental human right to which both individuals and communities are entitled, express their conviction that the Hungarian community in Slovakia has the fundamental right to political and cultural self-definition and self-determination within the framework of the State.

The participants of the General Assembly declare

that the following are indispensable for the development of the Hungarian ethnic community:

- In their contacts with the public administration and the state authorities as well as in public life generally, members of the Hungarian community should be entitled to using their mother tongue orally and in writing wherever their numbers reach 10 % of the population;

- In areas where Hungarians form the majority of the population, both Hungarian and Slovak should be official languages;
- The Slovak Republic should sign and ratify the Charter of Minority or Regional Languages of the Council of Europe;
- The representation of ethnic Hungarians in state offices and public institutions should be in proportion to their numbers in the community;
- Their share of the central and local governments budgetary allocation should be commensurate with their proportion of the total population;

The participants in the General Assembly declare that the Hungarians,

- invoking the principle of equality of civic rights, desire to work with the Slovak nation, on a footing of equal status, in building the Slovak Republic;
- wish to define themselves as a political entity through their representative bodies established by democratic election and in accordance with the draft Constitution drawn up by the representatives of the Hungarian coalition;
- in order to protect their own identity, request special legal status in regions where they form a considerable proportion of the population.

The participants in the General Assembly express their conviction that consistent compliance with the principle of reciprocity is one of the most important basic pillars of equivalent status. This means that in all regions and settlements where people belonging to the same ethnic group and speaking the same language become a minority, legislation should ensure their right to education (school and culture), use of their mother tongue and the collection and dissemination of information in this language. In this respect, state authorities should have no right to make decisions without the agreement of local self-governments.

The participants of the General Assembly state

that within the framework of the Slovak Republic, the implementation of the above principles and the equivalent status between the Hungarian community and the Slovak nation would serve the interests and territorial integrity of the Slovak Republic and would contribute to the creation of a democratic constitutional State.

STATEMENT on the administrative and territorial reorganization of Slovakia

The participants in the General Assembly base themselves on the following principles:

- the State provides the framework for the enjoyment and safeguarding of fundamental freedoms and human rights;

- the system of public administration and regional division must be based on the uniform running of public affairs, the most important components of which are a decentralized state administration, efficient management and the servicing of the citizens fundamental interests.

The participants in the General Assembly consider

that the Slovak Republic's present system of public administration meets neither European requirements nor local needs because it is inefficient, cumbersome and overcomplicated; the decision-making process is intricate and responsibilities are not clearly defined. The division of authority between central administrative bodies and those of local selfgovernment is irrational. The system of public administration bodies, regionally consolidated and invested with special authority, conflicts with local needs. Since 1990, the Government has been planning to transform this system. In the beginning, the main aim was decentralization. Now, however, priority is once again given to centralization, which serves the interest of the State.

The participants in the General Assembly state that

1. The majority of Slovakia's local self-governments does not agree with the Government's plan. In addition to its objections of a general nature, the Hungarian community cannot accept the plan because this would divide the region inhabited by Hungarians into five large administrative regions thereby marginalizing the Hungarian community and preventing it from running its own affairs. Implementation of the plan would facilitate the organized assimilation of the Hungarian community.

2. The process of establishing the boundaries of public administration regions and public administration bodies must be based on the principle of the rule of law and the two-tier system of public administration.

3. Public administration should be developed in conformity with the principle whereby public responsibilities are exercised by those authorities which are closest to the citizen. In Slovakia this means that in addition to local governments, the first-level public administration must be established on the territory of the already-existing public administration regions or on others which are similar to these. First-level public administration agencies must be vested with all administrative authority relating to the concerns of the region, including the transfer of authority from existing offices that enjoy particular rights. Simultaneously, the operation of district-level state administrative offices must be terminated.

4. Second-level public administration regions should be established on the basis of geographic areas formed by the voluntary association of local self-governments.

5. Administrative and territorial reorganization should respect the fundamental interests of the Hungarian community. Hence:

- the regions inhabited by Hungarians should not be divided up and reallocated among public administration units, in a manner which would result in Hungarians becoming a minority, preventing them from asserting their interests or running their own affairs;
- the Hungarian community can accept administrative and territorial reorganization only if this does not turn the Hungarians into a minority in regions where at present they constitute the majority;
- the administrative and territorial reorganization of the country should be implemented in accordance with article 11 of Recommendation 1201 adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe; this article states that:

„In the regions where they are in a majority the persons belonging to a national minority shall have the right to have at their disposal appropriate local or autonomous authorities or to have a special status, matching the specific historical and territorial situation and in accordance with the domestic legislation of the state.”

The above requirements are justified by the following data:

According to the 1991 census, the towns and villages inhabited by the Hungarian national community in Slovakia fall into three categories:

„Majority region” designates a region where Hungarians make up at least 50 % of the total population. 432 settlements belong to this category, with 437 727 Hungarian inhabitants;

„Minority region” designates a region where Hungarians form at least 10 % but less than 50 % of the population. 9, settlements belong to this category, with 83 125 Hungarians. In five of these settlements Hungarians form a relative majority.

„Diaspora region” designates a region where Hungarians form less than 10 % of the total population, but where their numbers exceed 100 in each settlement. There are 28 such villages and towns, with 39 519 Hungarians. In the four towns belonging to this category (Bratislava/Pozsony, Košice/Kassa, Nitra/Nyitra and Velký Krtíš/Nagykürtös) the number of Hungarians ranges from 1000 to 20 000.

The participants in the General Assembly propose that

1. The second-level public administration system should be adjusted to the regional units formed by the voluntary association of villages and towns belonging to the majority and minority categories.

There are two possible solutions:

a) as one continuous administrative region or unit: from the vicinity of Bratislava/Pozsony to Košice/Kassa and then with a small gap to the South Zemplén and Ung area. In this region there are 511 villages and towns with 823 946 inhabitants, of whom 507 073 (61,54 %) are Hungarians.

b) as three administrative regions or units:

- from the vicinity of Bratislava/Pozsony to the Šahy/Ipolyság area: 526 620 inhabitants, of whom 331 704 (63,11 %) are Hungarians; 230 villages;
- from the Šahy/Ipolyság area to Košice/Kassa; 239 441 inhabitants, of whom 129 793 (54,23 %) are Hungarians; 228 villages;
- South Zemplén and Ung: 58 985 inhabitants of whom 45 576 (77,27 %) are Hungarians, 53 villages.

The Hungarian enclave of the Nitra/Nyitra area should form a separate first-level administrative region with 18 villages where 12 895 Hungarians would constitute 51 % of the total population.

2. The right to bilingual oral and written communication with public administration authorities should be guaranteed by law at both the first- and second-levels in accordance with the special legal status of these regions.

3. Both the jurisdiction and the scope of authority of the institutional system of regional and public administration units should be the same throughout the territory of Slovakia, with the sole exception of the special legal status of the regions inhabited by a significant number of Hungarians.

The participants in the General Assembly demand that the above principles and criteria be applied during the administrative and territorial reorganization of the country so as to promote inner stability and social peace.

STATEMENT on the rights of local governments

The participants in the General Assembly

declare that one of the fundamental pillars of the rule of law is the local government, endowed with a wide scope of authority within the framework of which citizens may democratically state their will, establish the representation of their interests, and ensure the respect of these interests as well the safeguarding of their fundamental freedoms.

The participants in the General Assembly

note that in the Slovak Republic the local governments have inadequate rights. The unfolding of local governments is impeded and their rights are deliberately restricted, while the central power is strengthened at their expense and the state administration bodies are allowed to predominate. The chapter of the Constitution of the Slovak Republic concerning local government (Articles 64-71) contains general definitions only, leaving the way open for the distortion of the relevant principles in law and practice according to the interests of the central authority.

The participants in the General Assembly

recognize the need for defining clearly the scope of authority of local government in legislation; in other

words a system of local governments should be created that will manage a large part of the tax revenues generated in a given area and ensure the democratic self-government of the local population.

To this end

1. The Slovak Republic should adhere as soon as possible to the European Charter of Local Self-Government the fundamental principles of which are the enhancement of democracy, the decentralization of power, subsidiarity, and the acceptance of fair and public responsibility by the contracting parties.

2. The declaration of adherence should contain at least twenty paragraphs, as recommended by the Charter, and we attach importance to the inclusion of the following ten paragraphs:

- Article 2: Recognition, in domestic legislation, and where practicable in the constitution, of the principle of local self-government;
- Article 3. para. 1: Management by local self-government of a substantial share of public affairs;
- Article 4, para. 3: The exercise of public responsibilities by those authorities which are closest to the citizen;
- Article 4, para. 4: The attribution of full and exclusive powers to local authorities;
- Article 5: The impossibility to alter local government boundaries without the approval of the population;

Administrative

commensura-

authorities to
ies;

authorities to
of local aut-

orities exer-

nds, the Con-
m, scope and
which other

detail the sys-
ity local gov-

1201 of the
nistrative re-
ed by Article
rak Republic,
t, on the ba-

basis of voluntary associations of local governments, of those larger regional units that would form the future regional local governments.

6. As stated in Article 4, para. 4 of the European

Charter of Local Self-government, the Constitution should give full and exclusive powers to local authorities. These powers should not be undermined or limited by other central or regional authorities.

7. To decentralize power, rationalize the central administration, and strengthen legal responsibilities, administration should be moved closer to those concerned and the constitutional scope of authority of local governments should be increased – mainly in the field of education, culture, public safety and environmental protection.

8. The material and financial resources of local governments should be commensurate with the scope of authority and responsibilities of local governments. All current and fixed assets, which are within the administrative territory of the settlement, should be owned by the competent local government.

9. All legislative actions concerning local self-government should be adopted by Parliament by a three-fifths majority. This is feasible and would enhance the development of democratic legislation, legal safeguards, the rule of law and stability. Minority local selfgovernments should be guaranteed the right of veto concerning the application of measures that would be detrimental to them, because a democracy, which is merely the rule of the majority, is not capable of promoting the interests of the numerical minority.

(See illustration maps to Statement's on the following page)

1st. possible
solution



2nd. possible
solution



Proposal for the Establishment of First-Level State-Administrative District According to the Versions I. and II.



FOTOTÉKA A KOMÁROMI NAGYGYŰLÉSRL



Az egész felvidéki magyarság legitim politikai képviselte Komáromba ment, hogy megfogalmazza és kinyilvánítsa állásfoglalását saját nemzeti közösségének orvoslására váró gondjaival kapcsolatban, politikai, önkormányzati, közigazgatási és alkotmányjogi szempontból egyaránt



A tanácskozás 1994. január 8-án, 13.00 órakor kezdődött, de a kíváncsi érdeklődők már délelőtt sorban álltak a sportcsarnok előtt



A tanácskozás napján, déli 12.00 óra után néhány perccel az érdeklődők százai vártak bebocsátásra a sportcsarnok bejáratánál



A sportcsarnok kapui kinyíltak: a tömeg megindult befelé, hogy szem- és fültanúja legyen a történelmi eseménynek



Az előre felkészült „agitátorok” sem hiányoztak a sportcsarnok előtti térről



A Magyar Televízió Híradójának riportere a sportcsarnok előtt várakozókat interjúvolja



A rendre és a fegyelmezett felvonulásra a városi rendőrök felügyeltek



Részlet a tömegből a tanácskozás előtt



A jó tanács az utolsó pillanatban is hasznos: Duray Miklós, az Együttélés elnöke és Pásztor István, a CSVKT elnöke



A rendezvény sikeres lefolyásának előkészítésében az utolsó simítások is döntőek lehetnek: Bugár Béla, az MKDM elnöke és Pásztor István



Rövid, vidám hangulatú megbeszélés Harsányi Imre, Guta polgármestere, Bugár Béla és Kvarda József, Csenke polgármestere között a tanácskozás előtt



Tizenhárom óra lesz pár perc múlva: eszmecsere Pásztor István és Duka Zólyomi Árpád, az Együttélés alelnöke között



Véleménycsere Kvarda József, Bölcs József, Komáromfüss polgármestere, Száraz József, Udvard polgármestere és Pásztor István között



Az előkészületek befejeződtek, minden rendben van, kezddhetünk...



Pásztor István, a CSVKT soros elnöke, Komárom város polgármestere: „Őszintén sajnálom, de csalódást fogunk okozni mindazoknak, akik rosszindulattal ránk fogták, hogy az ország szétverésén és az elszakadáson dolgozunk. Nem erről lesz itt ma szó!”



Rózsa Sándor, Kajaal polgármestere: „A Szlovák Köztársaság mielőbb csatlakozzon a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájához”



Pásztor István, Királyhelmec polgármestere: „Az új államhatár megvonásával hét történelmi megye megcsonkítására került sor a határ mindkét oldalán.”



Zacharias István, Szepsi polgármestere: „... a területi átszervezés alapját a ma létező regionális szövetségek képezzék.”



Kvarda József, Csenke polgármestere: „Az elmondottak alapján mindannyian meggyőződhattunk arról, hogy az ország területi felosztása számunkra mennyire fontos kérdés.”



Száraz József, Udvard polgármestere: „A regionális gazdaságfejlesztés csak akkor lehet eredményes, ha hosszútávú folyamatként értelmezzük és kezeljük.”



Vavreczky József, Nagyölvéd polgármestere: „Mi valóban otthon akarunk élni szülőföldünkön, a Szlovák Köztársaság déli részén, mindenkit tisztelni akarunk, de azt is elvárjuk, hogy minket is hasonlóképpen tiszteljenek.”



Szabó Olga, Pat polgármestere: „Az anyanyelven törté-
nő kapcsolatfelvétel a közösségi együttélés alapja és a
társadalmi öntudat elsődleges hordozója. Ezért a nyelvi
elnyomás egy számbeli kisebbségben élő közösség el-
nyomásának legfontosabb eszköze, melynek intézmé-
nyesült formája a nemzetiségek nyelvhasználatát kor-
látozó nyelvtörvény.”



Zachariás István, Duray Miklós és Szkukálek László,
Nemesócsa polgármestere két felszólaló közötti rövid
intermezzóban



A „polgármesteri vezérkar” megtapsolja a felszólalókat



A komáromi sportcsarnok zsúfolásig megtelt a meghí-
vott vendégekkel, érdeklődőkkel, újságírókkal



Akiknek nem maradt ülőhely, azok türelmesen végigállták
a több mint ötórás nagygyűlést



Fényképezőgépeink lenszéje bármilyen pillanatot ragadott meg a nagygyűlésből, mindig azt mutatta, hogy a tanácskozás színhelyén szinte már állóhely sincs



A „Mindig magunkért, soha mások ellen” felirat és annak eszméje sem hiányzott a tanácskozásról



Közben a sportcsarnok előtti téren emberek százai hallgatták figyelmesen – a sportcsarnok külső falára elhelyezett hangszórókon keresztül hogy mi is történik odabent



Öllös Árpád, Dunaszerdahely polgármestere behatóan tanulmányozza a kezében lévő dokumentumokat



A higgadtság, a fegyelmezettség, a gondterheltség és a kulturáltság mellett a derű sem hiányzott a tanácskozás szervezőiből: Bölcs József, Száraz József és Pásztor István



Harsányi Imre és Kvarda József, akik kezdeményezői voltak a komáromi nagygyűlés megvalósításának, s akiknek rendkívül elszánt, gyakorlatias és korrekt előkészítő munkája nélkül ez a tanácskozás nem jöhetett volna létre.



Íme az az áhítatos pillanat, amely szintén meghatározó jellemzője volt a nagygyűlésnek



Egyes felszólalók olyannyira belemerültek mondókájukba, hogy a rendezők néha kénytelenek voltak figyelmeztetni őket



Az előtérben Bölcs József és Kvarda József boldogan tapsol, hiszen a tanácskozás meghozta fáradságos munkájuk gyümölcsét



A bel- és külföldi újságírók a szó szoros értelmében „megszállták” az előadókat. Óriási munkájuk van abban, hogy a nemzetközi közvélemény a helyszínről pontos információk alapján értesült a nagygyűlés kulturált lefolyásáról.



Előkerült az összes újságírói „kellék”: jegyzetfüzet, fényképezőgép, diktafon, videofelvevőgép, televíziós kamera, hogy minél élethűbb legyen a tudósítás



Az újságírók a legkülönbözőbb pózban dolgoztak. Fényképünkön éppen Csáky Pál parlamenti képviselő felszólalására összpontosítanak



A vita első felszólalója Csáky Pál volt, az MKDM parlamenti frakcióvezetője, aki többek között a következőket mondta: „Azt hiszem, kollégáim nevében is kijelenthetem: a magyar parlamenti képviselőknek valakik igenis parancsolhatnak. Nem a köztársasági elnök úr, nem a parlament elnöke, nem a miniszterelnök úr, csak Önök!”



Papp Sándor, Kalonda polgármestere: „... ma embereket korlátoznak szabad mozgásukban, Szlovákiában”



Batta István, az Együttélés külügyi titkára: „A kisebbség elvárásainak szintjét nem szabad alacsonyra tenni, és a már egyszer kimondottakból engedni.”



Mihályi Molnár László, Szepesi önkormányzati képviselője: „Üzenem a szlovák közvéleménynek, hogy ne tőlünk féltsék az országot, hanem azoktól, akik tönkreteszik.”



Bartakovics István, parlamenti képviselő: „... de arra már nem telt a parlament erejéből, hogy a harmadik sérelmezettől, a magyaroktól is bocsánatot kérjen az embertelen kitelepítésért, a kollektív bűnösség kimondásáért”



Fóthy János parlamenti képviselő a szlovákiai magyar szülőkhöz intézett felhívást olvassa fel



Lojkovič Sámuel, Nagymegyer polgármestere a Szlovák Köztársaság elnökéhez és szlovák polgártársainkhoz címzett levelet ismertette szlovák nyelven



A nagygyűlés résztvevői szavazással elfogadják a köztársasági elnökhöz és szlovák polgártársainkhoz címzett levél szövegét, és azt, hogy e levél eljusson a címzettekhez



A nagygyűlés szavazással elfogadja a szlovákiai magyar szülőkhöz intézett felhívást



Bölcs József, Komáromfűss polgármestere felolvassa a tanácskozás résztvevőinek a nagygyűlés állásfoglalás-javaslatát



A nagygyűlés résztvevői szavazással elfogadják a tanácskozás Állásfoglalását



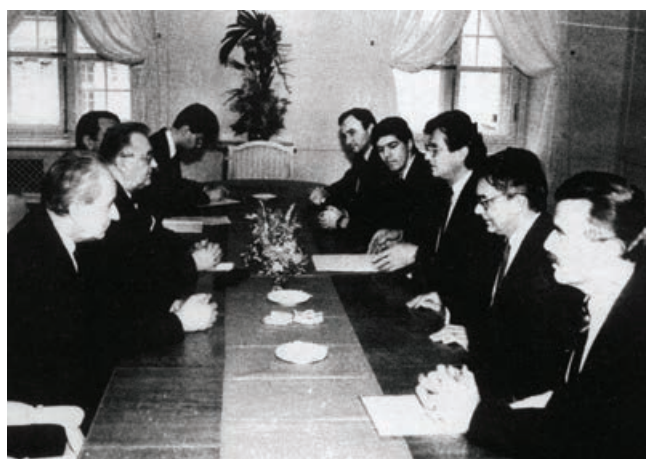
Elég hosszú ideig tartott, míg a nagygyűlés résztvevői kivonultak a sportcsarnok nagyterméből Ez az idős úr nem a fáradtságtól ül itt egyedül, hanem a tanácskozás hangulata nem engedte őt haza...



A nagygyűlés utáni sajtóértekezlet. A fényképen: Duray Miklós, Pásztor István, Bugár Béla, Bárdos Gyula (MKDM) és Pogány Erzsébet, az Együttélés sajtótitkára



Duray Miklós, Pásztor István és Bugár Béla az újságírók által feltett kérdésekre válaszolnak a sajtóértekezleten



1994. január 14-e, péntek: Pásztor István, a CSVKT elnöke és a magyar pártok vezetői Michal Kováč szlovák köztársasági elnöknel, tárgyaláson. Itt és ezen a napon adták át a köztársasági elnöknek a komáromi nagygyűlés Állásfoglalását

DURAY MIKLÓS

A KOMÁROMI NAGYGYŰ- LÉSEN ELFOGADOTT ÁL- LÁSFOGLALÁS RÖVID ELEMZÉSE

Komáromban, 1994. január 8-án, több mint három-ezer közlegitimítással rendelkező magyar polgármester, önkormányzati és parlamenti képviselő egy állásfoglalást hagyott jóvá, amelyben négy fontos részterületen fogalmazódott meg a szlovákiai magyarság elképzelése a jövőjéről. Ez a négy rész – a politikai, az önkormányzati, a közigazgatási és az alkotmányjogi – egységet alkot, amelyben a minimális célokat a Dél-Szlovákiában jelen lévő politikai erők összértársadalmi konszenzus alapján tűzték ki. Csak az a politikai erő számíthat a magyarság zömének a támogatására, amely felvállalja az állásfoglalás elveinek megvalósítását.

A komáromi állásfoglalás legfontosabb üzenete Európa és Szlovákia felé, hogy a szlovákiai magyarság jogi helyzetét tárgyalásos úton, törvényes keretek között, Szlovákia területi integritásának tiszteletben tartásával kívánja rendezni.

1. Politika

Az állásfoglalás politikai része elsősorban alapvető információt nyújt arról, hogy milyen emberi és politikai erővel rendelkezik a szlovákiai magyarság, és milyenek a politikai és társadalmi jellemvonásai. Ebből kitűnik, hogy képes az önépítésre, jogi alanyiségének és politikai akaratának kifejezésére.

Az üzenet azokról a sajátosságokról is szól, amelyek a szlovákiai magyarság magatartását, politikai kultúráját és szociológiai adottságait jellemzik. Felhívja a figyelmet azokra az értékekre, amelyek a szlovákok és magyarok közvetlen együttélése nyomán alakultak ki, elsősorban az egymás iránti türelmesség nagyobb fokára.

A nyugati világ számára az állásfoglalás elsősorban azt az üzenetet hordozza, hogy a szlovákiai magyarság az integrált és stabil Európa, valamint a globális európai biztonsági rendszer elkötelezettje. Orientációja fenntartások nélkül nyugati. El akar kerülni bármilyen konfliktust, azonban tudatosítja, hogy helyzetének megoldása a kormányzat és a szlovákság politikai akaratán múlik. A konfliktusveszélyt az idézi elő, hogy a megoldást lehetővé tevő politikai akarat a szlovák politikai életben és a szlovák társadalomban nem számottevő.

Az állásfoglalás alapján egyértelmű, hogy az eddigi megközelítésből nem lehetséges a szlovákiai magyarság

helyzetének a megoldása. Ez azt jelenti, hogy a hagyományos kisebbségi politika csődbe jutott és más megoldásra van szükség: egyenrangúságra épülő, partneri kapcsolatrendszer kell kiépíteni a szlovákok és magyarok között, amit csak szemléletváltás és új törvények garantálhatnak.

2. Az önkormányzatok jogai

Az állásfoglalás leszögezi, hogy a jogállam alapja a széles jogkörrel felruházott önkormányzat, ami egyúttal a demokrácia egyik megvalósulási formája is. Ugyanakkor leszögezi, hogy a Szlovák Köztársaságban az önkormányzatok jogai nem kielégítőek, működésüket korlátozza a központi hatalom, az alkotmány nem tartalmaz elegendő biztosítékot az önkormányzatok kibontakozására. Két fontos megállapítást tesz az állásfoglalás: növelni kell az önkormányzatok jogait és hatáskörét, ezzel együtt biztosítani kell anyagi függetlenségüket is.

A nagygyűlés résztvevői az állásfoglalásban követelik, hogy a kormány írja alá a Helyi Önkormányzatok Európai Chartáját, fogadja el a chartából többek között azokat a pontokat, amelyek biztosítják a szubszidiaritás elvének gyakorlati megvalósulását. Ennek lényege az, hogy a központból át kell utalni az önkormányzatoknak mindazon hatáskört, amelyek ott is elláthatók. Tehát az ügyeket emberközelben kell intézni, ami egyértelműen a központi kormányzat befolyásának a csökkentéséhez vezet. Ez vonatkozik a közigazgatási területi egységek kialakítására és az önkormányzatok társulási jogára is. A közigazgatási területet az önkormányzatok társulási alakítsák ki, és azt csak az ő beleegyezésükkel vagy népszavazással lehessen megváltoztatni. Mindezeket a jogokat az alkotmány rögzítse.

3. A közigazgatási és területi átszervezés

A közigazgatással kapcsolatos állásfoglalást két ok váltotta ki: a jelenleg működő közigazgatás nem jó, hiszen míg az önkormányzati rendszer csak alapszinten és korlátozottan létezik, addig az államigazgatás két-szintes és bonyolult (körzeti, járási, valamint sajátos jogkörű hivatalok léteznek). A kormány által javasolt átszervezési terv pedig még rosszabb, mert hamarabb kívánja meghatározni az államigazgatási területeket és az államhivatalok jogkörét, mint a másodfokú önkormányzatokat, amelyeknek csak a maradék jogkörök jutnának. A kormány javaslata a magyarok számára azért is elfogadhatatlan, mert a magyarság lakóterületét öt közigazgatási terület között osztaná fel oly módon, hogy aránya miatt mindenütt leszavazható lenne. Tehát nem teljesülne az a követelmény, hogy saját ügyeiben önma-

ga dönthessen. A kormány javaslata ebben a tekintetben is egyértelműen a szubszidiaritás elvével ellentétes.

Az állásfoglalás két alternatív megoldást javasol:

- kialakítani egy nagy, kb. 8 ezer négyzetkilométer nagyságú közigazgatási területet, ahol a szlovákiai magyaroknak mintegy 90%-a él és a magyarok a helyi lakosságnak több mint 60%-át alkotják;
- ugyanebben a térségben három közigazgatási területet alakítani ki.

Az első változat egy önálló régiót jelent saját regionális parlamenttel. A második változat szerint három másodfokú önkormányzati területet kellene kialakítani, amelyet vagy egy országos magyar önkormányzati tanács fogna össze, vagy egy kétkamarás parlamenti szervezetben nyerhetnének paritásos képviselőket a régiók.

Hangsúlyozni kell, hogy a két megoldási lehetőség között akkor lehetne majd választani, hogyha véglegesülnek a területi egységek számára és nagyságára vonatkozó elképzelések, a mi megoldási javaslatunkat ehhez kell majd igazítani.

4. A magyarok alkotmányos jogállásáról

Az önkormányzati rendszer és a területi átszervezés kapcsán elmondott javaslatokat az állásfoglalás ebben a részben rendszerezi oly módon, hogy ennek alapján megfogalmazhatók legyenek a szlovákiai magyarok alkotmányos jogai.

Egyik leglényegesebb része az állásfoglalásnak a közösségi státusz követelése annak kapcsán, hogy a szlovákiai magyarok magukat ezentúl nem kisebbségként határozzák meg, hanem nemzeti közösségként. Ennek kapcsán az állásfoglalás kihangsúlyozza, hogy a magyaroknak joga van mind az önmeghatározásra, mind az adott államkeretek közötti önrendelkezésre, ami ugyancsak a szubszidiaritás elvének a megvalósítását jelenti.

Alapkövetelménynek tekinti a magyarok közhivatali érvényesülési lehetőségének a biztosítását és a magyar nyelv használatának törvényesítését; a magyar többségű területeken a szlovákkal egyenrangú nyelvként, a kisebbségi területeken második nyelvként.

Az állásfoglalásnak ez a része négy olyan politikai alapfogalmat tartalmaz, amelynek közvetlen jogi tartalma is van;

- a magyarság politikai alanyiságát saját választott képviselői testületek révén kívánja kifejezni – tehát önkormányzati jogokat követel;
 - a magyarok által többségben lakott területeknek különleges jogállást igényel az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201-es ajánlásának 11. cikkelye alapján.
- Ez annyit jelent, hogy az önkormányzatok általános

jogkörén túlmenően beleegyezési jogot követel, főleg a közhivatalok, bíróságok, ügyészségek és az állami rendőrség személyi összetételére vonatkozóan.

- megköveteli az államon belüli kölcsönösség (reciprocitás) elvének alkalmazását, ami azt jelenti, hogy a magyarok körében számbeli kisebbségben élő szlovákoknak, valamint a szlovákok körében számbeli kisebbségben élő magyaroknak azonos jogaik legyenek;
- egyenrangú közösségként kíván élni a szlovák nemzettel, amely a társnemzeti kapcsolat lényege.

Az állásfoglalás mindvégig kerüli az autonómia és a kollektív jogok fogalmát.

Az autonómia jelentése ugyan azonos az önkormányzatéval, azonban az utóbbi kifejezés politikailag elfogadhatóbb, mint az autonómia, amelyet a szlovák közfelfogás az állami önállósulás első lépésének tekint.

A kollektív jogokat nemcsak politikailag utasítják el még nemzetközi fórumokon is, hanem szakmailag is tisztázatlan ez a fogalom. Az ugyan egyértelmű, hogy politikai jogokra vonatkozik, de nem egészen világos, hogyan egyeztethető az egyéni jogokkal. Emiatt az állásfoglalás közösségi jogokat említ. Egyik ilyen közösségi jog az önkormányzatra való jog, amely az egyéni választói jog alapján jön létre, de csak közösség gyakorolhatja, egyén nem. A nyelvhasználatra való jog is közösségi jog – noha egyének gyakorolják mert alkalmazásuk a nyelvet beszélők viszonylagos számától, területi koncentráltaságától és őshonosságától függ.

Az állásfoglalásban nem jelenik meg sehol a kulturális vagy oktatási autonómia kifejezés és követelés. Ezt az önkormányzati jogkörök átadásával kívánják biztosítani. Megjelenik azonban fogalomként a kisebbségi önkormányzat, amelyet értelmezni kell. Alkalmazása ott kézenfekvő, ahol a kölcsönösség alapelve is érvényesülhet. Kérdéses, hogy a kisebbségi önkormányzatra való jog milyen elv alapján működhet; a Bauer-Renner féle perszonális autonómia elve szerint – ez esetben a szórványokra is vonatkozhat, vagy kisközösségi elv szerint, amely feltételezi a társadalmi szervezettséget.

A komáromi állásfoglalásról elmondhatjuk, hogy egy olyan koherens dokumentum, amely logikusan kötődő elemekből áll. Az elfogadott elvek alapján fokozatosan felépíthető a szlovákiai magyarság olyan közigazgatási és önkormányzati autonómiája, amely elvezetne a szlovákok és a magyarok közötti egyenrangú partneri viszony, azaz a társnemzeti rendszer kialakításához. Az állásfoglalásban azonban kódolva van egy figyelmeztetés is: amennyiben a mindenkori szlovák kormányzat ezt a javaslatot nem veszi komolyan, és nem hajlandó a megvalósítása érdekében cselekedni, következménye a feszültség növekedése lehet.

POGÁNY ERZSÉBET – OROSZ MÁRTA – ÁDÁM PÉTER

A KOMÁROMI NAGYGYŰLÉS BELFÖLDI ÉS KÜLFÖLDI SAJTÓVISSZHANGJA

(A komáromi nagygyűlésre 267 újságíró érkezett, köztük 118 nyugati. Szlovákiában, vidéki városban annyi újságíró még sehol nem fordult meg. Szinte minden nagyobb hírügynökség, több TV és rádióállomás, számos jó nevű újság helyszíni tudósítást közölt az eseményről. Ez is bizonyítja, hogy a nagygyűlés óriási nemzetközi érdeklődést váltott ki Természetesen nincs módunkban a teljes bel- és külföldi sajtóvisshangot közölni, ezért a legjelentősebbeket, s a legérdekesebbeket válogattuk ki.)

Duray Miklós a komáromi nagygyűlés végén rendezett sajtótájékoztatón mondta: Ma jelentős lépést tettünk a demokrácia felé, ami új lapot nyithat Szlovákia történelmében. Meggyőződése, hogy ha valóra váltjuk mindazt, amit ma itt elfogadtunk, akkor a mai napot akár államünnepké is nyilvánítják

Az Új Szó 1994. január 10-ei számát minden bizonyítással kordokumentumként őrizzük majd az utókor számára. A tudósítók a nagygyűlés minden fontos mozzanatáról beszámolnak, a komáromi hangulatról teljes és hű képet festenek. Higgadt hangvételű komáromi nagygyűlés: Önmagunkért – nem mások ellen, idézi a cím a komáromi találkozó krédóját, amelyet a sportcsarnokban egy transzparens hirdetett.

A Csallóközi Városok és Községek Társulása által meghirdetett önkormányzati gyűlés „minden ellenkező híresztelés és kíméletlen propaganda ellenére higgadt, konstruktív légkörben zajlott, helyet adva a kezdeményezéssel nem feltétlenül egyet értő véleményeknek spontán módon kizárva viszont szélsőséges, nacionalista és szeparatista álláspontokat.”

Figyelemreméltó volt a Szlovák Televízió január 9-ei esti híradójában elhangzott kommentár:

„Aki a dél-szlovákiai polgármesterek önkormányzati és parlamenti képviselők tegnapi találkozásán feszültségteli légkört, lángoló felszólalásokat vagy a magyar nacionalizmus hullámának felcsapását várta, az csalódottan távozott. A megközelítőleg háromezer résztvevő Komáromban bebizonyította, hogy a problémákról lehet tárgyilagosan, felesleges érzelmek nélkül beszélni. Más szóval, amennyiben a találkozó egyik célja az volt, hogy felkeltse a figyel-

met a kisebbségek problémája iránt itthon és külföldön, meg kell állapítani, hogy ezt a célt maradéktalanul elérte. A rekordszámú külföldi és hazai újságíró úgy távozott, hogy jobban megismerte a magyar kisebbség problémáit. A magyar kisebbség pedig ezen felül megmutatta sok szlovák csoportosulásnak és egyénnek, hogyan kell átgondoltan és diplomatikusan politizálni. Képviselőik már a CSV-KT felhívása utáni első reakciók után megértették, hogy a provincia és az autonómia kifejezések nem elfogadhatóak és felesleges ellenkezést váltanak ki otthon és külföldön is. Ezért a zárónyilatkozatban már közigazgatási egységről – régióról van szó...

... Ami a közigazgatási területi felosztásra vonatkozó javaslatokat illeti, itt is úgy tűnhet, hogy a magyar kisebbség hátrál. Hiszen nem ragaszkodik az egyetlen kelettől nyugatig terjedő összefüggő régió létrehozásához, és alternatív megoldási javaslattal áll elő: három régió kialakítására vonatkozó javaslattal. Ennek azonban van egy bökkenője. A javasolt területeken számuk nem csökken ötven százalék alá. Ami azt jelenti, hogy ezek a régiók etnikailag tisztábbak és a világban elfogadhatóbbak, mint az első alternatíva. És így a beavatott figyelő rögtön észreveszi, hogy a magyar kisebbség követelései korántsem olyan szerények mint az első pillantásra tűnhet. Azért sem, mert a magyar etnikum képviselői pontosan tudják mit akarnak és a céljaikat nyugodtan és kitartóan követik. Ezt igazolták Komárom polgármesterének Pásztor Istvánnak a szavai is, amennyiben a javaslatainkat nem fogadja el a mai parlament, megvárjuk a következőt. És ez a mai politikai csúcstevezetés számára annyit jelent, hogy végre megoldást kell találnia.”

A Prácában tényszerű tudósítás jelent meg a történeletről. Területi felosztás etnikai elv alapján? František Meliš A históriától a históriáig címmel kommentálja az eseményt: Duray Miklósnak a sajtótájékoztatón elhangzott mondatát idézi: Ez a nap a szlovák-magyar kiegyezés napja lehet. A továbbiakban kifejti, Európa Komáromtól történelmi eseményt várt, ahogyan azt a külföldi újságírók hihetetlen tömege is jelezte, akik végül is csalódottan távoztak, hogy nem tudósíthatnak szenzációról. Ez is azt jelzi, hogy nem ismerik a szlovákiai viszonyokat. A szlovák tömegtájékoztatói eszközök óriási nyomása alatt ezt a szervezők lefűjták. Pásztor István egy nappal korábban bejelentette, hogy nem lesz bizottmányválasztás, mert a minisztérium elutasította a Dél-Szlovákiai Régió Választott Képviselői Társulásának bejegyzését. Tehát Dél-Szlovákiában a Magyar Nemzeti Tanács megalakítása elhalasztódott.

A Pravda is kiemelt helyen foglalkozik az eseménnyel. Mindig ugyanaz: különleges jogállású régió(k) címmel részletesen beszámol az eseményről és ismerteti a zárónyilatkozat fontosabb pontjait. „Több mint eddig” című kommentárjában Marian Lesko megjegyzi, hogy az

elfogadott állásfoglalásban világosan ráismert Duray Miklós szóhasználatára és nyelvezetére. A kommentár egyébként arra a gondolatra épül, hogy az állásfoglalásban rögzített elvek messze meghaladják az európai keretet. Felhívja a figyelmet egy ellentmondásra: annak ellenére, hogy a magyar politikusok azt deklarálták, hogy alkotmányos úton akarnak eljárni, nem tudatosítják, hogy ehhez parlamenti többségre van szükség. „Csak Zselenák képviselőnek volt bátorsága hangosan kimondani, hogy jobban kell szorgalmazniuk a szlovák politikai erőkkal való együttműködést. Különben megeshet, hogy hiába várnak egy új parlamentre.”

Peter Weiss, a SZKNT első alelnöke: *A nemzetiség csatározásoknál megfelelkezünk a gazdasági következményekről: a veszélyes dél fantomja?* címmel interjú jelent meg ugyanebben a számban. Ebben a dél-szlovákiai járáásokban tett körútjának tapasztalatait összegzi: *az előtérben csupán a magyar nemzeti kisebbség identitása megőrzésének kérdése áll, és figyelmen kívül rekednek a fejlődés gazdasági szempontjai.* A komáromi hajógyárban a szakemberek annak a félelmüknek adtak hangot, hogy amennyiben a szélsőségesek kerekednek felül a nemzeti torzskodásban, akkor a térséget veszélyesnek fogják megbélyegezni, és a hajógyár lemondhat a külföldi megrendelésekről és hitelgaranciákról. A találkozókon szerzett tapasztalatait úgy értékeli, hogy a résztvevők vállalkozni akarnak és gazdasági sikerre törekcszenek. Nem akarják, hogy indulatok szításával bárki is elvonja a figyelmet a gazdasági problémákról. A komáromi dokumentumokról kijelentette, hogy azok az Együttélés és az MKDM dokumentumai, nem tartja őket kötelező érvényűnek a DBP polgármesterei és képviselői számára. A résztvevők elutasították a DBP képviselői által beterjesztett javaslatot, amelyben a szlovák nemzetet akarták megszólítani és a köztársasági elnököt, a nemzeti tanácsot és a szlovák népet egyértelműen biztosítani arról, hogy a szándék nem irányul a fiatal szlovák állam érdekeinek, határának, területi integritásának veszélyeztetésére, sem a törvények megsértésére.

A *Pravdában* megjelent Ivan Gašparovič nyilatkozata: Az eddigi információ alapján pozitívan értékeli, hogy a komáromi nagygyűlésen sokat engedtek azokból a követelésekből, amelyeket a felhívásban megfogalmazott a CSVKT. A javaslatok közül akceptálható mindaz, ami nem mond ellent az alkotmánynak.

Borza Erzsébet, a DBP alelnöke ugyanakkor úgy véli, hogy az ilyen fontos határozatokat nem nagygyűlésen kell hozni. Szerinte nem lehet elfogadni az indoklást, hogy Zselenák József javaslatát azért nem foglalták határozatba a résztvevők, mert az a dokumentumokban benne van.

A. Nagy László véleménye, hogy a helyzetnek nem kellett volna idáig fejlődni, hogy nagygyűlést kellett szervezni.

A Republikában Helyzetjelentés Komáromból: A polgármesterek józanok, a politikusok továbbra is szélsőségesek. Felsorolja a Komáromban jelen lévő több nagy külföldi sajtóorgánum nevét, és a külföldi újságírók nagy érdeklődését azzal kommentálja, hogy ez elterelő hadművelet: inkább külföldről írnak, pedig mindenkinek van otthon elég gondja.

Demokrácia az irredentisták szemével című Republikás kommentátor Csáky Pált „idézi”, aki szerinte azt mondta, hogy nekünk, képviselőknek nem parancsol senki, sem a köztársasági elnök, sem a miniszterelnök. Hozzáteszi, hogy ezért jött el az Együttélés és az MKDM egész képviselői garnitúrája, noha a rendezvényt a önkormányzatok szervezték. Utal néhány „Talpra magyar!” jellegű felszólalásra, és hozzáteszi, hogy a tények a magyar irredenta politikusok által jól összeállított forgatókönyvről árulkodnak. A közigazgatási területi egységekre vonatkozó javaslatot azzal kommentálja, hogy ezen a „bekerített” területen könnyen meg lehetne győzni a lakosságot a Nagy Magyarországhoz való visszatérésének történelmi küldetéséről. Az, hogy a magyar nemzeti közösség (gúnyosan jegyzi meg, hogy a kisebbség kifejezés megalázó) államalkotó akar lenni, véleménye szerint fogalomzavarból adódik, hiszen „a magyar nemzeti kisebbséghez tartozó csak államalkotó állampolgár lehet, nem az államalkotó nemzet része. Európában nem lehet két magyar államalkotó nemzet – Magyarországon és Szlovákiában. A Szlovák Köztársaságban a szlovákok az államalkotó nemzet, ez a szlovák nemzet és a többi állampolgár állama.”

Sme napilap: *A szlovákiai magyar kisebbség megfogalmazta követeléseit* címmel tárgyilagos beszámoló a nagygyűlés menetéről és zárónyilatkozatáról. Róbert Kotian *Szlovák-magyar gordiuszi csomó* című kommentárjában megállapítja, hogy a Komárom előtti status quo, amit úgy jellemeztek, hogy a szlovákok és magyarok békés együttélését a mindkét oldalról érkező szélsőséges megnyilvánulások zavarják csupán meg, már nem érvényes. Duray Miklós és Bugár Béla legitimitást nyert, megbízatást kapott arra, hogy képviselje a magyarok álláspontját a területi átszervezést, az önkormányzatok jogkörét és a magyarok jogi helyzetét illetően, és maguk mögött tudhatják a Szlovák Köztársaság lakossága 11%-ának támogatását (lehet, hogy szava van a DBP-nek és az MPP-nek is, de Komáromban ez nem volt érezhető). A megfogalmazott követelések megvalósításának lehetőségeit illetően szkeptikusan szemléli a jövőt. Csáky Pállal készült interjú, címe: *Senkinek sem akarunk diktálni.*

Smena napilap: *Autonómia nélkül ért véget a komáromi gyűlés, állapítja meg a tudósító.* Kiemelt helyen közli, hogy többen hivatkoztak az ET 1201-es ajánlására, de azt elfelejtették hozzátenni, hogy nem jogerős (sic!). Kétségbe vonja Batta István állításának hitelességét,

miszerint *C. Lalumiére* helyesnek tartaná a magyarság által többségben lakott területen egy közigazgatási egység létrehozását. *Mihályi Molnár Lászlónak* azt a gondolatát emeli ki, hogy nem hisz a határok megváltoztathatatlanágában. *Nový čas* napilap: *A képviselőknek nem parancsol sem a miniszterelnök, sem a köztársasági elnök* című beszámolója pozitív hangon indul: A találkozót fegyelmetlenül zajlott. Rámutat arra is, hogy a résztvevőket akadályozták a közúti rendőri ellenőrzések.

Slovenský denník napilap: *Önmagunkért – sohasem mások ellen* szalagcímmel megjelent tudósítás kiemeli, hogy kulturált és nyugodt légkörben zajlott a négyórás gyűlés. Az egyedüli kellemetlenség, ami rányomhatta a bélyegét a hangulatra az volt, hogy néhány autóbust a rendőrök műszaki hiányosságra való hivatkozással visszafordítottak.

Meg tudunk egyezni címmel kettős interjú az Együttélés és az MKDM elnökével. A közigazgatási területi egységek kialakítására vonatkozó javaslatokról *Duray Miklós* azt nyilatkozta, hogy mindkét megoldási javaslat konkrét adottságokból indul ki, és más-más specifikus helyzetet vesz figyelembe. Mi azt a javaslatot támogatjuk, amely általános értelemben elfogadható lesz. *Bugar Béla* válasza: az első javaslat egy egységet feltételez, a másik három részre osztja ezt a területet. Mi a parlamentben és a kormány irányában is a második változatot fogunk igyekezni elfogadtatni.

A rádióhallgatók így értesülhettek a komáromi nagygyűlésről: Pozsony, 1994. január 8. (Szlovák Rádió, Szombat Délután) – „Komáromban mintegy 3000 küldött vett részt a dél-szlovákiai magyar nemzetiség választott képviselői nagygyűlésén.

Összefoglalva az eddig elhangzottakat: az előadások tervszerűen zajlottak, nyugodt volt a légkör, nem került sor semmilyen atrocitásra. Nagy tetszést váltottak ki a polgármesterek, önkormányzati és parlamenti képviselők hozzászólásai.”

London, 1994. január 8. (BBC, Panoráma): „Komáromi nagygyűlés a vártnál kétszer annyi résztvevővel délután kezdődött, és helyi idő szerint este fél hatkor fejeződött be Dél-Szlovákia helyi önkormányzati képviselőinek, polgármestereinek és parlamenti képviselőinek országos nagygyűlése, melyen a tervezett másfél ezer résztvevő helyett csaknem háromezren vettek részt. Megjelentek a Kormányhivatal képviselői, a Köztársasági Elnöki Iroda bel- és külpolitikai osztályának megbízottjai, és Komáromba látogattak az Európai Népcsoportok Föderaliztikus Uniójának küldöttei is.

Figyelemre méltó, hogy nemcsak a választott polgármesterek és képviselők vettek részt nagy számban a nagygyűlésen, hanem tömegesen érkeztek a hazai és a nemzetközi sajtó képviselői is – csaknem háromezren.

A nagygyűlést *Pásztor István*, Komárom polgármeste-

re, a Csallóközi Városok és Községek Társulásának soros elnöke nyitotta meg, aki bevezetőjében hangsúlyozta, hogy az összejövetelnek nem célja az ország szétverése és Szlovákia szétszakadása, hanem az, hogy közösen oldják meg saját problémáikat az ország határain belül.

Kijelentését nagy taps fogadta, majd felolvasta azt a levelet, melyben az Európa Tanács képviselői indokolták távolmaradásukat, melynek oka, hogy az ET négytagú bizottsága január közepén Szlovákiába látogat, hogy megismerkedjen a Szlovák Köztársaság közigazgatási és területi felosztásának terveivel.

Az anyanyelven – magyar nyelven – folyó nagygyűlés vitaindító témái a következők voltak: az önkormányzatok jogi helyzete, Szlovákia közigazgatási és területi átszervezése, a magyarság alkotmányos jogállása és a dél-szlovákiai választott képviselők társulásának kezdeményezései.

A vitaindító beszámolók és előadások után háromperces felszólalások következtek. A polgármesterek és képviselők mondták el véleményüket, észrevételeiket. Hangsúlyozták: a szlovákiai magyar nemzeti közösség fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy mindenütt, ahol a számarány eléri a lakosság 10 százalékát, használhassa anyanyelvét szóban és írásban, a közigazgatási és állami szervekkel való kapcsolatban, illetve a közéletben, s igényli a köztéri feliratok és információk magyar nyelvű feltüntetését.

A dél-szlovákiai választott helyi önkormányzati tagok, polgármesterek és képviselők az országos nagygyűlésükön több állásfoglalást terjesztettek elő, s hagytak jóvá. A nagygyűlés atrocitások nélkül zajlott, utána sajtótájékoztatót tartottak.”

Washington, 1994. január 9. (Amerika Hangja, Reggeli Híradó)

„A magyarok nem ismerhetik el a határok megváltoztathatatlanágát.

A Szlovákiában élő magyar kisebbség vezetői követelték a szlovák kormányjavaslat megváltoztatását, amely az ország területi felosztásának átszervezésére irányul.

Szlovák Komáromban a magyarok 2000 képviselője gyűlt össze, hogy tiltakozzék a szlovák kormány javaslata ellen, amely megtagadja a 600 000 fős magyar ajkú lakosságtól a nyelvi autonómiát a nyolc határmenti körzetben. A komáromi megbeszélések előestéjén a magyar nemzetiség 14 küldöttet delegált a szlovák parlamentbe. A Szlovákiában élő magyarok vezetői kijelentették: nemzeti eredetük megőrzése érdekében megfelelő elbánást és nemzetiségi státust követelnek olyan körzetekben, ahol a magyar lakosság többségben van. A magyarok vezetői ugyanakkor nem követeltek kifejezett autonómiát, amelyet valószínűleg a szlovák kormányintézkedésektől való félelem igazol.

Szlovákia elnöke törvénytelennek minősítette a találkozót, és felszólította a szervezőket: bojkottálják a gyűlést. A szlovák kormány attól tart, hogy most, a Prágától való rövid ideje elnyert függetlenség után a magyarok ugyanazt követelik, mint a szlovákok egy évvel ezelőtt, nevezetesen a Duna és a határ menti területek autonómiáját, melyek évszázadokig a történelmi Magyarországhoz tartoztak.

Duray Miklós, az Együttélés vezetője kijelentette: minden nemzetiségnek joga van az önrendelkezéshez. *Mihályi Molnár László*, a magyar szervezetek szóvivője hangsúlyozta: a magyarok nem a határváltoztatás mellett szállnak síkra, ugyanakkor nem ismerhetik el a határok megváltoztathatatlanságát.

A szlovák rendőrség természetesen mindent megtesz, hogy megakadályozza a magyarok részvételét a komáromi konferencián. A buszokat, személygépkocsikat feltartóztatják, és elterelő utakon máshová irányítják.

A Szlovákiában élő magyar szervezetek vezetője *Michal Kováč*hoz intézett levelében emlékeztette a szlovák államelnököt: minden polgár részese az államhatalomnak, és csak akkor lesz stabilitás Szlovákiában, ha tisztetben tartják a nemzetiségi kisebbségek jogait."

Pozsony, 1994. január 10. (Szlovák Rádió, Hírek, 14.00)
– A szombaton Komáromban megtartott tiltakozó nagygyűlésre elsőként *Iván Gašparovič*, a szlovák parlament elnöke reagált. Nagyra értékelte, hogy az előzetes híreszteléssel ellentétben nem arról volt szó Komáromban, mint amit a Csallóközi Régió tervezett. A parlament és a kormány felé megfogalmazott igényekről a házelnök elmondta, hogy figyelembe vehetőek, amennyiben nem állnak ellentétben az ország alkotmányával.

A *Kereszténydemokrata Mozgalom* nevében *Iván Šimko* alelnök nyilatkozott a komáromi eseményekkel kapcsolatban. Elmondta, hogy az ország új területi és közigazgatási felosztásánál főleg gazdasági szempontokat kell figyelembe venni. A nyelvhasználatról szólva a hivatalos nyelv megtartása mellett szállt síkra az alelnök, de hozzátette, hogy civilizált társadalmakban ezeket a kérdéseket tárgyalások útján szokták megoldani.

A *Demokraták Szövetségének* elnöke, *Milan Kňažko* szerint a területi felosztásnál semmiképpen sem szabad etnikai szempontok alapján dönteni. Elsősorban a gazdasági és a földrajzi adottságokat kell figyelembe venni. Szlovákia polgárai tekintet nélkül vallási vagy nemzeti-hovatartozásukra az alkotmány értelmében egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel bírnak. *Kňažko* szerint konstruktív párbeszédet kell folytatni, hogy pozitív eredmények szülessenek.

A *Demokratikus Baloldal Pártjának* alelnöke, *Pavol Kanis* szerint a komáromi nagygyűlés bizonyította, hogy az ott felvetett kérdések mind belföldön, mind külföldön nagy érdeklődésre tartanak számot. Ezért a nemzetiség-

gi problémákat komplex módon kell megoldani. Ez magába foglalja a nyelvhasználat, az önkormányzatok, a kultúra és a területi elrendezés kérdését is.

A *Szlovák Nemzeti Párt* részéről *Vladimír Miškovic*ký kijelentette, hogy a helyi polgármesterek és önkormányzati képviselők nem rendelkeznek olyan jogkörrel, hogy egy ilyen nagygyűlést megszervezzenek. Ha az alkotmányos tényezők válaszolnak a Komáromban elhangzott felhívásra, ez a követelések legalizálását jelenti. A kétnyelvűség bevezetése a hivatalos érintkezésben, valamint az etnikai autonómia a Szlovák Nemzeti Párt véleménye szerint elfogadhatatlan.

– Mi lesz a további sorsuk a révkomáromi gyűlés határozatainak, és milyen esélyt lát *Duray Miklós* a határozatok realizálására?

– *Ami az esélyeket illeti, azokról nehéz nyilatkozni. Nagyön kemény politikai harc előtt állunk, hiszen tudjuk azt, hogy a politikai akarat Szlovákiában ennek a kérdésnek a megoldására igencsak gyenge, tehát meg kell küzdeni az érvényesítésért. Tudjuk azt is, hogy a mai parlament alkalmatlan arra, hogy ezekkel a kérdésekkel akár részben is azonosulni tudjon.*

London, 1994. január 10. (BBC, Panoráma): Azzal a hírrel kapcsolatban, hogy a Losonci járásból két autóbust nem engedtek ki a rendőrök a nagygyűlésre, nyilatkozott *Zoltán Salgó*, a losonci rendőrparancsnok. Elmondta, hogy a hír hamis. Január 7-én és 8-án közel 700 gépjármű műszaki ellenőrzését végezte el a helyi rendőrség és 29 jármű nem felelt meg az előírásoknak. Ezért kellett bevonni a forgalmi engedélyüket, és 29-ből az egyik jármű éppen az az autóbusz volt, amelyik Komáromba vitte volna a küldötteket. A rendőrparancsnok szerint a sofőrnek elég ideje volt arra, hogy kijavítsa a hibákat vagy más autóbust állítson elő.

A Rimaszombati járásból, Szeredről megállított busz vezetőjénél az alkoholszonda vizsgálat pozitív eredményt mutatott, a járművet ezért tartóztatták fel, tehát semmilyen körülmények között nem lehet arról beszélni, hogy a rendőrség szándékosan akadályozta volna meg a helyi küldöttek Komáromba jutását. Ezek a vádak teljes mértékben hamisak – mondta a szlovák sajtóügynökség munkatársának a losonci rendőrparancsnok. *Zoltán Salgó* állításait a Nagykürtösi járás rendőrparancsnoka is megerősítette.

A *Demokratikus Baloldal Pártjának* alelnöke, *Borza Erzsébet* szerint az Együttélés és Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom arra használta ki a szombati komáromi nagygyűlést, hogy támogatókat szerezzen politikai programjához. Szerinte ezzel a nagygyűléssel az Együttélés és az MKDM találkozásává változott.

Kijelentéseit az alelnök azzal indokolta, hogy az ösze-
szejevetelen az előre elkészített állásfoglalás-javaslatok megvitatásakor nem vették figyelembe a jelenlévő par-

lamenti képviselő dokumentumokat kibővítő indítványait. Az ország területi és közigazgatási felosztására tett javaslat legfőbb hibája Borza Erzsébet szerint az, hogy az csupán az etnikai elveket veszi figyelembe és nem számol a gazdasági, szociális, infrastrukturális és történelmi adottságokkal.

A szlovákiai magyarok a tervezett közigazgatási reform ellen védekeznek, amikor önkormányzatot követelnek Valójában nincs közöttük olyan erő, amelyik a Magyarországhoz való csatlakozást követelné – állapítja meg a *Der Standard* kommentárja. Az osztrák lap azt latolgatja, vajon minek tudható be, hogy a révkomáromi találkozó a baljós előjelekhez képest másként végződött. Lehetséges, hogy a hatalmas rendőri felvonulás fokozta a pozsonyi fenyegetések hatását, vagy a magyar találkozó szervezői elég okosak voltak, hogy ne hagyják magukat provokálni, vagy történetek diszkrét próbálkozások a feszültségek enyhítésére? A legvalószínűbb, hogy mindhárom tényező közrejátszott abban, hogy elmaradt a magyarok autonómia-követelése. Minden változás most azon múlik, hogyan reagál Pozsony. Belátja-e, hogy a kisebbségekkel szembeni nagyvonalúság végső soron kifizetődik, avagy továbbra sem tud ellenállni a kísértésnek, hogy minden belső baját külső ellenségek rovására írja – folytatódik a kommentár és hozzáteszi: *A szlovákiai magyarok most éppen lojalitásukat nyilvánították ki a szlovák állam iránt. Ha Pozsony nem használja ki ezt az esélyt, végzetes hibát követ el.*

Az *APA osztrák hírügynökség* azt emelte ki, hogy aki szombaton Komárom felé utazott, annak a nagyarányú rendőri készültség miatt olyan benyomása támadhatott, hogy Bili Clinton elnök személyesen fogja tiszteletét tenni a magyar kisebbség képviselőinél.

Az *AFP francia hírügynökség* megállapítása szerint a szlovákiai magyaroknak feltett szándékuk, hogy elismertetik a pozsonyi hatóságokkal a területi önkormányzatra való jogukat. Duray Miklóst idézve hozzáteszi, hogy a megmozdulás szervezői közé tartozott az Együttélés és az MKDM is: „A nagygyűlés bizonyosságát adta legitimitásunknak.” December óta valamennyi szlovák párt támadta a nagygyűlést, amelyben a magyar szeparatizmus előjátékát látta, ennek ellenére a rendezvény nyugodt légkörben zajlott, s ez némileg csillapította a szenvedélyeket.

A tanácskozáson a magyar kisebbség vezetői felszólalásaikban hangsúlyozták, hogy követeléseiket parlamenti képviselőiken keresztül kívánják érvényesíteni, s számítanak az ellenzéki pártok támogatására is – jelentette a *ČTK* és az *ITAR-TASZSZ*. Az orosz hírügynökség kiemelte azt is, hogy amennyiben ezek a lépések nem hoznak eredményt, akkor a tárgyalásokat elhalasztják az új parlamenti választásokig. A *ČTK* beszámolt arról is, hogy a három állásfoglalás ellen mindössze két részt-

vevő szavazott, akiket bátorságuk miatt megtapsoltak...

A szlovákiai magyar kisebbség vezetői a hétvégén Komáromban szalámis szendvicseket rágsáltak, hangot adtak múltbeli és jelenlegi panaszaiknak és figyelmeztették az ellenséges szlovák kormányt, hogy a hatszázezres magyar közösség önkormányzatot akar, így számolt be a *The Guardian* brit lap tudósítója. Cso-da, hogy még béke van ebben az országban a történetek után. Nem mondom, hogy meg akarom változtatni a határokat, de számomra a határok nem örökkévalóak – idézte *Mihályi Molnár László* tanító dörgő tapssal kísért felszólalását. Az ilyen kijelentésektől megremeg a bizonytalan és gyanakvó szlovák kormány, attól fél, hogy a szlovákiai magyarok, talán Budapest támogatásával, hajlamosak utánozni a szerb sikereket a háború utáni európai határok átrajzolásában. Az etnikai vezetők és Budapest szerint ez örültség, és állítják, hogy csak az alkotmányban garantált kisebbségi jogokat akarják biztosítani – írja a brit újságíró. Az állásfoglalásokat úgy kommentálja, hogy azok olyan kampány kezdetét jelentik, amely Szlovákia Magyarországgal határos 15%-nyi területét gyakorlatilag magyar ellenőrzés alá helyeznék. A magyarok a szlovák parlament elé terjesztik a javaslataikat, és a parlament azokat el fogja utasítani. A területi autonómia madárijesztő a szlovákoknak. Pontosan így kezdődött a jugoszláviai válság – mondta a *The Guardiannek* *Lovász Attila*, a legnagyobb szlovákiai magyar újság mérsékelt szerkesztője. Valóban – tette hozzá a brit lap tudósítója, a kisebbségi közösség minden belső ellentétet eltemetett a nagyobb nemzeti ügy érdekében. Ez a boszniai betegség: ugyanilyen politikai nyomás előzte meg a balkáni konfliktust. Azt is megírta, hogy a szlovák hatóságok akadályozták a magyarokat a komáromi értekezletre való eljutásban, a komáromi polgármester viszont békére való felhívással bocsátotta útjukra a résztvevőket.

A gyűlésről kommentár nélkül beszámol a *Financial Times* és a *The Independent* is. Az utóbbi megjegyezte, hogy a magyarok letértek a kormánnyal való ütközőpályáról, végül is nem követeltek autonóm tartományt Szlovákia déli részén.

Etnikai harc lesz Szlovákiában címmel a *The Daily Telegraph*-ban megjelent tudósításban olvasható, hogy a szlovákiai magyar kisebbségi vezetők várhatóan autonóm terület létrehozását tűzték ki célul. Megfigyelők szerint ez az első lépés a függetlenségi harc felé, sőt az állam szétesésének kezdete. A szlovák politikusok elítélték a gyűlést, a parlament Szlovákia területi integritása elleni támadásként értékeli, és idézi *Kováč* köztársasági elnök szavait, miszerint „a balkáni harcokat is megelőzte a szavak háborúja”. A cikk emlékeztet arra, hogy a szlovák kormány a közigazgatási határokat át akarja rajzolni oly módon, ami a magyarok szerint meg-

változtatja az etnikai egyensúlyt és megosztja a térségüket és „egyre nacionalistább álláspontot foglalt el, amely a két közösség között felszította a mélygyökerű feszültségeket.”

Az El Pais madridi lap nemzetközi rovatában így számol be a komáromi gyűlésről: Kudarcot vallott az első próbálkozás a magyar autonóm terület kikiáltására Szlovákiában. Ennek ellenére a magyar vezetők eltökéltek arra, hogy politikai offenzívát indítsanak a szlovák miniszterelnök ellen egy különleges jogi helyzet megteremtése érdekében.

Ankarából ez a hír érkezett: A tekintélyes baloldali liberális *Cumhuriyet* napilap *A szlovákiai magyarok autonómiát kének* című cikkben számol be a komáromi nagygyűlésről: Szlovákiáról sem gazdasági helyzete, sem a fokozódó etnikai nyugtalanságok miatt nem mondható el, hogy a különválás a hasznára vált volna. A ország lakosságának egytizedét kitevő magyarok azt követően léptek fel aktívabban, hogy a Mečiar vezette szlovák kormány sorozatosan figyelmen kívül hagyta a párbeszéd folytatására és a kisebbségi jogokat biztosító új törvények elfogadására irányuló felhívásaikat. A kisebbségi vezetők a magyar többségű területek számára most az autonómia-követeléseket készítik elő, ezzel a céllal gyűlt össze a helyi magyar vezetők által álló mintegy négyezer fős csoport Komáromban. A szlovák kormány azonban a rendezvényt a kormány jogkörét semmibe vevő fellépésként értékelte és a gyűlés lemondását követelte. Kovács köztársasági elnök ezügyben külön felhívással fordult a lakossághoz. S bár a külföldi megfigyelők szerint semmilyen alapja nincs annak, hogy a magyar kezdeményezést a jugoszláviai válságot kirobbantó okokhoz hasonlítsák, Szlovákiában mégis megkongatták a vészharangot. Bármennyire hangoztatják a magyar kisebbség vezetői, hogy az autonómia-követelés mögött a későbbiekre vonatkozóan sem bújik meg a Szlovákiától való elszakadás szándéka, ezt a szlovákok nemigen tartják hihetőnek.

A január 9-i *Publico* portugál lap idézi Duray Miklós szavait, aki szerint, ha az ország keretei között nem találunk megoldást a problémára, követeléseiket a nemzetközi szinten próbálják érvényesíteni.

A legbővebben a cseh sajtó foglalkozott a komáromi nagygyűléssel, a *Český denník* már a gyűlés előtt terjedelmes cikkben mutatott rá a hisztérikus szlovák megnyilatkozások alaptalanságára. Leleplezte, hogy nem a vegyes területeken élő szlovákok és magyarok közt van az ellentét, hanem olyan területeken hódít teret a szlovák nacionalizmus, ahol magyart talán nem is láttak még. A surányi Matica-nagygyűlésről a lap megállapítja, hogy míg a *Republika* c. szlovák lap a vegyes lakosságú területek szlovákjainak rendezvényéről ír, a valóságban a magyarok lakta vidékektől messze fekvő Záhorie küldöt-

tei voltak a legharciasabbak. A komáromi nagygyűlésről közölt tudósításában a lap hangsúlyozta a rendezvény kulturált és nyugodt légkörét, és idézte Pásztor Istvánt, aki arról beszélt, hogy a magyarok semmi esetre sem veszélyeztetik Szlovákia területi épségét. A lap kitér a rendezvénnyel kapcsolatos rendőri akciókra is, amelyek során tudósítójának kocsiját is kétszer feltartóztatták.

A *Mladá fronta* dnes ugyancsak figyelmeztet rá, hogy a rendőri akciók szervezői talán nem is tudatosítják, milyen rossz hatással volt akciójuk az amúgyis feszült szlovák-magyar viszonyra. „A szlovák állami szervek konfrontációs magatartása azért is veszélyes, mert a szlovákiai magyarok körében ennek folytán növekszik a radikálisok száma”. A cikk ezzel a megállapítással zárul: „A helyzet radikalizálódásáért és az esetleges erőszakos cselekményekért a felelősséget a szlovák kormány és a parlament viseli.”

A *Lidové noviny* Komárom nem volt *Karlovy Vary* címmel válaszol azokra a véleményekre, amelyek párhuzamot akartak vonni a szudéta-németek háború előtti törekvései és a mostani magyar törekvések között. Válaszolt ezzel a rosszul tájékozott *Rudé právo* c. lapnak is, amelynek tudósítója – nyilván távolról – úgy vélte, hogy a magyarok „visszavonták” autonómia-javaslatukat, s lényegében visszakoztak. A *Lidové noviny* ezzel szemben azt írja, hogy Komáromban semmiféle autonómia-felhívás nem hangzott el, mert ilyet nem is terveztek. A magyarok meggyőződése, írja a lap, hogy a pozsonyi kormány eddigi lépései hozzájárultak a kölcsönös viszony elmérgesedéséhez. A területi átszervezésről a lap közli, hogy az a szlovák koncepció szerint támogatná a „szervezett asszimilációt”. A lap hangsúlyozza, hogy a mai Magyarország nem a náci Németország, és az irredentizmus vádja alaptalan; a magyar kormány képviselői, amikor a szlovákiai magyarok vezetőivel tárgyalnak, türelemre és a radikális hangvétel mérséklésére intik őket.

A *DPA* német hírügynökség szerint a szlovákiai magyarok és szlovákok közt a viszony problémamentes volt, de Szlovákia önállósulása után felgyülemlettek a problémák. A magyarokat elkeserítette az olyan helyhatósági reform tervezete, amely nyomán egyetlen önkormányzati egység keretében sem érné el részarányuk a 20 százalékot, mert ez a feltétele annak, hogy hivatalosan is használhassák anyanyelvüket. A *Washington Post* amerikai lap szerint a szlovákiai magyarság helyzete arra is figyelmeztet: a NATO nemcsak az orosz nacionalizmussal találja magát szemben.

A külföldi sajtó nagy része tárgyilagosan, többnyire rövid történelmi összefoglaló kíséretében számol be a Csallóközi Városok és Községek Társulásának komáromi nagygyűléséről. A *Süddeutsche Zeitung* *Szolidaritás a fiatal állammal* című cikkében a szerző kiemeli, hogy

a nagygyűlés két fontos dolgot tisztázott: a magyar kisebbség messzemenő önkormányzati és kulturális jogokat követel, de határozottan hitet tesz a Szlovák Köztársaság mellett, és lemond a területi autonómia követeléséről. A magyar kisebbség képviselői kiálltak az önmeghatározás joga mellett, de ezzel párhuzamosan szolidaritást tanúsítottak a fiatal állammal. Vigasztaló hang ez az Európát uraló nemzetiségi türelmetlenség és erőszakos maximalista követelések rikácsoló kakofóniájában – fejezi be a cikkíró.

A nagygyűlés szervezőinek higgadtságát hangsúlyozza a *Frankfurter Rundschau* kiküldött tudósítója is *Otthon vagy vendég – ez itt a kérdés* c. cikkében. A tudósító véleménye szerint a nagygyűlés célja az volt, hogy nyomást gyakoroljon a szlovák vezetésre a kisebbségek önkormányzati jogainak bővítése érdekében, és nemzetközi viszonylatban is fel akarták hívni a figyelmet a szlovákiai kisebbségek helyzetére. A Komáromban összegyűlt magyar nemzetiségű képviselők igyekeztek elkerülni a dezintegrációs szándékok legkisebb látszatát is. A cikkíró figyelmeztet rá, hogy a bizonytalan szlovák politikai helyzet és a közeledő magyarországi választások miatt a hangvétel feltehetően élesedni fog.

A *Tages-Anzeiger* tudósítója szerint a dél-szlovákiai magyarok nem autonómiát, hanem különleges státust akarnak. Beszámol az utakon zajlott ellenőrzésekről, a „hatósági zavarásokról”. Kiemeli az esemény nyugodt légkörét, és megjegyzi, a 100 tagú testület létrehozásáról való lemondás után a gyűlés megelégedett azzal, hogy pontokba foglalja követeléseit. A cél nem a területi autonómia, hanem egy különleges státus létrehozása azért, hogy a régió települései megkapják a lehetőséget a problémák megoldására, az adókivetésre, és saját gazdasági program elkészítésére. Említést tesz arról, hogy a magyar területeken a munkanélküliség 20%, míg a szlovák átlag 14%.

A *Le Monde* prágai tudósítója *A magyar kisebbség nyilvánítja egységét és elszántságát* címmel részletesen beszámol a komáromi nagygyűlésről, a szlovákiai politikai helyzetről és a várható parlamenti lépésekről. Ismerteti a gyűlés lefolyását, és hangsúlyozza, hogy a résztvevők kategorikusan elutasították a kormány területfelosztási tervezetét, amely „asszimilálódáshoz, a magyar kisebbség felosztódásához” vezetne, és helyette egy „különleges státusú” közigazgatásra tartanak igényt. A cikkíró az államfőhöz írt levélből kiemeli azt a részt, hogy „az állam mindenkié, nemcsak azé, aki a nyelvét beszéli”, és a demokráciáról írottakat. A találkozó után a miniszterelnök nehezen utasíthatja majd el a párbeszédet – véli a cikk szerzője. A továbbiakban azt írja, a végső szó a parlamenté, és a következő hetek megmutatják, hogy a nagygyűlés a kompromisszum felé vagy a feszültség fokozásához vezető utat mutatja-e meg.

Hasonló hangnemben számol be a gyűlésről a *Le Soir* belga lap, amely két cikkben is foglalkozott a dél-szlovákiai problémákkal. *Szlovákiai magyarok: mozgásba lendül a gyűlölet spirálja?* c. cikkében beszámol a surányi „ellengyűlésről”, és ismerteti az ott elfogadott felhívást. Történelmi visszatekintést közöl, és ismerteti a Trianon után kialakult helyzetet. Egy térképet is közöl, feltüntetve a dél-szlovákiai területen élő magyarok százalékos arányát. A nemzetiségi konfliktusok kirobbanásához elég egy szikra, szögezi le a cikk szerzője. A nagygyűlésről küldött helyszíni tudósítás kiemeli, hogy a helyszín megválasztása szimbolikus, félúton van Pozsony és Budapest között, egy olyan város, amelyet 1918 után kettéválasztottak. *A szlovákiai magyarok öngazgatást akarnak*, szögezi le a cikk címében, és a gyűlésen elhangzottak rövid ismertetése után a szerző szól arról, hogy a magyar kisebbség választott vezetői a megfigyelők, valamint a nemzetközi sajtó jelenlétében megismételték, nem kérdőjelezzik meg Szlovákia területi egységét. Európai normák alapján mint régiók kívánják érvényesíteni jogaikat, és etnikai kisebbségként speciális státussal akarnak rendelkezni.

A brit lapok közül a *The Daily Telegraph* ismerteti a nemzetiségi probléma kialakulását, és rámutat arra, hogy a szlovák kormány az utóbbi hónapokban „egyre nacionalistább álláspontot foglalt el, amely a két közösség között felszította a feszültséget”.

A *The Guardian* részletesen beszámol a gyűlésről, megállapítva, hogy a hétvégi értekezleten a kisebbségi közösség minden belső ellentétet eltemetett a nagyobb nemzeti ügy érdekében, de ezután azzal zárja, hogy a balkáni konfliktus is hasonló politikai nyomással kezdődött.

Az értekezletről kommentár nélkül számolt be a *Financial Times* és a *The Independent*. A *The Independent* megjegyzi, hogy a szlovákiai magyarok letértek a kormánnyal való ütközőpályáról, és nem követeltek autonóm kormányt Szlovákia déli részén.

A tanácskozás színhelyének regionális közéleti hátlapja, a Komáromi Lapok külön mellékletében *Haza csak ott van, hol jog is van* címmel a következő konklúzió olvasható.

„Örömmel leszögezhetjük, hogy a szlovákiai magyarság 75 év türelmi idő után Komáromban ismét józanul, higgadtan és korrektül adott hangot kisebbségi jogainak érvényesítése érdekében. Az itteni magyarság ezúttal is tanúbizonyságot tett politikai kulturáltságáról és rájött, hogy mennyire fontos az egységes politizálás. Ennek az egységnek a kiteljesedése történt most a Felvidék magyar szellemi központjában, Komáromban. Ez az egybeesés természetesen nem véletlen.

Bizonyossá vált, hogy a szlovák politika végzete nem a magyarok, ahogyan azt egyes szélsőséges politikusok állítják. A komáromi nagygyűlés bebizonyította, hogy a

magyartól nem félni kell, hanem méltó tárgyalópartnernek mindenkinek Tudomásul kellene vennie végre a Szlovák Köztársaság kormányának is: az, hogy a szlovákiai magyar kisebbség nemzetiségi jogokat fogalmaz meg a szlovákság érdekeit és jogait nem csorbítja. Sőt: javaslataink és politikai fogalmazványaink az európai integrálódást elősegítő országban belüli együttműködést szolgálják Ezt látnia kell mindenkinek Persze előítéletek és nacionalista propaganda nélkül.

Tudnia kell mindenkinek azt is, hogy a szlovákiai magyarság által megfogalmazott politikai programok nemcsak a Szlovák Köztársaságban élő nemzeti közösségek érdekeit, hanem az ország valamennyi polgárának érdekeit szolgálják Mert úgy gondoljuk hogy haza csak ott van, hol jog is van. A komáromi nagygyűlésen világossá vált, hogy a 600 000 lelket számláló szlovákiai magyar nemzeti közösség együtt lélegzik együtt gondolkodik, közösen – egy testként – fogalmazza meg politikai elképzeléseit, függetlenül attól, hogy egyes szlovák politikusok elismerik-e az Együttélés-MKDM magyar parlamenti koalíciót az egész szlovákiai magyarság legitim képviseletként, vagy sem. A kormánynak figyelembe kell vennie olyan szlovákiai szervezetek állásfoglalásait, mint a Csallóközi Városok és Községek Társulása.

A szlovákiai magyar nemzeti közösség azt kívánja elérni, hogy a Szlovák Köztársaságban működő demokrácia ne a többség diktatúráját jelentse.

E konklúziót talán Duray Miklósnek, a komáromi nagygyűlés után tartott sajtótájékoztatón mondott véleményével fejezném be, aki úgy nyilatkozott, lehetséges, hogy január 8-a egyszer még államünnep lesz, mivel nincs kizárva, hogy ez a nap a szlovák-magyar kiegyezés kezdetének a napja lesz. Mint tudósító, tiszta szívből kívánón: **ÚGY LEGYEN!**

DURAY MIKLÓS – KVARDA JÓZSEF KÖZIGAZGATÁS CSEH-SZLOVÁKIÁBAN 1918-TÓL NAPJAINKIG

(Részlet „A nemzetállam és demokratikus ellenszere” című dokumentumból)

I. A magyarokat sújtó államigazgatás Csehszlovákiában 1918–1992

1. A KÖZIGAZGATÁSI HATÁROK GYAKORI VÁLTOZTATÁSA (1918–1938)

Az első világháború eredményeként új államok jelentek meg Európa térképén. A Párizs melléki békeszerződések szentesítették az Osztrák–Magyar Monarchia szétdarabolását, s a helyén több más országgal együtt létrejött Csehszlovákia. A Trianonban kialakított csehszlovák-magyar államhatár ezernyi családi köteléket tépett szét, évszázados közösségeket szakított el egymástól, szétdarabolta az egységes magyar nyelvterületet és ketté szelt szerves tájegységeket. A csehszlovák-magyar államhatár megvonásával kettévágták a történelmi Magyarország kilenc vármegyéjét: Győr, Komárom, Esztergom, Hont, Nógrád, Gömör, Abaúj-Torna, Zemplén, Bereg vármegyét. (A csehszlovák-román határ további kettőt: Ugocsa és Máramaros vármegyét osztotta ketté.)

A trianoni határ megvonásának negatív következményei elsősorban az államhatár csehszlovákiai oldalán maradt magyarokat sújtották, (lásd: 1. térkép)

Csehszlovákia megalakulásával a történelmi államban több mint ezer éve élő magyarság egy része egycspárra nemzeti kisebbségi sorba jutott. Jogait az új Csehszlovákiában az 1920-as békeszerződést megelőzően a Saint-Germain-en-Laye-ban 1919. szeptember 10-én aláírt kötelezvény szabályozta. A kötelezvény 2. cikke kimondta: „Csehszlovákia az ország minden lakosának születési, nemzetiségi, nyelvi, faji vagy vallási különbség nélkül az élet és a szabadság teljes védelmét biztosítja”. Ennek szellemében a csehszlovák törvényhozás által 1920. február 29-én elfogadott törvény (1920/112 Tt.sz. törvény), 2. paragrafusa a következőket tartalmazta: „Azok a bíróságok, hivatalok és a köztársaság más hatóságai, amelyek tevékenységi köre olyan járásra terjed ki, ahol az utóbbi népszámlálások szerint legalább 20%-nyi azonos nyelvű, a csehszlovákoktól eltérő nyelvet használó állampolgár él, minden ügyben, amelyet a járásban kell elinté-

niük, a beadványokat el kell fogadni a kisebbség nyelvén, és a csehszlovák nyelven kívül a másik, a kérvény nyelvén kell elintézni”.

Ezt a törvényt azonban az új csehszlovák állam vezetői túl liberálisnak találták, mivel az odakerült magyarság túlnyomó többsége számára biztosította volna anyanyelve használatát (2. térkép). A törvény március 6-ai kihirdetését követően rövidesen elfogadták az új közigazgatási területekről szóló 1920/126 Tt.sz. törvényt, amellyel megszüntették a történelmi vármegyéket, ill. azok megcsonkított maradványait.

Szlovákia közigazgatásával meghatalmazott miniszter, Vavro Šrobár rendelettel ellenőrzése alá vette a megyéket és államosította a megyei közigazgatási hivatalokat. Az 1920-ban hozott 126. sz. törvény értelmében kialakított nagymegyék 1923-ban kezdtek működni. Ezek nagy részében azonban – a korábbihoz képest – a magyar lakosság aránya csökkent, tehát fokozottabban került kisebbségbe. Megyei viszonylatban több helyen a 20%-os határ alá esett az aránya, (lásd: 3. térkép)

A nagymegyék az állami centralizáció eszközei voltak. Létezett ugyan választott megyei önkormányzat, ám élén kinevezett állami hivatalnok állt. Csak ő hívhatta össze a megyei önkormányzat ülését.

Ez a közigazgatási felosztás a központi hatalom számára két szempontból is alkalmatlannak bizonyult. Nem biztosította eléggé befolyását, mert túl sok területi egységet kellett felügyelni, és túl sok alacsonyabb szintű döntés születhetett. A másik ok pedig a szlovák autonomisták nyomása volt, a Szlovákiának megígért autonóm jogok megteremtése érdekében.

Ezt a két ellentétes elvárást az 1927. évi 125. sz. törvénnyel oldották meg, mely megszüntette a nagymegyéket és megteremtette a *tartományi rendszert*. Ez a törvény 1928. július 1-jén lépett életbe. Csehszlovákiát eszerint négy tartományra osztották: *Csehországra, Morvaországra, Szlovákiára, Kárpátaljára*. A tartományi rendszernek azonban volt egy sajátossága: a tartományi állami hivatal ellenőrizte a tartományi önkormányzatot; Szlovákia esetében a tartományi önkormányzat egyharmadát a központi kormány nevezte ki, így biztosítandó a kormánypárti többséget. A tartományokat kisebb területi egységekre – kerületekre és járásokra – osztották fel. (lásd: 4. térkép)

A területi átszervezések azonban nem csupán a központi hatalmi befolyás megerősítését célozták, hanem minden esetben a magyarok nyelvhasználati jogának a korlátozását is. Az 1920/223 Tt. számú törvény ugyan nem vesztette érvényét, miszerint ha a közigazgatási járásban lakó állampolgárok közül több mint 50% volt a „nemzetiségi”, akkor az állam nyelvén írt különböző

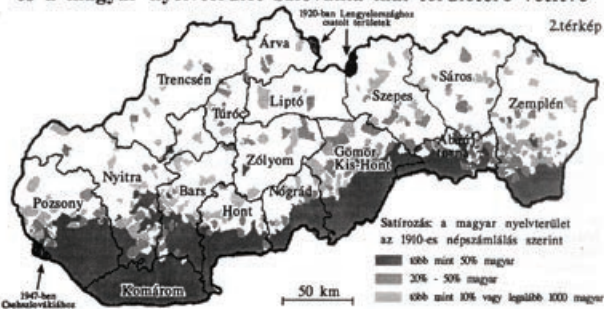
hivatalos iratokat az illető „nemzetiség” nyelvére is le kellett fordítani. Amennyiben az adott járásban a „nemzetiségi” lakosság létszáma meghaladta a 75%-ot, akkor a hivatalos iratokat csak akkor kellett államnyelven kiadni, ha azt valaki külön kérte.

Az 1918-ban Csehszlovákiához került történelmi magyar vármegyék, illetve azok részei Szlovákia területén

(Az 1993. január 1-től érvényes államhatárt a vastag vonal jelzi)



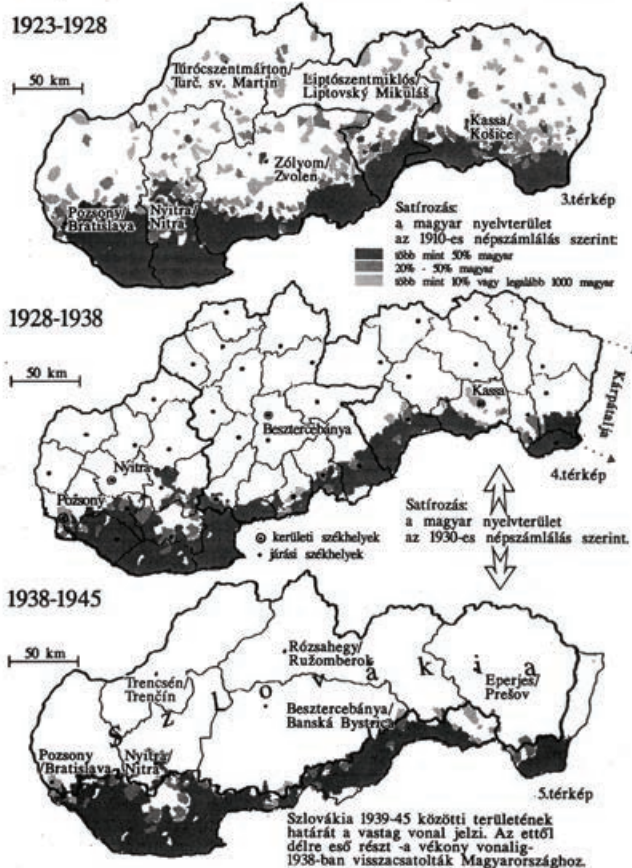
Szlovákia területi és közigazgatási felosztása, 1920-1922 között és a magyar nyelvterület Szlovákia mai területére vetítve



A törvény érvényesíthetősége azonban minden átszervezéssel csökkent. A közigazgatási járasok határait úgy szabták meg, hogy kevés olyan járás legyen, amelyen belül a „nemzetiségi” lakosság részaránya eléri a nyelvhasználatához szükséges 20%-ot, az 50 és 75%-ról nem is szólva.

Így hátrányos helyzetbe került a magyarság a Pozsonyi, a Kassai, a Nyitrai, a Rimaszombati és a Gálszécsi járásban, mivel a nemzetiségi arány kisebb lett a meghatározott 20%-nál; ennek következtében ezekben a járásokban be is tiltották a magyar nyelv használatát.

Szlovákia területi és közigazgatási felosztása az 1993.1.1-én alakult Szlovákia területére vetítve



2. KÖZJÁTÉK: AZ ELSŐ SZLOVÁK ÁLLAM (1938–1945)

Az első világháború után létrejött Csehszlovákia rövid életűnek bizonyult, mert 1938-ban a müncheni egyezmény értelmében Cseh- és Morvaország németek lakta területeit a III. Birodalom bekebelezte. Ezt követően október 9-étől tárgyalások folytak Magyarország és Csehszlovákia között, ahol Csehszlovákiát a Tiso-féle autonóm Szlovákia politikusi képviselték. A tárgyalások tétje a magyarlakta területek Magyarországhoz való visszacsatolása volt. Kölcsönös megegyezés alapján 11 300 négyzetméternyi területet Csehszlovákia átengedett Magyarországnak, majd november 2-án a bécsi döntőbírósi határozat értelmében további 800 négyzetkilométernyi területet kapott meg Magyarország. A döntőbírósi határozat a csehszlovák fél kezdeményezésére ült össze, miután Magyarország is beleegyezését adta. Ennek következtében részben átalakult Szlovákia térképe és a lakosság nemzetiösszetétele is (lásd: 5. térkép). A második világháború alatti Szlovákiában mindössze 50–70 ezer magyar és 170 ezer német élt.

Az 1939. március 14-én létrejött Szlovák Köztársaság területi és közigazgatási felosztását az 1939. évi 190 Tt. számú törvény határozta meg, amely 1940. január 1-jén lépett érvénybe. Visszaállították a korábbi (1923-1928) nagymegye-rendszert, ezen belül 58 járást alakítottak ki.

3. A POSZTFASISZTA ÉS KOMMUNISTA CSEHSZLOVÁKIA (1945-1989)

A második világháborút követően a győztes hatalmak intézkedései nyomán újrászületett Csehszlovákia. A korábban elcsatolt területek visszaadásával az ott lakó magyarság ismét kisebbségi helyzetbe került. Sorsukat a németekével együtt a fasizmus szellemét visszaidéző Kassai Kormányprogramra épülő diszkriminatív beneši dekrétumok határozták meg. A dekrétumok a kollektív bűnösség elve alapján az összes magyart megfosztották állampolgári jogaitól, aminek következtében a kiűzetés, a kitelepítés, a „reszlovakizáció”, a kényszermunkára való elhurcolás és más atrocitások áldozatává vált a magyarság. E büntető jellegű intézkedések megvalósításában a csehszlovák nemzeti közigazgatási szervek jeleskedtek. Küldetésük a magyar lakosság elleni lélektani hadviselés volt. Ezt azért is tehették zavartalanul, mert *a magyarok számára tilos volt bármilyen államigazgatási tisztséget betölteni. Nem dolgozhattak semmilyen állami hivatalban, valamint állami intézményben sem. Nem választhattak és nem voltak megválaszthatók.*

E korszak közigazgatásának egyik legkirívóbb sajátossága az volt, hogy éppen akkor működött Szlovákiában a legtermészetesebb közigazgatási területi felosztás, amikor a magyarok ki voltak zárva a közélet minden területéről és a közügyek gyakorlásából (lásd: 6. térkép).

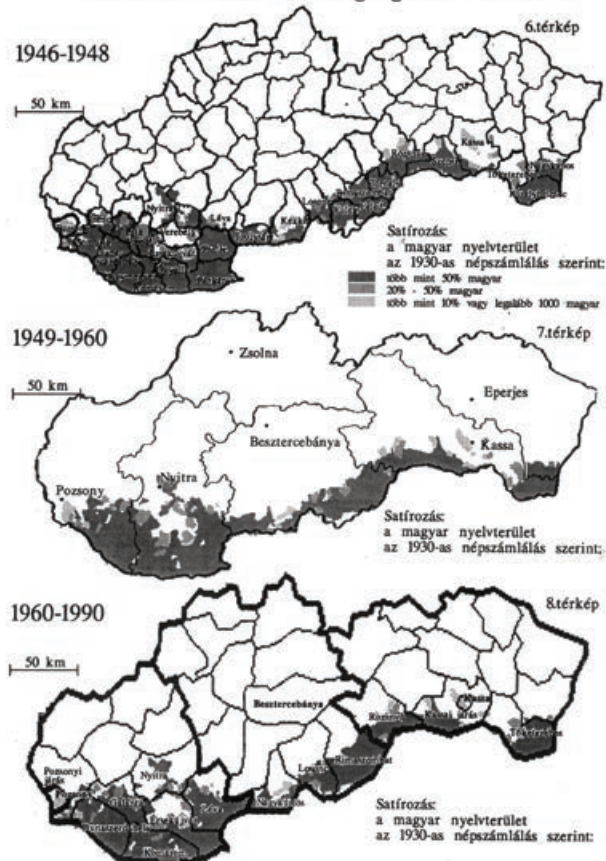
A magyarság kollektív megsemmisítésére irányuló intézkedések az 1948-as kommunista hatalomátvétel után csökkentek ugyan, de nem szűntek meg. A magyarok 1948. október 15-e után állampolgári hűségnyilatkozat letétele fejében visszakapták alapvető polgári jogait. Az 1948. május 9-én hozott alkotmány 1949. január elsejétől hat közigazgatási területre osztotta fel Szlovákiát, így jött létre a *kerületi rendszer* (lásd: 7. térkép).

A kerületek határait ezúttal ismét úgy szabták meg (Pozsony, Nyitra, Zsolna, Besztercebánya, Eperjes és, Kassa központokkal), hogy a magyar lakosság aránya a lehető legalacsonyabb legyen. Ennek következtében nem alakulhattak ki magyar többségű nagyobb területi egységek. A kerületeket azonban viszonylag kis területű járások alkották, ennek következtében 1949 és 1960 között *hét magyar többségű járás* létezett. A járások akaratlanul is – így természetesen a magyar járásoké is – azonban alig érvényesülhetett, mert a *kerületi nemzeti bizottságokat* – mint a kerületek közigazgatási szerveit – a kommunista központi hatalom erős politikai és gazdasági jogosítvánnyal ruházta fel.

Ez a közigazgatási berendezkedés magán viselte a nemzeti jelleget elnyomó, nemzetköziséget hirdető kommunista diktatúra jegyeit. Ennek ellenére mégis tartalmazott olyan sajátosságokat, amelyek érvényre juttatták az országrészben többségben élő szlovák

nemzet tradicionális nemzet-hatalmi érdekeit, illetve lehetővé tették a magyarság hátrányos helyzetének fenntartását. Az 1945 utáni jogfosztottság következményeként ugyanis a magyarok annak ellenére hogy viszszaapták polgárjogaikat, a saját településeiken kevésbé birtokolhatták a gazdasági, társadalmi és politikai élet egyes területeit, mint a szlovákok. Ennek részben az volt az oka, hogy a magyarok politikailag kevésbé feleltek meg a kommunista rendszer követelményeinek. A társadalmi és politikai tisztségekbe zömmel azok kerültek, akiknek vagy osztályharcos múltjuk volt, vagy részt vettek 1944-ben a kommunisták által szervezett ellenállásban, illetve vonatkozott rájuk az 1946-ban hozott 255. Tt. számú törvény. A magyarok azonban nem minősülhettek ellenállónak, ezért mind a szovjet rendszerű választott testületekben, mind az államigazgatási intézményekben háttérbe szorultak.

Szlovákia területi és közigazgatási felosztása



A magyarok társadalmi kivetettségének csökkentésére 1949-ben tett első kísérletet a kommunista vezetés, amikor engedélyezte a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szervezetét (Csemadok). Ez azonban nem bizonyult elégségesnek arra, hogy aktivizálja a magyarságot a „kommunizmus építésére”. Ezért 1952 májusában a központi pártvezetés hozott egy titkos határozatot,

amelyet a *prágai kormány* június 17-én kelt *határozata* követett. Eszerint a kormány tagjai feladatuk kapták, hogy intézkedéseikkel tegyék lehetővé a magyar lakosságnak anyanyelve használatát. Ezügyben Szlovákiában a Megbízottak Testületé 626/1952-SP-taj. jelzés alatt titkos záradékot fogadott el: a belügyi megbízott feladatuk kapta, hogy kerületi, járási és helyi szinten a különböző funkciók betöltésére magyar nemzetiségű állampolgárokat keressen. Az intézkedések előírnyozták azt is, hogy a magyar nemzetiségű lakosság a nemzeti bizottságokkal és a bíróságokkal anyanyelvén érintkezhet. Azokban a járásokban, ahol számottevő magyar lakosság él, a nemzeti bizottságok tevékenységét szabályozó utasításokat, hirdetményeket, körleveleket és más hasonló dokumentumokat magyar nyelven is meg kell jelentetni. Az érintett járásokban kétnyelvű községtáblákat kell elhelyezni. Hasonló kétnyelvű táblák helyezendők el az állami és közhivatalok, gazdasági intézmények homlokzatán, a vasúti és autóbusz-állomásokon, az üzleteken és más épületeken. Az információs tábláknak is kétnyelvűeknek kell lenniük.

Az említett titkos záradék utasításai csak töredékesen valósultak meg, még azokban a járásokban is, ahol a magyar lakosság abszolút többséget alkotott.

A kommunista párt és az állami központi szervek hatalmi-irányító szerepének megszilárdítása végett 1960-ban területi és közigazgatási integrációra került sor. Két korábbi kerület összevonásával jött létre egy *nagykerület*, és általában három „kisjárást” összekapcsolásával az ún. *nagyjárások* (lásd: 8. térkép).

Ezek az intézkedések elsősorban a szigorúan vett központosító elképzelések megvalósulását és a pártállam működését segítették, de egybeestek korábbi célkitűzésekkel is: a nagyobb területi egységekben a számbeli kisebbségbe kerülő etnikum fölött könnyebben lehet uralkodni. Ezt a hagyományos célt 1960-ban azért kellett feleleveníteni, mert a hatalom számára nem kívánt módon kezdett helyreállni a magyarság társadalmi szerkezete. Ugyanakkor éledőben volt a cseh és a szlovák nacionalizmus is, mely ellentétben állt egymással, közülük a cseh mutatkozott erősebbnek. Az új területi beosztás megerősítette az állami centralizmust, akár csak az 1928–1938 közötti államigazgatási rendszer.

Az 1960-as nagy járások kialakításakor is az volt a cél, hogy minél kevesebb járásban legyen többségben a magyar lakosság. Erre a tényre mutatott rá 1982-ben Ivan Bajcura kommunista történész *Cesta k internacionálnej jednote (Az internacionalista egység útja)* című munkájában, ahol megállapítja: „Az 1960-as területpolitikai átrendezés jelentős mértékben rontotta a nemzetiségek helyzetét. A nagy járások kialakítása jelentős mértékben megbontotta az egyes nemzetiségek pozícióit. Például a

területi átrendezésig hét járás volt magyar többségű, a területrendezést követően pedig már csak kettő maradt ilyen. (megj. a Dunaszerdahelyi és a Komáromi járás) Az új járások határait úgy választották meg, hogy azokban mindenhol csökkenjen a nemzetiségek számaránya, így többen közülük a nemzetiségi lakosság jelentéktelen töredékké vált. Az egyes nemzetiségek számaránycsökkenését a fejlődésük és sajátos problémák iránti érdeklődés teljes hiánya kísérte.” Ivan Bajcura könyvét emiatt rövid idő alatt kivonták a forgalomból.

Az 1960-ban kialakított közigazgatási rendszer és területi egységek gyakorlatilag változatlanul fennmaradtak egészen 1990-ig.

4. A DEMOKRÁCIA ILLÚZIÓJA (1990–1992)

Az 1989-es „bársonyos forradalom” következtében megszűntek az 1960-ban kialakított nagy kerületek, de a magyarság számára hátrányos helyzetet teremtő nagy járások érintetlenek maradtak. Annyiban azonban demokratikusabb lett a közigazgatás, hogy a meglévő járásokon belül létrejöttek kisebb közigazgatási egységek – körzetek –, melyek esetenként azonosíthatóak az 1918 előtti történelmi vármegyék járásaival.

A körzeti hivatalok vezetőit kezdetben (1991-ben) a körzet községeinek polgármesterei választották. A helyi államigazgatásról szóló törvény egyik módosítása (az 1992-ben kiadott 487-es sz. törvény) következtében ezt a demokratikus elemet kiiktatták a törvényből. Ennek következtében a körzeti hivatal vezetője nevezi ki. A ma érvényes gyakorlat szerint ezt a tisztséget kizárólag a kormány politikájának elkötelezett vagy a szlovák pártok által támogatott személyek töltik be.

Az 1991-es népszámlálás adatai szerint 17 körzetben a magyar nemzeti közösség alkotja a többséget: Dunaszerdahely 90,11%, Somorja 77,08%, Nagymegyer 92,90%, Galánta 65,59%, Diószeg 53,18%, Ógyalla 59,21%, Gúta 86,88%, Komárom 72,77%, Ipolyáság 68,06%, Zseliz 56,45%, Párkány 83,07%, Fülek 66,63%, Rimaszombat 50,08%, Tornalja 75,33%, Pelsőc 74,29%, Királyhelme 82,14%, Nagykapos 73,52%.

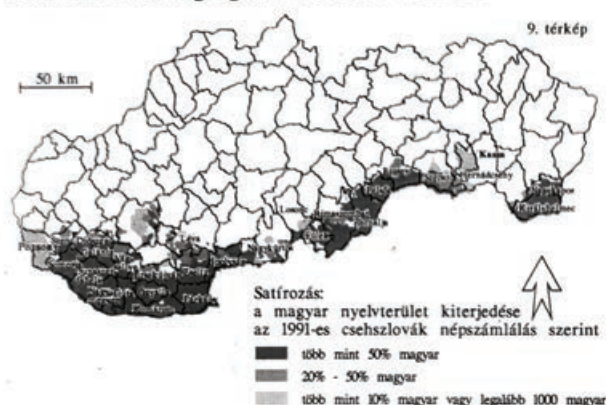
További öt körzetben 30–50%-os arányban él a magyar lakosság: Vágsellye 45,64%, Érsekújvár 38,97%, Nagykürtös 30,85%, Szepsi 40,63%, Rozsnyó 38,63%.

Ezenkívül három körzetben 20%-nál kisebb a magyarok számaránya: Losonc 13,03%, Léva 12,26%, Nyitra 7,53% (lásd: 9. térkép)

A helyi önkormányzatok jogkörét szabályozza az 1990-ben elfogadott 369. Tt. számú törvény szabályozza, mely 1991. január 1-jén lépett érvénybe, s azóta többször került sor a módosítására (lásd: az 1992/481 Tt. számú törvényt) határozza meg. Eszerint Szlovákiában nincs koherens közigazgatás, mert egymástól

teljesen elválasztva működik a helyi önkormányzat és az államigazgatási végrehajtás. Erre kötődve a helyi államigazgatásról szóló törvény (az 1990-ben kiadott 472-es sz. törvény), valamint a szakigazgatást meghatározó további törvények nem teszik lehetővé, hogy pl. az iskolaügyet, az egészségügyi intézményeket, a közműveket (víz, gáz, csatornázás), az építésügyet, a területfejlesztést, a szociális ügyeket, az anyakönyvek vezetését, az okiratok hitelesítését, a közgyűjteményeket, a kulturális központokat és a közművelődési intézményeket átutalja a körzeti, illetve a járási hivatalok jogkörébe. Arról pedig egyelőre szó sem lehet, hogy ezen jogköröket az önkormányzatok kapják meg. Az ingatlanadókról szóló törvény a helyi önkormányzatok által kivethető adókat az ingatlanokra, a háziállatokra, valamint a haszonépületekre korlátozza. A jogkörök ilyen körbehatárolásával a törvény megakadályozza, hogy az önkormányzatok saját jogkörükben dönthessenek a község lakosságát közvetlenül érintő ügyekben, valamint saját fejlesztési terveket valósíthassanak meg. További akadályt jelent az önkormányzati rendszer demokratikus fejlődésében, hogy* a kormány nem írta alá az Önkormányzatok Európai Chartáját.

Szlovákia államigazgatási körzetei 1991-től



A Mečiar-kormány javaslata Szlovákia közigazgatási területi felosztására, 1993



II. MAGYARELLENES KÖZIGAZGATÁSI ÉS TERÜLETI ÁTSZERVEZÉSI TERV A MAI SZLOVÁKIÁBAN

Szlovákia közigazgatási-területi átszervezésére az 1990 óta született tervek közül az áll legközelebb a megvalósításhoz, amelyet Csehszlovákia utolsó évében 1992 júniusában megalakult Mečiar-kormány készített. Igaz, hogy a kormánynak bukása után az 1994 márciusában megalakult Moravčík-kormány az Együttélés követelésére a közigazgatási-területi átrendezés mečiari változatát levette napirendről, de kormányhatározatot nem hozott a tervezet elutasításáról.

Az elképzelés az 1923–28 közötti nagy megyék rendszeréhez hasonlatos. E terv szerint az országot hét nagy közigazgatási egységre – régióra – osztanák fel, amelyekben az államigazgatási szervek és a regionális önkormányzat meghatározott jogkörrel egy ugyanazon földrajzi területen működne. A tervezetnek ezzel az elvével egyet lehet érteni, de a régiók határának kijelölésével nem.

A magyar nemzeti közösség számára legfőképpen azért elfogadhatatlan a kormány tervezete, mert a magyarság összefüggő lakóterületét öt nagy területi egység között osztaná fel (lásd: 10. térkép).

A régió neve	a lakosok száma	a magyar nemzetiségűek száma	a magyar nemzetiségűek aránya
Pozsonyi r.	588 059	30 083	5.12%
Nagyszombati r.	810 538	157 919	19.48%
Nyitrai r.	893 448	196 149	21.95%
Zólyomi r.	634 343	84 682	13.35%
Kassai r.	836 004	96 343	11.52%

A magyarok által lakott terület ilyen feldarabolása beláthatatlan következményekkel járna a magyar közösség számára, mivel a többségi demokrácia értelmében az öt régióban teljes mértékben leszavazhatóvá válna. Tehát az a hátrány, hogy a magyar képviselők javaslatait az országos parlamentben szinte kivétel nélkül leszavazzák, a kormány közigazgatási tervezete szerint megötszöröződne, és a szlovákiai magyar nemzeti közösség a közélet periferiájára szorulna. Ez gyakorlatilag lehetetlenné tenné a magyarság demokratikus érdekérvényesítését, ami azt is jelenti, hogy nem nyílna lehetősége a saját ügyeiben való döntések befolyásolására sem. Tekintettel az érvényben lévő nyelvtörvényre és az alkotmány nyelvhasználati, művelődésügyi vonatkozásaira, valamint az egész szlovákiai jogrendre, egy ilyen közigazgatási gyakorlat

- kizárná a magyar nyelv használatát a közéletből,

- még szabadabb utat nyitna a magyar iskolák felszámolására,
- kisebb esélyt teremtene a magyarság létérdekeinek érvényesítésére, mint a kommunista rendszerben volt.

A területfejlesztés és a környezetvédelem terén már ma érezhetőek annak a negatív következményei, hogy néhány éve a magyarok által lakott területek környezetvédelmi felügyelete a magyarok lakóterületén kívüli hivatalok kezében van. Így kaphatott szabad utat például a bősi vízierőmű természetromboló „C” variánsának megvalósítása is.

További félelemre ad okot az állami földalap kezelése is. A tulajdonosát vesztett földterületek túlnyomó része ugyanis a II. világháborút követő üldözés, kitelepítés és vagyonelkobzás miatt a magyarok lakta községekben található. Ezek a földek – mivel nagy részük az érvényben lévő törvények szerint nem juthat vissza eredeti tulajdonosukhoz – nem a községek tulajdonába, hanem az állami földalapba kerülnek. Ezzel a kormányzat további lehetőséget teremt a magyar településszerkezet tervszerű megbontására, etnikai hígtására és a magyarság szervezett asszimilálására, amely a kormány által javasolt területi átszervezéssel még hangsúlyosabbá válna.

A kormány által tervezett közigazgatási területi átszervezés megvalósítása kedvező alkalmat nyújtana a választójogi törvény olyan módosítására, hogy csökkenteni lehetne a magyar pártok képviselői mandátumának számát a parlamentben.

A kormány közigazgatási-területi átszervezési tervezete tehát a látszólagos decentralizáció mellett a magyar nemzeti közösség jogérvényesítési lehetőségeinek a csökkenéséhez vezetne. Emiatt a Szlovákiában élő több mint hatszázezer magyarok állampolgár számára elfogadhatatlan a kormány javaslata.

DURAY MIKLÓS

AZ ELNYOMÁS MÓDSZEREINEK RENDSZERTANA

(A felvidéki magyarság hetvenöt éve)

Szlovákia az 1918-ban létrejött Csehszlovákia részeként emelkedett ki a történelem homályából. A nemzetek önrendelkezésének elvére való hivatkozással keletkezett Csehszlovákiában azonban több millióan éltek – a lakosság kétötöde –, akiktől megtagadták ezt a jogot. Köztük volt az a több mint egymillió magyar, kiknek még második, harmadgenerációs utódaitól is a mai napig megtagadják, hogy saját ügyeikben maguk dönthessenek.

Ezt nem a történelem kerekének a visszaforgatása, illetve a történelem más forgatókönyv szerinti újrajátzásának vágyával mondom, hanem ténymegállapításként. Mindez nem jelenti a valós helyzet kétségbevonását sem, csupán annyit: aki nem tiszteli a mások jogát, megtagadja tőlük a jog érvényesítését, az a saját szabadságát korlátozza.

Ezért minden kétség eloszlatása végett le kell szögezni: mi tiszteletben tartjuk a szlovák nép önrendelkezési jogát, de megköveteljük, hogy ezt a jogot a szlovák nemzettel egyenrangúan mi, magyarok is érvényesíthessük az országon belül.

Jogállásunkat tisztázandó szükséges felvázolni és rendszerezni azokat a módszereket, amelyekkel az elmúlt hetvenöt év során igyekeztek bennünket homogenizálni – mozsárban összetörve elkeverni az ország államalkotónak kikiáltott nemzetével.

Elsőként minden bajok okozójaként az alapproblémát kell említeni: az 1918-ban alakult új ország államhatára jelentősen eltért az etnikai határoktól. Révay István szerint ez az ellentmondás – mely az állameszmét és a nemzeteszmét állította szembe egymással – a 20. századi nemzetiségi kérdés kiváltója. Az ellentmondás kiküszöbölésére irányuló igyekezet hetvenöt éve vörös fonálként húzódik a közép-európai politikában. Az első világháború után alakult államok esetében – következésképpen a csehszlovák (szlovák) kormányzati politikában is – ez az államhatár és a nyelvi határok összemosására irányuló törekvésben nyilvánult meg oly módon, hogy a politikai határ változatlansága mellett a nyelvi (etnikai) határ fokozatosan egybeolvadjon az államhatárral, de a nemzetközileg garantált államhatárok változatlanok maradjanak.

Milyen módszereket alkalmaztak e cél elérése érdekében?

Az állampolgári jogok megtagadása. A csehszlovák ál-

lam keletkezésekor ezt alkalmazták mindazokkal szemben, akik nem az új állam területén születtek és illetőségüket ezen a területen 1910 után szerezték meg. Később, a második világháború után minden magyartól megvonták az állampolgárságot, ennek következtében automatikusan elvesztették minden emberi és állampolgári jogukat, tehát a közügyek gyakorlásának jogát is.

Az iskolai művelődésre való jog korlátozása és ennek a jognak a teljes megvonása. A csehszlovák állam keletkezésének első pillanatától kezdve azon munkálkodott, hogy gyengítse vagy felszámolja a magyar értelmiséget. Akadályozza a magyarság iskolázási lehetőségeit.

Az állami szervek azzal kezdték a beavatkozást, hogy megszüntették a magyar egyetemi oktatást, melynek felújítását azóta sem engedélyezték. Folytatták az alacsonyabb fokú iskolák bezárásával vagy az oktatási nyelv fokozatos megváltoztatásával. Ez a szándék is a II. világháborút követő korszakban csúcsosodott ki, amikor is betiltottak minden magyar oktatási intézményt, a magyar pedagógusok nagy részét pedig elűldözték az országból. Igazba magyar iskolákat 1948 után újra megnyitották, de szakképzett magyar tanító nélkül. A magyar pedagógusképzés azóta is megoldatlan. Az 1950-es évek közepe óta ismét a magyar iskolák elsorvasztása és felszámolása vált programmá. Az 1948 óta eltelt negyvenöt év alatt a magyar iskoláknak csaknem hatvan százaléka jutott a felszámolás sorsára.

Napjainkban alternatív oktatás címén a magyar oktatási nyelv szlovákra változtatásával kísérleteznek – 1978 óta már hatodszor. Az állami költségvetés azonban 1994-ben először ad 100 millió korona támogatást erre a célra, azaz a magyar oktatás államilag és programszerűen támogatott felszámolására. Tudni kell, hogy Szlovákia alkotmánya nem biztosítja sem a magyaroknak, sem más kisebbségeknek az anyanyelven való oktatás jogát az állami iskolákban, nem biztosítja sem a nyilvános, sem a magán magyar iskolák működtetésének jogát. Jelenleg a magyar többségű községek 40%-ában nem működik magyar iskola.

A közművelődésre való jog korlátozása. Ez kezdetben inkább akadályoztatásként jelentkezett, noha 1918 után az új Csehszlovákiában például megszüntettek minden állandó magyar színházat. A magánkezdeményezéseket azonban törvények útján nem akadályozták. Az 1945-49 közötti időszakban viszont betiltottak minden magyar közművelődési intézményt. Vagyonukat az állam elkobozta és a mai napig nem szolgáltatva vissza. A két világháború közötti Csehszlovákiában sajátossággént jelentkezett a magyar sportegyesületek léte, amelyek szintén közművelődési küldetést töltöttek be. 1945-ben ezeket is megszüntették, vagyonukat az állam szétosztotta, újraalakulásukat nem engedélyezte.

A kommunista időszakban – a politikai rendszer lényegéből eredően – a magyar közművelődés is szabályozott volt. Csak olyan intézményes formák létezhettek, melyekkel a politikai hatalom egyetértett. Következésképpen a magyarok számára gyakorlatilag csupán az amatőr tevékenységet engedélyezte. A közművelődés akadályozásának legjellemzőbb vonása mind a mai napig az, hogy lehetetlenné teszik magyar professzionális intézmények működését. Ezért nem alakulhatott ki semmilyen magyar közgyűjtemény. Nem jöhettek létre magyar művészeti és egyéb alkotóműhelyek, nincs magyar közkönyvtár, hogy a tudományos igények kielégítésének lehetőségéről már ne is beszéljünk. Ez az oka annak, hogy 1918-tól kezdve fokozatosan sorvadt a magyar szellemi felépítmény, majd a második világháború végi nullapont után nem alakulhatott újra a teljes szerkezetű magyar szellemi élet. Ez ugyanis mecénások, állami támogatás, illetve törvényes lehetőségek nélkül elképzelhetetlen.

A magyar közművelődés állami támogatásának jellegére utaló példa a színházak költségvetési dotációja. Míg a szlovák színházak 1992-ben egy szlovák nemzeti-ségű lakosra átszámítva 45 korona támogatást kaptak, a két magyar színház egy magyar nemzeti-ségű állampolgárra átszámítva ennek csupán egyharmadát.

Az elmúlt években (1991–93) a nem szlovák kultúra összesen 60–60 millió korona állami támogatást kapott Szlovákiában (a 130 milliós költségvetési tételnek egy részét ugyanis visszatartották, egy részét pedig nem a kultúra finanszírozására használják fel). Nem mutatható ki, hogy ebből mennyi jutott az ország 12%-át kitevő magyarság kultúrájára. Hozzávetőleges számítások szerint az összeg alatta marad a kultúrára szánt évi országos költségvetési támogatás 5%-ának. Ez egy magyar lakosra átszámítva körülbelül másfél amerikai dollárt tesz ki évente. A szlovákiai magyarság azonban még ennek az összegnek a felhasználásáról sem dönthet szabadon. Tovább nehezíti a helyzetet, hogy más források a kultúra támogatására alig állnak rendelkezésre. A szlovákiai magyar kultúra létminimumát a Magyar Köztársaság költségvetése és magyarországi alapítványok biztosítják.

Az anyanyelv használatának korlátozása. Miért fontos kérdés az anyanyelv szabad használata? Az anyanyelven való kommunikáció a közösségi együttélés alapja és a társadalmi öntudat elsődleges hordozója, azaz a szociál-ökológiai együttélés bázisa. Ezért egy számbeli kisebbségben élő közösség elnyomásának a nyelvi elnyomás a legfontosabb eszköze. Bármilyen más, központilag vagy lokálisan szervezett elnyomásnál és diszkriminációnál meghatározóbb.

A magyarság nyelvi elnyomása egyben a legtöbb állami energiát felemésztő tevékenység is, mert nem

elégleges a nyelv művelésének intézményeit betiltani vagy tevékenységüket korlátozni. Nem elegendő a nyelv sorvasztása – le kell szoktatni a magyarokat anyanyelvük használatáról.

A nyelvromboláshoz az is szükséges, hogy kihajjon a fejlett nyelvi kultúrával rendelkező generáció, hogy a nyelvi kultúra színvonala mélyre süllyedjen, és akadályozza a szellem kibontakozását, a művelődést, továbbá, hogy a nyelv használata szégyenérzetet keltsen az emberben, valamint, hogy a nyelvváltás belső kényszerre váljék. A nyelv elnyomásának vannak intézményesült formái. Ilyen például a magyarok nyelvhasználatát korlátozó nyelvtörvény, melyet 1990 őszén fogadott el a szlovák parlament, vagy a II. világháború után a magyar nyelv használatának betiltása, még a templomokban is. Az anyanyelven való iskolai művelődés korlátozása vagy lehetetlenné tétele azonban az egyik leghatásosabb módszer, mert elemista kortól megakadályozza, hogy a műveltség nyelve az anyanyelv legyen (valójában ez tekinthető a janicsárnevelés lényegének is). Ha ezzel a módszerrel párosul a magyar nyelv száműzése a közéletből és a hivatalos használatából, akkor a nyelvi elnyomás teljesen egyértelművé és hatásossá válik.

A hétköznapi tevékenységben az elnyomás mértékét az adja meg, hogy a magyarok dolgozhatnak-e saját nyelvükön. A Szlovák Statisztikai Hivatal által 1993 júniusában végzett felmérés szerint a magyarok negyven százaléka nem használhatja anyanyelvét a munkahelyén, és 62%-ban hivatalos ügyeit nem az anyanyelvén intézi. Mindemellett semmilyen hivatalos nyomtatvány sem jelenhet meg magyarul, sőt az alkotmány előírja az állami hivatalnokok számára, hogy csak az állam nyelvén – azaz szlovákul – nyújthatnak információkat, ügyfelekkel kizárólag szlovákul beszélhetnek. Amennyiben az államhatalmi szándékokra visszavezethető fenti gyakorlat a jövőben nem ütközik kellő ellenállásba, a kitűzött cél elérése biztosítottnak látszik.

A nemzeti identitástudat megtörése. Ez már következmény, de intézményesen elősegíthető és siettethető. Például azzal, hogy az anyakönyvbe nem írják be a magyar neveket, vagy nem engedélyezik a vezetéknevek magyar alakjának bejegyzését. Fontos eleme ennek a földrajzi nevek, településnevek, utcanevek magyar használatának korlátozása, az évszázados elnevezések megváltoztatása. Ebben a tevékenységben mind a volt csehszlovák kormányzat, mind az új Szlovákia államhatalma gazdag tapasztalatokkal rendelkezik. A szlovák történészek már a kommunista időszakban arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a magyar történelmi személynevek helyesírása megváltoztatandó, melynek következményeként a régi magyar családneveket rendeleti úton eltorzították. Természetesen a magyar neveket – és kizárólag csupán a magyar neveket – kell a szlovák helyesírás szabályai sze-

rint írni. Az angol vagy a német nevekkel kapcsolatban ez senkinek nem jutott az eszébe.

Az identitástudat átalakításának további lehetősége a történelemtanításban rejlik. Abban például, hogy a magyarok a szlovákiai tankönyvekben saját nemzeti múltjukkal lehetőleg oly módon szembesüljenek, hogy az elutasítást és szégyenérzetet keltsen. A diákok – immáron hetvenöt éve – csupán tanítóik jóakaratából, valamint magánszorgalomból tanulhatják a hiteles és valódi magyar történelmet.

A szlovákiai magyarság szembeállítását saját nemzetével. Ez egyrészt a célzatos történelemtanításon keresztül érhető el, úgy állítva be a magyar történelmet, hogy a bűnök, a bűnösök és az elnyomók történelme. Az első világháború után megalakult Csehszlovákiában azt igyekeztek a magyarokba sulykolni – eredménytelenül –, hogy az elszakított magyarság szerencsés helyzetbe került, mert történelme során először élhet demokratikus viszonyok között. Később – főként a negyvenes évek végétől – pedig folyamatosan azt sugallták, hogy a civilizálódás egyetlen lehetősége a csehszlovákká válás önkéntes elfogadásában rejlik a magyarok számára.

A 20. század során a magyarságot ért sorozatos csapások következtében fellépő szegénységet és a fékezett fejlődési lehetőségeket genetikai adottságként igyekeztek feltüntetni, szembeállítva ezzel az anyagilag jobb csehszlovákiai viszonyokat, amit úgyszintén genetikai adottságként értelmeztek. A csehszlovák (a cseh és szlovák) nemzeti propaganda még a történelemnek olyan sorsfordulóit is manipulálni igyekezett, mint az 1956-os magyarországi forradalom és az 1968-as prágai tavasz. Tette mindezt a kommunista rendszertől és ideológiától függetlenül, noha azt a rendszert ideológiai és hatalmi érdek fűzte az említett történelmi események lejáratásához. Egyrészt azzal kísérleteztek, hogy bebizonyítsák: 1956-ban Magyarországon nem a bolsevizmus ellen lázadtak fel, hanem a pozícióját veszített, a „szlovákokat elnyomó feudális osztály” próbálta visszaszerezni hatalmát. Eszerint tehát Magyarországon egy Európától idegen törekvés érvényesült, ami egyben a magyar történelem lényegének tekinthető. Az 1968-as prágai tavasz vértelenségét pedig úgy igyekeztek szembeállítani az 56-os véres eseményekkel, hogy abban egy kulturális felsőbbrendűség nyilvánuljon meg. Ez a propaganda – természetéből adódóan – soha nem a formális politikai struktúrában zajlott: Noha ilyen értelemben soha nem vált explicitté, lappangva terjedt, ám a magyarokat védekezésre, magyarázkodásra készítette, és gyakran az alacsonyabb rendűség érzetét váltotta ki belőlük.

Az anyanyelven megszerezhető információk korlátozása. Ez főleg a magyar nyelvű közszolgálati rádió és televízió adásának korlátozása útján valósítható meg. A

szlovák televízió havi háromszori magyar nyelvű adásának összideje egy és egynegyed óra. Havonta legalább negyvenszer ennyit kellene sugározni, hogy egyáltalán betölthesse információs küldetését és hozzájárulhasson a magyarság állampolgári kötődéseinek kialakításához, valamint erősítéséhez.

A sajtó és a könyvkiadás szűkös anyagi lehetőségei az információs csapok elzáródását segítik. Korunkban, amikor a világban a legértékesebb szellemi termék az információ, a szlovákiai magyarság saját magáról még önmaga számára sem tudja hozzáférhetővé tenni elegendő mennyiségben az információkat.

A gazdasági kibontakozás korlátozása és a gazdasági diszkrimináció. A művelődés és az anyanyelv használatának akadályozása mellett a gazdasági elnyomás játszotta a legfontosabb szerepet az elmúlt több mint hét évtizedben a szlovákiai magyarság elsorvasztásában. Ennek több formája és fázisa is nyomon követhető.

Elsőként az 1919-es földreform érdemel említést, amely ugyan demokratizálta a földtulajdonos jogot, megszüntette a nagybirtokrendszert, ugyanakkor nacionalizálta is ezt a jogot, mert a földosztásból a magyarokat kizárta.

Következő lépésként a magyarlakta területek iparának csaknem teljes felszámolása következett. Igaz, hogy ez összefüggésbe hozható az 1929-es világgazdasági válsággal, de az ország más területét ilyen beavatkozás nem sújtotta. Ellenkezőleg: ugyanabban az időben a szlovák területek gazdasági szerkezete javulóban volt. Emellett meg kell említeni, hogy a két világháború közötti időszakban magyar vállalkozó Csehszlovákiában állami megrendelést nem kaphatott, állami szervezettel – például a hadsereggel – üzletet nem köthetett. Mindennek következtében az 1930-as években a magyarlakta területeken nőtt a szociális feszültség, és a magyar lakosság szociális szerkezete az 1880-as magyarországi állapotot tükrözte.

A második világháború után a magyar közalkalmazottak elvesztették állásukat, és emellett minden magyar nyugdíjjogosultságát is elvesztette. A magyar vállalkozókat – ha nem üzték el őket szülőföldjükről – úgynevezett nemzeti felügyelet alá helyezték (azaz céjük irányítását szlovák nemzetiségű egyénre bízták, vagy vagyonukat elkobozták). Eme szervezett és erőszakos beavatkozások következtében a szlovákiai magyarok gazdasági struktúrája balkanizálódott – 1950-ben a gazdaságilag aktív magyarok kereken 50%-a élt földművelésből.

A kommunizmus időszakában a politikai hatalom más eszközökhöz folyamodott. A beavatkozásokra jó lehetőséget teremtett a központi tervirányításos rendszer. Az 1960-as évek elejéig a magyarok lakta területen gyakorlatilag nem történt ipartelepítés, ezt követően pedig

főleg környezetszennyező ipart telepítettek a magyarok lakta vidékekre: vegyipart, vaskohászatot, széntüzelésű hőerőműveket, cellulóz- és papírgyárat, kőolajfeldolgozó ipart és mind közül a legveszélyesebbet: a bősi vízierőművet. A hetvenes és a nyolcvanas években a központi dotációs rendszeren keresztül állandósították a magyar területek fölött a gazdasági árnyékot. A Dél-Szlovákia tizenhárom magyarlakta járásába folyósított állami beruházás összege átlagban 50–70%-kal maradt el a szlovák járásokba folyósított összegektől. Ezzel párhuzamosan a szocialista típusú mezőgazdasági szövetkezetek extenzív kényszertermelése vegyileg mérgezte a magyar mezőgazdasági vidéket. Ennek következtében a magyarságnak nem csak az életstílusa került országos viszonylatban az utolsó előtti helyre – csupán a cigányokat megelőzve – (P. Machonin felmérése – 1969), hanem egészségi állapota is vészesen leromlott.

De hogy egy pozitívumot is említsünk: a bekövetkezett gazdasági rendszerváltozás hatására a magyarok körében mindennek ellenére nőtt a vállalkozási kedv, amely jelenleg kétszerese annak, amit az 1991-es népszámlálás a szlovák népesség körében megállapított.

Az érvényesülés korlátozása. Ez elsősorban a közalkalmazotti pálya, tehát az állami hivatalnoki karrier szempontjából sújtotta és sújtja a magyarokat. A két világháború közötti bármiféle állami hivatalban magyarok csak beosztott állást tölthettek be – azt is csak protekcióval. Előrejutásukhoz egyértelműen kormánypárti magatartást kellett tanúsítaniuk.

A második világháború után minden magyar közalkalmazottat elbocsátottak állásából.

A kommunista időszakban a politikai alkalmasság még jelentősebbé és általánosabbá vált. Azért is, mert a szövetkezeti szektor kivételével minden állami kézbe került. Ami pedig nem tartozott a közvetlen állami irányítás alá, azt a kommunista párt – az állampárt – ellenőrizte. A magyarok a politikai megbízhatóság alacsony fokán álltak, elsősorban azért, mert 1945-ben mind a Kassai Kormányprogram, mind a törvényeket helyettesítő köztársasági elnöki dekrétumok kollektív bűnösnek (háborús bűnösnek és a szlovák ellenségének) nyilvánították a magyarokat. Emiatt az 1946-ban kiadott 255. számú törvény sem vonatkozott a magyarokra, amely a különböző ellenállói előjogokat szabályozta. A kommunista hatalomátvétel után mindazok, akikre ez a törvény vonatkozott, előnyben részesültek a munkavállalás, a munkahelyi beosztás során és a választott tisztségek megszerzése szempontjából. A magyarok ennek következményeként is teljesen kiszorultak az érvényesülési áramlat sodrából. Ez olyannyira feltűnő volt, hogy titkos párt- és kormányhatározatok születtek a magyaroknak a „szocializmus építésébe” való bevonásáról. Az a magyar, aki érvényesülni akart,

kénytelen volt belépni a kommunista pártba, be kellett állnia az államrendőrség ügynökei közé, vagy valamilyen más vazallusi, főként magyarság elleni szolgálatot kellett teljesítenie. A szlovákiai magyarok viszonylatában csak részben érvényesült az a bibói megállapítás, hogy a totalitárius rendszer a tehetségesnek karriert, a becsületesnek pedig bitófát kínál. Az utóbbi lehetőség átvitt értelemben igaznak bizonyult, mert a szlovákiai magyarok öngyilkossági mutatója a kommunizmus szörnyű korszakában világelsőséget mutatott. Karrierrel azonban szó sem lehetett.

De lássuk, mi a helyzet ma. Abban a tizenhárom járásban és a két nagyvárosban (Pozsonyban és Kassán), ahol a szlovákiai magyarság 98%-a él, egyetlen járási hivatal élén sem áll magyar nemzetiségű hivatalvezető. Az egyes minisztériumok hatáskörében dolgozó magyarok aránya 1983-ban – beleértve a takarító személyzetet is – 1,5–2,6% között volt, noha Szlovákiában a magyarajkúak aránya eléri a 12%-ot.

Jogi diszkrimináció. Ehhez a kérdéskörhöz a törvények eszközével történő hátrányos megkülönböztetés és a jogfosztás tartozik. Az állampolgárság megtagadása a magyaroktól és az állampolgári jogoktól, valamint az alapvető emberi jogoktól való megfosztásuk a törvények eszközével teremtett jogi diszkriminációt bizonyítja. Ide tartozik a nyelvi jogok törvényes korlátozása is. Ilyen célt követtek a közigazgatási-területi átszervezések 1922-től, amelyek egyrészt csökkentették a nyelvhasználati jog érvényesítésének lehetőségét, valamint a képviselői demokrácia keretében korlátozták a magyarok érdekérvényesítési lehetőségeit, mivel a választott testületekben (a helyi önkormányzatok kivételével) mindenütt leszavazhatóvá váltak.

Ebbe a kérdéskörbe tartozik a jogi diszkrimináció csökkentése céljából született magyar javaslatok „demokratikus” elutasítása is.

Ügyszintén ezzel a kérdéssel függ össze az is, hogy 1945 és 1960 között az ország alkotmányában nyoma sem volt annak, hogy az államnak magyar nemzetiségű polgárai is vannak, akiknek jogait biztosítani kellene. Ugyancsak a jogi diszkrimináció egyik válfajának tekinthető, hogy az 1969 január elsején életbe lépett „nemzeti-ségi alkotmánytörvényt” soha nem hajtották végre.

A jogi diszkrimináció mai formáit a nyelvtörvény, a névtörvény, a földtörvény és a kárpótlási törvény alkotják, valamint az alkotmánynak az a szűkre szabott két cikkelye, amely a kisebbségek jogait határozza meg. Az alacsonyabb szintű jogi normák közül elsősorban a közlekedési minisztérium rendeletei és utasításai tartoznak ide, amelyekkel elrendelték a magyar helység-névtáblák eltávolítását vagy legutóbb (1993 decemberében) a magyarul megcímezett postai küldemények kézbesítésének tilalmát.

A szülőföldhöz való jog megvonása. A szlovákiai magyarság legborzasztóbb emlékei közé tartozik az a négyéves korszak a II. világháború után, amikor jelentős része a szülőföldről való kiűzetés áldozatául esett oly módon, hogy vagy el kellett hagynia szülőföldjét, vagy az elűldözésbe belehalt.

A kiűzetésnek több fázisa volt: 1945 nyarán mintegy harmincezer magyart a szó legszorosabb értelmében kikergettek lakóhelyéről az országhatáron túlra. 1946–47 telén 45 ezer magyart – 10 ezer magyar családot – katonai felügyelet alatt több évig tartó kényszerszermunkára hurcoltak (ebben az időszakban több ezren elmenekültek otthonukból, elsősorban Magyarországra). 1947–49-ben pedig az úgynevezett lakosságcsere keretében szervezett módon 75 ezer magyart telepítettek ki szülőföldjéről.

A szülőföldhöz való jog kodifikálása a szlovákiai magyarság számára azóta is alapvető kérdés annak ellenére, hogy ez a joga azóta sincs alkotmányba foglalva.

Az emberi méltóság megsértése. A szlovákiai magyarság emberi méltóságát többször, minőségileg más-más helyzetben sértették meg.

A második világháború végén a csehszlovák emigráns kormány és a szovjet hadvezetés közötti egyezés alapján a civil magyarok tízezreit hurcolták el több évig tartó kényszerszermunkára a Szovjetunióba, ahol bűnözőként tartották fogva őket, s gyakorlatilag még annyi joguk sem volt, mint amennyi a hadifoglyokat megillette. A közel félszázezer elhurcolt 18 és 55 év közötti nő és férfi mintegy fele pusztult el az embertelen körülmények között. Az életben maradtak többsége 1948-ban és 1949-ben került haza. További megaláztatásuk a hazatérésük után következett, mert évekig kellett küzdeniük állampolgári jogaik visszaszerzéséért, majd nyugdíjas korukban a meghurcolás éveikért járó nyugdíjukért.

Az 1945–48 közötti jogfosztottság korszakában a magyarok a törvényen kívüliség következményeként folyamatos megaláztatásnak voltak kitéve. Voltak, akiket csupán azért nyírtak kopaszra, mert magyarul merészeltek beszélni. Nyilvános helyeken „Magyaroknak és kutyáknak tilos a belépés” felirattal tiltották a magyarok ott-tartózkodását. A magyarok ellen büntetlenül lehetett elkövetni bármiféle büntettet, beleértve a legsúlyosabbakat is. Az 1946–47 telén kényszerszermunkára elszállított magyarokat rabszolgaként árusították. A cseh gazdák fogaik állapota, izomzatuk, gyerekeik száma és kora szerint válogattak az elhurcolt magyarok között. Kényszerszertartózkodási helyükön összezárták őket az állatokkal, de előfordult, hogy sertésekben tartották őket.

Az emberi megaláztatás leghosszabb ideje tartó fajtája az állampolgári másodrendűség, amely mai napig létező helyzet, és az alkotmányból fakad. Az alkotmány

a magyarokat kezdettől fogva nem tartotta egyenrangú államalkotónak. A mai szlovák alkotmány ugyanezt a hagyományt követi. A szlovákságot államalkotó kollektívaként ismeri el, a nem szlovákok jogait azonban csupán az egyéni jogok alapján határozza meg – szűkösen és félremagyarázhatóan.

A politikai diszkrimináció. Ez inkább csak áttételesen követhető nyomon, mert esetenként a többség diktatúrájaként értelmezett demokrácia játékszabályainak az útvesztőjében tűnik el a nyoma, vagy a törvények célzatos alkalmazásával lehet átfesteni a nyomravezető jeleket. A kommunista időszakban a titkos párthatározatok révén valósult meg a politikai diszkrimináció. A legnyilvánvalóbban ezt a megkülönböztetést is közvetlenül a II. világháború utáni korszakban lehetett kimutatni, amikor például a kommunista párt kizárta soraiból összes magyar nemzetiségű tagját. Állampolgári jogok híján a magyarok 1946-ban nem választhattak és nem voltak választhatók. Később is íratlan szabály volt, hogy Csehszlovákiában magyar nemzetiségű személy nem tölthetett be magas állami tisztséget. Sőt, 1989 decemberében a kormányalakítási tárgyalásokon a későbbi miniszterelnök, Marián Čalfa úgy nyilatkozott, hogy a csehszlovák kormánynak nem lehet magyar tagja. Szlovákia alkotmánya úgyszintén körvonalazza a politikai diszkrimináció lehetőségét, mert az általánosan érvényes politikai tömörülési jog mellett kimondja, hogy a kisebbségeknek „nemzetiségi szervezetek” megalakítására van joguk. Negatív értelmezéssel ez annyit jelent, hogy nem alakíthatnak saját politikai szervezetet, vagy a létezők bármikor betilthatók.

A szervezett és erőszakos asszimiláció. A mai Szlovákiában élő magyarság hetvenöt éve áldozata a szervezett és az erőszakos asszimilációnak. A komplex hatás több elem együttes kölcsönhatása útján jön létre. Ezek közé tartozik az érvényesülés befolyásolása, az anyanyelvű iskolai művelődés korlátozása, a magyarok társadalmi szerkezetének előnytelen alakulása, a vegyesházasságok és főleg az asszimilációt segítő civilizációs kényszerek, országon belüli migráció, különböző lélektani hatások stb. Az éves statisztikai jelentések és a népszámlálási adatok közötti különbségből hozzávetőlegesen kiszámítható, hogy a szlovákiai magyarság 1970-es évektől számított, az elveszületések és az elhalálozások szerint becsült statisztikai éves szaporulata 50–70%-ban asszimilációban vész el.

Erőszakos asszimiláció bizonyíthatóan a II. világháború utáni négy évben folyt, mikor törvény szabályozta az úgynevezett reszlovakizációt – azaz „az elmagyarosodott szlovákok eredeti nemzetiségükhöz való visszatérésének” lehetőségét. Ez a világviszonylatban is páriát ritkító embertelen törvény abból az áltörténelmi hipotézisből indult ki, hogy a magyarok legnagyobb ré-

sze eredetileg szlovák volt, ám a történelem során elmagyarosodott.

A magyaroknak az erőszakos asszimiláció e szörnyű korszakából származó emléke és védtelensége az asszimilációval szemben statisztikailag is mérhetővé teszi az asszimilációtól való félelmet. A Szlovák Statisztikai Hivatal 1993 júniusában végzett felmérése szerint a magyarok 42%-a vélekedett úgy, hogy asszimiláció fenyegeti őket.

Ugyanakkor a magyarokkal együtt élő szlovákokban is megtalálható ez a félelem, sőt talán még nagyobb mértékben: az említett felmérés szerint a szlovákok 50%-a tartotta önmagára nézve fenyegetőnek az asszimiláció veszélyét, noha az államhatalom kezében lévő eszközök számukra teljes védelmet nyújtanak, még a spontán asszimilációval szemben is.

A belső lakosságcsere. A természetes és törvényszerű mobilitás mellett – melynek biztosítása alapvető emberi jog – az elmúlt hetvenöt évben nyomon követhető az államilag szervezett lakosságmozgatás, ami mindenkor a magyarság településszerkezetének megváltoztatására irányult. A Csehszlovákia megalakulását követő években azoknak a magyaroknak egy részét szülőföldjükre való visszatelepülésre kényszerítették, akiknek ugyan az új állam területén volt a születési helye, de máshol, szlovákok által lakott területen éltek és a korábbi magyar állam alkalmazottjai voltak. Ezzel ellentétet elvet alkalmaztak az 1919-es földreform után. Az államosított magyar birtokokat szlovákok és csehek között osztották szét, számukra új községeket hoztak létre a magyar települések közé beékelve. Ily módon 1922 és 1938 között több mint hetven új falu és falurész (úgynevezett kolónia) létesült.

A belső lakosságcsere logikáját követte a magyarok Csehországba való áttelepítése 1946-47 telén. Az eredeti terv azzal számolt, hogy a magyarok egy részének széttelepítése révén elérhető a magyarság felszámolása Csehszlovákiában.

Az 1950-es évektől az 1980-as évek végéig a belső lakosságcsere különböző módszerek szerint valósult meg. Dél-Szlovákia újraiparosítását megelőzően a magyarok ezreit szívták el Észak-Szlovákiába és Csehországba az ott létesített ipari munkahelyekre. Ez azért történhetett szinte spontán módon, mert a magyarok menekültek az erőszakkal létrehozott szocialista típusú mezőgazdasági szövetkezetekből. Ekkor kezdett rohamosan romlani a magyar falvak korösszetétele, fogyni a falusi lakosság és indult meg a magyar mezőgazdasági települések „előregedési folyamata”. A hatvanas években – mikor a magyarok lakta területeken megkezdődött az ipartelepítés – tömegével költöztettek oda cseh és szlovák munkásokat, szakembereket. A szlovák városfejlesztési kutatóintézet javaslatai alapján a 70-es években láttak hozzá

a szovjet típusú településszerkezeti átalakításhoz. Ebben a folyamatban kezdték építeni a központi fekvésű magyarok lakta városokban a lakótelepeket, ahová szlovákokat költöztettek. Ekkor változott meg alapvetően ezeknek a magyar városoknak a nemzetiségi jellege oly módon, hogy némelyek elvesztették eredeti magyar jellegüket. A hetvenes és a nyolcvanas években államilag szervezett munkaerő-toborzás folyt a Dél-Szlovákiában létesített ipari üzemekbe, melyet az illetékes szakminisztériumok irányítottak. Az irányítás lényege abban rejlett, hogy a magyar vidékekre szlovákokat toboroztak, a szlovák vidékekre pedig magyarokat.

Ez a fajta szervezett lakosságmozgatás azonban az 1990-ben elkezdődött gazdasági rendszerváltozás következtében minimalizálódott. Ehelyett egy másik tendencia érezhető: azoknak a szlovákoknak az anyagi támogatottsága, akik ingatlant vásárolnak magyarok által lakott területeken. Persze ez sem újdonság. A hatvanas években a főként magyarok lakta Oroszváron – mely 1947-ben került Csehszlovákiához – a helyi nemzeti bizottság vezetője az államtól fejpénzt kapott minden odatelepülő szlovák után.

Ellenségkép-keresés és alkotás. A csehszlovák és a szlovák politika hetvenöt évét jellemző folyamatok egyik értelme a magyarellenesség volt, mely elsősorban abból eredt, hogy a magyaroktól mind 1918-ban, mind az ezt követő időszakban megvonták az önrendelkezés jogát. Emiatt létezik titkolt – bár nem ritkán ki is mondott – félelem a szlovák (korábban csehszlovák) politikusok egy részében. Mindez arra a meggyőződésre vezethető vissza, hogy a magyarok soha nem fognak beletörődni jogaiknak a korlátozásába. A szlovák politikusok egy része pedig azért is igényli az ellenségképet, hogy ezzel leplezze saját gyengeségét és hibáit, hogy minderről elterelje a közfigyelmet. A szlovák politikának volt több önijesztést szolgáló ellenségképe, de a leghuzamosabban és legmakacsabban a magyarokban igyekeznek ezt fellelni, bennük láttatják a legfőbb ellenséget. A magyarok ellenségként való megjelenítése két fontos elemre épül. Az egyik a szlovákiai magyarság törekvése saját jogi helyzetének javítására, mely – állítólag – a szlovák államiságot és az ország területi integritását veszélyezteti. A másik: Magyarország. A kommunista időszakban – mikor a magyarországi politika egyáltalán nem vállalta fel a szlovákiai magyar közösség érdekeit – Magyarország az ott uralkodó szabadabb szellem és a gulyáskommunizmus miatt számított veszélyesnek Csehszlovákiára (a csehszlovák kommunista vezetők egy részének megítélése szerint egyenesen az egész „szocialista táborra”). Most, miután a szlovákiai magyarság bekerült a magyar politika értékrendjébe, Szlovákia emiatt tekinti Magyarországot ellenségnek. A szlovákiai védelmi gyakorlatokon az ellenség Magyar-

ország felől tör be az országba és a nemzetiségi szempontból vegyesen lakott határmenti területeken (tehát a magyarul lakott területeken) a helyi lakosság körében talál támogatókra.

Amióta az önálló Szlovákia megjelent a nemzetközi politika porondján, itt is ellenséggént igyekszik kezelni a magyarságot és Magyarországot. A szövetségeseket is ilyen szempontok alapján keresi, erőfeszítéseket téve a volt magyarellen es kisantant felújítására.

Ez az ellenségkép-hisztéria akarva-akaratlanul a szlovákiai magyarságot is bizonyos mértékben defenzív helyzetbe kényszeríti. Ennek következtében hajlamosná válik lemondani bizonyos alapjogokról is annak érdekében, hogy tompítsa az ellene irányuló politikai támadások életét.

Etnikai tisztogatás. Az 1990-es években e vérszesen hangzó kifejezéssel a szlovákiai magyarság történelmének két korszakát lehet jelölni.

Az első 1918 után még „bársonyos” volt. Nyílt erőszakra csak néha került sor, sortüzet csak egyszer nyitottak magyarokra, szabályos katonai akciók pedig csak 1919-ben fordultak elő. Hogy mégis etnikai tisztogatást kell emlegetnünk, annak tudható be, hogy két év leforgása alatt több mint százezer magyar kényszerült elhagyni otthonát. 1938-ig pedig összesen kétszázezer magyar tűnt el különböző módon Csehszlovákiából.

A második korszakot azonban már nem lehet finomító jelzővel illetni, hiszen 1944-ben a csehszlovák politika azt a célt tűzte maga elé, hogy felszámolja az ország területén élő összes magyart. Az eredetileg tervezett megoldás lett volna a legvéresebb: katonai erővel elűzni a magyarokat szülőföldjükről. A hadiszerencse forgandósága miatt azonban erre nem kerülhetett sor. A háború utáni négy évben 200 ezer magyart távolítottak el szülőföldjéről. A nemzetközi politikának köszönhető, hogy csak ennyit sikerült elűzni.

A teljes jogfosztottság korszaka: 1945-1948. A diszkrimináció és a jogkorlátozás eddig felsorolt formáinak kapcsán csaknem mindig meg kellett említeni a II. világháború utáni korszakot, amelyre nem csupán a fasizmus továbbélése volt jellemző, de már a kommunista totalizmus előszele is. Ennek ellenére külön is ki kell térni erre a négy évre. Elsősorban azért, mert történelmileg ritka – s az emberiség történelmének legsötétebb korszakaira jellemző csupán –, hogy egy népcsoport ellen olyan komplex támadást indítsanak, amint azt akkor a szlovákiai magyar ellen tették. Továbbá azért is szükséges külön említeni ezt a korszakot, mert egy embertelen jogi kategóriát teremtett: a kollektív bűnösséget.

A magyarokat, akiket kezdettől fogva – mind Csehszlovákiában, mind a mostani Szlovákiában – elzárták a közösségi jogérvényesítés lehetőségétől, soha nem ismerték el közösségként az államalkotásban, noha a

mindenkori alkotmány a cseh/szlovák nemzetet ilyen kollektívaként ismerte el.

A harmadik oka eme korszak külön említésének az, hogy az 1990-es évek jogrendje és politikája e szörnyű időszak közvetlen folytatójának tekinti magát.

Jogkorlátozásainknak és jogfosztásainknak felsorolt jegyzéke bizonyára folytatható lenne. A nyilvántartás további bővítése helyett azonban azt javaslom, próbáljunk egy rövid időre olyannyira idealistává válni, hogy a jelent is tekintsük múltnak, az elképzelt jövőnk pedig írjuk le úgy, mintha már jelen lenne. Ez a módszer talán segíthet abban is, hogy szellemünk szabadságát ne kössék gúzsba a vészterhes tapasztalatok. Ezek az emlékek ugyanis korlátozhatnák gondolkodásmódunkat, aminek következménye a tudat korlátozása lehet, és ennek az eredménye az önkéntes jogkorlátozás. Jogainkról azonban nem mondhatunk le, mert ezzel közösségünket károsítanánk. Utódaink nevében pedig semmiről nincs jogunk lemondani.

FÜGGELÉK

VÁROSOK ÉS FALVAK JEGYZÉKE, MELYEKBE A MAGYAROK RÉSZARÁNYA MEGHALADJA A 10%-OT VAGY LÉLEKSZÁMUK ELÉRI A 100 FŐT

A községek és városok (összesen 550) a magyar elnevezés szerint ABC sorrendben vannak feltüntetve, utána a szlovák elnevezés látható.

Az I. oszlopban annak a járásnak a rövidítése van, melyben a község található: PV – Pozsony vidék, DS – Dunaszerdahely, GA – Galánta, KM – Komárom, ÚV – Érsekújvár, LV – Léva, NY – Nyitra, LC – Losonc, NK – Nagykürtös, RS – Rimaszombat, RZ – Rozsnyó, KV – Kassa vidék, TR – Tőketerebes

II. oszlop: a község lakossága az 1991. évi népszámlálás szerint

III. oszlop: a magyarok száma az 1991. évi népszámlálás szerint

IV. oszlop: a magyarok százalékos részaránya a községben

V. oszlop: Az elsőfokú államigazgatási körzet rövidítése, melybe a község az Együttélés Dél-Szlovákia területi és közigazgatási felosztásáról való javaslata szerint tartozna (lásd 13. térkép). SC – Szenc, SO – Somorja, DS – Dunaszerdahely, GA – Galánta, GY – Ógyalla, ÚV – Érsekújvár, VS – Vágsellye, NM – Nagymegyer, KM – Komárom, ZS – Zselíz, PR – Párkány, NY – Nyitragerencsér, LV – Léva, FU – Fülek, LC – Losonc, IP – Ipolyság, RS – Rimaszombat, RO – Rozsnyó, SZ – Szepsi, TO – Tornaija, NK – Nagykapos, KH – Királyhelme

		I.	II.	III.	IV.	V.
Abafalva	Abovce	RS	590	471	79,83 %	TO
Abara	Oborín	TR	647	535	82,69 %	NK
Abaújszina	Sefla	KV	2370	481	20,30 %	SZ
Ágcsernyő	Čierna	TR	465	430	92,47 %	KH
Áj	Háj	KV	335	246	73,43 %	SZ
Ajnácskő	Hajnáčka	RS	1200	1075	89,58 %	RS
Albár	Dolný Bar	DS	472	399	84,53 %	DS
Alistál	Dolný Štál	DS	1899	1833	96,52 %	NM
Alsóbodok	Dolné Obdokovce	NR	1123	872	77,65 %	NY
Alsófalu	Poliná	RS	129	92	71,32 %	TO
Alsóhatár	Dolný Chotár	GA	244	229	93,85 %	VS
Alsókállosa	Káloša	RS	584	472	80,82 %	TO
Alsólánc	Nižný Lánec	KV	383	325	84,86 %	SZ
Alsószecse	Dolná Seč	LV	432	49	11,34%	LV
Alsószeli	Dolné Saliby	GA	1847	1429	77,37 %	GA
Alsószemeréd	Dolné Semerovce	LV	462	340	73,59 %	IP
Alsóvárad	Tekovský Hrádok	LV	324	208	64,20 %	LV
Andód	Andovce	ÚV	1248	908	72,76 %	ÚV
Apátújfalu	Opatovská Nová Ves	NK	659	498	75,57 %	IP
Bácsfa	Báč	DS	606	363	59,90 %	SO
Bacska	Bačka	TR	575	562	97,74 %	KH
Bajanháza	Bajany	TJ	544	1 99	18,20 %	
Bajcs	BajC	KN	1234	„840	68,07 %	GY
Bajka	Bajka	LV	321	87	27,10 %	LV
Bajta	Bajtava	ÚV	442	„421	95,25 %	PR
Baka	Baka	DS	1117	1073	96,06 %	DS
Balogfalva	Blhovce	RS	770	685	88,96%	RS
Balogiványi	Ivanice	RS	195	180	92,31 %	TO
Balogpádár	Padarovce	RS	200	100	50,00%	RS
Balogtamási	Tomášovce	RS	225	187	83,11 %	RS
Balogújfalu	Vieska nad Blhom	RS	158	155	98,10 %	RS

		I.	II.	III.	IV.	V.
Balóny	Baloň	DS	744	717	96,37 %	NM
Baraca	Barca	RS	303	294	97,03 %	TO
Bári	Bara	TR	356	301	84,55 %	KH
Barka	Bôrka	RZ	331	276	83,38 %	RO
Barsbaracska	Bardoňovo	ÚV	986	397	40,26 %	LV
Bés	Beša	TR	416	397	95,43 %	NK
Barsbese	Beša	LV	764	308	40,31 %	LV
Barsendréd	Ondrejovce	LV	460	154	33,48 %	LV
Barslédec	Hadice	NR	886	510	57,56 %	NY
Barssáró	Šárovce	LV	1639	823	50,21 %	ZS
Bárt	Bruty	ÚV	795	761	95,72 %	PR
Batka	Bátka	RS	824	618	75,00%	RS
Bátorfalu	Bátorová	NK	402	100	24,88%	IP
Bátorkeszi	Bátorové Kosihy	KN	3654	3111	85,14 %	GY
Battyán	Botany	TR	1157	1076	93,00%	KH
Bazin	Pezinok	PV	20515	130	0,63%	
Béke	Mierovo	DS	375	320	85,33 %	SO
Béla	Belá	ÚV	459	372	81,05 %	PR
Bellény	Belín	RS	171	30	17,54 %	RS
Bély	Biel	TR	1256	1005	80,02 %	KH
Béna	Beliná	LC	572	535	93,53 %	FU
Bény	Bíňa	ÚV	1454	1367	94,02 %	PR
Berencs	Brané	NR	1993	756	37,93 %	NY
Beretke	Bretka	RS	359	333	92,76 %	TO
Berzéte	Brzotín	RZ	1164	796	68,38%	RO
Berzétékőrös	Kružná	RZ	532	474	89,10 %	RO
Besztercebánya	Banská Bystrica	TJ	85007	527	0,62%	
Bodrogszerdahely	Streda n/Bodrogom	TR	2252	1515	67,27 %	KH
Bodrogszög	Klin nad Bodrogom	TR	225	151	67,11 %	KH
Bódva	Nová Bodva	KV	502	468	93,23 %	SZ
Bögellő	Boheľov	DS	359	359	100%	NM
Bogya	Bodza	KN	804	778	96,77 %	NM
Bogyarét	Bodzianske Lúky	KN	265	249	93,96 %	NM
Boly	Bol	TR	702	650	92,59 %	KH
Bolyk	Borkovce	LC	617	204	33,06%	LC
Borsi	Borša	TR	1409	856	60,75 %	KH
Bős	Gabéfkovo	DS	4910	4629	94,28 %	DS
Búcs	Buč	KN	1347	1268	94,14 %	GY
Budaháza	Budince	TR	164	156	95,12%	NK
Bússá	Bušince	NK	1302	651	50,00 %	LC
Buzita	Buzica	KV	1061	815	76,81 %	SZ
Csáb	Čebovce	NK	1100	874	79,45 %	IP
Csákányháza	Čakanovce	LC	927	830	89,54 %	FU
Csalár	Čeláre	NK	544	253	46,51 %	LC
Csallóközaranyos	Zlatná na Ostrove	KN	2481	2297	92,58 %	KM
Csallóközkürt	Ohrady	DS	1124	1101	97,95 %	DS
Csallóköznádasd	Trstená na Ostrove	DS	506	472	93,28 %	DS
Csallóköztárnok	Trnávka	DS	395	340	86,08%	SO

		I.	II.	III.	IV.	V.
Csarnahó	Černocho	TR	268	210	78,36 %	KH
Csata	Čata	LV	1231	913	74,17 %	ZS
Csécs	Čečejevce	KV	1780	567	31,85 %	SZ
Csicser	Čičarovce	TR	834	807	96,76%	NK
Csicsó	Čičov	KN	1443	1333	92,38 %	NM
Csiffár	Čifáre	NR	625	334	53,44%	LV
Csiliznyárad	Ňárad	DS	590	575	97,46 %	NM
Csilizpatas	Pataš	DS	782	751	96,04 %	NM
Csilizradvány	Čilizská Radvaň	DS	1119	1092	97,59 %	NM
Csíz	Číž	RS	692	398	57,51 %	TO
Csölle	Rovinka	PV	1216	114	9,38%	
Csoltó	Čoltovo	RZ	472	422	89,41 %	RO
Csomalatke	Čamovce	LC	523	374	71,51 %	FU
Csucsam	Čučma	RZ	522	295	56,51 %	RO
Csütörtök	Štvrtok na Ostrove	DS	1545	1369	88,61 %	SO
Csúz	Dubník	ÚV	1857	1308	70,44%	ÚV
Czakó	Čakov	RS	224	133	59,38 %	TO
Dacsókeszi	Kosihovce	NK	583	295	50,60%	IP
Darnya	Drňa	RS	171	150	87,72 %	RS
Deáki	Diakovce	GA	2170	1564	72,07%	VS
Debrőd	Debra	KV	407	362	88,94 %	SZ
Déménd	Demandice	LV	1041	403	38,71 %	IP
Dénesd	Dunajská Lužná	PV	2735	238	8,70 %	
Dercsika	Jurová	DS	442	435	98,42 %	DS
Deregyő	Drahňov	TR	978	487	49,80 %	NK
Dereske	Držkovce	RS	466	438	93,99%	TO
Dernő	Drflava	RZ	658	475	72,19 %	RO
Détér	Gemerské Dechtáre	RS	489	468	95,71 %	RS
Dióspatony	Orechová Potôň	DS	1617	1576	97,46 %	DS
Diószeg	Sládkovičovo	GA	5874	2715	46,22%	GA
Dobfenek	Dubno	RS	171	164	95,91 %	RS
Dobóca	Dubovec	RS	452	388	85,84 %	RS
Doborgaz	Dobrohosť	DS	421	403	95,72 %	SO
Dobóruszka	Ruská	TR	590	580	98,31 %	NK
Dúlháza	Dulovo	RS	150	71	47,33 %	RS
Dunajánosháza	Janovce	GA	405	182	44,94%	SC
Dunakisfalud	Vieska	DS	461	442	95,88%	DS
Dunamocs	Moča	KN	1216	1150	94,57 %	GY
Dunaradvány	Radvaň n. Dunajom	KN	766	712	92,95 %	GY
Dunaszerdahely	Dunajská Streda	DS	23236	19347	83,26%	DS
Dunatőkés	Dunajský Klátov	DS	455	436	95,82 %	DS
Dunaújfalu	Nová Dedinka	PV	1571	525	33,42 %	SC
Éberhard	Malinovo	PV	1289	765	59,35 %	SO
Egeg	Hokovce	LV	612	299	48,86 %	IP
Egyházasbást	Nová Bašta	RS	578	533	92,21 %	RS
Egyházfa	Kostolná pri Dunaji	GA	479	363	75,78 %	SC
Egyházkarcsa	Kostolné Kračany	DS	1068	1024	95,88 %	DS
Ekecs	Okoč	DS	3597	3452	95,97 %	NM

		I.	II.	III.	IV.	V.
Ekel	Okoličná na Ostrove	KN	1476	1346	91,19%	KM
Eperjes	Prešov	TJ	87788	181	0,21 %	
Érsekkéty	Ket'	LV	812	775	95,44%	ZS
Érsekújvár	Nové Zámky	ÚV	42923	13350	31,10%	ÚV
Farnad	Farná	LV	1528	1286	84,16 %	ZS
Feketenyék	Čierna Voda	GA	1264	1200	94,94 %	GA
Fél	Tomášov	PV	2015	1212	60,15 %	SO
Felbár	Horný Bar	DS	1038	953	91,81 %	DS
Feled	Jesenské	RS	2150	1295	60,23%	RS
Felsőfalu	Chvalová	RS	153	64	41,83 %	TO
Felsőjányok	Janíky	DS	814	756	92,87 %	SO
Felsőkirályi	Horná Kráľová	NR	1933	507	26,23 %	
Felsőlác	Vyšný Lánec	KV	276	201	72,83 %	SZ
Felsőpél	Horný Pial	LV	328	198	60,37 %	LV
Felsőrás	Rašice	RS	159	153	96,23 %	TO
Felsőszecse	Horná Seč	LV	484	127	26,24 %	LV
Felsőszeli	Horné Saliby	GA	3089	2137	69,18 %	GA
Felsőszemeréd	Horné Semerovce	LV	685	449	65,55 %	IP
Felsőtúr	Horné Túrovce	LV	660	480	72,73 %	IP
Felsővály	Vyšné Valice	RS	198	180	90,91 %	TO
Felsővámos	Horné Mýto	DS	963	953	98,96 %	DS
Felsőzellő	Veľké Zlievce	NK	487	169	34,70 %	LC
Fülek	Fiľakovo	LC	10451	7064	67,59 %	FU
Fülekkovácsi	Fiľakovské Kováče	LC	836	525	62,80 %	FU
Fülekpilis	Pleš	LC	222	132	59,46%	LC
Fülekpüspöki	Biskupice	LC	1106	909	82,19 %	FU
Füleksávoly	Šávoľ	LC	549	467	85,06 %	FU
Für	Rúbaň	ÚV	1161	959	82,60 %	ÚV
Galábocs	Glabušovce	NK	138	84	60,87 %	LC
Galánta	Galanta	GA	16978	6890	40,58 %	GA
Garamdamásd	Hronovce	LV	1474	760	51,56 %	ZS
Garamkövesd	Kamenica n. Hronom	ÚV	1393	1132	81,26%	PR
Garamlők	Lok	LV	1039	254	24,45%	LV
Garampáld	Pavlová	ÚV	343	331	96,50 %	PR
Garamsalló	Šálov	LV	421	373	88,60 %	ZS
Garamszentgyörgy	Jur nad Hronom	LV	968	445	45,97 %	LV
Garamszentkereszt	Žiar nad Hronom	TJ	21504	187	0,87%	
Garamtolmács	Tlmače	LV	5478	193	3,52%	
Gelle	Holice	DS	1813	1768	97,52 %	DS
Gesztete	Hostice	RS	777	738	94,98 %	RS
Ghymes	Jelenec	NR	1910	874	45,76 %	NY
Gice	Hučín	RZ	745	360	48,32%	RO
Gömöralmágy	Gemerský Jablonec	RS	712	674	94,66 %	RS
Gömörfüge	Figa	RS	363	195	53,72 %	TO
Gömörhosszúszó	Dlhá Ves	RZ	667	589	88,31 %	RO
Gömörispánmező	Spanie Pole	RS	123	17	13,82 %	
Gömörlipóc	Lipovec	RS	81	29	35,80 %	
Gömörmihályfalva	Gemerské Michalovce	RS	113	88	77,88 %	TO

		I.	II.	III.	IV.	V.
Gömörnádas	Gemerský Sad	RZ	353	217	61,47 %	RO
Gömörpanyit	Gemerská Panica	RS	805	395	49,07 %	TO
Gömörpéterfalva	Petrovce	RS	311	298	95,82 %	RS
Gömörsíd	Šíd	LC	1106	941	85,08 %	FU
Gortvakisfalud	Gortva	RS	473	314	66,38%	RS
Guszona	Husiná	RS	495	362	73,13 %	RS
Gúta	Kolárovo	KN	11007	9101	82,68 %	ÚV
Gútor	Hamuliakovo	PV	768	533	69,40 %	SO
Gyürki	Ďurkovce	NK	156	105	67,31 %	IP
Hanva	Chanava	RS	702	642	91,45 %	TO
Harmac	Chrámec	RS	394	318	80,71 %	TO
Hárskút	Lipovník	RZ	589	528	89,64 %	RO
Hegyéte -Töböréte	Kútniky	DS	793	732	92,31 %	DS
Hegyi	Kopčany	TJ	228	90	39,47 %	
Hegysúr	Hrubý Šúr	GA	607	501	82,54 %	SC
Helemba	Chľaba	ÚV	758	689	90,90%	PR
Hetény	Chotín	KN	1466	1294	88,27 %	GY
Hidaskürt	Mostová	GA	1606	1443	89,85 %	GA
Hodzsafalva	Lipové	KN	217	37	17,05 %	
Hontfüzesgyarmat	Hontianska Vrbica	LV	573	275	47,99%	ZS
Hubó	Hubovo	RS	177	161	90,96%	TO
Hviezdoslavfalva	Hviezdoslavov	DS	285	148	51,93 %	SO
Ifjúságfalva	Dedina Mládeže	KN	544	382	70,22 %	ÚV
Illésháza	Nový Život	DS	1942	1766	90,94%	SO
Ímely	Imeľ	KN	2273	1159	50,99%	GY
Imreg	Brehov	TR	709	349	49,22 %	NK
Inám	Dolinka	NK	545	535	98,17 %	IP
Ipolybalog	Balog nad Ipľom	NK	840	780	92,86 %	IP
Ipolybél	Bielovce	LV	360	341	94,72 %	ZS
Ipolyfödémes	Ipeľské Úľany	LV	426	402	94,37 %	IP
Ipolygalsa	Holiša	LC	512	340	66,41 %	FU
Ipolyharaszt	Chrastince	NK	232	54	23,28%	IP
Ipolyhídvég	Ipeľské Predmostie	NK	700	591	84,43%	IP
Ipolykér	Kiarov	NK	376	311	82,71 %	LC
Ipolykeszi	Kosihy nad Ipľom	NK	525	484	92,19 %	IP
Ipolykiskeszi	Malé Kosihy	ÚV	459	450	98,04%	PR
Ipolynagyfalu	Veľká Ves nad Ipľom	NK	419	361	86,16 %	IP
Ipolynyék	Vinica	NK	2037	1844	90,53%	IP
Ipolynyitra	Nitra nad Ipľom	LC	250	168	67,20 %	FU
Ipolypásztó	Pástovce	LV	586	454	77,47 %	ZS
Ipolság	Šahy	LV	8551	5562	65,05 %	IP
Ipolszakállos	Ipeľský Sokolec	LV	908	800	88,11%	ZS
Ipolszalka	Salka	ÚV	1150	1103	95,91 %	PR
Ipolszécsényke	Sečianky	NK	460	430	93,48%	IP
Ipolyvarbó	Vrbovka	NK	473	423	89,43 %	LC
Ipolyvisk	Vyškovce nad Ipľom	LV	752	635	84,44 %	IP
Iske	Ižkovce	TR	128	123	96,09 %	NK
Izsa	Iža	KN	1642	1233	75,09 %	KM

		I.	II.	III.	IV.	V.
Jablonca	Silická Jablonica	RZ	307	295	96,09%	SZ
Jánok	Janík	KV	624	424	67,95 %	SZ
Jánosi	Rimavské Janovce	RS	1189	536	45,08 %	RS
Jászó	Jasov	KV	2385	466	19,54 %	SZ
Jelsőc	Jelšovec	LC	212	91	42,92 %	LC
Jéne	Janice	RS	180	170	94,44%	TO
Jeszte	Jestice	RS	205	193	94,15 %	RS
Jóka	Jelka	GA	3570	2709	75,88%	SC
Jólész	Jovice	RZ	622	453	72,83 %	RO
Jolsva	Jelšava	RZ	2508	115	4,59%	
Kálaz	Klasov *	NR	1747	955	54,67 %	NY
Kalonda	Kalonda	LC	238	182	76,47 %	LC
Kamocsa	Komoča	ÚV	993	901	90,74 %	ÚV
Kapos kelecseény	Kapušíanske Kľačany	TR	758	716	94,46 %	NK
Karlatanya	Slovenské N. Mesto	TR	964	229	23,76%	KH
Karva	Kravany n. Dunajom	KN	785	675	85,99 %	GY
Kassa	Košice	KE	235160	10760	4,58%	
Kecső	Kečovo	RZ	476	447	93,91 %	RO
Kenyhec	Kechnec	KV	734	187	25,48%	SZ
Kelenye	Kleňany	NK	403	383	95,04 %	IP
Kéménd	Kamenín	ÚV	1575	1427	90,60%	PR
Kerekgede	Hodejovec	RS	231	133	57,58 %	RS
Keszegfalu	Kameničná	KN	1759	1458	82,89 %	KM
Kétfegyvernek	Zbrojníky	LV	582	221	37,97 %	ZS
Kétkeresztúr	Nové Hony	LC	197	43	21,83 %	LC
Kicsind	Malá nad Hronom	ÚV	431	415	96,29 %	PR
Királyfiakarcsa	Kráľovičové Kračany	DS	839	798	95,11 %	DS
Királyhelmece	Kráľovský Chlmec	TR	7963	6400	80,37 %	KH
Királyrév	Kráľov Brod	GA	1191	1036	86,99%	GA
Kiscsalomja	Malá Čalomija	NK	271	34	12,55 %	IP
Kisdobra	Dobrá	TR	366	320	87,43 %	KH
Kisgéres	Malý Horeš	TR	1241	1216	97,99 %	KH
Kisgämlri	Gemerček	RS	139	121	87,05 %	RS
Kisgyarmat	Sikenička	ÚV	507	493	97,24%	PR
Kiskovácsvágása	Kováčová	RZ	126	110	87,30 %	KH
Kiskövesd	Malý Kamenec	TR	529	509	96,22 %	KH
Kisölved	Malé Ludince	LV	220	187	85,00 %	ZS
Kisóvár	Starý Hrádok	LV	193	41	21,24 %	LV
Kisráska	Malé Raskovce	TJ	184	123	66,85 %	
Kistárkány	Malé Trakany	TR	1007	963	95,63 %	KH
Kistompa	Tupá	LV	630	247	39,21 %	IP
Kistoronya	Malá Trňa	TR	479	151	31,52 %	KH
Kisudvarnok	Malé Dvorníky	DS	812	751	92,49 %	DS
Kisújfalu	Nová Vieska	ÚV	887	803	90,53 %	PR
Kisvisnyó	Višňové	RS	68	54	79,41 %	TO
Köbölkút	Gbelce	ÚV	2374	1913	80,58 %	PR
Kőhídgyarmat	Kamenný Most	ÚV	1109	1023	92,25 %	PR
Kőkeszi	Kamenné Kosihy	NK	367	260	70,84 %	IP

		I.	II.	III.	IV.	V.
Kolon	Kolíňany	NR	1433	906	63,22 %	NY
Kolozsnéma	Klížska Nemá	KN	606	573	94,55 %	NM
Komárom	Komárno	KN	37346	23745	63,58 %	KM
Komáromfüss	Trávník	KN	725	679	93,66 %	NM
Komáromszentpéter	Svätý Peter	KN	2671	2012	75,33 %	GY
Komaróc	Komárovce	KV	446	399	89,46 %	SZ
Korláti	Konrádovce	RS	433	321	74,13 %	RS
Körtvélyes	Hrušov	RZ	364	287	78,85 %	SZ
Kővár	Koláry	NK	341	300	87,98 %	IP
Kövecses	Štrkovec	RS	361	275	76,18%	TO
Krasznahorkaváralja	Krásnohorské Podhradie	RZ	1957	1200	61,32 %	RO
Kulcsod	Klúčovec	DS	369	366	99,19%	NM
Kuntapolca	Kunova Teplica	RZ	668	334	50,00 %	RO
Kürt	Strekov	ÚV	2394	2181	91,10 %	ÚV
Ladmóc	Ladmovce	TR	413	375	90,80%	KH
Lakszakállas	Sokolce	KN	1277	1203	94,21 %	NM
Lekenye	Bohúňovo	RZ	326	310	95,09 %	RO
Leléd	Lefa	ÚV	400	360	90,00%	PR
Lelesz	Leles	TR	1908	1752	91,82 %	KH
Leszenye	Lesenice	NK	590	109	18,47 %	IP
Léva	Levice	LV	33991	5165	15,20 %	LV
Lévárt	Strelnice	RS	104	99	95,19%	TO
Libád	Ľubá	ÚV	471	435	92,36 %	PR
Lice	Licince	RZ	558	422	75,63 %	RO
Lögérpatony	Horná Potoň	DS	1811	1743	96,25 %	DS
Lőkös	Levkuška	RS	238	180	75,63 %	TO
Lontó	Lontov	LV	689	529	76,78 %	ZS
Losonc	Lučenec	LC	28861	4830	16,74 %	LC
Lucska	Lúčka	RZ	248	233	93,95 %	RO
Lukanénye	Nenince	NK	1370	1029	75,11 %	IP
Mad	Mad ,	DS	463	455	98,27 %	DS
Madar	Modrany	KN	1396	1269	90,90%	GY
Magyarbél	Veľký Biel	PV	2118	1085	51,23 %	SC
Magyarhegymeg	Dolné Záhorany	RS	223	207	92,83 %	RS
Maholánka	Hurbanova Ves	GA	190	59	31,05 %	SC
Macháza	Macov	DS	181	98	54,14 %	SO
Makranc	Mokrance	KV	1295	452	34,90%	SZ
Málas	Málaš	LV	586	325	55,46 %	ZS
Marcelháza	Marcelová	KN	3792	3425	90,32 %	GY
Martos	Márt ovce	KN	801	760	94,88%	GY
Matyóé	Maťovské Vojkovce	TR	597	546	91,46%	NK
Medve	Medved'ov	DS	590	522	88,47%	NM
Medveshidegkút	Studená	RS	291	270	92,78 %	RS
Megyerics	Čalovec	KN	1196	876	73,24 %	KM
Méhi	Včelince	RS	698	539	77,22 %	TO
Mellété	Meliata	RZ	238	216	90,76 %	RO
Menyhe	Podhorany	NR	1476	239	16,19 %	NY
Mucsény	Mučín	LC	655	336	51,30 %	LC

		I.	II.	III.	IV.	V.
Muzsla	Mužla	ÚV	2070	1755	84,78 %	PR
Nádszeg	Trstice	GA	3765	3588	95,30 %	GA
Nagybodak	Bodíky	DS	384	377	98,18 %	DS
Nagyborsa	Hrubá Borša	GA	315	134	42,54 %	SC
Nagycétény	Veľký Cetín	NR	1841	1544	83,87 %	NY
Nagycsalomja	Veľká Čalomija	NK	682	498	73,02 %	IP
Nagydaróc	Veľké Dravce	LC	641	501	78,16 %	FU
Nagyfödémés	Veľké Úľany	GA	4149	3088	74,43 %	SC
Nagygéres	Veľký Horeš	TR	978	863	88,24 %	KH
Nagyhind	Chyndice	NR	760	117	15,39 %	
Nagyida	Veľká Ida	KV	2446	613	25,06 %	SZ
Nagykálna	Kálna nad Hronom	LV	1778	371	20,87 %	LV
Nagykapos	Veľké Kapušany	TR	9421	6007	63,76%	NK
Nagykeszi	Veľké Kosihy	KN	1005	898	89,35 %	KM
Nagykövesd	Veľký Kamenec	TR	903	860	95,24 %	KH
Nagykürtös	Veľký Krtíš	NK	14212	1103	7,76%	
Nagylég	Lehnice	DS	2144	1688	78,73 %	SO
Nagylúcs	Lúč na Ostrove	DS	716	697	97,35 %	DS
Nagymácséd	Veľká Mača	GA	2539	2244	88,38 %	GA
Nagymagyar	Zlaté Klasy	DS	3723	3148	84,56 %	SO
Nagymegyer	Veľký Meder	DS	9247	8043	86,98 %	NM
Nagymihály	Michalovce	TJ	38866	156	0,40%	
Nagyod	Vyšné nad Hronom	LV	204	106	51,96 %	LV
Nagyölved	Veľké Ludince	LV	1798	1567	87,15 %	ZS
Nagypaka	Veľká Paka	DS	664	389	58,58 %	SO
Nagyráska	Veľké Raškovce	TR	358	327	91,34 %	NK
Nagyrőce	Revúca	RZ	14232	457	3,21 %	
Nagysalló	Tekovské Lužany	LV	2909	1288	44,28 %	ZS
Nagyszarva	Rohovce	DS	1103	971	88,03 %	SO
Nagyszelmenc	Veľké Slemence	TR	633	615	97,16 %	NK
Nagyszombat	Trnava	TJ	71641	177	0,25 %	
Nagytárkány	Veľké Trakany	TR	1373	1177	85,72 %	KH
Nagytúr	Veľké Túrovce	LV	859	563	65,54 %	IP
Nagyudvarnok	Veľké Dvorníky	DS	718	693	96,52 %	DS
Nána	Nána	ÚV	1133	932	82,26%	PR
Naprágy	Neporadza	RS	321	213	66,36%	TO
Naszvad	Nesvady	KN	5125	3227	62,97 %	GY
Negyed	Neded	GA	3217	2159	67,11 %	VS
Nemesabony	Veľké Blahovo	DS	1192	1098	92,11 %	DS
Nemesbori	Bory	LV	333	174	52,25 %	LV
Nemesgomba	Hubice	DS	504	416	82,54 %	SO
Nemeshódos	Vydrany	DS	1293	1171	90,56 %	DS
Nemeskajal	Kajal	GA	1306	1049	80,32 %	GA
Nemeskosút	Košúty	GA	1296	896	69,14 %	GA
Nemesmartonfala	Martinová	RS	215	206	95,81 %	RS
Nemesócsa	Zemianska Olča	KN	2654	2439	91,90 %	NM
Nemesoroszi	Kukučínov	LV	598	230	38,46 %	ZS
Nemespann	Paňa	NR	342	49	14,33 %	NY

		I.	II.	III.	IV.	V.
Nemesradnót	Radnovce	RS	574	511	89,02 %	RS
Nyárasd	Topoľníky	DS	2931	2834	96,69 %	NM
Nyékvárkony	Vrakúň	DS	2470	2305	93,32 %	DS
Nyírágó	Nýrovce	LV	657	522	79,45 %	ZS
Nyitra	Nitra	NR	89969	1777	1,98%	
Nyitrabánya	Handlová	TJ	17754	197	1,11%	
Nyitracséhi	Čechynce	NR	1074	636	59,22 %	NY
Nyitraegerszeg	Jelšovce	NR	960	153	15,94 %	NY
Nyitragerencsér	Nitr. Hrnčiarovce	NR	1585	751	47,38 %	NY
Nyitrageszte	Host'ová	NR	402	371	92,29 %	NY
Nyitrakér	Milanovce	ÚV	3438	2376	69,11 %	NY
Nyusta	Hnúšťa	RS	7146	104	1,46 %	
Óbást	Stará Bašta	RS	417	408	97,84 %	RS
Ógyalla	Hurbanovo	KN	7790	4170	53,53 %	GY
Oldalfalva	Stránska	RS	326	155	47,55 %	TO
Olgya	Ol'dza	DS	284	269	94,72 %	SO
Őrös	Strážne	TR	708	667	94,21 %	KH
Oroszka	Pohronský Ruskov	LV	1382	894	64,69 %	ZS
Osgyán	Ožďany	RS	1505	531	35,28 %	RS
Otrokocs	Otročok	RS	244	171	70,08 %	TO
Óvár	Olováry	NK	386	315	81,61 %	LC
Özörény	Gemerská Hôrka	RZ	1284	1059	82,48%	RO
Padány	Padáň	DS	797	775	97,24 %	NM
Palást	Plášťovce	LV	1804	1334	73,95 %	IP
Pány	Panovce	KV	546	59	10,81 %	
Panyidaróc	Panické Dravce	LC	693	367	52,96 %	LC
Párkány	Štúrovo	ÚV	13347	9804	73,45 %	PR
Páskaháza	Pašková	RZ	254	176	69,29 %	RO
Pat	Patince	KN	485	469	96,70 %	KM
Péder	Peder	KV	368	339	92,12%	SZ
Pelsőc	Plešivec	RZ	2433	1428	58,69 %	RO
Pelsőcardó	Ardovo	RZ	185	168	90,81 %	RO
Perbenyik	Pribenik	TR	923	787	85,27 %	KH
Perbete	Pri beta	KN	3311	2587	78,13 %	GY
Pered	Tešedíkovó	GA	3816	3254	85,27 %	VS
Perény-Hím	Perín-Chym	KV	1326	429	32,35 %	SZ
Perjese	Dražice	RS	181	146	80,66 %	RS
Perse	Prša	LC	205	188	91,71 %	FU
Pinc	Pinciná	LC	276	148	53,62 %	LC
Pódafa	Povoda	DS	727	595	81,84 %	DS
Pográny	Pohranice	NR	1130	767	67,88 %	NY
Pólyán	Poľany	TR	466	428	91,85 %	KH
Poprád	Poprad	TJ	52878	144	0,27 %	
Pőstyén	Piešťany	TJ	32999	125	0,38 %	
Pózba	Pozba	ÚV	620	513	82,74 %	LV
Pozsony	Bratislava	BA	442197	20312	4,59 %	
Pozsonyboldogfa	Boldog	GA	401	320	79,80 %	SC
Pozsonycsákány	Čakany	DS	532	509	95,68 %	SO

		I.	II.	III.	IV.	V.
Pozsonyeperjes	Jahodná	DS	1426	1381	96,84 %	DS
Pozsonyvezekény	Vozokany	GA	1036	934	90,15 %	GA
Privigye	Prievidza	TJ	53393	359	0,67%	
Rád	Rad	TR	560	428	76,43 %	KH
Ragyolc	Radzovce	LC	1655	1274	76,98 %	FU
Rakottyás	Rakytník	RS	247	161	65,18 %	RS
Rapp	Rapovce	LC	856	475	55,49 %	LC
Ráosmúlyad	Muľa	NK	225	111	49,33 %	LC
Recske	Riečka	RS	235	205	87,23 %	TO
Reste	Rešica	KV	406	381	93,84%	SZ
Rété	Reca	GA	1222	621	50,82 %	SC
Rimapálfala	Pavlovce	RS	289	234	80,97 %	RS
Rimasimonyi	Šimonovce	RS	467	426	91,22 %	RS
Rimaszecs	Rimavská Seč	RS	1677	1502	89,56 %	TO
Rimaszombat	Rimavská Sobota	RS	24771	9854	39,78 %	RS
Rozsnyó	Rožňava	RZ	18647	5826	31,24 %	RO
Rozsnyórudna	Rudná	RZ	755	385	50,99 %	RO
Runya	Rumince	RS	415	266	64,10%	TO
Sajógömör	Gemer	RS	862	744	86,31 %	TO
Sajókeszi	Kesovce	RS	119	95	79,83 %	TO
Sajólénártfalva	Lenartovce	RS	510	482	94,51 %	TO
Sajólenke	Lenka	RS	236	138	58,47 %	TO
Sajószentkirály	Kráľ	RS	911	708	77,72 %	TO
Sámkfalva	Gemerská Ves	RS	817	689	84,33%	TO
Sárkányfalva	Šarkan	ÚV	396	374	94,44%	PR
Sárosfa	Blatná na Ostrove	DS	801	752	93,88%	SO
Sárrét/Gálház tanya	Blahová	DS	385	216	56,10 %	SO
Serke	Širkovce	RS	818	730	89,24 %	RS
Sirak	Širák	NK	284	242	85,21 %	IP
Sókszelőce	Selice	GA	2755	2079	75,46 %	VS
Somodi	Drienovce	KV	1650	971	58,85 %	SZ
Somorja	Šamorín	DS	12051	8561	71,04 %	SO
Sőreg	Šurice	LC	602	558	92,69 %	FU
Szádalmás	Jablonov nad Turňou	RZ	876	776	88,58 %	SZ
Szádelő	Zádiel	KV	208	187	89,90 %	SZ
Szádudvarnok	Dvorníky-Včeláre	KV	441	355	80,50 %	SZ
Szádvárborosa	Silická Brezová	RZ	230	202	87,83 %	RO
Szalatnya	Slatina	LV	308	233	75,65 %	IP
Szalóc	Slavec	RZ	505	343	67,92 %	RO
Szap	Sap	DS	584	569	97,43 %	NM
Százd	Sazdice	LV	483	328	67,91 %	IP
Szécsénykovácsi	Kováčovce	NK	404	277	68,56 %	LC
Szelény	Selány	NK	263	141	53,61 %	IP
Szelestye	Slizké	RS	157	43	27,39 %	
Szemet	Kalinkovo	PV	849	370	43,58 %	SO
Szene	Senec	PV	14357	3995	27,83 %	SC
Szentes	Svätuš	TR	936	897	95,83 %	KH
Szentmáriaölde	Svätá Mária	TR	599	560	93,49 %	KH

		I.	II.	III.	IV.	V.
Szentmihályfa	Michal na Ostrove	DS	666	631	94,74 %	DS
Szepesi	Moldava nad Bodvou	KV	8796	4322	49,14 %	SZ
Szered	Sered'	GA	16612	250	1,50%	
Szeszta	Cestice	KV	759	435	57,31 %	SZ
Szete	Kubáňovo	LV	354	298	84,18 %	SZ
Szilás	Brestovec	KN	494	488	98,79 %	NM
Szilice	Silica	RZ	684	646	94,44 %	RO
Szímő	Zemné	ÚV	2243	1837	81,90 %	ÚV
Szinyér	Svinice	TR	263	257	97,72 %	KH
Szirénfalva	Ptrukša	TR	569	554	97,36 %	NK
Szkáros	Skerešovo	RS	251	102	40,64 %	TO
Szőgyén	Svodín	ÚV	2734	2298	84,05 %	PR
Szőlőske	Viničky	TR	499	371	74,35 %	KH
Szolnocska	Sol'nička	TR	254	246	96,85 %	KH
Szomotor	Somotor	TR	1648	1320	80,10 %	KH
Szürnyeg	Simík	TR	591	220	37,23 %	NK
Szútor	Sútor	RS	311	276	88,75%	RS
Tajti	Tachty	RS	618	613	99,19 %	RS
Taksony	Matuškovó	GA	1819	1200	65,97 %	GA
Tallós	Tomášikovo	GA	1463	1398	95,56 %	GA
Tany	Tôň	KN	847	791	93,39 %	NM
Tardoskedd	Tvrdošovce	ÚV	5276	4057	76,90 %	VS
Terbegec	Trebušovce	NK	245	208	84,90 %	IP
Terbeléd	Trebeľovce	LC	918	302	32,90 %	LC
Tild	Telince	NR	291	68	23,37 %	LV
Tiszacsernyő	Čierna nad Tisou	TR	4744	2928	61,72%	KH
Töhöl	Tehla	LV	577	175	30,33 %	LV
Tóketerebes	Trebišov	TR	20675	445	2,15%	
Tőre	Turá	LV	254	174	68,50 %	LV
Tőrincs	Trení	LC	273	132	48,35 %	LC
Torna	Turňa nad Bodvou	KV	2737	1745	63,76 %	SZ
Tornagörgő	Hrhov	RZ	1186	1113	93,84 %	SZ
Tornalja	Tornaľa	RS	8185	5547	67,77 %	TO
Tornóc	Trnovec n/Váhom	GA	2453	756	30,82 %	VS
Tósnágyard	Topoľnica	GA	769	469	60,99 %	GA
Tótygyarmat	Slov. Ďarmoty	NK	605	95	15,70 %	IP
Tótmegyer	Palárikovo	ÚV	4463	118	2,64 %	
Trencsén	Trenčín	TJ	56773	162	0,29 %	
Turócszentmárton	Martin	TJ	58338	156	0,27 %	
Udvard	Dvory nad Žitavou	ÚV	5143	3917	76,16 %	ÚV
Újbárs	Nový Tekov	LV	969	158	16,31 %	LV
Újlót	Veľké Lovce	ÚV	2165	244	11,27%	
Ungmogyorós	Kriš. Liesková	TR	818	633	77,38 %	NK
Úszor	Kvetoslavov	DS	777	412	53,02 %	SO
Uzapanyit	Uzovská Panica	RS	576	449	77,95 %	RS
Vága	Váhovce	GA	2012	1621	80,57 %	GA
Vágfarkasd	Vlčany -v	GA	3439	2652	77,12%	VS
Vágfüzes	Vfbová n/Váhom	KN	520	478	91,92 %	KM

		I.	II.	III.	IV.	V.
Vághosszúfalu	Dlhá nad Váhom	GA	844	662	78,44 %	VS
Vágkirályfa	Kráľová n/Váhom	GA	1552	1388	89,43 %	VS
Vágsellye	Šaľa	GA	24776	5413	21,85 %	VS
Vaján	Vojany	TR	761	632	83,05 %	NK
Vajkakeszölce	Vojka n/Dunajom	DS	509	468	91,94 %	SO
Vály	Valice	RS	347	285	82,13 %	TO
Vámosbalog	Veľký Blh	RS	1192	811	68,04 %	RS
Vámosladány	Mýtne Ludany	LV	948	506	53,38 %	LV
Várgede	Hodejov	RS	1358	984	72,46 %	RS
Várhosszúrét	Krásnohorská Dlhá Lúka	RZ	671	623	92,85 %	RO
Vásárút	Trhová Hradská	DS	2008	1953	97,26%	DS
Vecseklő	Večelkov	RS	361	353	97,78 %	RS
Véke	Vojka	TR	437	372	85,13 %	KH
Velkenye	Vlkyňa	RS	297	276	92,93 %	TO
Vendégi	Hostovice	KV	241	235	97,51 %	SZ
Verebély	Vráble	NR	9216	618	6,71 %	
Vicsápapáti	Výčapy Opatovce	NR	2336	171	7,32%	NY
Vilke	Veľká nad Ipľom	LC	895	535	59,78 %	LC
Virt	Virt	KN	330	234	70,91 %	GY
Vitény	Bellová Ves	DS	156	72	46,15 %	SO
Vízkelet	Čierny Brod	GA	1507	1378	91,44%	GA
Vók	Vlky	PV	367	300	81,74 %	SO
Zádorháza	Zádor	RS	120	119	99,17 %	TO
Zalaba	Zalaba	LV	192	181	94,27 %	ZS
Zeherje	Zacharovce	RS	429	134	31,24 %	RS
Zemplén	Zemplín	TR	406	349	85,96%	KH
Zétény	Zatín	TR	781	711	91,04%	KH
Zobor	Zombor	NK	122	15	12,30 %	LC
Zólyom	Zvolen	TJ	41935	243	0,58 %	
Zonctorony	Tureň	PV	846	728	86,05 %	SC
Zsarnó	Žarnov	KV	408	378	92,65 %	SZ
Zselíz	Želiezovce	LV	8373	4482	53,53 %	ZS
Zsély	Žalovce	NK	1367	285	20,85 %	LC
Zsemlér	Žemliare	LV	175	141	80,57 %	LV
Zsére	Žirany	NR	1251	942	75,30 %	NY
Zsigárd	Žiharec	GA	1600	1265	79,06%	VS
Zsíp	Žip	RS	199	178	89,45 %	RS
Zsitvabesenyő	Bešeňov	ÚV	1877	1531	81,57 %	ÚV
Zsór	Žiar	RS	184.	120	65,22 %	TO

A hátsó borító szövege:

„Új szlovákiai magyar időszámítás” – ez a gondolat többször elhangzott a szlovákiai magyar választott képviselők és polgármesterek 1994. január 8-án, Révkomáromban rendezett országos nagygyűlésén, és az azt követő időszakban. Valóban: háromnegyed! évszázad felvidéki magyar politizálásának a kicsúcsosodása volt e nagygyűlés, hiszen a szlovákiai magyarság egy-egyesen és nyilvánosan adott hangot konkrét elképzeléseinek, s azzal a szándékkal indult Komáromba, hogy terveinek tárgyilagos, konstruktív, szakmailag és politikailag teljesen megalapozott megfogalmazása mellett érvényt szerezzen nemzeti közösségi jogainak.

A több mint ötórás komáromi nagygyűlés magas színvonalon, békés, nyugodt légkörben, konfliktusmentesen zajlott, annak ellenére, hogy az eseményt több hónapos uszító, nacionalista és magyarellenes országos kampány előzte meg. A kampány célja nyilvánvalóan az volt, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösséget megfélemlítse, a nemzetközi közvélemény előtt bemocskolja, és a **magyar** nevet összemossa az **összeférhetetlen** és a **soviniszta** jelzőkkel. A felvidéki magyarság és a nagygyűlés szervezőinek, résztvevőinek becsületére legyen mondván, hogy a magyarság nem hagyta magát kiprovokálni, és emelt fővel, méltósággal, példás emberi magatartással tűrte az erkölcsi, szellemi és rendőri megaláztatásokat. A komáromi nagygyűlés tehát óriási csalódást okozott mindazoknak, akik valamiféle háborús uszítást, szlovákellenes tüntetést vagy nacionalista tömeggyűlést vártak.

A nagygyűlés ugyanakkor nagy nemzetközi és hazai józan érdeklődést váltott ki, hiszen az eseményen a több mint 3 500 meghívott szlovákiai magyar parlamenti és önkormányzati képviselőn, polgármesteren kívül több száz érdeklődő is jelen volt, valamint 267 újságíró, ebből 118 külföldi és 149 belföldi.

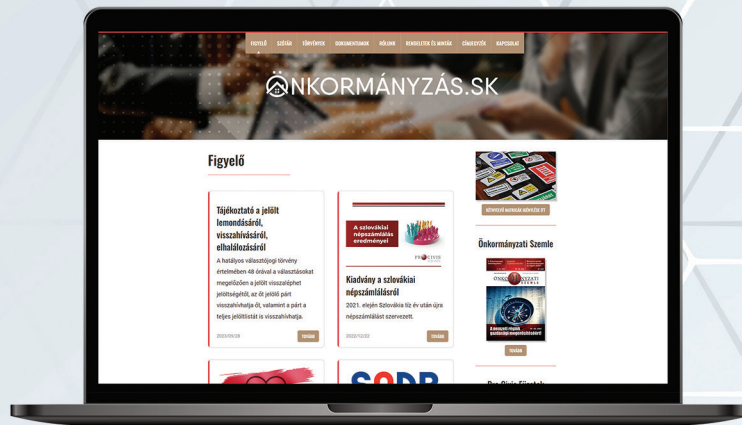
A szlovákiai magyarság ismét bebizonyította, hogy méltó tárgyalópartnere bármely nemzetnek, nemzetiiségnek, hiszen a kisebbségi kérdést mindenkor a tárgyalóasztalnál, konkrét programok kidolgozásával kívánta megoldani.

Az olvasó olyan könyvet, történelmi dokumentumot tart a kezében, amely a komáromi nagygyűlés teljes és hiteles jegyzőkönyvét tartalmazza, ami azt jelenti, hogy közli a megnyitót, a főbeszámolókat és a vitában szereplő összes felszólaló teljes szövegét, valamint ismerteti a nagygyűlés által elfogadott állásfoglalást, s annak rövid elemzését. A könyv gazdag fényképanyagot tartalmaz a nagygyűlésről és tárgyalja a rendezvény előkészítő tevékenységsorozatot, kül- és belföldi sajtóvisszhangját, valamint a tanácskozás utáni sajtóértekezletet. Mind-

emellett a kötet röviden visszatekint a felvidéki magyarság 75 éves történetére. A könyvben megtalálható továbbá azon felvidéki városok és falvak jegyzéke, melyekben a magyarság részaránya meghaladja a 10%-ot, vagy lélekszáma eléri a 100 főt.

Meggyőződésem, hogy ez a könyv nem hiányozhat a magyar családok házi könyvtárából, és hasznos olvasmány a magyar alap- és középiskolák diákjai, valamint minden felvidéki magyar számára.

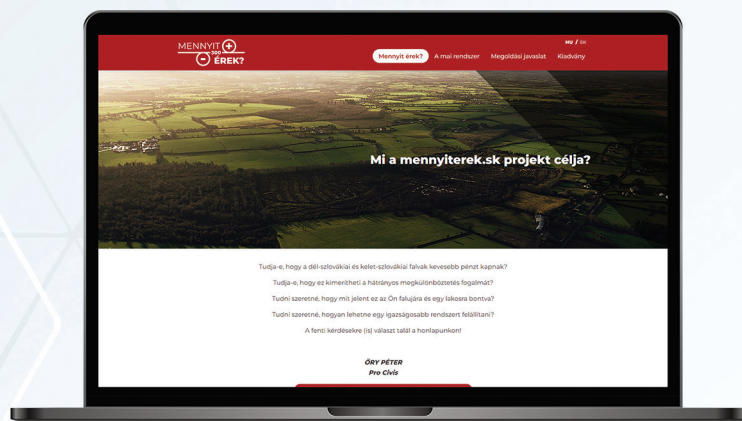
Tarics Péter
Szinnyei József Kiadó



www.onkormanyzas.sk



www.torvenytar.sk



www.mennyitererek.sk

procivis@procivis.sk